

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
แผนงานการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อความสามารถทางการแข่งขันภายใต้
กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

Enhancement of Coffee Standard for Increasing Competitiveness
under Trade Facilitation Agreement

โดย

ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะ

เมษายน 2562

สัญญาเลขที่ RDG61T0074

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

แผนงานการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อความสามารถทางการแข่งขันภายใต้
กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

Enhancement of Coffee Standard for Increasing Competitiveness
under Trade Facilitation Agreement

คณะผู้วิจัย

1. ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพัฒน์ จริยะพันธุ์

สังกัด

มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานเป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยตระหนักอยู่เสมอถึงการสนับสนุนอันเป็นที่มาของความสำเร็จนี้และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินวิจัยและทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณบุคคลที่เกี่ยวข้องที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และให้ความร่วมมือด้านข้อมูลและเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในทุกเรื่องตลอดจนจบโครงการ

เนื่องจากการวิจัย แผนงานการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อความสามารถทางการแข่งขันภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นโครงการที่ครอบคลุมการทำงานของหลายฝ่าย จึงยังมีบุคคลอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถนำมากล่าวได้หมด ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

แผนงานการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อความสามารถทางการแข่งขันภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

คณะผู้วิจัย

1. ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข	มหาวิทยาลัยมหิดล (หัวหน้าแผนงานวิจัย)
2. ผศ.ดร.ประพัฒน์ จริยะพันธุ์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันการค้าโลกมีอัตราขยายตัวสูง ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากข้อตกลงทางการค้าภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก โดยกรอบข้อตกลงดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการลดอุปสรรคทางการค้าโดยการยกเลิกมาตรการทางภาษีและอุปสรรคที่มีใช้ภาษีด้วยการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจและเอกสารต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต่อการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้เกิดความไหลลื่นของการนำเข้าและส่งออกสินค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสนใจและต้องการผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการและขั้นตอนทางการค้าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานธรรมาภิบาลที่ได้รับการยอมรับและเป็นมาตรฐานสากล จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาของพิธีการทางศุลกากรให้เกิดความคล่องตัว รวมทั้งสร้างความชัดเจนในด้านระเบียบ พิธีการ ให้มีความโปร่งใสและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวนี้กำลังจะมีผลบังคับใช้เดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2561 ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามข้อตกลงฯ ดังกล่าว

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่ของโลกจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อตกลงฯ นี้ ดังนั้นเพื่อป้องกันการถูกปฏิเสธการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากไทย เราจำเป็นต้องจัดการโครงสร้างระบบข้อมูล เอกสารการรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานความปลอดภัยรวมทั้งเอกสารการนำเข้าส่งออกอื่นๆ ของสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลภายใต้กรอบข้อตกลงฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสและเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงตลาดจากประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่มีใช้คุณค่าที่ยาวและมูลค่าทางการตลาดที่สูง เช่น กาแฟ เป็นต้น

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจของไทยที่มีอัตราการบริโภคและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกเติบโตอย่างรวดเร็ว สังเกตได้จากการลงทุนในธุรกิจร้านกาแฟสดจำนวนมากทั้งจากชาวไทยและต่างชาติ รวมถึงมีการนำเมล็ดกาแฟไปผลิตเป็นกาแฟคั่ว (Roasted coffee) และกาแฟสำเร็จรูป (Instant coffee) เพื่อส่งออกไปขายยังต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) หากพิจารณาตั้งแต่การเพาะปลูก การแปรรูปเพื่อการค้า จนกระทั่งถึงผู้บริโภคจะเห็นได้ว่าการกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้สูงมาก โดยมูลค่าของเมล็ดกาแฟดิบประมาณกิโลกรัมละ 60 - 70 บาท แต่เมื่อแปรรูปมาเป็นกาแฟสดที่ใช้ปริมาณกาแฟประมาณ 8 - 10 กรัม จะมีมูลค่าสูงถึงแก้วละ 60 - 100 บาท จากการทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) กับประเทศและกลุ่มประเทศต่างๆ จะส่งผลต่อความสามารถ

ทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมกาแฟไทยตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการ และโรงงานแปรรูป ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการกาแฟมองว่า การกำหนดมาตรฐานกาแฟของไทยจะสามารถเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันของผู้ประกอบการภายในประเทศ รวมทั้งช่วยป้องกันสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เข้าสู่ตลาดภายในประเทศไทยด้วย

ดังนั้น เพื่อเป็นยกระดับมาตรฐานคุณภาพกาแฟไทยและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในเวทีการค้าโลกให้แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงเป็นการปกป้องผลประโยชน์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทยจากการไหลเข้าของเมล็ดกาแฟด้อยคุณภาพจากต่างประเทศ จึงเป็นที่มาของการศึกษาถึงการตรวจสอบและการออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับประสิทธิภาพในการนำเข้าและส่งออกกาแฟไทย โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับกาแฟไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า
- 2) เพื่อศึกษาและกำหนดมาตรฐานกาแฟไทย เพื่อยกระดับกาแฟไทยสู่ตลาดโลก ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า
- 3) เพื่อศึกษาการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานเพื่อการนำเข้าและส่งออกกาแฟภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า
- 4) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างมูลค่า และเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลพหุภาคีของประเทศไทยและมาตรฐานในการตรวจสอบและรับรองกาแฟที่มุ่งเน้นต้นน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของประเทศไทยและวิเคราะห์โครงสร้าง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล และกระบวนการส่งออกกาแฟไทยที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งศึกษาทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแฟขององค์การการค้าโลก ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีผลบังคับใช้ และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) สำหรับกาแฟและปริมาณนำเข้า-ส่งออกกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า เพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรฐานกาแฟและนำเสนอแนวทางในการเพิ่มโอกาสทางการค้าให้ผู้ประกอบการในประเทศไทย

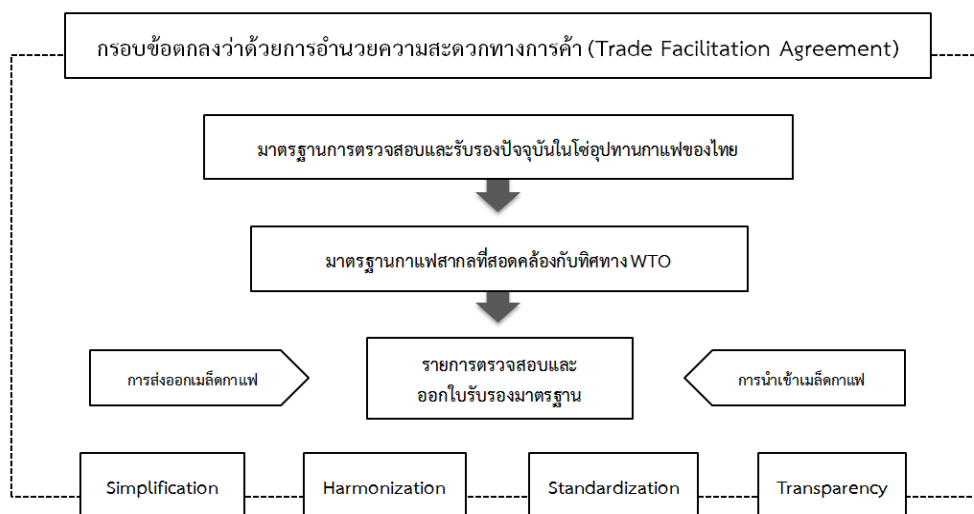
1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้ใช้พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยที่เกษตรกรปลูกสายพันธุ์กาแฟอาราบิก้า มุ่งเน้นจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีกาแฟคุณภาพปริมาณมากที่สุดของภาคเหนือและรองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรมีความพร้อมในการจัดทำมาตรฐานกาแฟโดยมีกลุ่มเกษตรกรทั้งที่ได้ใบรับรองแล้วและกำลังดำเนินการขอใบรับรอง รวมถึงเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรม

ครบวงจรตั้งแต่ปลูก แปรรูป คั่ว จนถึงร้านขายกาแฟ ทำให้โครงการวิจัยจะได้รับข้อมูลที่เป็นประสบการณ์จริง เพื่อเป็นประโยชน์ใช้ในงานวิจัย

1.4 กรอบแนวคิดวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยของแผนงานนี้ มุ่งเน้นศึกษามาตรฐานสากลของการค้าภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาการกำหนดมาตรฐานเพื่อการนำเข้ากาแฟ และการกำหนดมาตรฐานเพื่อการส่งออกกาแฟไทย โดยครอบคลุมตั้งแต่การเพาะปลูก การตรวจสอบคุณภาพ เมล็ดกาแฟ คุณภาพกาแฟคั่วและกาแฟคั่วบด เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานสำหรับการยกระดับคุณภาพกาแฟไทย และเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้า ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ประกอบด้วย ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้าความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) และ ความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและขั้นตอน (Standardization) เป็นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 สรุปผลการวิจัย

ประเทศไทยยังไม่สามารถส่งออกสินค้ากาแฟไปให้แก่กลุ่มประเทศคู่ค้า และกลุ่มประเทศผู้บริโภครายอื่นได้มากนัก ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการรับรองสินค้ากาแฟของประเทศเพื่อการส่งออก ปัจจุบันประเทศไทยมีเพียงมาตรฐานทั่วไปในการรับรองมาตรฐานให้แก่สินค้ากาแฟที่ผลิตภายในประเทศ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการส่งออกสินค้าที่ต้องการการรับรองมาตรฐานในระดับ

สากล ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทำมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และยกระดับการส่งออกสินค้ากาแฟไปยังกลุ่มประเทศผู้บริโภคกาแฟเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการบริโภคกาแฟของตลาดกาแฟโลก ผู้บริโภคมุ่งเน้นการบริโภคกาแฟแบบยั่งยืน (Sustainable Coffee) ซึ่งมาตรฐานสู่ความยั่งยืนสามารถแบ่งได้ 7 มาตรฐาน (Standard) 1) Fair-trade Labelling Organisation (FLO) 2) Organic (IFOAM) 3) Rainforest Alliance (RA) 4) UTZ Certified (UTZ) 5) Common Code for the Coffee Community (C) 6) Starbucks' Coffee and Farmer Equity Practices (CAFÉ Practices) และ 7) Nespresso's AAA guidelines ทั้งนี้ แต่ละมาตรฐานมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างและเหมือนกัน แต่ทุกมาตรฐานมุ่งตอบวัตถุประสงค์ความยั่งยืน จึงทำให้ประเทศไทยควรเลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสม โดยเริ่มจากมาตรฐานที่เป็นพื้นฐานจนถึงมาตรฐานขั้นสูงตามศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ โดยการศึกษาได้เลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยที่มาจากประเทศต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำมาตรฐานกาแฟและสามารถส่งออกได้เป็นผู้นำของโลก การวิเคราะห์ข้อกำหนดร่วม (Common factor) ของมาตรฐานกาแฟสากลเพื่อทำให้ทราบว่ามาตรฐานใดเป็นมาตรฐานพื้นฐานของทุกมาตรฐาน และทำให้ทราบเกณฑ์พื้นฐานของทุกมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดร่วมกัน เป็นการนำไปสู่การจัดทำมาตรฐานของประเทศไทย

จากข้อค้นพบของงานวิจัยทำให้สามารถระบุได้ว่า มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Standard) โดยมาตรฐาน IFOAM เป็นมาตรฐานในการจัดเกณฑ์หรือข้อกำหนดพื้นฐาน (Basic Requirement)

ถึงแม้ว่าปริมาณความต้องการผู้บริโภคกาแฟอินทรีย์สูง แต่ประเทศไทยพบว่า ยังคงผลิตกาแฟอินทรีย์น้อยมาก และส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานอีกด้วย ดังนั้น ใบรับรองมาตรฐานถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ราคาของกาแฟจากผู้ผลิตรายเล็กในประเทศไทยได้ราคากาแฟที่สูง โดยเฉพาะกาแฟอินทรีย์ที่เป็นกาแฟที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟของประเทศไทยต้องตระหนักถึงความสำคัญของกาแฟอินทรีย์ และปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกกาแฟเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจากประเทศผู้นำเข้ากาแฟอินทรีย์ รวมถึงกาแฟชนิดพิเศษด้วย

หากต้องการยกระดับกาแฟโดยบูรณาการเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่ากาแฟโลก จำเป็นต้องส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรจัดทำมาตรฐานกาแฟตามสากล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงการส่งออกกาแฟจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้ามากขึ้น ให้มีสะดวก รวดเร็ว ง่ายขึ้น และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสากล จึงควรมีแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

แนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

การเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออกให้สามารถเข้าร่วมกับห่วงโซ่คุณค่าโลก คณะผู้วิจัยได้รวบรวมผลวิจัยจากโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์พื้นที่ และการจัด Focus group กับผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานกาแฟ ทำให้สามารถสรุปแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟได้ดังนี้

1. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และกาแฟคุณภาพสูง

1.1 การให้ความรู้โดยการจัดอบรมและศึกษาดูงานแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับวิธีการผลิตกาแฟที่ได้มาตรฐานอินทรีย์และมีคุณภาพสูง เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหรือข้อกำหนดของเกษตรอินทรีย์ ไล่ระดับตั้งแต่มาตรฐานอินทรีย์ที่อิงตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ

IFOAM ทำตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM ได้ทุกข้อ จนถึงเกณฑ์มาตรฐานของกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) การให้ความรู้แก่เกษตรกร และการแนะนำในแปลงเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อช่วยให้คำปรึกษาในการดูแลจัดการการปลูกและการผลิตกาแฟอินทรีย์ เช่น การใส่ปุ๋ย การจัดการแปลง (เช่น ไม่ให้ผลผลิตปนเปื้อนกับแปลงข้างเคียง ปลูกสลับพื้นที่ป่ากับพื้นที่ลาดชัน ปลูกภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ มีแนวกันชน เป็นต้น) การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดเศษวัชพืช การเก็บเมล็ดกาแฟ การจัดการโรคและแมลง การแปรรูป (เช่น สีเมล็ดของกาแฟ) เป็นต้น การให้ข้อมูลด้านการตลาดของผู้บริโภคกาแฟทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ

1.2 การเข้าถึงพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง พัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะลานตากกาแฟ เพื่อป้องกันความชื้นที่ส่งผลต่อรสชาติกาแฟ และระบบโลจิสติกส์และระบบขนส่งตั้งแต่แปลงปลูก แปรรูป จุดรับซื้อ จนถึงกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ปลูกกาแฟ ต้องปลูกบนดอย ทำให้การคมนาคมมีการขนส่งลำบาก ส่งผลให้มีตลาดจากภายนอกมารองรับน้อย ซึ่งอาจจะเกิดการผูกขาดกับผู้รับซื้อประจำและถูกกดราคาได้ รวมถึงทำให้เกิดการส่งมอบได้ตรงตามเวลา

1.3 การพัฒนาสำหรับการเข้าถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องตามสากล เช่น พัฒนาศูนย์กลางของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) ของคนในชุมชน เพื่อให้บริการการตรวจสอบและรับรอง และการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ของกาแฟอินทรีย์ ช่วยเหลือค่าตรวจสอบและรับรองให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เนื่องจากค่าใช้จ่ายนี้เป็นต้นทุนที่สูงสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ส่วนใหญ่รายย่อย เพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงการตรวจสอบและรับรองได้มากยิ่งขึ้น

1.4 การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) เช่น ประเทศไทยมีความหลากหลายของสายพันธุ์กาแฟจึงทำให้กาแฟมีความเป็นเอกลักษณ์ได้หลากหลาย จึงควรมีการรวบรวมสายพันธุ์กาแฟและจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อทำให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์และการผลิตกาแฟเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กาแฟได้ เช่น การแยกสายพันธุ์เพื่อทำให้ทราบรสชาติการ Cupping ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น ควรมีการลงทุนเทคโนโลยี เช่น เครื่องโม่แยกเปลือกกาแฟ เครื่องแยกขนาดเมล็ดกาแฟ เครื่องคั่วกาแฟ

1.5 การสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของกาแฟ เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้เกษตรกรและสร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับรู้เห็นความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น การจัดทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่กาแฟ เช่น ปุ๋ยที่มาจากเปลือกกาแฟ สบู่กาแฟ สตรีคกาแฟ By product ที่ได้มาจากกระบวนการผลิตกาแฟ เช่น Cascara (ชาเปลือกกาแฟ) Coffee blossom (ชาดอกกาแฟ) Coffee blossom honey (น้ำผึ้ง ดอกกาแฟ)

2. แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงสู่ Global value chain

2.1 รัฐบาลควรออกมาตรการส่งเสริมการตลาด เช่น การจัดหาตลาด และช่องทางการจำหน่ายกาแฟอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ทิศทางแนวโน้มกาแฟในอนาคตต้องทำกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนากาแฟอินทรีย์และตลาดกาแฟเฉพาะที่เรียกว่า กาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) โดยมุ่งเน้นควบคุมคุณภาพการปลูกและการผลิตให้เป็นไปตาม

มาตรฐานสากล และจัดประกวดกาแฟ Specialty coffee เพื่อคัดสรรกาแฟดีๆ จากแต่ละท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้ผู้บริโภคได้รู้จักมากขึ้นด้วย

2.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำอัตลักษณ์กาแฟแต่ละดอย โดยบอกเล่าเรื่องราวที่มา ประวัติศาสตร์ของกาแฟ และกระบวนการผลิตกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพสูง หรือเป็นกาแฟ Specialty coffee ขายด้วยปริมาณที่ไม่มาก แต่ขายที่ราคาสูงขึ้น ทั้งนี้ ลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของกาแฟทางภาคเหนือ คือ เรื่องราวของชนเผ่าต่างๆ ที่มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือรัชกาลที่ 9 ส่งเสริมการปลูกกาแฟแทนฝิ่น อยู่บนภูเขา ใช้แรงงานในการปลูกและเก็บเกี่ยวกาแฟ ยกตัวอย่างเช่น กาแฟที่ดอย A นี้ ปลูกภายใต้ระบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกภายใต้ร่มเงา (Shade grown) ผสมผสานในระบบวนเกษตร (Agroforestry) และอยู่ร่วมและพึ่งพาระหว่างคนกับป่าตามแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ 9

2.4 ส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างตราสินค้าของตนเอง โดยสร้างการรับรู้ 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย กาแฟคุณภาพดีมาจากประเทศอะไร แหล่งกำเนิดสินค้าคือที่ไหน และเอกลักษณ์เฉพาะกาแฟ

2.5 การลงทุนเทคโนโลยีและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกาแฟเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟและสร้างโอกาสการตลาดใหม่ ควรสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.6 ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชน สำหรับการส่งเสริมการตลาด การลงทุนและการแก้ไขปัญหาการตลาดกาแฟอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทั้งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ

2.7 ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกาแฟอินทรีย์ และความสำคัญของการตรวจสอบและรับรองในการสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานและตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภค

2.8 จัดงานกาแฟในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมกาแฟนานาชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์กาแฟไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น

2.9 การสร้างและส่งเสริมช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและแหล่งข้อมูลให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้เอง นอกจากการปรึกษาเจ้าหน้าที่

3. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย

3.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นเครือข่ายผู้ผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพดีและผ่านการรับรองมาตรฐานสากลในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงการค้ากับภาคเอกชน ที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่คุ้มค่าและการผลิตกาแฟอย่างยั่งยืน

3.2 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟควรมีวิธีการจัดการภายในกลุ่มของเกษตรกรเองและดำเนินการผลิตกาแฟอินทรีย์ ตามตามมาตรฐานสากล โดยมีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน NGO Social enterprise และภาคการศึกษาที่มีหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านเงินทุน การตลาด การจัดอบรม และการสาธิตที่ฟาร์ม

3.3 ควรมีเวทีจัดประชุมร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดราคาขายเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น คุณภาพของเมล็ดกาแฟที่ตลาดต้องการ ปริมาณและคุณภาพเมล็ดกาแฟในปีต่อไป กระบวนการคั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือกาแฟชนิดพิเศษปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบและรับรอง เป็นต้น

3.4 ภาครัฐและหน่วยงานวิชาการควรมีความร่วมมือกับเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำ โดยพัฒนาสายพันธุ์ให้เกษตรกรและร่วมกันพัฒนารสชาติกาแฟให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

3.5 จัดตั้งเครือข่ายองค์กรที่มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ทางด้านการพัฒนาทั้งโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่สายพันธุ์ การจัดการแปลงปลูก การผลิตกาแฟ การคั่ว และคั้นหาคาแฟที่ดีเพื่อทำการตลาดและแนะนำให้ต่างประเทศรู้จักกาแฟไทยมากขึ้น

4. แนวทางการเอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ

4.1 การเตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ประเทศไทยควรดำเนินการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนากระบวนการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่มีการดำเนินงานผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับหลายหน่วยงาน โดยการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ควรประกอบด้วย การจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และการควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล

4.2 อำนาจการบริหารจัดการ จากมติคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดตั้ง National Single Window ไม่มีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในการดูแลระบบ National Single Window เพื่อให้หน่วยงานเฉพาะดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลเรื่องของระบบ National Single Window และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบเท่านั้น โดยมีผู้มีอำนาจสั่งการสูงสุดที่มีอำนาจสั่งการแก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานโลจิสติกส์ของประเทศไทยควรเป็นผู้ที่สามารถควบคุมและกำกับดูแลคณะกรรมการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านระบบ National Single Window ได้ ผ่านการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาทางการค้า ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถาบันทางการเงิน ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์และสาธารณูปโภค และผู้ให้บริการด้านเครือข่ายและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องเป็นผู้ดำเนินงานหลักในการร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดูแลตรวจสอบกระบวนการการทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในการดำเนินการของระบบ

4.3 การกำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน

เนื่องจากการอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณของแต่ละหน่วยงานครอบคลุมเฉพาะพันธกิจหลักของหน่วยงานเท่านั้น ทำให้เกิดการตัดงบประมาณจากผู้บริหารหน่วยงานในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับพันธกิจหลักของหน่วยงาน

รัฐบาลจึงควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการค้า

ดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

5. แนวทางการสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน

5.1 ส่งเสริมการลงทุนในการทำกาแปอินทรีย์และทำมาตรฐานกาแปเทียบเท่าสากล เช่น รัฐบาลควรสนับสนุนความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนโดยสนับสนุน Green credit ผ่านสถาบันการเงิน เช่น ให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) สินเชื่อปลอดดอกเบี้ยระยะยาวเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแปรายย่อยปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกและผลิตกาแปอินทรีย์

5.2 การสร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบายเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการผลิตและการค้ากาแป เช่น ทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่มีผลต่อการปลูกและการผลิตกาแปเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรฐานและการรับรอง รวมถึงการจ้างงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความสามารถในการแข่งขันการตลาด

2.2 ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากาแปไทยตลอดโซ่อุปทานที่มุ่งเน้นการยกระดับกาแปไทยเป็นกาแปคุณภาพดีเพื่อสร้างความสามารถในการส่งออกและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

2) ควรมีการศึกษามาตรฐานเฉพาะของกาแปไทยสู่ห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global value chain)

3) ควรมีการศึกษาลักษณะและสร้างตราสินค้า (Branding) ของกาแปไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกกาแป

4) ควรมีการศึกษาระดับการอำนวยความสะดวกทางการค้าของผู้ประกอบการและเกษตรกรด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อรองรับการเชื่อมโยงทางด้านอิเล็กทรอนิกส์

3. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแปและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแประหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า เพื่อกำหนดมาตรฐานกาแปไทย รวมถึงการตรวจสอบและการออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล และการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานตามมาตรฐานสากล โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับกาแปไทยเพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับประสิทธิภาพในการนำเข้าและส่งออกกาแปไทย

4. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) เกษตรกรผู้ปลูกกาแป ทราบแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับการปลูกกาแปเพื่อยกระดับมาตรฐานกาแป

2) ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมและการเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายการการตรวจรับรองกาแปเพื่อการส่งออกให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

3) เกิดการผลักดันจากผู้ปฏิบัติงานจริงสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานในอนาคต (Roadmap) ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยนี้ศึกษาการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อความสามารถทางการแข่งขันภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยศึกษามาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับกาแฟไทย และกระบวนการส่งออกกาแฟไทยที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อหาแนวทางการกำหนดมาตรฐานกาแฟที่เหมาะสมและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าให้ผู้ประกอบการในประเทศไทย ในการศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาพื้นที่กาแฟอาราบิก้าทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำมาตรฐานกาแฟระดับสากลและกระบวนการส่งออกกาแฟไทย

ผลวิจัย พบว่า มาตรฐานกาแฟอินทรีย์เป็นมาตรฐานที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการเริ่มต้นการจัดทำมาตรฐานสากลและควรพัฒนากาแฟไทยสู่ Specialty coffee รวมถึงมีการตรวจสอบและรับรองที่เป็นมาตรฐานสากล และปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อความล่าช้าของกระบวนการส่งออกกาแฟ คือ การเชื่อมโยงข้อมูลการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น งานวิจัยจึงได้เสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟที่เกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างศักยภาพให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก เป็นแนวทางการสร้างเสริมความสามารถของให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก ในลักษณะของกระบวนการ การให้ความรู้และการให้คำแนะนำ การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การสนับสนุนเรื่องเงินทุนและเทคโนโลยีที่จะพัฒนาความเข้มแข็งภายในเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ 2) การส่งเสริมการเข้าถึงตลาดเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าโลก เป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีแนวทางครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนากาแฟให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคกาแฟ ตลอดจนแนวทางในการเข้าถึงตลาดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์กาแฟไทย สร้างตราสินค้า (Branding) กาแฟไทย ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ และสร้างช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและแหล่งข้อมูล และ 3) กลไกการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก มีมาตรการการอำนวยความสะดวกทางการค้า การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางการค้าที่ทำให้เกิดความั่นใจตลอดกระบวนการส่งออก การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยลดต้นทุน ระยะเวลาการติดต่อ จำนวนเอกสารที่ต้องใช้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

คำสำคัญ: ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า, ความสามารถทางการแข่งขัน, มาตรฐานกาแฟ

Abstract

This research aims to study the enhancement of coffee standard for increasing competitiveness under Trade Facilitation Agreement (TFA), international coffee standard that is suitable for Thai coffee and the export procedures of Thai coffee related to contacting government agencies under TFA. The expected outputs are policy recommendations for appropriate coffee standard and guidelines for increasing trade opportunities for Thai entrepreneurs. Arabica coffee in Northern Thailand is the scope of study by collecting both primary data and secondary data about the preparation of international coffee standard and the export procedures of Thai coffee

The results were found that organic coffee standard is suitable standard for Thai coffee in entry level of the preparation of international standards and should develop Thai coffee to Specialty coffee in the highest level. However, a major problem affecting the delays in the process of exporting coffee is the linking of one stop service. It is not effective enough. Thus, the researchers suggest three strategies, including 1) Capacity building for Thai coffee growers and export entrepreneurs - a guideline for enhancing the capabilities about educating, integration of networking, supporting funding and technology 2) Promoting market access to integrate the global value chain - a guideline for promoting and developing marketing both domestically and internationally to meet the needs of coffee consumers, advertise information through various channels such as social media and create Thai coffee identity and Thai branding and 3) Facilitation mechanisms for coffee growers and export entrepreneurs – there are Trade facilitation measures, enhancing the commercial environment that causes streamline export process, Public Private Partnerships (PPP) and developing for the operation of government agencies to reduce costs, time and the number of documents under TFA

Keywords: Trade Facilitation Agreement (TFA), Trade Competitiveness, Coffee Standard

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	i
บทสรุปผู้บริหาร	ii
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	xi
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	xii
สารบัญ	xiii
สารบัญภาพ	xv
สารบัญตาราง	xvi
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 สถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟ	4
2.2 ความสำคัญและที่มาของกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า มีผลบังคับใช้	32
2.3 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้	57
2.4 สถานการณ์ปัจจุบันของข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า	60
2.5 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า	68
2.6 ปัญหาของโครงสร้างภาครัฐที่มีผลต่อการเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้า	71
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงานความก้าวหน้าเพื่อเสนอต่อแหล่งทุน	76
3.2 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัย	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การศึกษาข้อมูลสถานการณ์กรอบข้อตกลงการค้าต่างๆ และจัดประชุม Focus group เพื่อกำหนดทิศทางมาตรฐาน กระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแพไทยของงานวิจัย	77
3.4 การสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานวิจัย	78
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้ม การเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแพและ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า มีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า	79
4.2 ผลการศึกษาและกำหนดมาตรฐานกาแพไทย เพื่อยกระดับกาแพไทยสู่ตลาดโลกภายใต้ กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	83
4.3 ผลการศึกษาการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานสากลเพื่อการ นำเข้าและส่งออกกาแพภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	105
4.4 ผลการศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแพ	117
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการวิจัย	147
5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย	157
Gantt Chart เปรียบเทียบกิจกรรมที่เสนอในข้อเสนอโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการจริง	175
ตารางเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้รับจริง	176
บรรณานุกรม	177
ภาคผนวก ก ผลการจัดประชุม Focus group เรื่องความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแพไทย ภายใต้การค้าเสรี”	ก

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แสดงตารางบูรณาการความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 กับเป้าหมาย SDGs	18
ภาพที่ 2.2 สรุปเป้าหมายตามทิศทางการดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของ WTO	29
ภาพที่ 2.3 ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทย ปี 2012 และ 2015	56
ภาพที่ 2.4 ผลกระทบเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้	57
ภาพที่ 2.5 ผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า	69
ภาพที่ 4.1 บรรยายภาพงานประชุม Focus group	86
ภาพที่ 4.2 ปัญหาที่พบในการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลของเกษตรกรไทย แยกตามกิจกรรมโซ่อุปทานกาแฟ	88
ภาพที่ 4.3 บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาโซ่อุปทานกาแฟ	90
ภาพที่ 4.4 จำนวนการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ของโลก ปี พ.ศ. 2547 – 2559	93
ภาพที่ 4.5 จำนวนพื้นที่เพาะปลูกกาแฟอินทรีย์ ปี พ.ศ. 2547 - 2559	94
ภาพที่ 4.6 สัดส่วนพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ของไทยในปีพ.ศ. 2558	95
ภาพที่ 4.7 มูลค่าทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยปีพ.ศ. 2556	96
ภาพที่ 4.8 การไต่ระดับการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ไทยสู่สากล	97
ภาพที่ 4.9 ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล	104
ภาพที่ 4.10 แสดงสัดส่วนเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย	111
ภาพที่ 4.11 ปัญหาและสาเหตุของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย	112
ภาพที่ 4.12 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก	129
ภาพที่ 4.13 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนสนับสนุนและพัฒนาโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก	131
ภาพที่ 4.14 แสดงโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่	142
ภาพที่ 4.15 ทิศทางการยกระดับกาแฟไทยเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA)	146

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 สรุปความคืบหน้าทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก	30
ตารางที่ 2.2 สรุปภาชีนำเข้ากาแพในรูปแบบต่างๆ ตามความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า	68
ตารางที่ 4.1 ประเด็นคำถามและผลที่คาดว่าจะได้รับหลังการประชุม	85
ตารางที่ 4.2 สาเหตุหลักและสาเหตุย่อยต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแพอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล	99
ตารางที่ 4.3 แผนผังสายธารคุณค่าสำหรับกระบวนการส่งออกกาแพไทย	108
ตารางที่ 4.4 สัดส่วนกิจกรรมในกระบวนการส่งออกกาแพไทย	111
ตารางที่ 4.5 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแพของประเทศไทย	119
ตารางที่ 4.6 การประยุกต์ใช้กรอบข้อตกลง TFA เพื่อแก้ไขปัญหาการยกระดับมาตรฐานกาแพไทยเพื่อการส่งออก	133
ตารางที่ 5.1 Roadmap สำหรับการเตรียมความพร้อมการยกระดับกาแพไทยเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA)	159

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มา

ปัจจุบันการค้าโลกมีอัตราขยายตัวสูง ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากข้อตกลงทางการค้าภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก โดยกรอบข้อตกลงดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการลดอุปสรรคทางการค้าโดยการยกเลิกมาตรการทางภาษีและอุปสรรคที่มีใช้ภาษีด้วยการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจและเอกสารต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต่อการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้เกิดความไหลลื่นของการนำเข้าและส่งออกสินค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสนใจและต้องการผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการและขั้นตอนทางการค้าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานธรรมาภิบาลปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับและเป็นมาตรฐานสากล จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาของพิธีการทางศุลกากรให้เกิดความคล่องตัว รวมทั้งสร้างความชัดเจนในด้านระเบียบ พิธีการ ให้มีความโปร่งใสและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวนี้กำลังจะมีผลบังคับใช้เดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2561 ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามข้อตกลงฯ ดังกล่าว

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่ของโลกจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อตกลงฯ นี้ ดังนั้นเพื่อป้องกันการถูกกีดกันการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากไทย เราจำเป็นต้องจัดการโครงสร้างระบบข้อมูล เอกสารการรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานความปลอดภัย รวมทั้งเอกสารการนำเข้าส่งออกอื่นๆ ของสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลภายใต้กรอบข้อตกลงฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสและเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงตลาดจากประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่มีใช้คุณค่าที่ยาวและมูลค่าทางการตลาดที่สูง เช่น กาแฟ เป็นต้น

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจของไทยที่มีอัตราการบริโภคและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกเติบโตอย่างรวดเร็ว สังเกตได้จากการลงทุนในธุรกิจร้านกาแฟสดจำนวนมากทั้งจากชาวไทยและต่างชาติ รวมถึงมีการนำเมล็ดกาแฟไปผลิตเป็นกาแฟคั่ว (Roasted coffee) และกาแฟสำเร็จรูป (Instant coffee) เพื่อส่งออกไปขายยังต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) หากพิจารณาตั้งแต่การเพาะปลูก การแปรรูปเพื่อการค้า จนกระทั่งถึงผู้บริโภคจะเห็นได้ว่าการกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้สูงมาก โดยมูลค่าของเมล็ดกาแฟดิบประมาณกิโลกรัมละ 60 - 70 บาท แต่เมื่อแปรรูปมาเป็นกาแฟสดที่ใช้ปริมาณกาแฟประมาณ 8 - 10 กรัม จะมีมูลค่าสูงถึงแก้วละ 60 - 100 บาท จากการทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) กับประเทศและกลุ่มประเทศต่างๆ จะส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมกาแฟไทยตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการ และโรงงานแปรรูป ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการกาแฟมองว่า การกำหนดมาตรฐานกาแฟของไทยจะสามารถเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันของผู้ประกอบการภายในประเทศ รวมทั้งช่วยป้องกันสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เข้าสู่ตลาดภายในประเทศไทยด้วย

ดังนั้น เพื่อเป็นยกระดับมาตรฐานคุณภาพกาแฟไทยและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในเวทีการค้าโลกให้แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงเป็นการปกป้องผลประโยชน์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทยจากการไหลเข้าของเมล็ดกาแฟด้อยคุณภาพจากต่างประเทศ จึงเป็นที่มาของการศึกษาถึงการตรวจสอบและการออก

ใบรับรองตามมาตรฐานสากล เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับประสิทธิภาพในการนำเข้าและส่งออกกาแฟไทย โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับกาแฟไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า
2. เพื่อศึกษาและกำหนดมาตรฐานกาแฟไทย เพื่อยกระดับกาแฟไทยสู่ตลาดโลก ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า
3. เพื่อศึกษาการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานเพื่อการนำเข้าและส่งออกกาแฟภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า
4. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างมูลค่า และเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแฟขององค์การการค้าโลก ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีผลบังคับใช้ และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) สำหรับกาแฟและปริมาณนำเข้า-ส่งออกกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า
2. ทราบระบบตรวจรับรอง การออกใบรับรองมาตรฐานกาแฟและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการออกใบรับรอง เพื่อการนำเข้าและส่งออกที่สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแฟขององค์การการค้าโลก
3. ทราบแนวทางในการยกระดับมาตรฐานกาแฟเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่วและกาแฟคั่วบด โดยผ่านการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานสากล
4. ได้ต้นแบบแนวทางการปฏิบัติสำหรับการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรกรและผู้ประกอบการให้มีการเพาะปลูกและผลิตสินค้าเป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลพหุภาคีของกาแฟไทยและมาตรฐานในการตรวจสอบและรับรองกาแฟที่มุ่งเน้นต้นน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของประเทศไทยและวิเคราะห์โครงสร้าง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล และกระบวนการส่งออกกาแฟไทยที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งศึกษาทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแฟขององค์การการค้าโลก ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีผลบังคับใช้ และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) สำหรับกาแฟและปริมาณ

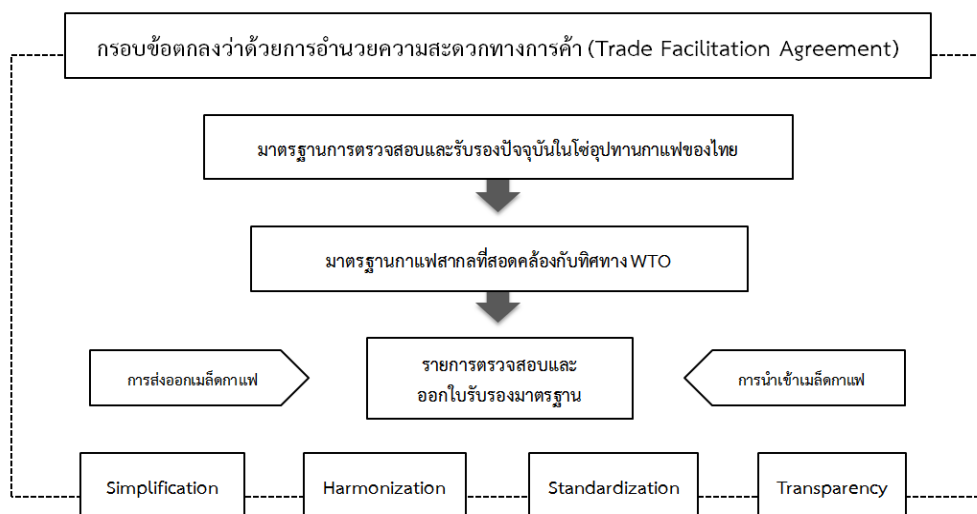
นำเข้า-ส่งออกกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า เพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรฐานกาแพและนำเสนอแนวทางในการเพิ่มโอกาสทางการค้าให้ผู้ประกอบการในประเทศไทย

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้ใช้พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยที่เกษตรกรปลูกสายพันธุ์กาแพอาราบิก้า มุ่งเน้นจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีกาแพคุณภาพปริมาณมากที่สุดของภาคเหนือและรองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรมีความพร้อมในการจัดทำมาตรฐานกาแพโดยมีกลุ่มเกษตรกรทั้งที่ได้ใบรับรองแล้วและกำลังดำเนินการขอใบรับรอง รวมถึงเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมครบวงจรตั้งแต่ปลูก แปรรูป คั่ว จนถึงร้านขายกาแพ ทำให้โครงการวิจัยจะได้รับข้อมูลที่เป็นประสบการณ์จริงเพื่อเป็นประโยชน์ใช้ในงานวิจัย

1.5 กรอบแนวคิดวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยของแผนงานนี้ มุ่งเน้นศึกษาการค้าภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาการกำหนดมาตรฐานเพื่อการนำเข้ากาแพและการกำหนดมาตรฐานเพื่อการส่งออกกาแพไทย โดยครอบคลุมตั้งแต่การเพาะปลูก การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดกาแพ คุณภาพกาแพคั่ว และกาแพคั่วบด เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานสำหรับการยกระดับคุณภาพกาแพไทย และเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ประกอบด้วย ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้าความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) และความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและขั้นตอน (Standardization) เป็นดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้กล่าวถึงการแสดงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการเจรจาทางการค้าขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ได้สนับสนุนนโยบายขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกว่า การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) และสรุปแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลกที่เป็นการรายงานความคืบหน้าของ 17 เป้าหมาย ตามการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รวมถึงอธิบายรายละเอียดของข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ในเรื่องสาระสำคัญ ประโยชน์ และผลกระทบหลังจากมีการบังคับใช้ข้อตกลงฯ รายละเอียดเป็นดังนี้

2.1 สถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลกสำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟ

2.1.1 ทิศทางการดำเนินงานขององค์การการค้าโลก

WTO Public Forum (2017) กล่าวว่า องค์การการค้าโลก (WTO) ภายใต้สังกัดองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีการประชุมร่วมกับกลุ่มสมาชิกให้มีการสนับสนุนนโยบายขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจัดการประชุมเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจุดมุ่งหมายของการประชุมในครั้งนี้คือ การให้ประเทศกลุ่มสมาชิกรับรองร่างเอกสาร “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนเป็นวาระใหม่ของโลก โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย (Proposed goals) และ 169 เป้าประสงค์ (Proposed targets) ซึ่งสามารถจำแนกได้ 5 กลุ่มประเภทเป้าหมาย (5P) ประกอบด้วย

- **กลุ่มที่ 1: กลุ่ม People** ที่ว่าด้วยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้คน ตามเป้าหมายที่ 1, 2, 3, 4 และ 5
- **กลุ่มที่ 2: กลุ่ม Prosperity** ที่ว่าด้วยเรื่องความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและครอบคลุม ตามเป้าหมายที่ 7, 8, 9, 10 และ 11
- **กลุ่มที่ 3: กลุ่ม Planet** ที่ว่าด้วยเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามเป้าหมายที่ 6, 12, 13, 14 และ 15
- **กลุ่มที่ 4: กลุ่ม Peace** ที่ว่าด้วยเรื่อง สันติภาพ สถาบันที่เข้มแข็ง และความยุติธรรม ตามเป้าหมายที่ 16
- **กลุ่มที่ 5: กลุ่ม Partnership** ที่ว่าด้วยเรื่องการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายที่ 17

ทั้งนี้ เป้าหมายทั้ง 17 ข้อนั้นเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่เกิดขึ้นมาจาก 5 แนวคิด ดังนี้

- **Inclusive Development** คือ การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง การพัฒนาที่คนยากจนคนเปราะบาง คนที่อยู่บริเวณขอบชายแดนจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

- **Universal Development** คือ มิใช่การพัฒนาที่เน้นที่ประเทศยากจนเท่านั้น แต่ทุกประเทศเองก็อยู่ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและต้องร่วมกันบรรลุเป้าหมายนี้เพื่อสร้างโลกที่ยั่งยืนให้กับคนรุ่นหลัง
- **Integrated Development** คือ การพัฒนาที่บูรณาการ หมายถึงว่า การบรรลุเป้าหมาย SDGs จะทำเพียง 1 เป้าหมายหรือ 1 เป้าประสงค์เพียงข้อเดียวไม่ได้ เป้าหมาย SDGs มีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นในระดับเป้าประสงค์ (Targets) การบรรลุ SDGs จะต้องดำเนินไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ
- **Locally-focused Development** คือ การพัฒนาที่จะต้องเริ่มจากระดับท้องถิ่น หรือ Bottom-up ด้วยเหตุผลที่ว่า บริบทของท้องถิ่น ทั้งชนบทและในเมืองนั้น เป็นบริบทที่ใกล้กับตัวผู้คนที่สุด และองค์กรที่บริหารจัดการเมืองหรือท้องถิ่นในชนบทเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนในพื้นที่ การบรรลุ SDGs จึงต้องถูกนำไปพิจารณาในระดับท้องถิ่นให้ได้และดำเนินการในระดับท้องถิ่นให้ได้
- **Technology-driven Development** คือ การพัฒนาที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการบรรลุ ทั้งเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร (ICT) และเทคโนโลยีจากการปฏิวัติด้านข้อมูล (Data Revolution) เพื่อให้ผลของการพัฒนาถูกเผยแพร่และถูกติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยภายใต้กรอบเป้าหมายเพื่อใช้เป็น Roadmap สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในอีก 15 ปีข้างหน้าทำให้ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเห็นพ้องกันว่า การจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุกมิติที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1: End poverty in all its forms everywhere ว่าด้วยเรื่องการขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ด้วยการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่นๆ ด้วย (ตามการนิยามของแต่ละประเทศ) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มผู้เปราะบาง

เป้าประสงค์ของเป้าหมายนี้ครอบคลุมประเด็นการยกระดับรายได้ของผู้คนให้สูงกว่า \$1.25 ต่อวัน หรือ สูงกว่า 40.75 บาท (อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2561 ธนาคารแห่งประเทศไทย) เนื่องจากผู้คนมากกว่า 800 ล้านคนทั่วโลก ยังคงอยู่ได้ด้วยเงินน้อยกว่า \$1.25 ต่อวัน และต้องการลดสัดส่วนของความยากจนในมิติต่างๆ ของคนทุกกลุ่มให้เหลือครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ. 2573 เน้นการใช้ระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมถึงกลุ่มที่ยากจน สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะคนยากจนและกลุ่มผู้เปราะบาง ให้มีสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น อาหาร น้ำดื่มที่สะอาดและสุขอนามัยที่เพียงพอ การถือกรรมสิทธิ์และใช้ประโยชน์เหนือที่ดินและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนยากจนและกลุ่มผู้เปราะบางจากภัยพิบัติต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศด้วย โดยเฉพาะประชากรผู้หญิงซึ่งมีสัดส่วนความยากจนมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่เท่ากันในเรื่องค่าแรงงาน การศึกษาและทรัพย์สิน

นอกจากนี้มีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญจากหลากหลายแหล่งที่มา ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความร่วมมืออื่นๆ ในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนามีวิธีการที่เพียงพอ และสามารถคาดการณ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในการดำเนินการตามโครงการ และนโยบายขจัดความยากจนในทุกมิติ สร้างกรอบการดำเนินงานด้านนโยบายที่แข็งแกร่งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับระหว่าง

ประเทศ และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อน ด้านเพศสภาพและคนยากจน เพื่อสนับสนุนการลงทุนเพื่อจัดความยากจนให้เพิ่มมากขึ้น

เป้าหมายที่ 2: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture ว่าด้วยเรื่องการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายที่ 2 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบอาหารที่ยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบางอัน รวมถึงทารกให้ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอตลอดทั้งปี รวมถึงยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของ หญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี พ.ศ. 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคะแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ. 2568

นอกจากนั้น ยึดหยุ่นระบบการเกษตรเพื่อให้มีกำลังการผลิตและผลผลิตเพิ่มขึ้น รวมถึงรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยยังคงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้ ด้วยการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภัยแล้ง สภาวะอากาศ คุณภาพดิน ภัยน้ำท่วม และอื่นๆ รวมทั้งคงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูกในไร่ นา และสัตว์ที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมทั้งให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติและสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2573

นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก ที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งที่ดินทำกิน เทคโนโลยีและการตลาดอย่างเท่าเทียม รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและการขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด การทำให้ตลาดสินค้าเกษตรโลกมีความเสรีและเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบ ที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามอาณัติของกรอบการพัฒนาข้อแก้ไขเพิ่มเติมโดฮา (Doha Amendment) เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดโลกมีอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง จากเป้าหมายที่กล่าวมาข้างต้นทำให้องค์การการค้าโลก (WTO) เห็นพ้องในส่วนของการส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืน การสนับสนุนกำลังการผลิตของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก การลงทุนระหว่างประเทศ และการส่งออก

เป้าหมายที่ 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุตั้งแต่ การลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลกให้ได้ต่ำกว่า 70 คน ต่อการเกิด 100,000 คน ยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยทุกประเทศมุ่งลดอัตราการตายในทารกแรกเกิดให้ต่ำถึง 12 คน ต่อการเกิด 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คน ต่อการเกิด 1,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2573

ยุติการแพร่กระจายของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคเขตร้อน รวมทั้งโรคตับอักเสบ โรคติดต่อทางน้ำ และโรคติดต่ออื่นๆ ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสามผ่านทางการป้องกันและการรักษาโรคและสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี ลดการตายและป่วยจากสารเคมีอันตรายและจากการปนเปื้อนและมลพิษต่างๆ

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงประเด็นเรื่องยาเสพติดและแอลกอฮอล์ การตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกให้ลดลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี พ.ศ. 2563 รวมทั้งสร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงบริการข้อมูลการให้การศึกษาเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า รวมถึงการวางแผนครอบครัวและการผานอนามัยเจริญพันธุ์ในยุทธศาสตร์และแผนงานระดับชาติ และบรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ารวมถึงการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัยมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้

ทั้งนี้ เป้าหมายที่ 3 จะเน้นไปที่การปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาขององค์การอนามัยโลก ว่าด้วยการควบคุมยาสูบในทุกประเทศตามความเหมาะสม สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยาสำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศกำลังพัฒนา ให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นในราคาที่สามารถซื้อหาได้ ตามข้อแก้ไขเพิ่มเติมโดฮา (Doha Amendment) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าและการสาธารณสุขซึ่งเน้นย้ำสิทธิสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะใช้บทบัญญัติในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าอย่างเต็มที่ในเรื่องการผ่อนปรนเพื่อจะปกป้องสุขภาพสาธารณะและโดยเฉพาะการเข้าถึงยาโดยถ้วนหน้า เสริมสร้างขีดความสามารถสำหรับทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องการแจ้งเตือนล่วงหน้า การลดความเสี่ยง และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพในระดับประเทศและระดับโลก

เป้าหมายที่ 4: Ensure inclusive and quality education for all and promote lifelong learning ว่าด้วยเรื่องการรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน เป้าหมายที่ 4 คือ การให้เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทุกคนจะได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากสถาบันที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งจากปี พ.ศ. 2543 มีความคืบหน้าเป็นอย่างมากในการบรรลุเป้าหมายเรื่องของผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา อัตราการลงทะเบียนเรียนรวมในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 91 ในปี พ.ศ. 2558 และจำนวนของเด็กทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาลดลงได้เกือบครึ่งหนึ่ง เป้าหมายที่ 4 จึงเป็นการสร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาและได้รับการศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยไม่มีการเสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งผลักดันให้เยาวชนที่ต้องการมีความรู้ ความสามารถได้รับการศึกษาวิชาเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และในบุคลากรที่เป็นผู้ใหญ่ที่ต้องการมีความรู้ ความสามารถให้เพียงพอต่อการได้รับการจ้างงานได้จัดให้มีการเข้าถึงการศึกษาเฉพาะทางทั้งทางด้านเทคนิคและอาชีพ ภายในปี พ.ศ. 2573

นอกจากนั้นยังขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งสร้างหลักประกันว่ากลุ่มผู้เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กให้ได้รับการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียมหรืออย่างน้อยที่สุดคือให้อ่านออกเขียนได้เพื่อยกระดับการดำรงชีวิต ด้วยความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในการเข้าถึงหลักสากลเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่ง

ความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลกและความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และในส่วนของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการสร้างอุปกรณ์และเครื่องมือทางการศึกษาที่เหมาะสมต่อผู้พิการ และเพศภาวะหลากหลาย ให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัยปราศจากความรุนแรงและมีประสิทธิภาพสำหรับบุคลากรกลุ่มนี้

ทั้งนี้มีการขยายจำนวนเงินทุนเพื่อการศึกษาจากประเทศทั่วโลกที่มอบแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยให้ความสำคัญไปยังประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และกลุ่มประเทศในทวีปแอฟริกาให้สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ รวมถึงการฝึกอาชีพและโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านเทคนิค วิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เพิ่มจำนวนบุคลากรครู และอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ โดยให้มีการฝึกอบรมจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

เป้าหมายที่ 5: Achieve gender equality and empower all women and girls ว่าด้วยเรื่องการบรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง โดยการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กผู้หญิงในทุกๆ สถานที่ และการให้อำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับและมีสิทธิที่เท่าเทียมในทรัพยากรทางเศรษฐกิจและทรัพย์สินในรูปแบบอื่นๆ ด้วยจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อสตรีและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึงการคำนึงถึงการค้าประเวณีอย่างผิดกฎหมาย การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น จัดความเชื่อในเรื่องผู้ชายเป็นใหญ่ในทุกบริบท รวมทั้งการบังคับให้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นภัยต่อตัวเอง อาทิเช่น การแต่งงานในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับและการทำลายอวัยวะเพศหญิง

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการยอมรับและให้คุณค่าต่อสตรีและเด็กผู้หญิงที่รับหน้าที่ในการดูแลบ้านแบบไม่ได้รับเงินเดือน ให้ได้รับการบริการขั้นพื้นฐาน ได้รับการคุ้มครองทางสังคม และสนับสนุนความรับผิดชอบร่วมกันภายในครัวเรือนและครอบครัวตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ผู้หญิงมีสิทธิและสามารถออกความเห็นในเรื่อง สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งสามารถเป็นผู้นำ และมีอำนาจในการตัดสินใจ และสามารถครอบครองที่ดินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การควบคุมที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่นๆ การบริการทางการเงิน การรับมรดก และทรัพยากรธรรมชาติ ตามกฎหมายของประเทศ

เป้าหมายที่ 6: Ensure access to water and sanitation for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน สร้างหลักประกันให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่เหมาะสม สามารถหาซื้อได้ง่าย ซึ่งจำเป็นต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยและส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำ รวมทั้งพื้นที่ชุ่มน้ำ

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดูแลจัดการเรื่องการทิ้งขยะและลดการปล่อยสารเคมีและวัสดุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านกระบวนการลงให้ได้ครึ่งหนึ่งและเพิ่มการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ทั่วโลก ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและสนับสนุนขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในกิจกรรมและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำและสุขอนามัย ซึ่งรวมถึงด้านการเก็บน้ำ การขจัดเกลียว การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำเสีย เทคโนโลยี การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำของทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำ และจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและลดจำนวนประชาชนที่ประสบปัญหาจากการขาดแคลนน้ำ

เป้าหมายที่ 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย ในราคาที่เหมาะสมและง่ายต่อการจัดหา มีการเพิ่มปริมาณพลังงานทดแทนในการผสมผสานการใช้พลังงานของโลก

มีการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ภายในปี พ.ศ. 2579 โดยให้ทุกประเทศทั่วโลกร่วมมือกันในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการวิจัยและเทคโนโลยีพลังงานที่สะอาด โดยรวมถึงพลังงานทดแทน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและเทคโนโลยี เชื้อเพลิงฟอสซิลขั้นสูง และสะอาด และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานที่สะอาด มีการจัดส่งบริการพลังงานที่สมัยใหม่และยั่งยืนให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาต่ำและกลุ่มประเทศที่เป็นเกาะ

เป้าหมายที่ 8: Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่สมควรและเหมาะสม ความสร้างสรรค์และนวัตกรรมและส่งเสริมการเกิดและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อยขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งรวมถึงผ่านทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน นอกจากนี้ คำนึงถึงการรักษาสິงแวดล้อมโดยปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของโลกในการบริโภคและการผลิตอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในส่วนของการจ้างงานมีงานที่สมควรและเหมาะสมสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึงเยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพให้มีการจ่ายที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน และปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและมั่นคงสำหรับผู้ทำงานทุกคน

เป้าหมายที่ 9: Build resilient infrastructure, promote sustainable industrialization and foster innovation ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม มีเป้าประสงค์ที่ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม

ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาให้มีคุณภาพ เชื่อถือได้ และมีความยั่งยืนทนทานในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ และเข้าถึงได้ในราคาที่เหมาะสมและเท่าเทียมสำหรับประชาชนทุกคน โดยมีการสนับสนุนเงินลงทุนไปยังกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ให้พัฒนาได้ด้านเทคโนโลยีและด้านวิชาการ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในทวีปแอฟริกา ประเทศที่มีการพัฒนาต่ำ ประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และกลุ่มประเทศที่มีภูมิประเทศเป็นเกาะ

ด้านอุตสาหกรรม มีส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน ให้เพิ่มส่วนแบ่งด้านอุตสาหกรรมในการจ้างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ โดยให้เป็นไปตามสถานะแวดล้อมของประเทศ และให้เพิ่มส่วนแบ่งขึ้นเป็น 2 เท่าในประเทศที่มีการพัฒนาต่ำ มีการนำเทคโนโลยี และการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาระดับอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตามขีดจำกัดของแต่ละประเทศ

ด้านนวัตกรรมมีการเพิ่มเงินลงทุนด้านงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับขีดความสามารถของเทคโนโลยีในภาคส่วนอุตสาหกรรมทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี พ.ศ. 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าโภคภัณฑ์ และการใช้จ่ายในภาคสาธารณะและเอกชนในการวิจัยและพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น

เป้าหมายที่ 10: Reduce inequality within and among countries ว่าด้วยเรื่องลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่เน้นไปยังกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาต่ำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากจำนวนร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศ ส่งเสริมความเสมอในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยไม่จำกัดที่อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา ความบกพร่องทางร่างกาย

และแหล่งกำเนิด ลดความไม่เสมอภาคและขจัดกฎหมายและนโยบายแนวทางเลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งเสริมกฎหมายและนโยบายที่ลดทอนความไม่เสมอภาค

ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ การตรวจสอบของตลาดการเงินและสถาบันด้านการเงิน ส่งเสริมการช่วยเหลือด้านการพัฒนา และการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาคที่มีความจำเป็นมากที่สุด ให้โอกาสประเทศกำลังพัฒนาได้มีสิทธิและเสียงในการตัดสินใจเรื่องของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพเชื่อถือได้ มีความรับผิดชอบและชอบธรรมมากขึ้น อำนวยความสะดวกในการอพยพย้ายถิ่นที่ปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายของผู้คนให้เป็นไปด้วยความสงบ ตามระเบียบและนโยบายของแต่ละประเทศที่มีต่อผู้อพยพย้ายถิ่นโดยให้ความเสมอภาคแก่ผู้อพยพย้ายถิ่น ลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมทางการเงินให้แก่กลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นของการส่งเงินกลับประเทศของกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่น

การดำเนินงานสอดคล้องกับองค์การการค้าโลก (WTO) ที่มีการดำเนินงานที่มีลักษณะพิเศษแก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ในเรื่องการค้าและการส่งออก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มความเสมอภาคให้แก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เพิ่มเงินลงทุนไปยังกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและเพิ่มการร่วมมือในการลงทุนขึ้น

เป้าหมายที่ 11: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable ว่าด้วยเรื่องการทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวทั้ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการทำให้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมและพัฒนาก่อตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนเรื่องการขนส่งสาธารณะ จัดให้มีการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในทุกระดับชั้น พัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยการขยายการขนส่งสาธารณะและคำนึงเป็นพิเศษถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและผู้สูงอายุ การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม การยกระดับความคุ้มครองและปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ด้วยความร่วมมือระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น

นอกจากนั้นยังยกระดับการดำเนินงานด้านการป้องกันภัยพิบัติ เพื่อลดอัตราการเสียชีวิตและจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภัยพิบัติที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ ลดผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับ มลภาวะทางอากาศ และมลภาวะทางเสียง เพื่อลดทอนผลกระทบที่เกิดจากตั้งถิ่นฐานอย่างแออัดของประเทศต่างๆ

เป้าหมายที่ 12: Ensure sustainable consumption and production patterns ซึ่งกล่าวถึงการรับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน และให้เข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรงตามกรอบการตกลงของกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ตกลงกันแล้วในการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การลดการปล่อยของเสียสู่อากาศ น้ำและดิน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกร เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรมีการใช้ทรัพยากรน้ำและดินสูงเป็นอันดับต้นๆ ของกลุ่มการผลิต โดยให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วเป็นต้นแบบและแกนนำหลักในการพัฒนาการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนให้แก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนา

เป้าหมายที่ 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts ว่าด้วยเรื่องการค้าเนมามาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ โดยเป้าหมายนี้เน้นในประเด็นเดียวกับ ‘Paris Agreement’ หรือความตกลงปารีส ซึ่งเป็นความตกลงตามกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework

Convention on Climate Change - UNFCCC) เพื่อกำหนดมาตรการลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 ณ กรุง ปารีส ประเทศฝรั่งเศส และได้รับความเห็นชอบในวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2558

ประชาคมโลกได้มีการร่วมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีการจัดตั้งกลไกหลัก 2 กลไก คือ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC) พ.ศ. 2535 และพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol – KP) พ.ศ. 2540 แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการประชุมขึ้นอีกครั้ง เพื่อร่วมกันออก ‘ความตกลงปารีส’ ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ประเทศต่างๆ ตั้งเป้าหมายร่วมกันขึ้นพื้นฐานที่จะรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และในขณะเดียวกัน กำหนดเป้าหมายที่สูงขึ้นไว้ด้วยกันว่าจะพยายามรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้น้อยลงไปอีกจนถึงต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส หากสามารถกระทำได้ โดยการดำเนินการดังกล่าวจะยึดหลักความเป็นธรรม และหลักความรับผิดชอบร่วมกัน ประการที่สอง ความตกลงปารีสครอบคลุมการดำเนินการในประเด็นต่างๆ อาทิ (1) การลดก๊าซเรือนกระจก (2) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (3) การเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (4) ความโปร่งใสของการดำเนินการ และ (5) การให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ซึ่งรวมถึงทางการเงิน โดยรัฐภาคีต้องมีข้อเสนอการดำเนินการที่เรียกว่า Nationally Determined Contribution (NDC) ของประเทศทุกๆ 5 ปี

เป้าหมายที่ 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการป้องกันและลดมลพิษที่จะก่อให้เกิดผลกระทบทางทะเล จากการกระทำกิจกรรมทางบกทุกประเภท รวมถึงขยะทะเลและมลพิษทางสารอาหาร มีการบริหารจัดการและป้องกันการบุกรุกทำลายระบบนิเวศทางทะเลและรอบชายฝั่งอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฟื้นฟู เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลและรอบชายฝั่ง

ภายในปี พ.ศ. 2563 มีการกำกับการประมงและยุติการทำประมงที่ผิดกฎหมาย จับสัตว์น้ำที่เกินศักยภาพโดยไม่มีการรายงานและควบคุม และตระหนักว่าการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการพัฒนาต่ำ ควรเป็นส่วนควบคู่ในการเจรจาการอุดหนุนการประมงขององค์การการค้าโลก (WTO) รวมทั้งนำแผนการบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำ ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำเหล่านั้น พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมการสมุทรศาสตร์ระหว่างรัฐบาล เพื่อจะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทร และทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดย นำกฎหมายที่สะท้อนในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS) มาปฏิบัติซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้ มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืนตามที่ระบุในย่อหน้าที่ 158 ของเอกสาร ‘The Future We Want’

เป้าหมายที่ 15: Sustainably manage forests, combat desertification, halt and reverse land degradation, halt biodiversity loss ซึ่งกล่าวถึงการปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน ซึ่งมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำการเกิดเสื่อมโทรมของ

พื้นที่ป่าและที่ดินทำกิน อันประกอบไปด้วยภัยแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ทำให้ปัจจุบันได้สูญเสียพื้นที่ป่าและที่ดินทำกินไปแล้วเป็นจำนวน 12 ล้านเฮกเตอร์ หรือ 120,000 ตารางกิโลเมตร ส่งผลให้เป้าหมายของจุดประสงค์ข้อที่ 15 มุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้ง และภูเขา การส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนและแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่าก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

เป้าหมายที่ 15 นี้มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกับ United Nations Forum on Sustainability Standards (UNFSS) ซึ่งเป็นการประสานงานขององค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และองค์การศูนย์การค้าระหว่างประเทศ (International Trade Centre: ITC) ที่ได้รับการสนับสนุนจากตัวแทนสมาคมผู้ผลิต ตัวแทนสมาคมผู้ค้า องค์กรที่กำหนดมาตรฐานสากล ตัวแทนการเจรจาทางการค้า ผู้บริโภค และนักวิจัย จัดทำ Voluntary sustainability standards (VSSs) ขึ้น เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการทำงานของอุตสาหกรรม ซึ่งมีการมุ่งเน้นในหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น การจัดการด้านป่าไม้ การจัดการด้านการเกษตร การจัดการด้านเหมืองแร่ หรือ การจัดการด้านการประมง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการจัดทำมาตรฐานความสมัครใจนี้ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก หรือคนงานเหมืองแร่ รวมถึงสนับสนุนด้านปัจจัยของสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ปัญหาเรื่องก๊าซเรือนกระจก และสิทธิของแรงงาน ในมาตรฐานความสมัครใจนี้ได้มีการกล่าวถึงเรื่องวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การจัดการสกัดสารจากวัตถุดิบเพื่อการกำจัดขั้นสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการปฏิบัติงาน และอื่นๆ ซึ่ง UNFSS ได้มีการเสนอหัวข้อ “Voluntary Sustainability Standards: Building Equity in and Access to Sustainable Markets” ในการประชุมขององค์การการค้าโลก (WTO) เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 2014 ที่สำนักงานใหญ่องค์การการค้าโลก เมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งการประชุมในครั้งนี้ว่าด้วย ความสำคัญของการค้าต่อทรัพยากรมนุษย์ทั่วโลก ซึ่ง Voluntary sustainability standards (VSSs) ถือเป็นหนึ่งมาตรฐานที่มีความสำคัญต่อการค้า และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เพราะ Voluntary sustainability standards (VSSs) มีการมุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้ผลิตขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสิทธิประโยชน์ทางสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกลุ่มผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อพัฒนาในเทคนิคในการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ปัจจุบัน Voluntary sustainability standards (VSSs) ยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาจากมติขององค์การการค้าโลก (WTO) (FAO, 2017)

เป้าหมายที่ 16: Promote just, peaceful and inclusive societies ว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบละอัตรการตายที่เกี่ยวข้องในทุกแห่ง พร้อมทำงานร่วมกับรัฐบาลและชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมายและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ยุติการข่มเหง การหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบในเด็ก เป็นกุญแจสำคัญในกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการลดอาวุธผิดกฎหมาย ลดการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน เสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการติดตามและการส่งคืนสินทรัพย์ที่ถูกขโมยไป และต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรทุกรูปแบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันการปกครองทั่วโลก

เป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South regional cooperation) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South regional cooperation) โดย

การสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพื่อเพิ่มอัตราการส่งออก โดยมุ่งเน้นให้เป็นการค้าขายแบบปลอดภาษีภายในกลุ่มสมาชิกเพื่อการค้าด้วยกัน ทั้งกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ภายใต้นโยบายและควบคุมขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งการประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถจัดการหนี้ได้ เช่นเดียวกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1.2 ความคืบหน้าทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก

ณ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการประชุมร่วมกับกลุ่มสมาชิกให้มีการสนับสนุนนโยบายขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนการประชุม และการให้ประเทศกลุ่มสมาชิกรับรองร่างเอกสาร “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนเป็นวาระใหม่ของโลก

การประชุม High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) คือ การประชุมเวทีหารือระดับสูงทางการเมืองว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน HLPF เป็นหนึ่งในหลายๆ กลไกหลัก ที่ระบุไว้ในวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development - SDGs” ที่ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินความคืบหน้าของการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยมุ่งให้ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและองค์กรเฉพาะทางอื่นๆ เข้าร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ของ UN ก็จะได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการนี้อีกด้วย โดย HLPF เปิดให้ประเทศต่างๆ สมัครเข้าร่วมรายงานความคืบหน้าของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยสมัครใจ ด้วยการส่งรายงาน “การติดตามและทบทวนผลการปฏิบัติตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับชาติโดยสมัครใจ” (Voluntary National Review: VNR) และเปิดให้คณะผู้แทนของแต่ละประเทศเข้าร่วมนำเสนอในงานอีกด้วย ซึ่งในกระบวนการนำเสนอจะมีการเปิดให้ถามคำถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของประเทศต่างๆ

การประชุมของ HLPF ได้มีการจัดประชุมกันอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 จนถึงปัจจุบัน และมีการวางแผนการประชุมล่วงหน้าถึงปี พ.ศ.2562 ซึ่งวาระการประชุมมีดังต่อไปนี้

- ปี พ.ศ.2556 – Building the future we want: from Rio+20 to the post-2015 development agenda
- ปี พ.ศ.2557 – Achieving the MDGs and charting the way for an ambitious post-2015 development agenda, including the SDGs
- ปี พ.ศ.2558 – Strengthening integration, implementation and review – the HLPF after 2015
- ปี พ.ศ.2559 – Ensuring that no one is left behind
- ปี พ.ศ.2560 – Eradicating poverty and promoting prosperity in a changing world
- ปี พ.ศ.2561 – Transformation towards sustainable and resilient societies
- ปี พ.ศ.2562 – Empowering people and ensuring inclusiveness and equality

ในปี พ.ศ.2558 - พ.ศ.2562 จุดประสงค์หลักของวาระการประชุมจะมุ่งเน้นไปที่ความคืบหน้าของกลุ่มประเทศต่างๆ ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 “Transforming Our World: The 2030

Agenda for Sustainable Development - SDGs” การประชุมครั้งแรกของ HLPF ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2558 มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมในการประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผน SDGs จำนวน 22 ประเทศ ประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมได้นำเสนอแนวทางในการดำเนินงานตามแผน SDGs และมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแผนงานและแก้ไขปัญหาต่างๆ โดย คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council - ECOSOC) ประกอบด้วยตัวแทนจาก 54 ประเทศ ในแต่ละปี จะมีการทำการเลือกตั้งตัวแทนใหม่จาก 18 ประเทศสมาชิกที่หมดวาระหน้าที่ลง ได้รับการเลือกตั้งโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ โดยมีวาระ 3 ปี ทำหน้าที่ในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สังคม มนุษยธรรม วัฒนธรรม การศึกษา และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทำงานประสานกับองค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเหล่านี้ อีกทั้ง HLPF ได้จัดกิจกรรมพิเศษเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยกันกลุ่มประเทศสมาชิกที่เข้าร่วม เรื่องการร่วมลงทุนของประเทศสมาชิก การศึกษาและเรียนรู้ การปฏิบัติ ตามแผนการ SDGs

ปี พ.ศ.2559 การประชุมถูกจัดขึ้นระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม ถึง วันที่ 19 กรกฎาคม ซึ่งกำหนดการประชุมแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ

- (1) วันที่ 10-14 กรกฎาคมเป็นการติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมายที่พิจารณาในปีนี้ และ
- (2) วันที่ 17-19 กรกฎาคม เป็นการนำเสนอรายงาน VNR จากประเทศต่างๆ ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 44 ประเทศที่เข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ โดยเป้าหมายที่ได้รับการพิจารณาในปีนี้อยู่ประกอบด้วย 7 เป้าหมาย คือ
 - เป้าหมายที่ 1: End poverty in all its forms everywhere ว่าด้วยเรื่องการขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่
 - เป้าหมายที่ 2: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture ว่าด้วยเรื่องการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
 - เป้าหมายที่ 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
 - เป้าหมายที่ 5: Achieve gender equality and empower all women and girls ว่าด้วยเรื่องการบรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง
 - เป้าหมายที่ 9: Build resilient infrastructure, promote sustainable industrialization and foster innovation ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม
 - เป้าหมายที่ 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - เป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมครั้งต่อไปได้มีการวางแผนการจัดประชุมระหว่างวันที่ 9 -18 กรกฎาคม พ.ศ.2561 ภายใต้วาระการประชุมในเรื่อง “Transformation towards sustainable and resilient societies” ซึ่งจะมี

เป้าหมายที่ได้รับการพิจารณาในการประชุมครั้งนี้ 5 เป้าหมายใหม่ และ 1 เป้าหมายใหม่ ที่ได้มีการติดตามความคืบหน้าตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 และเรื่อยไปจน ปี พ.ศ.2562 ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 6: Ensure access to water and sanitation for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืน ทันสมัย
- เป้าหมายที่ 11: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable ว่าด้วยเรื่อง การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 12: Ensure sustainable consumption and production patterns ซึ่งกล่าวถึงการรับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- เป้าหมายที่ 15: Sustainably manage forests, combat desertification, halt and reverse land degradation, halt biodiversity loss ซึ่งกล่าวถึงการปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมในปี พ.ศ.2562 จะมีการติดตามความคืบหน้าและพิจารณาเป้าหมายที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาอีกทั้งหมด 5 เป้าหมาย และ ติดตามเป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพิ่มเติม 5 เป้าหมาย ดังกล่าวประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 4: Ensure inclusive and quality education for all and promote lifelong learning ว่าด้วยเรื่องการรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน
- เป้าหมายที่ 8 : Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมที่มีผลดีภาพ การสร้างงานที่สมควรและเหมาะสม
- เป้าหมายที่ 10: Reduce inequality within and among countries ว่าด้วยเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ
- เป้าหมายที่ 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts ว่าด้วยเรื่องการดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ
- เป้าหมายที่ 16: Promote just, peaceful and inclusive societies ว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการประชุมที่ถูกจัดขึ้นระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม ถึง วันที่ 19 กรกฎาคม ปีพ.ศ.2560 มีการนำเสนอรายงาน VNR จากประเทศต่างๆ ในเรื่องของความเท่าเทียมในสังคม สิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงและ

เด็ก สุขภาพของคนภายในประเทศ สาธารณูปโภคและอาหารของประเทศ การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และ
นวัตกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรทางน้ำและทะเล รวมถึงการร่วมมือกันระหว่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

- ระบบป้องกันสังคมถือเป็นระบบที่ช่วยป้องกัน และลดความยากจนลงในประเทศที่รายได้ของ
คนในประเทศต่ำกว่าที่กำหนด รวมถึงลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และ
ความเท่าเทียมให้เกิดในกลุ่มผู้หญิงและเด็ก โดยเพิ่มนโยบายที่ให้ความสำคัญแก่ผู้หญิงและ
เด็ก เพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่ มารดา เด็ก ทารกแรกเกิด คนพิการ และผู้สูงอายุที่ยากจนไม่มี
รายได้ นอกจากนี้ พยายามลดทัศนคติ และบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงและเด็ก ให้
ผู้หญิงและเด็กมีสิทธิและเสียงเพิ่มมากขึ้นในสังคม เสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้หญิงและเด็กให้
มีความรู้ ความสามารถ เท่าเทียมกับผู้ชาย สามารถนำศักยภาพที่มีอยู่ไปใช้ในการทำงานได้
รวมทั้งออกกฎหมายปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงและเด็กประกอบด้วย ทางด้าน
United Nations (UN) ได้มีการจัดทำโครงการ “Making Every Woman and Girl Count”
มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศในผู้หญิงและเด็ก มอบสิทธิ เสรีภาพให้แก่
ผู้หญิงและเด็ก โดยการเก็บข้อมูลความไม่เท่าเทียมกันทางเพศของผู้หญิงและเด็ก เพื่อจัดทำ
เป็นสถิติและปรับปรุงนโยบายเพื่อให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน
- ทางด้านเกษตรกรรม รัฐบาลของแต่ละประเทศได้มีการเพิ่มเงินลงทุนที่จำเป็นให้แก่ส่วนของ
การเกษตรกรรม รวมถึงให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้
มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ที่สามารถลดความหิวโหย และ
ส่งเสริมความยั่งยืนได้ ตามแผนงาน “The Agricultural Orientation Index for
government expenditures” ของ Food and Agriculture Organization of the
United Nations (FAO) มีการจัดการระบบการผลิตอาหารที่มีความยั่งยืน และการ
เกษตรกรรมที่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยเหลือ และลดทอนความยากจน รวมถึงการอนุรักษ์ และเพิ่ม
ความหลากหลายทางการเกษตรในส่วนของพืชและสัตว์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการช่วยจัด
ปัญหาเรื่องความยากจนและความหิวโหย และยังช่วยสร้างงานให้แก่คนที่ไม่มีงานทำได้อีก
ด้วย
- อุตสาหกรรมของแต่ละประเทศถูกดำเนินการเป็นอย่างแรก เนื่องจากในหลายๆ ประเทศ
งานทางด้านอุตสาหกรรมถือเป็นงานที่สำคัญที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถ
เป็นหลักประกันให้กับแรงงานได้ว่าจะมีการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น ถ้ากลุ่มอุตสาหกรรมมีการ
ขยายเพิ่มขึ้น โดยมีการลงทุนเพิ่มขึ้นในกลุ่มอุตสาหกรรม และมุ่งเน้นในการประกอบ
อุตสาหกรรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ปล่อยมลพิษและของเสียสู่ระบบนิเวศน้อย เพื่อสร้างความ
ยั่งยืนให้กับกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาเหนือถือเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ให้
ความสนใจในเรื่องการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และเป็นต้นแบบให้แก่กลุ่มประเทศที่กำลัง
พัฒนาอีกด้วย รวมถึงจัดการการขนส่งให้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่แรงงาน
และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากมีการขนส่งที่ใหญ่และครอบคลุมในทุก
ด้าน ทั้งทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก
- เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเป็นกรดของทะเล การจับสัตว์ทะเลที่มาก
เกินปริมาณที่จำเป็น และมลพิษทางทะเลส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางน้ำและทางทะเลเป็น
อย่างมาก เรื่องการอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากรทางทะเลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายควรให้
ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะและมีทางออกสู่ทะเลหลายทาง ใน

ปัจจุบันมีน่านน้ำทางทะเลหลายแห่งที่เกิดปัญหามลพิษทางทะเลและปัญหาเรื่องสารอาหารที่มากเกินไปในทะเล ทำให้พืชพรรณและสัตว์น้ำเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ก๊าซออกซิเจนที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตไม่เพียงพอต่อทรัพยากรทางทะเล โดยปัญหาดังกล่าวถูกพบมากในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก เอเชียใต้และเอเชียตะวันออก และบริเวณอ่าวเม็กซิโก ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการปล่อยมลพิษลงสู่ทะเล และสารอาหารบางจำพวกที่สามารถเจริญเติบโตในทะเลได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับเรื่องของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นในการลดการปล่อยมลพิษที่สามารถทำลายสิ่งมีชีวิตสู่ระบบนิเวศได้ อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญคือการเป็นกรดของทะเลที่สามารถทำลายกระดูกของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในทะเลได้ ในหลายๆ ประเทศได้มีการทำศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศ และทรัพยากรทางทะเลที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อกำหนดขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในทะเล ซึ่งจากการศึกษาในปัจจุบันกิจกรรมของมนุษย์ในหลายๆ กิจกรรมได้ทำลายขอบเขตระบบนิเวศทางทะเล ดังตัวอย่างเช่น การจับปลาที่มากเกินไป กำหนด ส่งผลต่อระบบนิเวศโดยตรง เนื่องจากการทำลายห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิตทางทะเล และลดความหลากหลายทางชีวภาพลงอีกด้วย

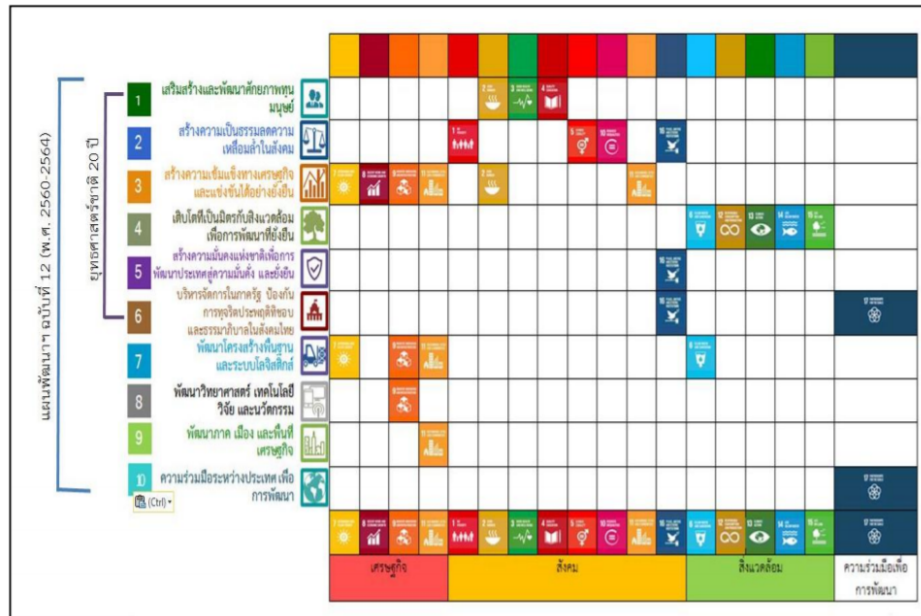
- การร่วมมือระหว่างประเทศถือเป็นจุดสำคัญของการนำเสนอรายงาน VNR เพื่อติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมาย SDGs เนื่องจากการร่วมมือระหว่างประเทศถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจของประเทศและโลก รวมถึงยังสามารถเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ได้อีกด้วย จากการเข้าถึงเทคโนโลยีทางด้านต่างๆ ทั้งการบริการทางด้านอินเทอร์เน็ตในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาที่ยังขาดแคลนในเรื่องอินเทอร์เน็ตอยู่ และการเงินที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มที่มีการพัฒนาต่ำได้ ซึ่งมีการลงทุนจากกลุ่มความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance - ODA) ให้แก่ประเทศที่เป็นสมาชิก และอีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในเรื่องของการการค้าโลกที่เปิดตลาดให้ค้าขายอย่างเสรีภายใต้นโยบายที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (WTO)

2.1.3 ทิศทางการดำเนินงานของประเทศไทยที่สอดคล้องกับองค์การการค้าโลก

สำหรับประเทศไทยที่เป็นหนึ่งใน 44 ประเทศที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อนำเสนอรายงาน VNR นั้น รัฐบาลไทยได้ผนวกรวมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับกรอบการดำเนินงานระดับชาติอย่างเป็นระบบ เพราะรัฐบาลตระหนักถึงการขับเคลื่อนให้ประเทศบรรลุเป้าหมายการพัฒนาตั้งแต่ช่วงการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ดังการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาแรกภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นแผนแม่บทระยะกลางและระยะยาวในการนำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ผนวกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบระดับชาติอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ตรวจสอบความครอบคลุมและความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ภายใต้แผนการพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย ซึ่งในขั้นแรก ไทยได้จัดลำดับความสำคัญเป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน 30 ลำดับแรก

ที่สามารถสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยในวงกว้าง นอกจากนี้ รัฐบาลยังเน้นการสร้างสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้คณะทำงานที่เกี่ยวข้องจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกลไกมาตรการด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนเสนอต่อคณะรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น ต่อไปกฎหมายและมาตรการต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมก็จะเอื้อต่อการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวมเช่นกัน

ภาพที่ 2.1 แสดงตารางบูรณาการความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 กับเป้าหมาย SDGs

ที่มา: รายงานผลการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจของประเทศไทย ปี 2560

จากการประชุมในปีพ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้รายงานความคืบหน้าทั้งหมด 7 เป้าหมาย ดังต่อไปนี้

- **เป้าหมายที่ 1: End poverty in all its forms everywhere** ว่าด้วยเรื่องการขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ประเทศไทยได้โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 - 11 เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ คือ การพัฒนามนุษย์และให้โอกาสคนเพื่อสร้างและพัฒนาตนเอง รัฐบาลได้มีการจัดทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน (ดำเนินการแล้ว 878 หมู่บ้าน) รวมทั้งยังเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภายใต้แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) ด้วยการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดใน 77 จังหวัดทั่วประเทศ เน้นที่โครงการด้านการเกษตร การแปรรูป และการท่องเที่ยว รัฐบาลได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองทางสังคมโดยช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมเป็นเงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง กำหนดมาตรการช่วยเหลือผู้ยากจนและเปราะบางในกลุ่มต่างๆ โดยให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดู

สำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปีที่อยู่ในครัวเรือนยากจน และได้ริเริ่มโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย โดยเปิดให้ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี ลงทะเบียนแสดงความประสงค์รับความช่วยเหลือ รัฐบาลยังให้ความสำคัญเรื่องการเข้าถึงบริการสาธารณสุข สาธารณูปโภคและทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพและความกินดีอยู่ดีอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งด้านการศึกษาเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพเหมาะสมกับอัตลักษณ์แห่งตน และการบริการสาธารณสุข นอกจากนี้รัฐบาลอยู่ในระหว่างการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติฉบับที่ 2 ตามกรอบเซนไดเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการ สร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ให้กับคนยากจนและอยู่ในสภาวะเปราะบาง ปัจจุบัน มีเครือข่ายเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงภัย “มิสเตอร์เตือนภัย” ประจำทุกหมู่บ้านเสี่ยงภัย

- **เป้าหมายที่ 2: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture** ว่าด้วยเรื่องการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทางด้านการเกษตรประเทศหนึ่ง สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอสำหรับการบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศได้ ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการให้กลุ่มผู้เปราะบางเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2559 - 2579) ของไทยมุ่งส่งเสริมให้เด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน และกำหนดมาตรการเร่งรัดดำเนินงานโภชนาการสตรีและเด็กปฐมวัยเพื่อลดจำนวนประชากรที่ประสบภาวะทุพโภชนาการ พร้อมทั้งจัดทำชุดกิจกรรมพื้นฐานด้านโภชนาการให้แก่ สถานบริการสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์เด็กเล็ก ชุมชน และครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน ตลอดจนผลักดันพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Milk code)

รัฐบาลยังสร้างหลักประกันให้มีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันเพื่อเพิ่มผลิตภาพและการผลิตที่รักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำกรอบแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน (พ.ศ. 2560-2564) ตามแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 5 แนวทาง คือ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรที่ผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สนับสนุนสินเชื่อสีเขียว และสนับสนุนการวิจัยองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม ประเทศไทยได้ดำเนินจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ดังนี้ (1) โครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ สร้างมูลค่าเพิ่ม เพิ่มปริมาณการค้าและการบริโภคเกษตรอินทรีย์ในประเทศ รวมทั้งผลักดันให้การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล (2) โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสนใจ น้อมนำหลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกรตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดรายจ่าย/หนี้สิน และเพิ่มรายได้ อันเกิดจากการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น โดยได้จัดทำแผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2558-2564 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ บูรณาการคุณค่าและการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประเทศ และบริหารจัดการเพื่อเพิ่มพูนและแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ โดยสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียวและพัฒนางานองค์ความรู้และระบบฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้เป็นมาตรฐานสากล

- **เป้าหมายที่ 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages** ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี กระทรวงสาธารณสุขมีแผนการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายการดูแลมารดาซึ่งเริ่มตั้งแต่การตั้งครรภ์คุณภาพ คือ การฝากครรภ์ 5 ครั้งเพื่อดูแลการตั้งครรภ์ของมารดาอย่างมีคุณภาพ การจัดทำแผนพัฒนาห้องคลอดคุณภาพ และการเยี่ยมมารดาหลังคลอด 3 ครั้ง นโยบายการดูแลทารกซึ่งเริ่มตั้งแต่การตั้งครรภ์จนถึงหลังการคลอด การสร้างเสริมความรู้ให้กับมารดาเกี่ยวกับการดูแลตนเองขณะตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูทารกอย่างถูกวิธี และเน้นการสร้างเสริมป้องกันควบคุมโรค และการให้บริการดูแลสุขภาพประชาชน เนื่องจากเป็นการสร้างเสริมสุขภาพก่อนเป็นโรคเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพของประเทศชาติ การเน้นการรักษาสุขภาพดูแล การบริโภคอย่างเหมาะสมพอดี และออกกำลังกายเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของประชาชนทุกคน พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพให้ประชาชนมีความเข้าใจในการดูแลสุขภาพร่างกายอย่างเหมาะสม และการจัดทำนโยบายหลักประกันสุขภาพเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของประเทศด้านการบริการและรักษาสุขภาพของประชาชน ประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ปรับปรุงรวบรวมกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ไว้เป็นฉบับเดียวกัน และรวบรวมหลักเกณฑ์ให้เป็นระบบเพื่อควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เรื่องการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจในภาพรวม อีกทั้งมีความซับซ้อน ดังนั้น ไทยจึงมีพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 เพื่อเป็นกลไกในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- **เป้าหมายที่ 5: Achieve gender equality and empower all women and girls** ว่าด้วยเรื่องการบรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง ประเทศไทยได้บูรณาการปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing declaration and Platform for Action) ไว้ในแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2545) เป็นต้นมา ซึ่งถือเป็นต้นแบบการจัดทำ

แผนพัฒนาสตรีต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับใหม่ ภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 – 2564” ปัจจุบันประเทศไทย นับว่ามีความก้าวหน้าอย่างมาก ด้านการศึกษา เด็กหญิงมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาพื้นฐานได้ เท่าเทียมกับเด็กชาย และสตรีมีสัดส่วนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าบุรุษ ในด้านแรงงาน มีจำนวนสตรีถึงกว่าร้อยละ 60 และในภาคธุรกิจ สตรีไทยมีโอกาสนับเท่าเทียมอย่างมาก รัฐบาลได้ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายสตรีผู้ประกอบการอาเซียนเพื่อสนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพให้สตรีผู้ประกอบการไทยมีทักษะในการพัฒนาธุรกิจ และความสามารถในการ แข่งขันในระดับสากล

รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากกับการส่งเสริมศักยภาพและสถานภาพสตรีโดยได้ จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) และ คณะกรรมการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ (สทพ.) เป็นกลไกระดับชาติ และออก พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของ ประเทศไทยที่ปกป้องและคุ้มครองกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยมุ่งคุ้มครองทุกคน จากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ รัฐบาลยังได้พยายามเร่งยกระดับขีดความสามารถใน การจัดเก็บข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความคุ้มครองและจัดการปัญหาความรุนแรง ต่อสตรีและเด็ก โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ร่วมกับ UN women สํารวจข้อมูล ความรุนแรงในระดับประเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่มีมาตรฐานสากล

- **เป้าหมายที่ 9 : Build resilient infrastructure, promote sustainable industrialization and foster innovation** ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และ สนับสนุนนวัตกรรม ประเทศไทยได้ออกยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยภายใต้แผนการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายนี้ โดยประเทศไทยมี การดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการ เปลี่ยนแปลง การพัฒนาการคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนของไทยเป็นไปตาม ร่าง ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่ให้ความสำคัญการพัฒนาคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนในทุกรูปแบบ ได้แก่ ทาง ถนน ระบบราง ทางน้ำและทางอากาศ เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ การเติบโต อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ 5 แห่ง ตาม แนวชายแดน โดยมีแนวคิด 3 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ (Effective transport) รัฐบาลมุ่งสร้างความเชื่อมโยงด้านการขนส่งอย่างมี ประสิทธิภาพตั้งแต่ในเมืองใหญ่ ระหว่างเมือง และการเชื่อมต่อระหว่างประเทศ โดย เน้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งจากการใช้ถนนไปสู่ระบบรางมากยิ่งขึ้น ทำให้ ต้นทุนการขนส่งลดลง แก้ปัญหาการจราจรติดขัดในเมืองใหญ่ และเพิ่มการแข่งขัน ของภาคเอกชน (2) การพัฒนาการขนส่งที่สะอาดและปลอดภัย (Green and safe transport) รัฐบาลให้ความสำคัญกับปัญหาผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมตามคํานั่นที่ให้

ไว้ต่อที่ประชุมรัฐสภาที่กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 21 ว่าจะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 20-25 จากกรณีปกติภายในปีพ.ศ. 2573 ซึ่งร้อยละ 5.58 เป็นสัดส่วนที่จะต้องลดในภาคการขนส่ง กระทรวงคมนาคมจึงกำหนดแผนลดมลภาวะสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการจัดการรถประจำทางที่ใช้ก๊าซ NGV และรถประจำทางที่ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า การจัดหาหัวรถจักรพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้ทดแทนหัวรถจักรดีเซล รวมถึงโครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการลดการใช้พลังงานและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (3) การพัฒนาการขนส่งที่เข้าถึงง่ายแก่ผู้โดยสารทุกคน (Inclusive transport) รัฐบาลให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของประชาชนที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็ก และสตรี ให้สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงกำหนดนโยบายพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะให้นำหลักการ Universal design มาใช้ในการออกแบบทั้งในส่วนของการก่อสร้างพื้นฐาน และพาหนะการขนส่ง ซึ่งการพัฒนาทั้ง 3 ด้านจะต้องประกอบขึ้นจากการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา (Research & development) ในการนำเครื่องมือด้านนวัตกรรม (Innovation) และการบริหารจัดการ (Management) ที่มีประสิทธิภาพ

- การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืนและส่งเสริมนวัตกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ในระยะ 20 ปีที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบันมุ่งเน้นการปฏิรูปอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น รวมทั้งปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมเดิมและอุตสาหกรรมพื้นฐานให้เป็นอุตสาหกรรมรูปแบบใหม่ที่มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมากขึ้น มุ่งเน้นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ (S Curve) และอุตสาหกรรมอนาคต (New S Curve) รวมถึงการปฏิรูปนิเวศอุตสาหกรรม ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมในรูปแบบต่างๆ รัฐบาลได้วางกรอบยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนี้ (1) การปฏิรูปอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มการใช้งานด้านดิจิทัล และนวัตกรรมในการบริการจัดการ และการผลิตภาคอุตสาหกรรม โดยคำนึงถึงการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสร้างความยั่งยืนในการประกอบการอุตสาหกรรมซึ่งครอบคลุมผู้ประกอบการในกลุ่ม SMEs และวิสาหกิจชุมชน (2) การปฏิรูปนิเวศอุตสาหกรรมเพื่อปฏิรูปองค์ภาครัฐให้ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรม และพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยรัฐบาลได้มีแผนดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และยกระดับให้พื้นที่มีระบบนิเวศนวัตกรรม หรือเป็นเมืองนวัตกรรม (Innovation City) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่อื่น ๆ สร้างศูนย์ทดสอบผลิตภัณฑ์เพื่อการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการผลิต (3) การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับเศรษฐกิจโลกเพื่อพัฒนาให้รูปแบบการผลิตของ

ภาคอุตสาหกรรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกและปรับเปลี่ยนสู่ห่วงโซ่ที่มีมูลค่าสูง โดยการเชื่อมโยงระบบดิจิทัลกับระบบการผลิตและการตลาด นอกจากนี้รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการไทยไปยังต่างประเทศ และเพิ่มการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายด้วยการออกมาตรการเพื่อการส่งเสริมการลงทุน และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2560 เพื่อชักจูงการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญหรืออุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีใหม่หรือใช้ความรู้ในการผลิตขั้นสูง

- **เป้าหมายที่ 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources** ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งฉบับแรกของประเทศ พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติขึ้น เป็นกลไกและทำหน้าที่ (1) เสนอนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษา ตลอดจนติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อเขตพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง และ (3) เสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการป้องกันและลดมลพิษทางทะเล โดยได้เริ่มดำเนินการศึกษาประเภทขยะทะเล เก็บข้อมูลสัดส่วนขยะพลาสติกต่อปริมาณขยะเกยตื้นในพื้นที่ชายหาด ศึกษาขยะปากแม่น้ำของอ่าวไทยตอนบนและทะเลสาบสงขลา ศึกษาการเคลื่อนตัวของขยะในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ศึกษาไมโครพลาสติกในระบบนิเวศชายหาด ดำเนินมาตรการที่หลากหลายเพื่ออนุรักษ์ปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพในทะเล ทั้งด้านการฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง การกำหนดและปรับปรุงมาตรการในการทำประมง การประกาศพื้นที่สงวนอนุรักษ์ คุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งเพิ่มเติม และการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning: MSP) ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการกับ Global Ocean Acidification Observing Network (GOA-ON) จากการที่มีสถานียึดติดตามตรวจสอบค่า pH ด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่เป็นมาตรฐานและมีความละเอียดสูง

การแก้ไขและขจัดปัญหาการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing – IUU Fishing) เป็นนโยบายเร่งด่วนของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) ที่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติของประเทศไทยในการป้องกัน ยับยั้งและขจัดปัญหาการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม พ.ศ. 2559-2563 (Thailand National Plan of Action to prevent, deter and eliminate IUU fishing (Thailand NPOA-IUU) และแผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย พ.ศ. 2552-2561 ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันความตกลงมาตรการรัฐเจ้าของท่าเรือ (Port-state Measure Agreement) ของสหประชาชาติ

เมื่อ 10 พฤษภาคม 2559 โดยมีมาตรการตรวจสอบเรือประมงต่างชาติที่นำสัตว์น้ำขึ้นท่า และป้องกันไม่ให้เรือประมง IUU เข้าเทียบท่าของประเทศไทย นอกจากนี้ กรมประมงกำลังดำเนินการเพื่อให้การรับรองข้อตกลงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดปัญหา IUU Fishing เพิ่มเติมคือ UN Fish Stock Agreement (UNFSA) และ FAO Compliance Agreement 1993

- **เป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development** ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี 2559 แหล่งที่มาหลักของงบประมาณรัฐบาลไทยมาจากรายได้ภาษี โดยคิดเป็นถึงร้อยละ 75.6 จึงอาจนับว่า ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองผ่านการจัดเก็บภาษีมาเป็นแหล่งเงินทุนหลักในการพัฒนาประเทศ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอาศัยงบประมาณดำเนินการที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบันที่รัฐบาลมีรายได้ รวมคิดเป็นร้อยละ 21.84 ของ GDP ไทยจึงตั้งเป้าเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีผ่านการวางแผนการปฏิรูประบบภาษีอย่างต่อเนื่องในระยะกลางจนถึงระยะยาว โดยนำระบบ National E-payment มาปรับใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการ เพิ่มรายได้รัฐบาลและสร้างความยั่งยืนทางการคลัง เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี สร้างความเข้มแข็งการคลังท้องถิ่น สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำโดยมีความสอดคล้องกับสภาวะการณ์เศรษฐกิจในอนาคต การระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ โดยปัจจุบันรัฐบาลมีกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมองค์กรภาคประชาสังคม อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐบาลได้ดำเนินโครงการ “เน็ตประชารัฐ” ขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้เข้าถึงพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และไม่มีบริการ เนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะสามารถเป็นตัวเร่งให้เกิดการยกระดับการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและพื้นที่ห่างไกล

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือมาเป็นประเทศผู้ให้ในฐานะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาเกิดใหม่มาตั้งแต่ปี 2556 เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ที่ไทยให้กับประเทศกำลังพัฒนาประกอบด้วย การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน และการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ อาทิ สาธารณสุข ความมั่นคงทางอาหาร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยได้ริเริ่มนโยบาย Sufficiency Economy Philosophy for Sustainable Development Goals Partnership (SEP for SDGs Partnership) เพื่อเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนาด้วยการนำเสนอให้ต่างประเทศมีความเข้าใจและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปี 2559 ไทยได้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อาทิ จัดการประชุม G-77 Bangkok Roundtable on Sufficiency Economy: an Approach to Implementing the Sustainable Development Goals ระหว่างวันที่ 28 – 29 กุมภาพันธ์ 2559 และการประชุม SEP in Business: A G-77 Forum on the Implementation of the SDGs ระหว่างวันที่ 1 – 2 มิถุนายน 2559 ซึ่งปณิธานรัฐมนตรีกลุ่ม 77 เมื่อเดือนกันยายน 2559 ได้ระบุว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงมีความเป็นสากล และเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการเข้าร่วมการนำเสนอรายงาน VNR ประเทศไทยได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) เป็นแผนดำเนินการหลักที่จัดทำขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมาย 17 เป้าหมาย ตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (Sustainable Development Goals – SDGs) ซึ่งมีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกับแนวทางที่ประเทศต่างๆได้ปฏิบัติ ในเรื่องการขจัดความยากจน ความหิวโหย และสร้างความเท่าเทียมให้เกิดในสังคม ตามแนวทางปฏิบัติของ SDGs ได้มีการกำหนดนโยบายให้แก่ประเทศต่างๆได้เพิ่มศักยภาพความรู้ และความสามารถให้แก่ผู้หญิงและเด็ก ให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย เนื่องจากปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อเรื่องเพศที่ให้ความสำคัญไม่เท่ากัน ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมขึ้น โดยประเทศไทยได้บูรณาการปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing declaration and Platform for Action) ไว้ในแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2545) เป็นต้นมา ซึ่งถือเป็นต้นแบบการจัดทำแผนพัฒนาสตรีต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับใหม่ ภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 – 2564” รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีให้เกิดแก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เพื่อสร้างความทัดเทียมให้เกิดในทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยนั้นได้มีการจัดทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน อีกทั้งยังเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภายใต้แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) เน้นที่โครงการด้านการเกษตร การแปรรูป และการท่องเที่ยว เนื่องจากโครงการดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ประเทศพัฒนาได้อย่างก้าวกระโดด ทางด้านการเกษตรของ SDGs ที่ต้องการสร้างการเกษตรกรรมที่ยั่งยืนนั้นประเทศไทยได้ดำเนินการให้กลุ่มผู้ประบางเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอ ซึ่งประกอบอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำกรอบแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน (พ.ศ. 2560- 2564) ตามแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 5 แนวทาง คือ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรที่ผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สนับสนุนสินเชื่อสีเขียว และสนับสนุนการวิจัยองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวเมื่อเสร็จสมบูรณ์จะนำไปสู่การขจัดความยากจน และความหิวโหยได้ เนื่องจากอุตสาหกรรมเกษตรถือเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศทางการเกษตร สามารถพัฒนางานทางการเกษตรให้ได้ผลเป็นอย่างดี และสามารถกระจายอาชีพให้แก่บุคคลที่ไม่มีงานทำได้

กลุ่มงานอุตสาหกรรมนั้นประเทศไทยได้ปฏิบัติงานคล้ายคลึงกับกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมการนำเสนอรายงาน VNR ที่ว่าด้วยเรื่องการขยายอุตสาหกรรมโดยมีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น เพื่อขยายความต้องการของตลาดแรงงานสู่อุตสาหกรรม เพื่อให้แรงงานได้รับโอกาสในการจ้างงาน และมุ่งเน้นในการประกอบอุตสาหกรรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยและของเสียสู่ระบบนิเวศน้อย เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มอุตสาหกรรม รวมถึงจัดการการขนส่งให้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่แรงงาน และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากมีการขนส่งที่ใหญ่และครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก ซึ่งประเทศไทยได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนของไทยเป็นไปตามร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่ให้ความสำคัญการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนในทุกรูปแบบ และปฏิรูปอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น รวมทั้งปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมเดิมและอุตสาหกรรม

พื้นฐานให้เป็นอุตสาหกรรมรูปแบบใหม่ที่มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมากขึ้น รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล ที่ทาง SDGs ได้มีการรณรงค์เรื่องการปล่อยสารพิษและสารอาหารที่สามารถเจริญเติบโตในทะเลได้ ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาความเป็นกรดของทะเล และปัญหาเรื่องสารอาหารที่มากเกิดไปในทะเล ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งฉบับแรกของประเทศ และให้ความสำคัญกับการป้องกันและลดมลพิษทางทะเล ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการกับ Global Ocean Acidification Observing Network (GOA-ON) จากการที่มีสถานียึดตามตรวจสอบค่า pH ด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่เป็นมาตรฐานและมีความละเอียดสูงซึ่งเป็นองค์การที่ดูแลเรื่องความเป็นกรดของทะเลโดยเฉพาะ SDGs มุ่งเน้นให้แต่ละประเทศร่วมมือกันในเรื่องต่างๆหลายเรื่อง เช่น เรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีทางด้านต่าง

ทั้งการบริการทางด้านอินเทอร์เน็ตในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาที่ยังขาดแคลนในเรื่องอินเทอร์เน็ตอยู่ และการเงินที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มที่มีการพัฒนาต่ำได้ ซึ่งมีการลงทุนจากกลุ่มความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance - ODA) ให้แก่ประเทศที่เป็นสมาชิก และอีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในเรื่องของการการค้าโลกที่เปิดตลาดการค้าขายอย่างเสรีภายใต้นโยบายที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของ ODA โดยปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือมาเป็นประเทศผู้ให้ในฐานะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาเกิดใหม่มาตั้งแต่ปี 2556 เงินช่วยเหลือที่ประเทศไทยให้กับประเทศกำลังพัฒนาประกอบด้วย การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน และการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ อาทิ สาธารณสุข ความมั่นคงทางอาหาร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.4 สรุปสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า องค์การการค้าโลกสร้าง Roadmap เพื่อเป็นทิศทางการดำเนินงานในอนาคตจนถึงปีพ.ศ. 2573 โดยดำเนินงานตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุกมิติที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย

- เป้าหมายที่ 1: การขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ด้วยการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่นๆ ด้วย (ตามการนิยามของแต่ละประเทศ) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มผู้เปราะบาง
- เป้าหมายที่ 2: การขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายที่ 2 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบอาหารให้ยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบางอื่น นอกจากนั้นยังมีเป้าหมายในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก ที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งที่ดินทำกิน เทคโนโลยีและการตลาดอย่างเท่าเทียม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา
- เป้าหมายที่ 3: การรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสามผ่านทางการป้องกันและการรักษา

โรคและสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี ลดการตายและป่วยจากสารเคมีอันตราย และจากการปนเปื้อนและมลพิษต่างๆ

- เป้าหมายที่ 4: การรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน เป้าหมายที่ 4 คือ การให้เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทุกคนจะได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาจากสถาบันที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งสร้างหลักประกันว่ากลุ่มผู้เปราะบาง ซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กให้ได้รับการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมทุกระดับอย่างเท่าเทียมหรืออย่างน้อยที่สุด
- เป้าหมายที่ 5: การบรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาศักยภาพสตรีและเด็กผู้หญิง โดยการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กผู้หญิงในทุกๆ สถานที่ และการให้อำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับและมีสิทธิที่เท่าเทียมในทรัพยากรทางเศรษฐกิจและทรัพย์สินในรูปแบบอื่นๆ ด้วย ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อสตรีและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน
- เป้าหมายที่ 6: การรับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน สร้างหลักประกันให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่เหมาะสม สามารถหาซื้อได้ง่าย ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ จัดการเรื่องการทิ้งขยะและลดการปล่อยสารเคมีและวัสดุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านกระบวนการและเพิ่มการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่
- เป้าหมายที่ 7: การรับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย ในราคาที่เหมาะสมและง่ายต่อการจัดหา มีการเพิ่มปริมาณพลังงานทดแทนในการผสมผสานการใช้พลังงานของโลก
- เป้าหมายที่ 8: การพัฒนากิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่สมควรและเหมาะสม ความสร้างสรรค์และนวัตกรรมและส่งเสริมการเกิดและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อยขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งรวมถึงผ่านทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน คำนึงถึงการรักษาสິงแวดล้อม และการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและมั่นคงสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 9: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม มีเป้าประสงค์ที่ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม
- เป้าหมายที่ 10: การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่เน้นไปยังกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาต่ำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากจำนวนร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศ ส่งเสริมความเสมอภาคในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยไม่จำกัดที่อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา ความบกพร่องทางร่างกาย และแหล่งกำเนิด ลดความไม่เสมอภาคและขจัดกฎหมายและนโยบายแนวทางเลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งเสริมกฎหมายและนโยบายที่ลดทอนความไม่เสมอภาค
- เป้าหมายที่ 11: การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน การลงทุนเรื่องการขนส่งสาธารณะ จัดให้มีการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในทุกระดับชนชั้น การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม การยกระดับความ

คุ้มครองและปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ด้วยความร่วมมือระดับรัฐบาล และระดับท้องถิ่น

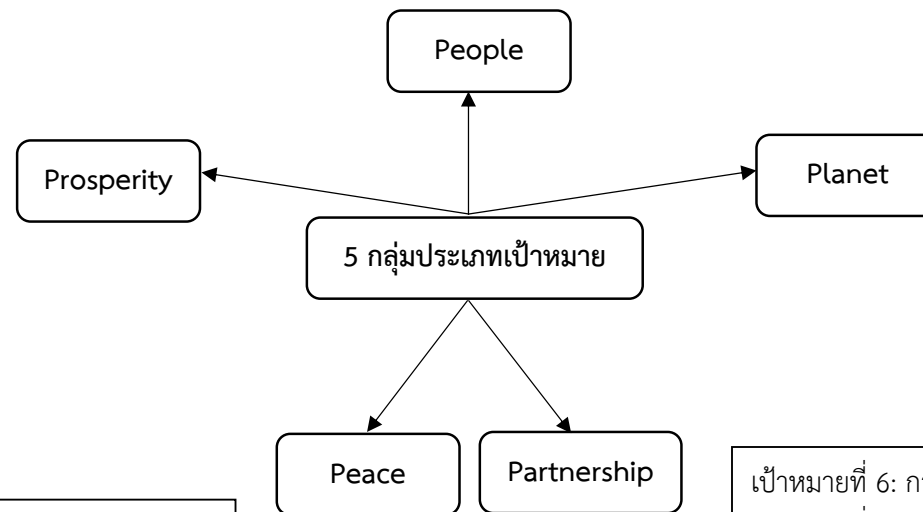
- เป้าหมายที่ 12: การรับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ยั่งยืน และให้เข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรงตามกรอบการตกลงของกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ตกลงกันแล้วในการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การลดการปล่อยของเสียสู่อากาศ น้ำและดิน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกรรม
- เป้าหมายที่ 13: การดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ โดยประเทศต่างๆ ตั้งเป้าหมายร่วมกันขึ้นพื้นฐานที่จะรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และในขณะเดียวกัน กำหนดเป้าหมายที่สูงขึ้นไว้ด้วยกันว่าจะพยายามรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้น้อยลงไปอีกจนถึงต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส
- เป้าหมายที่ 14: การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการป้องกันและลดมลพิษที่จะก่อให้เกิดผลกระทบทางทะเล จากการกระทำกิจกรรมทางบกทุกประเภท รวมถึงขยะทะเลและมลพิษทางสารอาหาร มีการบริหารจัดการและป้องกันการบุกรุกทำลายระบบนิเวศทางทะเลและรอบชายฝั่งอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการฟื้นฟู เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลและรอบชายฝั่ง
- เป้าหมายที่ 15: การปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน ซึ่งมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำการเกิดเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าและที่ดินทำกิน การส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนและแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่า
- เป้าหมายที่ 16: การส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมายและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ยุติการข่มเหง การหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบในเด็ก
- เป้าหมายที่ 17: การสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพื่อเพิ่มอัตราการส่งออก โดยมุ่งเน้นให้เป็นการค้าขายแบบปลอดภาษีภายในกลุ่มสมาชิกเพื่อการค้าด้วยกัน ทั้งกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว

สามารถสรุปเป้าหมายตามทิศทางการดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การการค้าโลกได้ภาพที่ 2.2

เป้าหมายที่ 7: พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
 เป้าหมายที่ 8: การจ้างงานมีคุณค่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ
 เป้าหมายที่ 9: อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน
 เป้าหมายที่ 10: ลดความเหลื่อมล้ำ
 เป้าหมายที่ 11: เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 1: ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ
 เป้าหมายที่ 2: ขจัดความหิวโหย
 เป้าหมายที่ 3: มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
 เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่เท่าเทียม
 เป้าหมายที่ 5: ความเท่าเทียมทางเพศ

เป้าหมายที่ 16: สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก

เป้าหมายที่ 17: ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 6: การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
 เป้าหมายที่ 12: แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
 เป้าหมายที่ 13: รับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 เป้าหมายที่ 14: การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล
 เป้าหมายที่ 15: การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

ภาพที่ 2.2 สรุปเป้าหมายตามทิศทางการดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของ WTO
 ที่มา: คณะวิจัย

ทั้งนี้ ความคืบหน้าทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลกที่สำคัญเป็นดังนี้

ตารางที่ 2.1 สรุปความคืบหน้าทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก

ปีพ.ศ.	สรุปประเด็นความคืบหน้าของการประชุม
2557	- กล่าวถึงความสำคัญของการค้าต่อทรัพยากรมนุษย์ทั่วโลก ซึ่ง Voluntary sustainability standards (VSSs) ถือเป็นหนึ่งมาตรฐานที่มีความสำคัญต่อการค้า และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เพราะ VSSs มุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้ผลิตขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสิทธิประโยชน์ทางสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกลุ่มผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อพัฒนาในเทคนิคในการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์
2560	- พิจารณา 7 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 2 เป้าหมายที่ 3 เป้าหมายที่ 5 เป้าหมายที่ 9 เป้าหมายที่ 14 และเป้าหมายที่ 17 กล่าวถึงเรื่องของความเท่าเทียมในสังคม สิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงและเด็ก สุขภาพของคนภายในประเทศ สาธารณูปโภคและอาหารของประเทศ การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และนวัตกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรทางน้ำและทะเล รวมถึงการร่วมมือกันระหว่างประเทศ - ระบบป้องกันสังคมถือเป็นระบบที่ช่วยป้องกันและลดความยากจนลงในประเทศที่รายได้ของคนในประเทศต่ำกว่าที่กำหนด รวมถึงลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมให้เกิดในกลุ่มผู้หญิงและเด็ก โดยเพิ่มนโยบายที่ให้ความสำคัญแก่ผู้หญิงและเด็ก เพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่ มารดา เด็ก ทารกแรกเกิด คนพิการ และผู้สูงอายุที่ยากจนไม่มีรายได้ - รัฐบาลของแต่ละประเทศได้มีการเพิ่มเงินลงทุนที่จำเป็นให้แก่ส่วนของการเกษตรกรรม รวมถึงให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่สามารถลดความหิวโหย และส่งเสริมความยั่งยืนได้ ตามแผนงาน “The Agricultural Orientation Index for government expenditures” ของ Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) มีการจัดการระบบการผลิตอาหารที่มีความยั่งยืน และการเกษตรกรรมที่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยเหลือ และลดทอนความยากจน รวมถึงการอนุรักษ์ และเพิ่มความหลากหลายทางการเกษตรในส่วนของพืชและสัตว์ - มีการลงทุนเพิ่มขึ้นในกลุ่มอุตสาหกรรม และมุ่งเน้นในการประกอบอุตสาหกรรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ปล่อยมลพิษและของเสียสู่ระบบนิเวศน้อย เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาเหนือถือเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ให้ความสนใจในเรื่องการปล่อย

ปีพ.ศ.	สรุปประเด็นความคืบหน้าของการประชุม
	มลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และเป็นต้นแบบให้แก่กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาอีกด้วย รวมถึงจัดการการขนส่งให้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่แรงงาน และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากการขนส่งที่ใหญ่และครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก - การอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากรทางทะเลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะและมีทางออกสู่ทะเลหลายทางเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเป็นกรดของทะเล การจับสัตว์ทะเลที่มากเกินไปจนเป็นอันตราย และมลพิษทางทะเลส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางน้ำและทางทะเลเป็นอย่างมาก กิจกรรมของมนุษย์ได้ทำลายขอบเขตระบบนิเวศทางทะเล ดังตัวอย่างเช่น การจับปลาที่มากเกินไปกำหนด ส่งผลต่อระบบนิเวศโดยตรง เนื่องจากการทำลายห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิตทางทะเล และลดความหลากหลายทางชีวภาพลงอีกด้วย - การร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการร่วมมือระหว่างประเทศทำให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจของประเทศและโลก รวมถึงยังสามารถเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ได้อีกด้วย จากการเข้าถึงเทคโนโลยีทางด้านต่างๆ ทั้งการบริการทางด้านอินเทอร์เน็ตในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาที่ยังขาดแคลนในเรื่องอินเทอร์เน็ตอยู่ และการเงินที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มที่มีการพัฒนาต่ำได้ ซึ่งมีการลงทุนจากกลุ่มความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance - ODA) ให้แก่ประเทศที่เป็นสมาชิก และอีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในเรื่องของการการค้าโลกที่เปิดตลาดให้ค้าขายอย่างเสรีภายใต้ นโยบายที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การการค้าโลก
9 -18 กรกฎาคม พ.ศ.2561	- เป็นการประชุมครั้งต่อไปได้มีการวางแผนการจัดประชุมภายใต้วาระการประชุมในเรื่อง “Transformation towards sustainable and resilient societies” ซึ่งจะมีเป้าหมายที่ได้รับการพิจารณาในการประชุมครั้งนี้ 5 เป้าหมายใหม่ และ 1 เป้าหมายใหม่ ที่ได้มีการติดตามความคืบหน้าตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 และเรื่อยไปจน ปี พ.ศ.2562 ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 6 เป้าหมายที่ 7 เป้าหมายที่ 11 เป้าหมายที่ 12 เป้าหมายที่ 15 และเป้าหมายที่ 17
2562	- จะมีการติดตามความคืบหน้าและพิจารณาเป้าหมายที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาอีกทั้งหมด 5 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 4 เป้าหมายที่ 8 เป้าหมายที่ 10 เป้าหมายที่ 13 และเป้าหมายที่ 16 และติดตามเป้าหมายที่ 17

นอกจากนั้น สำหรับประเทศไทยได้ดำเนินการตามทิศทางการค้าโลกโดยผนวกรวมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับกรอบการดำเนินงานระดับชาติอย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

(พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาแรกภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นแผนแม่บทระยะกลางและระยะยาวในการนำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ผนวกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบระดับชาติอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 5 แนวทาง คือ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรที่ผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สนับสนุนสินเชื่อสีเขียว และสนับสนุนการวิจัยองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม

2.2 ความสำคัญและที่มาของกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้

2.2.1 ประวัติความเป็นมาของข้อตกลงการอำนวยความสะดวกทางการค้า

ในทศวรรษ 1930 จากสภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำอย่างรุนแรง หลายๆ ประเทศได้มีการเรียกร้องให้มีการลดอุปสรรคทางการค้าประเภทต่างๆ ที่รัฐบาลแต่ละประเทศใช้เป็นมาตรการคุ้มครองการค้าของตนเองอยู่ เช่น การกำหนดอัตราภาษีสูงเพื่อคุ้มครองการนำเข้า การใช้ข้อจำกัดด้านโควตาในการนำเข้าสินค้า การควบคุมปริวรรตเงินตราและมาตรการอื่นๆ ระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้อจำกัดหรือมาตรการคุ้มครองทางการค้าทั้งหลายได้ทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น และไม่มีท่าทีว่าจะมีการแก้ปัญหาของการมาตรการดังกล่าวได้ จึงได้มีการประชุมจากหลายประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่เกิดขึ้น

การประชุมครั้งแรกเกิดขึ้นโดยมีเรียกการประชุมว่า “The Atlantic Charter” ในภายในการประชุมได้มีการทำข้อตกลงระหว่างกันเรียกว่า “The Lend – Lease Agreement” ซึ่งจะให้ประเทศพันธมิตรในสงครามร่วมมือกันแสวงหาระบบการค้าของโลก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ลำเอียงต่อกัน (Non-discrimination) และมีเป้าหมายในการรักษามาตรฐานการครองชีพให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างเต็มที่และเสรี ในระหว่างที่ดำเนินการตามเป้าหมายและเป็นช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่สงบ ทางสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรและแคนาดา ได้ร่วมกันพิจารณาก่อตั้งองค์กรระหว่างประเทศขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงิน การลงทุนและการค้า

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศต่างๆ ประสบกับปัญหาจากสงครามและต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมโลก โดยในเดือนกรกฎาคม 2945 ตัวแทนจากรัฐบาลประเทศต่างๆ จำนวน 40 ประเทศ ได้จัดการประชุมที่เมือง Bretton Woods เพื่อหาทางฟื้นฟูระบบการเงินระหว่างประเทศของโลกที่ถูกทำลายลงจากการเกิดสงคราม โดยมี John Maynard Keynes และ Henry Dexter White เป็นผู้ร่างแผนการฟื้นฟูระบบการเงินของโลก ซึ่งเรียกว่า “Keynes Plan” และ “White Plan” เสนอในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการเงินและการคลัง ผลจากการประชุมดังกล่าว ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรหลัก 3 สถาบัน ที่เรียกว่า Bretton Woods Institutions ประกอบด้วย

- 1) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) โดยเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 1945 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศ อำนาจความสะดวกทางการเงินให้แก่การเติบโตที่สมดุลของการค้าระหว่างประเทศ ช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลชำระหนี้ และส่งเสริมเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

- 2) ธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development: IBRD or World Bank) จัดตั้งขึ้นพร้อม IMF ใน ค.ศ. 1945 โดยเน้นบทบาทไปที่การระดมเงินทุนและจัดสรรทุนเพื่อบูรณะ

ยุโรปหลังภาวะสงคราม แต่หลังจากมีการจัดตั้งโครงการฟื้นฟูยุโรป (European Recovery Programme) ขึ้น ในปี ค.ศ. 1984 จุดมุ่งหมายของธนาคารโลกได้เปลี่ยนเป็นการให้เงินกู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกทั่วไป

3) องค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization: ITO) มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลด้านการค้า โดยได้มีการร่างความตกลงจัดตั้ง ITO ขึ้นรวมอยู่ในกฎบัตร Havana charter ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่รวบรวมเรื่องกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศและองค์การการค้าระหว่างประเทศไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การก่อตั้ง ITO ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภา Congress ของสหรัฐอเมริกาไม่ยอมที่จะให้สัตยาบันในนามของสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐถือได้ว่าเป็นชาติมหาอำนาจส่งผลให้ประเทศอื่นๆ ไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกร่วมด้วย จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ. 1947 (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

GATT เป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการเจรจาเกี่ยวกับภาษีศุลกากร และการค้าให้แก่ประเทศในกลุ่มสมาชิก เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีระเบียบและหลักเกณฑ์ ซึ่งสามารถช่วยลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศได้ โดยหลักการทำงานของ GATT จะมีสาระสำคัญดังนี้

1) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment: MFN) การบังคับใช้มาตรการทางการค้าหรือการให้สิทธิประโยชน์ต่อการนำเข้า-การส่งออกและการจ่ายโอนเงินที่เกี่ยวข้อง โดยสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศภาคีจะต้องมีการจัดเก็บอากรในอัตราที่เท่ากัน สำหรับสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันจากทุกประเทศภาคี

2) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติ (National Treatment) ประเทศภาคีใดให้การปฏิบัติแก่สินค้า การค้าและการบริการที่กำเนิดจากภายในประเทศภาคีนั้นแล้ว ประเทศดังกล่าวจะต้องให้การปฏิบัติที่ทัดเทียมกันแก่สินค้า การค้าและการบริการที่คล้ายคลึงกันกับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศภาคีอื่นด้วย

3) หลักการความโปร่งใส (Transparency) ในการบังคับใช้หรือการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าโดยวิธีใดๆ ต้องมีความชัดเจน โดยเปิดเผยให้เป็นที่รู้โดยทั่วกัน

การเจรจาทางการค้าของ GATT ได้มีการประชุมหลายรอบ โดยรอบที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ประชุมครั้งที่ 8 ที่ประเทศอูรุกวัย ในปี ค.ศ. 1994 โดยในการประชุมครั้งดังกล่าวได้มีการเสนอให้จัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ภายใต้ความตกลงมารรากะจัดตั้งองค์การการค้าโลก (The Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่มีบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะ หน้าที่และสถาบันเพื่อการบริหารความตกลง และที่สำคัญก็คือการยอมรับความตกลงอื่นๆ และข้อตกลงทุกฉบับของ GATT ให้เป็นส่วนหนึ่งของความตกลงมารรากะจัดตั้งองค์การการค้าโลก ซึ่งมีผลให้ประเทศที่เป็นสมาชิกใน WTO ต้องปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ตาม WTO ที่ถูกจัดตั้งขึ้นจะมีอำนาจและขอบเขตในการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ของการค้า โดยสามารถแบ่งความตกลงต่างๆ เป็นกลุ่มสาระสำคัญได้ ดังนี้

- 1) กลุ่มความตกลงและพิธีสารเพื่อเปิดตลาดเสรีสินค้า ประกอบด้วย
 - พิธีสารมารรากะ (Marrakesh to the General Agreement on Tariffs and Trade 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการเกษตร (Agreement on Agricultural)
 - ความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textiles and Clothing)
 - ความตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade Related Investment Measures)

- 2) กลุ่มที่เป็นกฎเกณฑ์การค้าบังคับใช้เป็นการทั่วไป ประกอบด้วย
 - ความตกลง GATT 1994
 - ความเข้าใจด้วยกฎและกระบวนการที่ใช้ระงับข้อพิพาท
- 3) กลุ่มความตกลงทางด้านระเบียบการนำเข้า-ส่งออกสินค้า ประกอบด้วย
 - ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขภาพพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures)
 - ข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barrier to Trade)
 - ความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อ 7 ของความตกลง GATT (Agreement on Implementation of Article VII of the GATT 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก (Agreement on Pre-shipment Inspection)
 - ความตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Agreement of Rules of Origin)
 - ความตกลงว่าด้วยวิธีการดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้า (Agreement on Import Licensing Procedures)
- 4) กลุ่มระเบียบที่เกี่ยวกับมาตรการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน ประกอบด้วย
 - ความตกลงว่าด้วยมาตรการปกป้อง (Agreement on Safeguard)
 - ความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อ 6 ของความตกลง GATT (Agreement on Implementation of Article VI of the GATT 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการตอบโต้ (Agreement on Subsidies and Countervailing Measures)
- 5) ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ (Agreement of Trade in Service)
- 6) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)

อย่างไรก็ตาม จากวิวัฒนาการของระบบการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันที่ได้มีการปรับลดมาตรการกีดกันการค้าทางภาษีและเพิ่มบทบาทมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น ส่งผลให้แนวคิดของการอำนวยความสะดวกทางการค้าเริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีการค้าระดับนานาชาติเพื่อช่วยลดอุปสรรคและสนับสนุนการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขและให้ประเทศสมาชิกยอมรับพิธีสารความตกลงมาลาเกซจัดตั้งองค์การการค้าโลก เพื่อผนวกความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เข้าเป็นอีกความตกลงหนึ่งในแนบท้ายข้อตกลงของ WTO ด้วย

2.2.2 ความหมายของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

การอำนวยความสะดวกทางการค้าได้กลายเป็นประเด็นที่หลายประเทศให้ความสำคัญ แม้ว่าการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนให้เกิดปริมาณการส่งออก-นำเข้า ในขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นมาตรการในการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่รูปแบบภาษี (Non-Trade Barrier: NTB) ด้วย จากความสำคัญดังกล่าวได้มีหลายๆ หน่วยงานได้ให้คำจำกัดความของการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น

APEC (1999) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้ขั้นตอนการค้าเกิดความเรียบง่าย (Simplification) และเกิดความสอดคล้อง (Harmonization) ของเอกสารทางการค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานและการบริหารจัดการในแต่ละขั้นตอนของการค้า

OECD (2005) ให้คำจำกัดความการอำนวยความสะดวกทางการค้าว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้า คือ การสร้างมาตรฐานและการลดความยุ่งยากของกระบวนการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศจากผู้ขายไปจนถึงผู้ซื้อ รวมถึงการชำระเงิน

UNECE (2012) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การค้าระหว่างประเทศเกิดความรวดเร็ว สามารถลดต้นทุนและขั้นตอนทางการค้า โดยในกระบวนการดำเนินงานทั้งเอกสารและกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) ความเรียบง่าย (Simplification) ความสอดคล้องในแต่ละขั้นตอน (Harmonization) และมีความเป็นมาตรฐาน (Standardization)

WTO (2017) ให้คำจำกัดความว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นกระบวนการที่สามารถลดขั้นตอนทางการค้าโดยทำให้กระบวนการในแต่ละขั้นตอนเกิดความง่าย (Simplification) ทันสมัย (Modernization) และเกิดการประสานงานกันของขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าสินค้า

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น

Duval (2007) ให้คำจำกัดความว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของขั้นตอนการค้า ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ขั้นตอนการดำเนินงานด้านศุลกากร การขนส่ง รวมถึงการชำระเงินผ่านธนาคาร

Grainger (2011) ระบุว่าการอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับการลดขั้นตอนการเคลื่อนย้ายสินค้าบริเวณชายแดนการค้า ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนส่วนเกินในการดำเนินงานจากการข้อจำกัดในเรื่องของกฎระเบียบและข้อบังคับของการค้า

Zaki (2014) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า 2) ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้า 3) ความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) 4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ 5) ความปลอดภัยของการชำระเงินสำหรับการดำเนินธุรกิจ

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) ให้คำจำกัดความ “การอำนวยความสะดวกทางการค้า” ว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้า คือ การทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการข้ามพรมแดน อันเป็นกิจกรรมสำคัญของการค้าระหว่างประเทศดำเนินไปด้วยความสะดวก ด้วยการลดต้นทุนการเงิน ต้นทุนระยะเวลา และความไม่แน่นอนต่างๆ ที่มีอยู่ในขั้นตอนการนำเข้า - ส่งออก และการผ่านแดนของสินค้า

จากคำจำกัดความต่างๆ คณะวิจัยสามารถสรุปได้ว่า “การอำนวยความสะดวกเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้การค้าระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะประสานขั้นตอนในการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าให้มีความสะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐานเดียวกันระหว่างหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ลดขั้นตอน ลดต้นทุนด้านการเงินและลดเวลาในการค้า โดยในกระบวนการจะต้องมีความเรียบง่าย (Simplification) มีความเป็นมาตรฐาน (Standardization) มีความโปร่งใส (Transparency) และมีความสอดคล้อง (Harmonization) กัน”

2.2.3 ข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

TFA เป็นข้อตกลงในกรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ถือกำเนิดขึ้นในเดือนธันวาคม 2556 ระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรี ณ บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ (สำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากร ณ กรุงบรัสเซลส์, 2559) รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรที่ดูแลด้านการค้าและลดความล่าช้าในกระบวนการทำงานของภาครัฐที่ด่านนำเข้าและส่งออกสินค้า ทำให้ระบบปฏิบัติการของศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายผ่านทางเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการกระตุ้นการค้าของโลกโดยเริ่มต้นจากการจัดทำระบบที่ช่วยให้เกิดความคล่องตัวด้านการค้า (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าว ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก ได้มีความเห็นร่วมกันสำหรับการบรรจุเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าเข้าเป็นประเด็นหนึ่งในการประชุมที่ประเทศสิงคโปร์ โดยในปี 2004 ประเทศสมาชิกได้ตกลงรวมวาระเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าไว้ในการประชุมรอบโดฮา โดยมีเป้าหมายในการปรับปรุงเนื้อหาในข้อตกลงทางด้านภาษีและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาทั้งสิ้น 3 ข้อ (WTO, 2014) ประกอบด้วย ในข้อที่ 5 เรื่องเสรีภาพในการส่งสินค้าผ่านแดน ข้อที่ 8 เรื่องค่าธรรมเนียมและพิธีการเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออก และข้อที่ 10 เรื่องการพิมพ์เผยแพร่และการบริหารกฎระเบียบทางการค้า เพื่อให้การเคลื่อนย้าย การปล่อยสินค้าและพิธีศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภายใต้ข้อตกลง GATT ที่มีการแก้ไข สามารถสรุปสาระได้ดังนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

ข้อ 5 มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า (Freedom of transit) ซึ่งกำหนดให้รัฐสมาชิกปฏิบัติต่อสินค้าจากประเทศต่างๆ ด้วยมาตรฐานเดียวกัน และไม่สร้างภาระด้านการขนส่งสินค้าโดยการดำเนินการล่าช้าเกินควร หรือเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่สมเหตุผล ซึ่งภายหลังประเทศสมาชิกได้ตกลงกันให้มีการเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ อาทิเช่น ระบุกฎการไม่เลือกปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้มีการดำเนินการทางเอกสารที่โปร่งใส ใช้มาตรฐานสากล ให้มีการเปลี่ยนถ่ายสินค้าโดยปราศจากโควต้า เป็นต้น

ข้อ 8 เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมและระเบียบปฏิบัติต่างๆ (Fee and formalities) โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมต้นทุนและความซับซ้อนจากกระบวนการนำเข้าส่งออก แต่เนื่องจากยังมีการตีความข้อบทดังกล่าวแตกต่างกัน จนมีการนำขึ้นเป็นข้อพิพาทในกระบวนการระงับข้อพิพาทหลายครั้ง ประเทศสมาชิกจึงตกลงกันเพื่อปรับปรุงประเด็นที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนขึ้น เช่น เรื่องการใช้ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว การยกเลิกระบบการตรวจสินค้าก่อนส่ง การเร่งรัดการปล่อยของและพิธีการศุลกากร เป็นต้น

ข้อ 10 เป็นเรื่องความโปร่งใส (Transparency) ให้ประเทศสมาชิกต้องตีพิมพ์กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการค้า รวมทั้งไม่บังคับใช้กฎระเบียบดังกล่าวก่อนที่จะมีการเผยแพร่ และจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ชี้ขาด คอยทบทวนคำสั่งทางด้านการปกครองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการศุลกากร ภายหลังคณะผู้พิจารณาขององค์การการค้าโลกได้วางแนวทางการตีความข้อบทนี้เพิ่มเติม จนประเทศสมาชิกเห็นพ้องกันที่จะกำหนดเพิ่มเติมให้ชัดเจน เช่น เรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูล การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าสิทธิในการอุทธรณ์หรือทบทวน เป็นต้น

ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าภายใต้กรอบ WTO จะมีองค์ประกอบหลักทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ (สำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากร ณ กรุงบรัสเซลส์, 2559; สภาผู้ส่งออกสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย, 2559)

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้าการปล่อยสินค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามแดนเป็นไปด้วยความรวดเร็วเป็นบทบัญญัติที่ขยายความและเติมเต็มข้อ 5 ข้อ 8 และข้อ 10 ภายใต้ข้อตกลง GATT นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างศุลกากร โดยมีสาระสำคัญได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ เสรีภาพในการผ่านแดน การกำหนดค่าธรรมเนียมในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า พิธีการศุลกากร และความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยรายละเอียดของการดำเนินงานในส่วนที่ 1 จะมีความสำคัญกับศุลกากรเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติที่พิเศษและแตกต่าง (Special and Different Treatment: STD) สำหรับประเทศที่เป็นสมาชิกกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDS) ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปรับตัวก่อนที่ผู้พินความตกลง หรือให้การยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงบางส่วน โดยจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

Category A สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด กำหนดจะปฏิบัติทันทีที่ความตกลงนี้มีผลบังคับใช้ หรือในกรณีของสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะปฏิบัติภายใน 1 ปีหลังความตกลงนี้มีผลบังคับใช้

Category B สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด กำหนดจะปฏิบัติตามความตกลงหลังพ้นระยะเวลาปรับตัว

Category C สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดกำหนดจะปฏิบัติตามความตกลงหลังพ้นระยะเวลาปรับตัว และมีศักยภาพในการปฏิบัติตามความตกลง โดยได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในการเสริมสร้างศักยภาพ

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยบทบัญญัติว่าด้วยการจัดการเชิงสถาบัน ซึ่งกล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Committee on Trade Facilitation) และกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าแห่งชาติ (National Committee on Trade Facilitation) เพื่อทำหน้าที่ประสานงานภายในประเทศและนำบทบัญญัติภายใต้ความตกลงไปใช้ปฏิบัติ

2.2.4 สาระสำคัญของข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

ในกรอบความตกลงของ TFA ได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับในการดำเนินงานทางการค้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ประเทศสมาชิก WTO ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนที่ 1 มุ่งเน้นมาตรการและภาระผูกพันด้านการค้า และส่วนที่ 2 มุ่งเน้นการจัดเตรียมการปรับตัวสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นไปที่ส่วนที่ 1 ได้ระบุไว้ 12 มาตรการ โดยสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560a; กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560b)

บทบัญญัติที่ 1: การเผยแพร่และข้อมูลที่มีอยู่

บทบัญญัติที่ 2: การเผยแพร่ข้อมูลก่อนหน้าและการให้คำปรึกษา

บทบัญญัติที่ 3: การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า

บทบัญญัติที่ 4: ขั้นตอนการอุทธรณ์หรือทบทวน

บทบัญญัติที่ 5: มาตรการอื่นๆ เพื่อเพิ่มความเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติและความโปร่งใส

บทบัญญัติที่ 6: แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก

บทบัญญัติที่ 7: การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร

บทบัญญัติที่ 8: การประสานงานของหน่วยงานชายแดน

บทบัญญัติที่ 9: การเคลื่อนย้ายสินค้าภายใต้การควบคุมทางศุลกากรเพื่อนำเข้า

บทบัญญัติที่ 10: พิธีการเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกและการขนส่ง

บทบัญญัติที่ 11: เสรีภาพในการขนส่ง

บทบัญญัติที่ 12: ความร่วมมือด้านศุลกากร

➤ ประเด็นเรื่องความโปร่งใส

ทั้งนี้ บทบัญญัติเรื่องที่ 1-5 จะกล่าวถึงประเด็นเรื่องความโปร่งใส

บทบัญญัติที่ 1: การเผยแพร่และข้อมูลที่มีอยู่

ประเด็นที่กล่าวถึงในบทบัญญัตินี้คือ:

1. สิ่งพิมพ์/ เอกสารต่างๆ
2. ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
3. ศูนย์ตอบข้อซักถามข้อมูล (Enquiry point)
4. การแจ้งเตือน (Notification)

พันธกรณีที่สำคัญจากข้อนี้คือ ประเทศสมาชิกจะต้องจัดพิมพ์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดและขั้นตอนการเคลื่อนย้ายสินค้าเพื่อการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าโดยทันที ข้อมูลดังกล่าวรวมถึงกระบวนการ แบบฟอร์มและเอกสาร อัตราภาษีศุลกากร การจำแนกพิกัดสินค้าและการประเมินราคาเพื่อพิธีการศุลกากร กฎถิ่นกำเนิดสินค้า ข้อกำหนดและกระบวนการเกี่ยวกับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างทาง ค่าปรับ กระบวนการร้องเรียน ความตกลงทางการค้า และการจัดการโควตาอัตราภาษีนำเข้า นอกจากนี้ประเทศสมาชิกจะต้องเผยแพร่ข้อมูลนี้บนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนแบบ ฟอร์มและเอกสารพร้อมกับข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ตอบข้อซักถามข้อมูล ซึ่งจะต้องมีข้อกำหนดและแจ้งต่อ WTO ข้อกำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความโปร่งใสเฉพาะเรื่องเหล่านี้จะช่วยให้ธุรกิจได้รับข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับขั้นตอนการนำเข้าและการส่งออกทั้งหมด

บทบัญญัติที่ 2: การเผยแพร่ข้อมูลก่อนหน้าและการให้คำปรึกษา

ข้อตกลงนี้กำหนดข้อบังคับใหม่ในประเทศสมาชิกเพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ค้าและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายหรือข้อบังคับที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้า การปล่อยสินค้า นอกจากนี้ยังมีการให้คำปรึกษาเป็นปกติระหว่างผู้ค้าบริเวณชายแดนและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ค้าไม่ค่อยสามารถเข้าถึงหน่วยงานบริเวณชายแดนเพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องศุลกากรและเรื่องพรมแดนอื่นๆ ได้อย่างเพียงพอ (แม้ว่าตำแหน่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศก็ตาม) ปัจจุบันรวมอื่นๆ อาจรวมถึงข้อสงสัยเกี่ยวกับระดับกา ปฏิบัติงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หน่วยงานด้านชายแดนบางแห่งรับผิดชอบและความกังวลของผู้ค้าเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ชายแดนที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย การให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอจะช่วยลดความกังวลเหล่านั้น และทำให้ผู้ค้าและเจ้าหน้าที่ชายแดนมีโอกาสได้หารือเกี่ยวกับแนวทางที่มีประสิทธิภาพและมีปัญหาน้อยที่สุดในการบังคับใช้กฎหมาย

บทบัญญัติที่ 3: การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า

บทบัญญัตินี้เป็นขอบเขตใหม่สำหรับกฎขององค์การการค้าโลก แต่สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติที่มีอยู่ในหลายประเทศ ถ้าไม่ใช่ประเทศสมาชิก OECD ได้ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดของข้อตกลงเพื่อการส่งเสริมการค้า

ผู้ส่งออกและผู้นำเข้ามักพบกับกับการตัดสินใจที่ไม่สอดคล้องกันในการจำแนกประเภทและแหล่งกำเนิด ตัวอย่างเช่น สำนักงานศุลกากร ทางด้านนำเข้าหรือส่งออกหรือการหมุนเวียนของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ประเมิน สิ่งนี้นำไปสู่ความไม่แน่นอนในการทำธุรกรรมทางการค้าทั้งหมด เนื่องจากการตัดสินใจที่ต่างกันเหล่านี้มีผลกระทบต่อภาระที่ต้องจ่าย ท้ายที่สุด คือ ราคาสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ที่ไม่เท่ากัน ผลที่ได้คือ การกระตุ้นให้โซ่อุปทาน (Supply chain) ย้ายไปยังประเทศหรือสถานที่ที่สามารถการคาดการณ์ได้และความเชื่อถือได้สูงซึ่งมีผลกระทบต่ออย่างเห็นได้ชัดต่อการพัฒนาด้านการค้า

ความไม่สม่ำเสมอในการตัดสินใจเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่ศุลกากรและผู้ค้า ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าในการเบี่ยงเบนราคาภาษีอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดการคอร์รัปชัน หากผู้ค้าหันไปติดสินบนเจ้าหน้าที่สำหรับสินค้าของตนเอง

การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าถือเป็นการตัดสินใจของทางศุลกากรตามคำร้องขอของบุคคลที่เกี่ยวข้องตามลักษณะเฉพาะของสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดประเภทและที่มาของสินค้าเพื่อเตรียมนำเข้า หรือส่งออก การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าช่วยอำนวยความสะดวกในการประกาศและทำให้กระบวนการอนุมัติเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการจัดประเภทสินค้าที่ได้รับการพิจารณาแล้วในการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าและมีความผูกพันกับสำนักงานศุลกากรทั้งหมดในช่วงเวลาที่กำหนดซึ่งอาจมีระยะเวลาสามเดือนหรือหนึ่งปี

แนวทางขององค์กรศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เกี่ยวกับการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าตามบทบัญญัติมาตรฐาน 9.9 ของอนุสัญญาเกียวโตที่แก้ไขใหม่กำหนด: “การแสดงถึงการผูกพัน (หรือการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า) โดยทั่วไปกำหนด แนวทางสำหรับศุลกากรในการออกคำตัดสิน ตามคำร้องขอของผู้ประกอบการที่วางแผน ดำเนินการด้านการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับกฎระเบียบที่มีผลบังคับใช้ ประโยชน์หลักของผู้ใช้ คือ การรับประกันทางกฎหมายในการนำคำตัดสินนี้ไปใช้งาน (สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.wcoomd.org>)

การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าช่วยเพิ่มความมั่นใจและสามารถการคาดการณ์สำหรับการทำธุรกรรมทางการค้าข้ามพรมแดน ลดปัญหาข้อพิพาทกับหน่วยงานด้านศุลกากรในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร การประเมินค่าสินค้าและแหล่งกำเนิดสินค้า (มีสิทธิพลต่อการมีสิทธิได้รับสิทธิพิเศษเหนือคนอื่น) ในขณะที่ทำการปล่อยสินค้าและส่งผลให้ไม่มีความล่าช้า ความเที่ยงตรงของศุลกากรจะไม่ใช่ปัญหาอีกต่อไปในระหว่างการปล่อยสินค้าและพบการทุจริตที่ลดลง

ข้อตกลงฉบับใหม่ถือเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญสำหรับการส่งเสริมการค้าการบังคับใช้ที่กำหนดในรัฐสมาชิก ได้แก่

- ให้คำวินิจฉัยล่วงหน้าในลักษณะที่สมเหตุสมผลและผูกพันตามเวลาแก่ผู้สมัครที่ยื่นคำร้องเป็นหนังสือซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่จำเป็น หรือการอธิบายในการเขียนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องว่าเหตุใดการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าจึงถูกปฏิเสธ
- เพื่อรับประกันการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าในระยะเวลาที่เหมาะสมและความผูกพัน
- เผยแพร่ข้อกำหนดสำหรับวิธีการที่ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นคำร้องการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าได้ และมีผลนานเท่าใด และวิธีการที่ผู้ยื่นคำขออาจขอให้ทบทวนการออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า เผยแพร่การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าดังกล่าวซึ่งอาจเป็นที่สนใจของผู้ค้ารายอื่น

บทบัญญัติที่ 4: ขั้นตอนการอุทธรณ์หรือทบทวน

ข้อตกลงฉบับใหม่นี้ขยายความบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์หรือการตรวจสอบที่เกี่ยวกับการบริหารหรือการพิจารณาคืนนอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในข้อ X ของ GATT แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในประเทศสมาชิกจะได้รับการสนับสนุนให้ขยายข้อกำหนดเหล่านี้ไปสู่การตัดสินใจของหน่วยงานด้านชายแดนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

บทบัญญัตินี้สะท้อนถึงบทที่ 10 ของภาคผนวกทั่วไปในอนุสัญญาเกียวโตที่แก้ไขเพิ่มเติม ในกรณีที่ผู้ทำการค้าพิจารณาว่าตนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการตัดสินใจหรือการละเลยของศุลกากร เป็นสิ่งสำคัญที่ศุลกากรจะต้องให้คำอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจหรือละเลยของตนและเสนอให้ผู้ประกอบการค้ามีสิทธิอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์นี้ คือการปกป้องบุคคลหรือผู้ทำการค้าในการตัดสินใจหรือการละเลยของเจ้าหน้าที่ศุลกากรซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับกฎหมายและข้อบังคับที่ทางศุลกากรมีหน้าที่ในการบริหารและบังคับใช้ นอกจากนี้ การตรวจสอบที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและคำตัดสินของการตรวจสอบนั้น อาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับ (WCO) ไปในทิศทางเดียวกัน

บทบัญญัติที่ 5: มาตรการอื่นๆ เพื่อเพิ่มความเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติและความโปร่งใส

บทบัญญัตินี้ระบุข้อผูกมัดขององค์การการค้าโลกที่เกี่ยวกับการควบคุมชายแดนและการตรวจสอบอาหาร เครื่องดื่มหรืออาหารสัตว์ ในกรณีที่รัฐสมาชิกออกหนังสือแจ้งหรือคำแนะนำเพื่อยกระดับการควบคุมหรือตรวจสอบสินค้าดังกล่าว บทบัญญัตินี้จะบังคับให้รัฐสมาชิกที่เกี่ยวข้องตั้งหลักเกณฑ์ในการควบคุมหรือตรวจสอบความเสี่ยงดังกล่าว บังคับใช้มาตรการดังกล่าวอย่างเสมอภาคที่จุดตรวจ เพื่อยกเลิกมาตรการทันทีเมื่อสถานการณ์ไม่เหมาะสมและเพื่อเผยแพร่ทันทีเมื่อมาตรการดังกล่าวสิ้นสุดลง นอกจากนี้ยังต้องการให้ผู้นำเข้าหรือตัวแทนที่ได้รับอนุญาตได้รับแจ้งเกี่ยวกับกรณีที่สินค้าถูกควบคุม และถ้าการตรวจสอบครั้งแรกไม่ผ่าน จะให้ความช่วยเหลือกับรัฐสมาชิกดำเนินการตรวจสอบครั้งที่สองหากได้รับการร้องขอ

ผู้ค้าที่นำเข้าสินค้าดังกล่าวที่รู้ว่าสินค้านั้นอยู่ภายใต้การควบคุมด้านสุขภาพ ซึ่งมุ่งเน้นที่จะปกป้องผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภคที่วางขายในท้องตลาด ในกรณีที่อาหารที่ไม่ปลอดภัยเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าล็อตนั้น เจ้าหน้าที่ควบคุมจะคิดว่าสินค้าทั้งล็อตนั้นไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังใช้กับอาหารสัตว์ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อป้องกันอาหารที่ไม่ปลอดภัยในท้องตลาดหรือให้อาหารแก่สัตว์ที่นำไปผลิตอาหาร การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านสุขภาพควรเป็นไปตามหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่และดำเนินการอย่างเป็นอิสระ โดยมีวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของอาหารและความโปร่งใส ผู้ค้าสูญเสียรายได้นั้นอาจร้องขอให้มีการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งได้ บทบัญญัตินี้ให้โอกาสดังกล่าวที่จะรับฟังความคิดเห็นจากรัฐสมาชิก

➤ ประเด็นเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและพิธีการสำหรับการนำเข้าส่งออกและขนส่ง

บทบัญญัติข้อ 6-12 ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมค่าธรรมเนียมและพิธีการสำหรับการนำเข้า การส่งออก และการขนส่งโดยจะถูกขยายความต่อไปใน GATT V และ VIII

บทบัญญัติที่ 6: แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า และส่งออก

จุดมุ่งหมายของบทบัญญัตินี้คือ การจำกัดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายให้ใกล้เคียงกับค่าใช้จ่ายของบริการซึ่งสอดคล้องกับการบังคับใช้ของ GATT ที่มีอยู่ รวมถึงข้อกำหนดที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกตรวจสอบค่าธรรมเนียมและค่าบริการเป็นระยะๆ โดยไม่ต้องเรียกเก็บเงินค่าปรับก่อนที่จะข้อมูลจะถูกเผยแพร่ แนวทางการ

ปฏิบัติได้ถูกนำมารวบรวมด้วยหากได้รับการลงโทษ สิ่งเหล่านี้ทำให้มั่นใจได้ว่าบทลงโทษจะถูกกำหนดเฉพาะกับบุคคลที่ละเมิดกฎหมายหรือข้อบังคับและป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในการประเมินและลงโทษ นอกจากนี้ยังระบุด้วยว่าการลงโทษที่กำหนดควรจะเป็นไปตามสัดส่วนการกระทำความผิด คำนึงถึงบรรเทาบทลงโทษ การได้รับเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดความรับผิดชอบภายในระยะเวลาที่แน่นอนจากความผิดที่ถูกล่ามหา

ธุรกิจควรได้รับประโยชน์จากการป้องกันการจัดเก็บค่าธรรมเนียมและการลงโทษและจากโอกาสใหม่ๆ ที่มีโอกาสสร้างปัญหาโดยใช้สิทธิที่รัฐบาลของตนใช้ในการดำเนินมาตรการที่อาจไม่เหมาะสม

บทบัญญัติที่ 7: การตรวจสอบของและพิธีการศุลกากร

บทบัญญัตินี้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนที่ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการจัดตั้งหรือรักษาเพื่อการปล่อยสินค้าสำหรับการนำเข้าส่งออกหรือขนส่ง และให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ WCO โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขสนธิสัญญาเกียวโต ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาเกียวโตฉบับแก้ไข โดยมีหลักการดังนี้

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการลดความซับซ้อนและความร่วมมือขั้นตอนศุลกากร (อนุสัญญาเกียวโต) มีผลใช้บังคับเมื่อปี 2517 และมีการปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาลและการค้าระหว่างประเทศ WCO Council ได้ใช้อุสัญญาเกียวโตฉบับปรับปรุงใหม่ในเดือนมิถุนายน ปี 2542 เพื่อเป็นแผนงานสำหรับขั้นตอนศุลกากรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 เมื่อมีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วจะช่วยให้การค้าระหว่างประเทศสามารถคาดการณ์ได้และมีประสิทธิภาพ อนุสัญญาเกียวโตฉบับแก้ไขได้อธิบายถึงหลักการกำกับดูแลที่สำคัญหลายประการ ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะกล่าวถึง ได้แก่

- ความโปร่งใสและความสามารถในการคาดการณ์ของการดำเนินการของศุลกากร
- มาตรฐานและการลดความซับซ้อนของการสำแดงสินค้าและเอกสารประกอบ
- วิธีดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนสำหรับผู้มีอำนาจ
- การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้
- การควบคุมด้านศุลกากรที่จำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ
- การใช้การควบคุมความเสี่ยงและการควบคุมการตรวจสอบประสานงานกับหน่วยงานที่อยู่ชายแดนอื่นๆ
- หุ่นส่วนการค้า

อนุสัญญาเกียวโตที่ปรับปรุงใหม่อำนวยความสะดวกการส่งเสริมทางการค้าและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพผ่านบทบัญญัติทางกฎหมายที่ระบุรายละเอียดของขั้นตอนง่ายๆ แต่มีประสิทธิภาพ อนุสัญญาฉบับแก้ไขฉบับนี้มีกฎระเบียบใหม่และการบังคับใช้สำหรับการนำไปใช้งานใช้ซึ่งภาคีสัญญาทุกฝ่ายจะต้องยอมรับ อนุสัญญาเกียวโตฉบับใหม่มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2549

บทบัญญัติที่ 7 ยังรวมถึง

- การประมวลผลก่อนเรื่องจะมาถึง

ข้อตกลงฉบับใหม่กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการเอกสารประกอบได้ทั้งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และพิธีการอื่นๆ ก่อนที่จะมีการนำเข้าสินค้าเพื่อเร่งการปล่อยสินค้าเมื่อมาถึง

- การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ข้อตกลงนี้บังคับให้ประเทศสมาชิกเพื่อให้ผู้ค้ามีทางเลือกในการชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับค่าธรรมเนียมภาษีและค่าภาษีศุลกากรอื่นๆ

- **การแยกการปล่อยออกจากข้อกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรขั้นสุดท้าย**

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการขั้นตอนที่จะอนุญาตให้มีการปล่อยสินค้าเพื่อนำเข้าหรือส่งออกก่อนที่จะมีการตัดสินขั้นสุดท้ายของค่าธรรมเนียมศุลกากรและค่าใช้จ่ายโดยต้องเป็นไปตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบอื่นๆ ทั้งหมด อาจมีการรับประกันในรูปของการค้ำประกันหรือตราสาร การชำระเงินอื่นๆ แต่การรับประกันดังกล่าวไม่ควรเกินจำนวนที่ต้องการที่มากที่สุดและควรจะนำสินค้าออกโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

- **การบริหารการความเสี่ยง**

ในการดำเนินการตามระบบการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมภายใต้การควบคุมด้านศุลกากรจะต้องมีการควบคุมด้านศุลกากรในส่วนที่มีความเสี่ยงสูงสุดเพื่อให้สามารถส่งมอบสินค้าที่มีความเสี่ยงต่ำได้เร็วขึ้น การควบคุมทางศุลกากรแบบสุ่มอาจยังคงใช้ได้กับการส่งมอบสินค้า อย่างไรก็ตามเพื่อให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติด้านภาษีศุลกากรที่ดีที่สุดสำหรับการบริหารความเสี่ยง

- **การตรวจสอบหลังการตรวจสอบ**

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการตรวจสอบหลังการปล่อยสินค้าภายใต้ผู้ค้าจะต้องนำเรื่องบันทึกไปยังเจ้าหน้าที่ศุลกากรเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามการควบคุมด้านศุลกากรและเพื่อให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่นๆ ได้

- **จำนวนครั้งที่ปล่อยสินค้าโดยเฉลี่ย**

ประเทศสมาชิกได้รับการสนับสนุนให้เผยแพร่จำนวนครั้งที่ปล่อยสินค้าโดยเฉลี่ยเพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ค้าทราบว่าสินค้าไม่ได้รับการจัดการน้อยเกินไป เครื่องมือเฉพาะที่แนะนำโดยข้อตกลงคือการศึกษา เรื่อง Time Release Study ขององค์การการค้าโลกในวารสารศุลกากรโลก

Matsuda (2011) กล่าวว่าในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานระหว่างประเทศที่ชายแดนและเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการด้านการส่งเสริมการค้า (Trade Facilitation Measures) ได้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ Release Time Study (TRS) ถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของฟังก์ชันที่วัดได้ ซึ่งเป็นเครื่องมือเฉพาะสำหรับการวัดประสิทธิภาพของกิจกรรมด้านชายแดนและขั้นตอนทางศุลกากรโดยเฉพาะเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมด้านการค้าที่ชายแดน

- **ผู้ดำเนินการที่ได้รับอนุญาต**

ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการจัดหามาตรการส่งเสริมในการอำนวยความสะดวกด้านการค้าให้แก่ผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ระบุหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้ดำเนินการที่ได้รับอนุญาต”

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การพัฒนาโปรแกรมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ช่วยให้ผู้ค้าได้รับประโยชน์จากมาตรการการส่งเสริมการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การปล่อยเอกสารข้อมูลอย่างรวดเร็ว จำนวนเอกสารและข้อกำหนดด้านข้อมูลที่ลดลงและการตรวจสอบทางกายภาพน้อยลง ผู้ค้าดังกล่าวอาจได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผู้นำเชือก” ในการมีประวัติการปฏิบัติตามอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งสนับสนุนพวกเขาว่าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านชายแดนต่อไปและมีความเสี่ยงต่ำ โปรแกรมผู้ค้าที่ได้รับความไว้วางใจได้ถูกเสนอในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาในสหภาพยุโรป ผู้ค้าเหล่านี้เรียกว่า “ผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจที่ได้รับอนุญาต” และได้รับการยอมรับเมื่อได้รับการอนุมัติตามเกณฑ์ที่ระบุ เช่น ประวัติความเป็นมาด้านปฏิบัติงาน การจัดการบันทึกความสามารถในการชำระหนี้และเกณฑ์ความปลอดภัยของโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กล่าวถึงในข้อตกลงขององค์การการค้าโลก

การตอบสนองต่อการพัฒนาทั่วโลก WCO ได้รับรองกรอบมาตรฐานด้านความปลอดภัยของ SAFE เพื่อสร้างความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่การค้าโลก (มิถุนายน) ในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยของ SAFE (Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงระบบการค้าโลกและการเติบโตของการบริหารจัดการสินค้าข้ามพรมแดนและตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนระหว่างศุลกากรและธุรกิจที่ใกล้ชิดกับความมั่นคงของโซ่อุปทาน แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อกำหนดของ AEO ถือเป็นองค์ประกอบหลักในมาตรฐานสากลเหล่านี้ ได้ผ่านการตรวจทานและอัปเดตแล้วซึ่งเป็นเวอร์ชันล่าสุดที่เผยแพร่ในเดือนมิถุนายน 2012 (WCO, 2012)

- **การเร่งการจัดส่ง**

รัฐสมาชิกมีหน้าที่จำเป็นต้องรักษาขั้นตอนเพื่อให้สามารถปล่อยสินค้า ผ่านทางคลังสินค้า ณ อากาศยานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นข้อกังวลอย่างยิ่งสำหรับผู้ให้บริการจัดส่งด่วนหลายแห่งซึ่งดำเนินธุรกิจบริการจัดส่งสินค้าทางอากาศและการบริการของพวกเขาขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดส่งสินค้าทันเวลาเท่านั้น ในโซ่สินค้าและห่วงโซ่มูลค่าทั่วโลกที่ทันสมัยการจัดส่งแบบทันทีทันใด ช่วยลดต้นทุนทางธุรกิจ เช่น การถือครองค่าสินค้าคงคลัง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

- **สินค้าที่เน่าเสียง่าย**

ข้อตกลงนี้บังคับให้ประเทศสมาชิกจัดเตรียมสินค้าภายใต้สถานการณ์ปกติโดยปล่อยสินค้าที่เน่าเสียง่ายภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการตรวจสอบอย่างเหมาะสมและเพื่อให้สามารถจัดเก็บได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะปล่อยสินค้าตามคำร้องขอของผู้นำเข้า

บทบัญญัติที่ 8: การประสานงานของหน่วยงานชายแดน

บทบัญญัตินี้กำหนดข้อผูกพันรัฐสมาชิกเพื่อให้มั่นใจว่า หน่วยงานของตนซึ่งรับผิดชอบด้านการควบคุมและขั้นตอนการควบคุมชายแดนในการนำเข้าส่งออกและขนส่งสินค้าร่วมมือกันและประสานงานเพื่อส่งเสริมด้านการค้า บทบัญญัตินี้ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือและการประสานงานดังกล่าว

- **การจัดวันและเวลาทำงาน**

ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ชายแดนชายแดนด้านใดด้านหนึ่งเปิดทำการในเวลาที่แตกต่างกัน ผลลัพธ์ที่ได้คือ ชายแดนปิดนานเกินความจำเป็น ซึ่งปัญหานี้สามารถแก้ไขได้ง่ายโดยการจัดการเวลา เช่น พรมแดนแม่น้ำ Songwe ที่ข้ามพรมแดนระหว่างมาลาวีและแทนซาเนียมีการดำเนินการตั้งแต่เวลา 06:00 น. ถึง 18:00 น. โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเวลาหนึ่งชั่วโมงระหว่างสองประเทศ การจัดเวลาทำได้สำเร็จโดยการเปลี่ยนช่วงเวลาข้ามแดนในแทนซาเนียเป็นเวลา 1 ชั่วโมงตั้งแต่เวลา 07:00 ถึง 19:00 น.

- **การขั้นตอนและพิธีการทางศุลกากร**

เมื่อหน่วยงานชายแดนต่างทำงานร่วมกันอย่างเป็นอิสระ ความล่าช้าอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากผู้ค้าต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ไม่สอดคล้องกัน การประสานงานจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการปล่อยสินค้าสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประสานข้อมูลและการจัดระบบเอกสารยังสามารถเป็นตัวอย่างที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยกระบวนการและพิธีการนั้นสอดคล้องกัน

- **การพัฒนาและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน**

ประสิทธิภาพสามารถทำได้หากหน่วยงานที่อยู่ชายแดนมีใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน เช่น การใช้พื้นที่ร่วมกันในโรงเก็บของเพื่อการตรวจสอบ จะช่วยให้แน่ใจได้ว่าการตรวจสอบสินค้าสามารถทำได้ร่วมกันได้ ตัวอย่างของการปฏิบัติที่งานดีที่สุด (Best practice) คือ ประเทศโปแลนด์ซึ่งมีการจัดตั้งระบบแบบครบวงจร

(One stop service) และการอาคารก่อสร้างซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการร่วมที่จุดผ่านแดนข้ามพรมแดนทำให้ลดเวลาในการทำงานลง 30% (CSD, 2011)

- การควบคุมร่วมกัน

หากหน่วยงานด้านชายแดนต้องการตรวจสอบเนื้อหาของการส่งสินค้าจะทำให้เกิดความล่าช้า หากหน่วยงานเหล่านั้นต้องการการตรวจทางกายภาพอย่างอิสระ การแบ่งปันข้อมูลและการประสานงานการควบคุมอื่น ๆ จะช่วยในการควบคุมสินค้าที่รวดเร็วขึ้น

- การจัดตั้งศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จ (One - Stop Border Post: OSBP)

หลายประเทศได้สร้าง "ศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จ" (One - Stop Border Post: OSBP) โดยมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานชายแดนที่ดำเนินงานอยู่ ณ พรมแดนหนึ่งๆ เช่น การส่งสินค้าชายแดนแบบครบวงจร Chirundu ระหว่างแซมเบียและซิมบับเว ศูนย์บริการชายแดนระหว่างประเทศแซมเบียและซิมบับเวได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคมปี 2552 โดยได้รับการยกย่องว่าเป็นศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จแรกของแอฟริกา เป้าหมายคือ เพื่อแก้ไขปัญหาของการข้ามพรมแดนที่มีการสัญจรสูงที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคที่ ผู้ขนส่งประสบปัญหาความล่าช้าอย่างมากเนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูล สินค้าและขั้นตอนต่างๆ โดยเจ้าหน้าที่ที่เก็บภาษีที่ชายแดน (Curtis 2009)

การจัดตั้งศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จได้ให้การพัฒนาที่สำคัญบางอย่าง เช่น ผู้โดยสาร และการขนส่งเชิงพาณิชย์หยุดทำเรื่องเพียงหนึ่งครั้งเพื่อทำพิธีการชายแดนระหว่างทั้งสองประเทศและเวลารอการขนส่งเชิงพาณิชย์ลดลงจากประมาณสี่ถึงห้าวันเป็นสูงสุดสองวันหรือใช้เวลาไม่กี่ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงของการข้ามพรมแดนและการรวมกันของขั้นตอนทั้งหมดเป็นโครงการระยะยาวที่แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมด้านการค้า ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับการลงทุนในการก่อสร้างเท่านั้น แต่ต้องใช้เวลาและความมุ่งมั่นในการเจรจาและการประสานกันของขั้นตอนและนโยบาย ผลการศึกษาเบื้องต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเริ่มต้นการเจรจาเกี่ยวกับการปฏิรูป กฎระเบียบและขั้นตอนต่างๆ นั้นอยู่ในช่วงต้นของการดำเนินการ (TradeMark South Africa 2011; Rippel, 2011)

อีกตัวอย่างคือ ศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จ Malaba ระหว่างเคนยาและศูนย์บริการชายแดนที่ Malaba ระหว่างเคนยาและยูกันดาเป็นพรมแดนที่คึกคักที่สุดแห่งหนึ่งของแอฟริกาตะวันออก โดยมีรถบรรทุกกว่า 1,000 คันข้าม Malaba ในแต่ละวันจัดการขนส่ง สินค้าระหว่างประเทศประมาณ 40% ระหว่างเดินทางไปและกลับจากมอมบาซา รวันดา บรูไน สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ซูดานใต้และยูกันดา อย่างไรก็ตาม การข้ามผ่านความลำบากจากความแออัดและความล่าช้า เคนยาและยูกันดาเจ้าหน้าที่สรรพากรตกลงที่จะสร้างศูนย์บริการชายแดนแบบเบ็ดเสร็จจึงเปิดขึ้นในสถานีรถไฟด้านเคนยาโดยใช้สถานที่ร่วมกันของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวช่วยลดความหนาแน่นทางการจราจรของรถบรรทุกได้น้อยมากที่ขนส่งสินค้าจำนวนมากข้ามพรมแดน

มีการริเริ่มการให้ศูนย์บริการชายแดนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตั้งแต่ปี 2552 USAID ได้ให้ ความสำคัญกับการประสานงานการจัดการพรมแดนผ่านการจัดตั้งและการสนับสนุนของคณะกรรมการชายแดนร่วม (JBC) บริเวณชายแดน 16 แห่งในแอฟริกาตะวันออกซึ่งจัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่ Malaba JBC เป็นกลุ่มการทำงานที่ประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนได้เสียในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดนและส่งเสริมการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้านชายแดนนับตั้งแต่การจัดตั้ง JBC ได้มีการจัดตั้งการตรวจสอบร่วมกันของสินค้าและการดำเนินงานตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน ทำให้รถบรรทุกสามารถข้ามพรมแดน Malaba ในเวลาเพียงสามชั่วโมงเมื่อเทียบกับที่ผ่านมา

โครงการใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเริ่มขึ้นในเดือนตุลาคมปี 2556 ของศูนย์บริการชายแดนหลายแห่งที่ Malaba และบริเวณชายแดน Busia บริเวณใกล้เคียง โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนผ่านเงินกู้จากธนาคารโลกและTrademark East Africa และรัฐบาลยูกันดา ขอบเขตของงานจะรวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางศุลกากรที่รวมถึงการตรวจสอบร่วมกันของสินค้าในคลังสำหรับสินค้าที่ส่งไปยังกันดาและสถานที่ร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมถึงการสร้างสถานที่ตรวจคนเข้าเมืองที่ทันสมัย สถานที่ตรวจพืชและอาหารสัตว์และสถานที่รักษาความปลอดภัยสำหรับการดำเนินงานข้ามพรมแดน โครงการผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคของกลุ่มประชาคมแห่งแอฟริกาตะวันออก (EAC) กำลังดำเนินการอยู่ที่ Malaba ซึ่งเป็นหนึ่งใน 14 เขตแดนดังกล่าวในภูมิภาค EAC (USAID East Africa Trade Hub, New Vision, TradeMark East Africa, 2013)

บทบัญญัติที่ 9: การเคลื่อนย้ายสินค้าภายใต้การควบคุมทางศุลกากรเพื่อนำเข้า

บทบัญญัตินี้กำหนดให้รัฐสมาชิกในขอบเขตที่เป็นไปได้เพื่ออนุญาตให้สินค้าที่มีไว้สำหรับการนำเข้าต้องเคลื่อนย้ายสินค้าจากสำนักงานศุลกากรที่จุดผ่านแดนมายังสำนักงานศุลกากรภายในเขตประเทศที่จะใช้ในการดำเนินพิธีการและการตรวจปล่อยเท่าที่ปฏิบัติได้ จุดมุ่งหมายของบทบัญญัตินี้คือ เพื่อเร่งการไหลเวียนของสินค้าที่ชายแดนและเพื่อให้สินค้าสามารถปล่อยได้เป็นปกติ และช่วยปรับปรุงเวลาการปล่อยสินค้าที่ชายแดน

บทบัญญัติที่ 10: พิธีการเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกและการขนส่ง

บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลดเหตุการณ์และความซับซ้อนของพิธีการนำเข้า การส่งออก และการขนส่งเพื่อลดภาระด้านเอกสาร ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้:

1. พิธีการด้านเอกสาร

เมื่อข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับแล้วประเทศสมาชิกจะต้องตรวจสอบข้อกำหนดการนำเข้าการส่งออกและการขนส่งของตนและตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกคนมุ่งมั่นในการปล่อยสินค้าและอนุมัติสินค้าออกอย่างรวดเร็วและลดต้นทุนการปฏิบัติตามกฎระเบียบและเวลาสำหรับผู้ค้า นอกจากนี้ยังต้องเป็นมาตรการที่เข้มงวดทางการค้าซึ่งต้องมียกเว้นน้อยที่สุดและจะถูกตัดออกหากไม่จำเป็นอีกต่อไป

2. การยอมรับเอกสารสำเนา

ข้อตกลงนี้สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยอมรับเอกสารหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์และบังคับให้หน่วยงานภาครัฐยอมรับสำเนาซึ่งรวมถึงหน่วยงานของรัฐที่มีเอกสารต้นฉบับแทนที่จะขอจากผู้ค้า

3. การใช้มาตรฐานสากล

ข้อตกลงส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามแนวทางที่ดีที่สุดในรูปแบบของมาตรฐานสากล (เช่น ข้อเสนอแนะของ UN / CEFACT แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงในข้อตกลงฉบับนี้) และเข้าร่วมในการทบทวนและพัฒนามาตรฐานสากล รายการคำแนะนำของ UN / CEFACT ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทางการค้าได้ระบุไว้ในภาคผนวก II

4. Single window

ประเทศสมาชิกจะต้องใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดในการจัดตั้งหรือรักษา Single window สำหรับการส่งเอกสารและ/ หรือข้อกำหนดด้านข้อมูลสำหรับการนำเข้าส่งออก ขนส่งและเพื่อลดขั้นตอนให้ข้อมูลที่ได้รับผ่านทาง Single window โดยที่ไม่ควรขอข้อมูลอีกครั้ง โดยหน่วยงานชายแดนอื่นที่เข้าร่วมใน Single window ประเทศสมาชิกจะต้องมีขอบเขตที่เป็นไปได้และในทางปฏิบัติเพื่อให้มีระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบเดียว

การใช้ Single window ซึ่งในการทำธุรกรรมของผู้ค้าจะต้องป้อนข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นสำหรับการนำเข้าหรือส่งออกเท่านั้น จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการค้า หากระบบดังกล่าวทำงานได้อย่างถูกต้อง จำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบที่หน่วยงานด้านชายแดนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม

ตัวอย่าง Single window ของโมซัมบิก เกิดขึ้นในปี 2554 ซึ่งเป็นการรวมศูนย์เพื่อปรับปรุง และลดความซับซ้อนของการดำเนินงานของศุลกากรและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการควบคุมชายแดน การดำเนินการไม่ใช่เรื่องง่าย โมซัมบิกต้องเอาชนะจุดอ่อนของโครงสร้างพื้นฐานที่พรมแดนในพื้นที่ห่างไกล และแรงต้านทานจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วน ในปัจจุบันระบบสามารถจัดการกับประกาศศุลกากรได้ถึง 400,000 ครั้งต่อปีหรือประมาณ 1,500 ต่อวัน ซึ่งจะนำมาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมากแก่ลูกค้าและหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ ระบบเป็นเรื่องของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แผนการในอนาคตรวมถึงการรวมบริการเพิ่มเติมและคุณลักษณะใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ Single window ของโมซัมบิกได้รับการออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับคำแนะนำและมาตรฐานระหว่างประเทศ การออกแบบใช้รูปแบบของประเทศสิงคโปร์ซึ่งนำไปใช้กับกานาและมาดากัสการ์เช่นกัน ระบบมีสององค์ประกอบหลักคือระบบการจัดการศุลกากร (CMS) และการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของ TradeNet (Trade Facilitation Implementation Guide, UNECE, 2012)

สำหรับกรอบการดำเนินงานของ ASEAN Single Window (ASW) เป็นโครงการริเริ่มระดับภูมิภาคที่เชื่อมต่อและผนวกรวมระบบ National Single Windows (NSWs) ของประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดการปล่อยสินค้าเพื่อขนส่งภายในบริบทของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในอาเซียน การดำเนินงานของ ASW จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการทำงานร่วมกันของ NSWs ของประเทศสมาชิกกับมาตรฐานการสื่อสารระหว่างประเทศแบบเปิด ในขณะที่ยังทำให้มั่นใจได้ว่าประเทศสมาชิกแต่ละประเทศเหล่านี้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างปลอดภัยและเชื่อถือได้กับคู่ค้าที่ใช้มาตรฐานสากลแบบเปิดเช่นกัน ปัจจุบัน ASW สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเอกสาร Intra-ASEAN certificate of origin (ATIGA Form D) และเอกสารพิธีการศุลกากรอาเซียน (ACDD) โดยนำร่องใน 7 รัฐสมาชิกและจะขยายผลเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประเภทอื่นๆ ซึ่งสุดท้ายแล้ว ASW เนื่องจากใช้มาตรฐานการทำงานระหว่างประเทศจะสามารถสนับสนุนการแลกเปลี่ยนใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและข้อมูลการขนส่งสินค้าล่วงหน้ากับคู่ค้าที่ไม่ใช่ประเทศอาเซียนได้ ผลประโยชน์อื่นๆ จะรวมถึงการทำงานร่วมกันตามกฎหมาย การสนับสนุนความพยายามในการประสานกันของนโยบายอาเซียน (เช่น มาตรการด้านสุขอนามัยพืช) และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิกที่ดีขึ้นการพัฒนา ASW ดำเนินการโดยคณะกรรมการกำกับและสนับสนุนโดยคณะทำงานด้านเทคนิคและกฎหมาย มีการปรึกษาหารือกับภาคเอกชนเกี่ยวกับข้อมูลที่จะแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกับโครงการริเริ่มอื่นๆ (ASEAN Single Window)

5. การตรวจสอบก่อนจัดส่ง

ข้อตกลงฉบับใหม่ห้ามการตรวจสอบก่อนการส่งมอบ ซึ่งขั้นตอนนี้ใช้เพื่อกำหนดการจัดเก็บภาษีศุลกากรและการประเมินราคาทางศุลกากร อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบก่อนการส่งมอบจะยังคงได้รับอนุญาต แม้ว่าประเทศสมาชิกจะได้รับการสนับสนุนให้ไม่ขยายการปฏิบัติงานหลายประเทศดำเนินการตรวจสอบการจัดส่งก่อน (PSI) และบริษัทที่รับตรวจสอบยืนยันว่า PSI ช่วยลดต้นทุนจากการปฏิบัติตามระเบียบ อย่างไรก็ตาม บางประเทศมีมุมมองว่า การบังคับตรวจสอบไม่จำเป็นและมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่ควรมีการตรวจสอบ UNCTAD ได้ระบุว่า PSI มีผลต่อการค้าและผลิตภัณฑ์เกือบ 20% ของสินค้า แม้ว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องให้การประกันคุณภาพ ปริมาณของการจัดส่งและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ แต่ก็เพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อ

ขาย ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเหล่านี้อาจลดความสามารถในการแข่งขันของประเทศซึ่งส่งผลไม่ดีต่อการค้า (UNCTAD, 2013)

6. การใช้นายหน้าศุลกากร

ข้อตกลงนี้ห้ามมิให้ประเทศสมาชิกเสนอมาตรการเพื่อบังคับใช้นายหน้าศุลกากร ประเทศสมาชิกจะต้องมีการเผยแพร่มาตรการระดับชาติเกี่ยวกับการใช้นายหน้าศุลกากรและเพื่อให้แน่ใจว่าข้อกำหนดด้านการออกใบอนุญาตสำหรับนายหน้าดังกล่าวมีความโปร่งใสและเป็นไปตามวัตถุประสงค์

การใช้บังคับได้รับการมองว่าเป็นต้นทุนหนึ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับผู้ค้า ตัวอย่างเช่น นายหน้าศุลกากรของ Malawi มีข้อบังคับในประเทศ Malawi สำหรับผู้นำเข้าทั้งหมดสำหรับการจ้างนายหน้าศุลกากร/ ตัวแทนการปล่อยสินค้า แม้ว่าบริษัททั้ง 6 แห่งจะได้รับอนุญาตให้จัดทำคำสั่งแสดงสินค้าด้วยตัวเองและได้รับการยกเว้นจากการว่าจ้างนายหน้าศุลกากร/ตัวแทนการปล่อยสินค้าในฐานะที่มีความสามารถสำหรับการทำงาน ของ DTI และสามารถเข้าถึงได้ไปยังระบบสรรพากรของมาลาวี (MRA) นายหน้าศุลกากร (ซึ่งมีการปฏิบัติการในมาลาวีประมาณ 125 แห่ง) ได้รับอนุญาตจาก MRA ตามกฎหมายศุลกากร และสรรพสามิตและจะต้องจัดหา MK 500,000 ให้ MRA เป็นพันธบัตร ค่านายหน้าซื้อขายแตกต่างกันไปและได้รับการกำหนดโดยนายหน้าเอง แต่ได้รับการควบคุมโดยสมาคมนายหน้า ผู้นำเข้าจะต้องจัดเตรียมเอกสารทั้งหมดที่จำเป็นแก่นายหน้าศุลกากร/ตัวแทนการเคลียร์สินค้า ซึ่งประกอบด้วยใบแจ้งสินค้า (หรือตัวสายการบิน) และหากจำเป็นต้องใช้ใบรับรอง SPS ใบรับรองประเทศต้นกำเนิด และใบอนุญาตอื่นๆ บนพื้นฐานของเอกสารเหล่านี้ นายหน้า/ตัวแทนการปล่อยสินค้าศุลกากรต้องเตรียมแบบฟอร์มสำแดงสินค้าแบบศุลกากรมาลาวีฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นเอกสารเพียงฉบับเดียว (Malawi Trade Policy Review, WTO, 2010)

7. ขั้นตอนเกี่ยวกับขายแดนทั่วไปและข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารฉบับเดียว

ภายใต้พันธกรณีใหม่ในกลุ่มรัฐสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องใช้วิธีการทางศุลกากรทั่วไปและข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารฉบับเดียวสำหรับการปล่อยสินค้าทั่วทั้งอาณาเขตของตน เพื่อให้มั่นใจได้ว่ามาตรฐานทั่วไปจะช่วยเพิ่มความสามารถในการคาดการณ์ได้สำหรับผู้ค้าในด้านวิธีการนำไปใช้และในเวลาเดียวกันเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติตามกฎของเจ้าหน้าที่ขายแดน

8. สินค้าที่ถูกปฏิเสธ

ประเทศสมาชิกจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงเพื่อให้ผู้นำเข้าส่งมอบหรือคืนสินค้าที่ได้รับการปฏิเสธการนำเข้าเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านสุขอนามัยพืชและทางเทคนิค

9. การรับสินค้าชั่วคราวรวมถึงการดำเนินการเข้า/ ออก

บทบัญญัติกำหนดให้ประเทศสมาชิกอนุญาตให้นำเข้าสินค้าภายใต้ขั้นตอนการรับของชั่วคราว หรือนำเข้าหรือส่งออกภายใต้ขั้นตอนการดำเนินการด้านขาเข้าและขาออกที่ให้การยกเว้นอย่างเต็มที่หรือบางส่วนจากการชำระภาษีอากรและภาษี

บทบัญญัติที่ 11: เสรีภาพในการขนส่ง

บทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับเสรีภาพในการขนส่งซึ่งเป็นเรื่องของ GATT บทบัญญัติที่ 5 อยู่ในบทบัญญัติเดียวในข้อตกลงฉบับใหม่ข้อ 11

บทบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงบทบัญญัติใน GATT บทบัญญัติที่ 5 ว่ารัฐสมาชิกแต่ละประเทศต้องปฏิบัติต่อผลิตภัณฑ์ในระหว่างการค้าขนส่งไม่น้อยกว่าที่พวกเขาถูกส่งไปยังจุดหมายปลายทางโดยไม่ผ่านอาณาเขตของประเทศสมาชิกรับนั้น นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกจะต้องขจัดข้อบังคับ หรือระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการจราจรในระหว่างการค้าขนส่งที่ไม่จำเป็นหรือข้อบังคับของพวกเขา สามารถจัดการได้โดยไม่จำกัดการค้า ไม่มีการคิด

ค่าบริการเพิ่มเติมที่เพิ่มขึ้นจากค่าใช้จ่ายในการบริหารที่กำหนดไว้ในข้อ GATT บทบัญญัติที่ 5 ควรกำหนดให้กับการขนส่งที่ผ่านอาณาเขตของประเทศสมาชิกและค่าใช้จ่ายดังกล่าวควรจำกัดไว้เฉพาะค่าใช้จ่ายในการให้บริการขนส่งเท่านั้น

บทบัญญัติใหม่ที่ได้รับการตกลงรวมถึง

- ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกที่จะให้จำแนกทางกายภาพระหว่างการจราจรขนส่งและนำเข้าอื่นๆ (เช่น โดยการใช้เลนพิเศษท่าเทียบเรือหรือโครงสร้างพื้นฐานที่คล้ายกัน)
- การตรวจสอบวาระระเบียบพิธีการข้อกำหนดเอกสารและการควบคุมด้านศุลกากรในระหว่างการขนส่งไม่เป็นภาระหนักเกินกว่าที่จำเป็นในการระบุนสินค้าและเพื่อให้มั่นใจในระหว่างการขนส่งสินค้า
- การสร้างความมั่นใจว่าเมื่อสินค้าที่ได้รับการวางภายใต้ขั้นตอนการขนส่ง ไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมทางศุลกากรต่อไป จนกว่าจะสรุปการขนส่งในดินแดนรัฐสมาชิกและจะต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบทางเทคนิคและการประเมินขณะทำการขนส่ง
- กำหนดให้รัฐสมาชิกอนุญาตให้มีการยื่นและประมวลผลเอกสารการขนส่งล่วงหน้า
- กำหนดให้ประเทศสมาชิกยุติการดำเนินการขนส่งโดยทันทีเมื่อการจราจรในระหว่างการขนส่งถึงปลายทางซึ่งออกจากอาณาเขตของประเทศสมาชิก
- กำหนดให้รัฐสมาชิกต้องให้การค้าประกันโดยไม่ล่าช้า

นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับใหม่เกี่ยวกับรัฐสมาชิกที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อเพิ่มเสรีภาพ ในการดำเนินธุรกิจ พบว่า กฎระเบียบในการขนส่งจะง่ายขึ้นอย่างมากจากข้อผูกพันเหล่านี้ อย่างไรก็ตามควรติดตามผลการปฏิบัติงานในทางเดินในการขนส่งและรายงานต่อหน่วยงานระดับชาติเกี่ยวกับการละเมิดข้อผูกพันเหล่านี้ หากพบว่า มีการละเมิดดังกล่าวสามารถปรึกษาคณะอนุกรรมการ WTO เรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้า

บทบัญญัติอื่น ๆ

ประเด็นอื่นๆ ไม่พบอยู่ใน GATT ที่มีอยู่รวมอยู่ในข้อ 12-13 ซึ่งรวมถึงความร่วมมือด้านศุลกากร การจัดระบบสถาบันและคณะกรรมการส่งเสริมการค้าแห่งชาติ

บทบัญญัติที่ 12: ความร่วมมือด้านศุลกากร

บทบัญญัตินี้อธิบายข้อกำหนดสำหรับการปรับปรุงความร่วมมือด้านศุลกากร เป้าหมายใหญ่ คือการสร้างกรอบความร่วมมือที่บังคับให้รัฐสมาชิกแบ่งปันข้อมูลเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการประสานงานการควบคุมด้านศุลกากรอย่างเป็นระเบียบและเคารพในความลับของข้อมูล

บทบัญญัตินี้ระบุขั้นตอนที่ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามเมื่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรต้องการข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ในประเทศสมาชิกอื่นเพื่อตรวจสอบการนำเข้าหรือส่งออกเนื่องจากข้อสงสัยเกี่ยวกับความจริงหรือความถูกต้องของการประกาศ ข้อมูลดังกล่าวต้องได้รับการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอจะต้องจัดหาข้อมูลที่ขออย่างทันทีทันใดเท่าที่มีอยู่ ข้อมูลต้องเป็นความลับและเปิดเผยไม่ได้หากไม่ได้รับอนุญาตและไม่มีลายลักษณ์อักษร มีบทบัญญัติสำหรับการขอเลื่อนหรือการปฏิเสธคำขอซึ่งรวมถึงเหตุผลที่ขาดความสัมพันธ์ตามการดำเนินการตามคำขอในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ บทบัญญัตียังระบุ

ด้วยว่าประเทศสมาชิกอาจเข้าหรือรักษาไว้ซึ่งข้อตกลงทวิภาคีหลายฝ่ายหรือระดับภูมิภาคเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านศุลกากร

บทบัญญัติที่สำคัญสำหรับธุรกิจ ในบทบัญญัตินี้ คือ ให้รัฐสมาชิกสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามข้อบังคับตามความสมัครใจซึ่งจะช่วยให้ผู้นำเข้าสามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองโดยไม่มีการลงโทษ ในขณะเดียวกันก็ริเริ่มมาตรการที่เข้มงวดสำหรับผู้ค้าที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด ผู้ค้าได้อ้างว่าควรได้รับการยอมรับจากหน่วยงานศุลกากรในการปฏิบัติตามข้อบังคับที่เข้มแข็ง และได้รับผลกระทบจากการลงโทษเล็กน้อยสำหรับการละเมิดทางเทคนิคที่ไม่รุนแรง ในขณะที่ ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงมุ่งเน้นไปที่ผู้ค้ารายอื่น การปฏิบัติตามข้อตกลงนี้จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้าและเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีความสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น

บทบัญญัติที่ 13: การจัดระเบียบข้อบังคับ

กลุ่มการต่อรองด้านการส่งเสริมการค้า (Negotiating on Trade Facilitation) จะถูกแทนที่ด้วยกลุ่มอภิปรายถาวร (Permanent forum) คือ คณะกรรมการส่งเสริมด้านการค้า เพื่อดูแลการดำเนินงานของข้อตกลงและวัตถุประสงค์ของประเทศสมาชิกเห็นพ้องกันว่าควรจะมีการทบทวนการดำเนินงานของข้อตกลงครั้งแรกเมื่อสี่ปีหลังจากที่มีผลใช้บังคับและน่าจะเกิดขึ้นภายในคณะกรรมการชุดใหม่นี้

ธุรกิจควรมีความสนใจว่า ข้อตกลงดังกล่าวดำเนินการอย่างไรในอนาคต กลุ่มธุรกิจจะต้องหาแนวทางในการมีส่วนร่วมกับรัฐบาลของตนผ่านกลไกการให้คำปรึกษาระดับชาติ เรื่องนี้ได้รับการยอมรับในบทบัญญัติอย่างง่าย ในบทบัญญัตินี้ซึ่งจะบังคับให้ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกแต่ละประเทศจัดตั้งหรือดูแลคณะกรรมการระดับชาติเรื่องการค้า หรือกำหนดกลไกที่มีอยู่ ในบรรดาหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวอาจปฏิบัติตามข้อตกลงระบุว่า จะอำนวยความสะดวกในการประสานงานภายในประเทศและการดำเนินการตามข้อตกลง ซึ่งสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคำแนะนำของ UN/ CEFAC ว่าประเทศต่างๆ ควรจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการค้าแห่งชาติขึ้น รวมถึงการเจรจาระหว่างผู้แทนธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชายแดนธุรกิจที่มีความสนใจจะต้องตระหนักถึงปัญหาทางด้านเทคนิค หากพวกเขามีส่วนร่วมกับรัฐบาลของตนในการกำหนดกลไกการประสานงานดังกล่าว และวิธีการที่ธุรกิจสามารถช่วยติดตามการดำเนินการตามข้อตกลงได้

ธุรกิจจะต้องพร้อมที่จะนำเสนอประเด็นและปัญหาที่ผู้ค้าที่ต้องเผชิญให้เป็นประเด็นความสนใจของรัฐบาลประจำชาติ หากการมีส่วนร่วมนี้มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสร้างความสนใจกับคณะกรรมการ WTO เรื่องการค้าเสรีในเรื่องต่างๆ ตามข้อตกลงใหม่

สรุปได้ว่า บทบัญญัติทั้ง 12 ข้อนั้น บทบัญญัติในข้อ 1 - ข้อ 5 เป็นการแก้ไขความตกลง GATT ข้อ 10 เรื่องของความโปร่งใส (Transparency) บทบัญญัติในข้อที่ 6 - ข้อที่ 10 เป็นการแก้ไขความตกลง GATT ข้อ 8 เรื่องเกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมและระเบียบปฏิบัติต่างๆ (Fees and formalities) ข้อ 11 เป็นการแก้ไขความตกลง GATT ข้อ 5 เรื่องการส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า (Freedom of Transit) และข้อที่ 12 เป็นการเพิ่มเติมข้อกำหนดจากความตกลง GATT

2.2.5 องค์ประกอบของการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade facilitation's elements)

ส่วนใหญ่องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกทางการค้าได้รับมาจากข้อเสนอแนะระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมาจากข้อเสนอแนะของสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) และสามารถพบได้ในเอกสารพหุภาคี ทวิภาคี หรือภูมิภาคอื่นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้หลายองค์การระหว่างประเทศได้จัดทำ

หนังสือคู่มือหรือสิ่งตีพิมพ์ แต่ยังมีวิเคราะห์น้อยมากสำหรับเสนอแนะองค์ประกอบและหัวข้อที่เกี่ยวข้อง การอำนวยความสะดวกทางการค้าจนไปถึงเอกสารทางวิชาการที่ต่างๆ ในวงที่กว้าง จึงได้มีการรวบรวมหัวข้อสำคัญๆ ทั้ง 4 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 1) การลดความซับซ้อนและสอดคล้องกันของกฎระเบียบและขั้นตอนที่ใช้บังคับ 2) ความทันสมัยของระบบการปฏิบัติตามการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งปันข้อมูลและประกาศระหว่างผู้ถือหุ้นของธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียของรัฐบาล 3) การบริหารและการจัดการด้านการค้าและการศุลกากร และ 4) กลไกสถาบันเพื่อป้องกันการปฏิบัติตามหลักการเสริมสร้างการค้าอย่างมีประสิทธิภาพและความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการปฏิรูป (Grainger, 2011) รายละเอียดเป็นดังนี้

1) การลดความซับซ้อนและความสอดคล้องกันของกฎระเบียบและขั้นตอนที่ใช้บังคับใช้

วัตถุประสงค์หลัก คือ การลดระดับความซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและพิธีการศุลกากร ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับข้อความที่ใช้บังคับ (หรือการเจรจาเกี่ยวกับร่างข้อความ) ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสอดคล้องกันของกฎระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติงาน การหลีกเลี่ยงการทำสำเนา และการจัดเตรียมแนวทางการดำเนินธุรกิจและเพื่อให้มั่นใจได้ว่ากฎระเบียบและกระบวนการต่างๆ สามารถใช้งานได้

1.1 ความสอดคล้องกันของกฎและระเบียบปฏิบัติ

ความสอดคล้องกันของกระบวนการทางการค้าและพิธีการศุลกากรกับบรรทัดฐานและข้อตกลงระหว่างประเทศทำให้มั่นใจได้ถึงระดับของความสม่ำเสมอ ความสอดคล้อง ความคุ้นเคยและความเข้ากันได้ระหว่างประเทศการค้า ตัวอย่างเช่นพิธีสารศุลกากรเกี่ยวโตของ WCO ข้อเสนอของสหประชาชาติว่าด้วยการขนส่งสินค้าอันตราย สนธิสัญญา TIR (ขนส่งระหว่างประเทศ) (Road Transports International Road Transport) เป็นต้น ในระดับประเทศ ความสอดคล้องกันยังช่วยให้เกิดความสม่ำเสมอในการใช้มาตรการควบคุมระหว่างหน่วยงานที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในหลายๆ ประเทศมีวิธีการที่ไม่ใช้ศุลกากร เช่น การรวบรวมสถิติทางการค้า การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม การบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยพืชหรือมาตรฐาน การตลาดจะอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจบริหารของศุลกากรจึงทำให้สามารถควบคุมได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การปฏิบัติเช่นนี้มีประสิทธิภาพการปฏิบัติเช่นนี้มักต้องมีการเปลี่ยนแปลง ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวาง โดยการปราศจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวระบบควบคุมมักไม่สามารถทำงานร่วมกันได้

1.2 การหลีกเลี่ยงการเลียนแบบ

ในระดับนานาชาติ การอำนวยความสะดวกทางการค้าส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการสร้างความ เป็นเจ้าของร่วมในการควบคุมสำหรับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระดับสูงอาจเกี่ยวข้องกับการสร้าง ความตรวจสอบแบบทวิภาคีหรือระหว่างประเทศหรือเป็นกรอบในการแบ่งปันความรับผิดชอบในการบริหารและการควบคุม รวมถึงการเจรจาเกี่ยวกับการยอมรับอย่างเป็นทางการ การควบคุมการส่งออกของประเทศหนึ่ง หรือบางส่วน แทนการควบคุมการนำเข้าของประเทศอื่นๆ หรือระบอบการออกใบรับรองของประเทศหนึ่งๆ เช่น ด้านความมั่นคงแหล่งกำเนิดหรือมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เพื่อไม่ให้มีการควบคุมซ้ำซ้อนอีกเมื่อนำเข้า

ในระดับประเทศ ตัวอย่างอาจรวมถึงความพยายามในการร่วมมือกัน (ไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ) ระหว่างหน่วยงานของรัฐในการบังคับใช้การควบคุมร่วม และแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบความพยายามอาจขยายไปถึงการรับรู้อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการของการควบคุมเหล่านี้ที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนโดยไม่คำนึงถึงข้อกำหนดด้านการ

ควบคุมอย่างเป็นทางการใดๆ ตัวอย่างเช่น ข้อบังคับเหล่านี้ใช้ในบริบทของการควบคุมคุณภาพหรือการตรวจสอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ (Due Diligence)

1.3 รองรับการดำเนินธุรกิจ

การยอมรับเอกสารทางการค้า เช่น ใบแจ้งหนี้เชิงพาณิชย์ หรือรายการจัดส่งสินค้าแทนเอกสารราชการ ที่เรียกว่า “ขั้นตอนง่ายๆ” ที่อนุญาตให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่จะดำเนินการในลักษณะที่เอื้ออำนวยมากขึ้น เช่น การนำสินค้าออกภายในประเทศ (ห่างจากท่าเรือ) หรือการประกาศเป็นระยะๆ แทนที่จะเป็นการส่งมอบสินค้า

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ เพื่อให้มั่นใจว่า มีกระบวนการบังคับให้ใช้งานได้ ไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับการตั้งกฎและขั้นตอนที่ไม่ขัดต่อการปฏิบัติงานในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ขั้นตอนที่กำหนดให้ผู้ดำเนินการท่าเรือส่งมอบสินค้าไปยังสถานที่ทำการตรวจสอบทางศุลกากรจะใช้งานได้เฉพาะในสภาพแวดล้อมที่ผู้ประกอบการท่าเรือสามารถควบคุมการใช้อุปกรณ์จัดการขนถ่ายสินค้าได้ที่ท่าเรือ เช่น โรลโอเวอร์ / โรลออฟ (RO / RO) และท่าเรือเฟอรี่ ระดับความยืดหยุ่นและสนับสนุนกลไกของสถาบันเพื่อให้กฎและขั้นตอนเหมาะสมกับวัตถุประสงค์นั้นเป็นสิ่งที่ต้องการ

2) การปรับเปลี่ยนระบบการปฏิบัติตามการค้า

หัวข้อนี้เกี่ยวข้องกับการเร่งรัดการส่งและประมวลผลการดำเนินงานด้านการค้าและการประกาศศุลกากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มุ่งเน้นประเด็นสำคัญ ได้แก่ คำแนะนำในการแก้ปัญหา การพัฒนามาตรฐานการเปิดใช้งาน และการแบ่งปันประสบการณ์

2.1 การแก้ไขปัญหา

แนวทางหนึ่งในการจัดการวาระการเสริมสร้างการค้า คือ แนวคิด Single Window ซึ่งสามารถกำหนดให้เป็นสถานที่ที่ช่วยให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการขนส่งสามารถยื่นเอกสารข้อมูลและเอกสารที่เป็นมาตรฐานพร้อมกับจุดเริ่มต้นเดียวเพื่อตอบสนองการนำเข้าการส่งออกและการขนส่ง ข้อกำหนดดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียของรัฐบาลส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างกว้างขวางการเพิ่มประสิทธิภาพและการประหยัดต้นทุน

การแก้ไขปัญหานี้เรียกว่า ระบบการตรวจนับสินค้าคลังของพอร์ต (Port Data Inventory Systems) ซึ่งช่วยให้การจัดการข้อมูลด้วยความเร็วที่ใกล้เคียงหรือเร็วกว่าความสามารถในการจัดการทางกายภาพของผู้ให้บริการท่าเทียบเรือกับระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ (เร่งให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นและอัตโนมัติมากขึ้นในกิจกรรมการประมวลผลของผู้บริหารศุลกากร) และทางเข้าของข้อมูล (มั่นใจได้ว่าผู้ค้าและผู้ประกอบการค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลล่าสุดได้) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับความพยายามในการส่งเสริมในระดับภูมิภาค เช่น โครงการริเริ่มด้านศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป (EU) (TAXUD / 477/2004) หรือความมุ่งมั่นของสมาคมอาเซียน (ASEAN) ในการดำเนินงานร่วมกันในการใช้ประโยชน์ของระบบ Single Window มีความพยายามอย่างยิ่งกับการจัดการค่าใช้จ่ายการดำเนินงานทั้งหมดที่จะประมาณหลายร้อยล้านดอลลาร์

2.2 มาตรฐาน

กิจกรรมมาตรฐานมักมีการจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะในวงการการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรต่างๆ เช่น UN / CEFAC หรือ WCO จึงเกิดจากความต้องการที่จะลดต้นทุนการทำธุรกรรมที่อาจเกิดขึ้นจาก

ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้ากันไม่ได้ นั่นคือ โปรโตคอลและรูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างระบบคอมพิวเตอร์ การทำงานมักเกี่ยวข้องกับการบรรลุข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับชนิดของข้อมูลที่จำเป็นในการควบคุมการค้า รวมถึงวิธีการกำหนดรหัสเฉพาะ เช่น สนามบินมีการอธิบายโดยทั่วกันโดยอ้างอิงถึงสามตัวอักษร และสินค้าถูกอธิบายโดยอ้างอิงถึงระบบ WCO's Harmonized งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกด้านการค้าหมายถึงมาตรฐานของเอกสาร กระดาษและรูปแบบของเอกสารดังกล่าว การปฏิบัติตามข้อกำหนดจะทำให้มั่นใจได้ว่าความคุ้นเคย และความสอดคล้องกันโดยไม่คำนึงถึงสถานที่ ภาษา หรือระบอบการปกครอง นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงในการทำผิดพลาดและช่วยให้นักพัฒนาซอฟต์แวร์สามารถวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเอกสารทางการค้าที่มีพร้อมได้

2.3 การแบ่งปันประสบการณ์

การเปิดเผยข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรระหว่างประเทศที่มีอำนาจในการสร้างขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันประสบการณ์การดำเนินงาน มีการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนมากในหัวข้อ Global Facilitation Partnership for Transportation and Trade (www.gttfp.org) บางครั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ก็นำไปสู่การตีพิมพ์เผยแพร่และเผยแพร่สิ่งตีพิมพ์ บทความในส่วนของผู้ปฏิบัติงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยศุลกากรระหว่างประเทศ (INCUC) วารสารศุลกากรโลกยังมีส่วนช่วยในการกรอกข้อมูลนี้ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ที่ถูกกล่าวยังมักเป็นศักยภาพในการพัฒนาระบบและโครงสร้างการค้าอิเล็กทรอนิกส์ สาธารณะปัญหาทั่วไปและการแก้ปัญหาโดยทั่วไปมักถูกนำไปแก้ปัญหาร่วมกันหรือใช้ร่วมกันด้วยความโดดเด่นของซอฟต์แวร์ศุลกากร ASYCUDA ของ UNCTAD ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มโอเพ่นซอร์สที่หายาก

3) การบริหารและการจัดการ

มีแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารและจัดการกระบวนการทางการค้าที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะจากหลายประเทศอยู่บนพื้นฐานของข้อเสนอแนะจากนานาชาติ แต่สะท้อนถึงแนวคิดและหลักการที่สำคัญซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นมาตรฐานการให้บริการ และหลักการบริหาร รวมถึงกลไกในการกระตุ้นความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย

3.1 มาตรฐานบริการ

มาตรฐานบริการเกี่ยวข้องกับบทบาทด้านการให้บริการสาธารณะ เช่น ความมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่และจัดทำกฎและขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง กับภาษีศุลกากรที่เผยแพร่ไปแล้วและทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่นออนไลน์ ให้บริการสายด่วนหรือบริการศูนย์ข้อมูล และทำให้ผู้ค้าสามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ เช่น การจำแนกพิกัดอัตราศุลกากร ภาระผูกพันในการจัดตั้งกลไกการอุทธรณ์อย่างรวดเร็วมักเป็นจุดเด่นเช่นกัน กลไกการอุทธรณ์อาจรวมถึงการตรวจสอบแผนก (คำตัดสินด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคภายในแผนกซึ่งสามารถพลิกการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่บนภาคพื้นดิน) หรืออยู่ในรูปของศาลที่เป็นอิสระและศาลผู้เชี่ยวชาญ การอภิปรายประเภทมาตรฐานบริการยังมักขยายไปถึงมาตรการการปลดปล่อยเวลา คิวที่ต้องรอ ณ บริเวณการตรวจสอบและเวลาทำงานซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการขนส่งสินค้าไปถึง ตอนกลางคืนและต้องถูกปล่อยออกก่อนเวลารุ่งเช้า

3.2 หลักการจัดการรวมถึงกลไกการทำงานร่วมกัน

มีแนวความคิดในการเสริมสร้างการค้าโดยทั่วไปซึ่งมุ่งเน้นว่า ควรใช้และจัดการกระบวนการทางการค้าและภาษีศุลกากรอย่างไร หลักเกณฑ์หนึ่งคือกฎระเบียบและวิธีการที่ใช้บังคับควรเป็นไปตามความเสี่ยงที่พวกเขาต้องการปกป้อง ยกตัวอย่างเช่น ในมุมมองของอัตราภาษีศุลกากรต่ำที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ค้ามักจะอ้างว่าภาระด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับภาระ ภาษีศุลกากร เป็นสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า บริษัทหลายแห่งตอบสนองต่อการรับรู้ของการเสียระบบของเจ้าหน้าที่ในเก็บภาษีในสิทธิอัตราพิเศษหรือขั้นตอนศุลกากรที่ไม่ยุ่งยาก

หลักการจัดการที่สำคัญก็คือ การใช้การบริหารความเสี่ยง การนำไปใช้งานทางด้านการบริหารความเสี่ยงถือได้ว่าการควบคุมและการตรวจสอบที่ควรจะเป็นกำหนดเป้าหมาย การปรับความพยายามควบคุมการเคลื่อนไหวที่น่าสงสัยในขณะที่ผ่อนปรนการตรวจสอบการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย ภาระการกำกับดูแลมากกว่าการบังคับใช้การควบคุมที่โควตาการตรวจสอบชุด เช่น 100%, 50% หรือ 5% ของการจราจรทั้งหมด ระดับการควบคุมที่ตั้งอยู่ในสัดส่วนที่รับได้ของความเสี่ยงบ่อยครั้งระบบการควบคุม ตามความเสี่ยงจะเชื่อมโยงกับการอนุญาตอย่างเป็นทางการมอบสิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงต่ำซึ่งมีประวัติการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ดี สิทธิพิเศษอาจรวมถึงการเข้าถึงสิทธิพิเศษและรวดเร็ว ติดตามการรักษาขั้นตอนง่ายหรือขั้นตอนที่มีผลประโยชน์ทางการคลัง คลังสินค้า เช่น ศุลกากรมีหน้าที่ผัดผ่อนข้อเสียเปรียบหน้าที่และวิธีการที่คล้ายกัน การเข้าถึงสิ่งจูงใจ เช่น การให้รางวัลสำหรับธุรกิจที่สุจริตนั้นแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่แข็งแกร่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบการรักษาความปลอดภัยโซ่อุปทาน และข้อตกลงความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ตัวอย่างเช่น แนวคิดของผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาต (AEO) หรือศุลกากรและการค้าสินค้าต่อต้านการก่อการร้าย (CTPAT) ของสหรัฐอเมริกา

นอกเหนือจากการจัดเตรียมความร่วมมืออย่างเป็นทางการ เช่น ด้านความปลอดภัยของโซ่อุปทานหรือการอนุมัติการใช้บันทึกความเข้าใจอาจเป็นทางเลือกอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่กฎหมายกำหนดอาจไม่เหมาะสมหรือใช้เวลานานเกินไปและต้องใช้ทรัพยากรมาก ตัวอย่างเช่น ไม่ควรมีการจัดทำ MoUs ระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กับผู้ประกอบการขนาดใหญ่หรือสมาคมอุตสาหกรรมที่ต่อต้านอาชญากรรมที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น การจัดเตรียมการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับความปลอดภัยโดยสมัครใจ

3.3 กลไกและเครื่องมือทางสถาบัน

การเสริมสร้างการค้าตระหนักถึงความหลากหลายของความสนใจและความต้องการของภาคเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกทางการค้านั้นไม่ค่อยตรงไปตรงมา เครื่องมือทั่วไปและกลไกสถาบันที่แนะนำบ่อยคือ PRO (for PROcedures) เช่นเดียวกับเครื่องมือการปรึกษาหารือของแผนก กล่าวคือ ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐบาลที่บังคับใช้กฎและขั้นตอนการปกครอง วิธีการให้คำปรึกษาแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการอื่นๆ ได้แก่ การปรึกษาหารือแบบเปิด (เช่น ดิพมัทในหนังสือพิมพ์รายวัน) และการให้คำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (เช่น รูปแบบของการประชุมอาหารเช้าแบบปกติกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก) นอกเหนือจากรวบรวมข้อกำหนดด้านการปฏิรูปและระบุถึงความผิดพลาดในการปฏิบัติงานในทางปฏิบัติแล้ว การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าวช่วยให้เข้าใจถึงรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้ความมั่นใจว่ากิจกรรมการปฏิรูปจะได้รับการติดตามอย่างประสานกัน

เครื่องมือเฉพาะสำหรับการยอมรับขอบเขตสำหรับการปฏิรูปคือร่างเอกสารพิมพ์เขียว จะช่วยให้หน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานบริหารของรัฐบาลเห็นพ้องกับแผนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับรูปแบบและรูปแบบในอนาคตของสภาพแวดล้อมการค้า เอกสารพิมพ์เขียวยังช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียในภาคเอกชนสามารถให้ข้อมูลที่มีค่าเกี่ยวกับการทำงาน ค่าใช้จ่าย และผลประโยชน์ในขั้นตอนที่เป็นไปได้เร็วที่สุด

เครื่องมือการประเมินเฉพาะด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้ามักจะมียุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกด้านการค้า ตัวอย่างเช่น เครื่องมือในการประเมินที่ผลิตหรือได้รับมอบหมายจากองค์การระหว่างประเทศ รวมถึงกรอบการอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างการค้า (Trade Elimination Framework) ของ UNESCAP เครื่องมือชี้แนะการค้าสินค้าที่ผลิตโดย John Raven และเผยแพร่โดยธนาคารโลก และบทความ V, VIII และ X GATT คู่มือการประเมินตนเองที่ผลิตโดย David Widdowson โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก เป็นที่น่าเสียดายว่า ข้อค้นพบที่ได้จากการใช้เครื่องมือเหล่านี้แทบจะไม่ถูกรับทราบในวงกว้าง ข้อยกเว้นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ การศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการการวิจัยทางการค้า (DTIS) สามารถเข้าถึงได้ผ่านทางเว็บไซต์ของธนาคารโลก และโครงการ Integrated Framework

4) การประเมินการลดภาระทางด้านที่เกี่ยวข้อง (Compliance Burden)

หลังจากการค้าโลกเมื่อปี 2541 งานวิจัยด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า ส่วนใหญ่ได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจเพื่อเน้นผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการลดต้นทุนการทำธุรกรรม ส่วนใหญ่ของการทำงานในช่วงต้นนี้จะถูกตีพิมพ์โดยสถาบันระหว่างประเทศและพนักงานหรือที่ปรึกษา ตัวอย่างเช่น OECD ใช้ฐานข้อมูลการวิเคราะห์โครงการการค้าโลก (GTAP) คำนวณว่า ราวร้อยละ 43 ของการอำนวยความสะดวกทางการค้าอาจมีความสำคัญมากและมีมูลค่าสูงถึง 43 พันล้านเหรียญทั่วโลก สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมเกี่ยวกับการค้า 1% การคำนวณแบบเดียวกันโดยเน้นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดย John Wilson et al. (2003) การคำนวณโดยใช้แบบจำลองแรงโน้มถ่วงนั้นคำนวณว่า ถ้าสมาชิก APEC ที่จัดทำดัชนีต่ำสุดของดัชนีพร้อมขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าก็สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของค่าเฉลี่ยของ APEC เพิ่มขึ้นประมาณ 254 พันล้านเหรียญสหรัฐและเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เฉลี่ย สำหรับ GDP ของภูมิภาคเอเปคประมาณ 4.3% ต่อมาใช้วิธีการแบบเดียวกับที่กล่าวมา แต่ขยายความสำคัญจาก APEC ไปเป็นตัวแทนจากประเทศต่างๆ 70 ประเทศ และคิดว่าผลกำไรรวมของการค้าในภาคการผลิตมีมูลค่า 377 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Wilson et al., 2004)

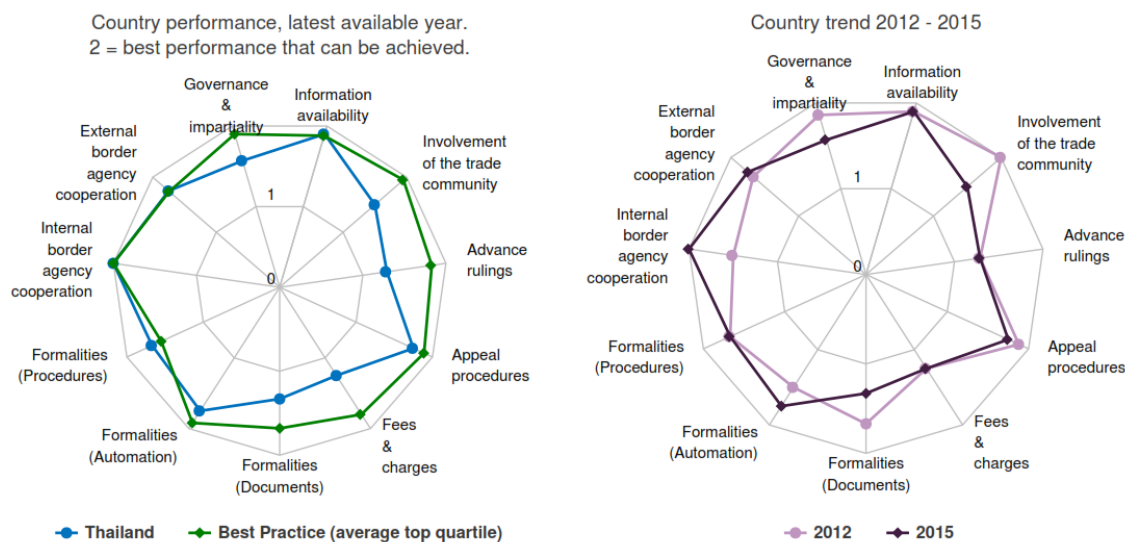
2.2.6 ดัชนีชี้วัดการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Index)

ในปัจจุบัน การค้าโลกมีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในการค้าระหว่างประเทศเกิดมาจากการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) และการประหยัดต่อความเร็ว (Economy of speed) ดังนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการการนำเข้าและส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของลูกค้า องค์การการค้าโลก หรือ WTO (2009) ให้ความหมายของการอำนวยความสะดวกทางการค้า หมายถึง "กระบวนการค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การปฏิบัติ และพิธีการเกี่ยวกับการรวบรวม การนำเสนอ การสื่อสาร และการประมวลผลข้อมูลที่เป็นสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าในการค้าระหว่างประเทศ โดยลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก (Simplification) และก่อให้เกิดความกลมกลืนกัน (Harmonization)

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ได้พัฒนาข้อสรุปโดยรวมทางด้านตัวชี้วัดการส่งเสริมการค้าจำนวน 11 เรื่อง (TFIs) ที่สอดคล้องกับมาตรการเหล่านี้ (Moisé et al., 2011) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนในการลดต้นทุนการค้ามีแนวโน้มที่จะมาจากมาตรการเพื่อปรับปรุงกระบวนการและจากการควบคุมล่วงหน้า เนื้อหาอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ ได้แก่ ระบบอัตโนมัติและมีมาตรการในการปรับปรุงค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย OECD ได้ทำการสรุปว่า ศักยภาพในการลดต้นทุนสะสม

ของ TFIs ทั้งหมดอยู่ที่เกือบ 10% ของค่าใช้จ่ายทางการค้าซึ่งเป็นค่าประมาณที่สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการส่งเสริมการค้าต่อต้นทุนการค้า

นอกจากนี้ จากข้อมูล World Bank เกี่ยวกับผลการดำเนินงานดัชนีวัดความสามารถด้านโลจิสติกส์ (Logistics Performance Index: LPI) โดยมีปัจจัยที่สะท้อนประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ 6 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของพิธีศุลกากร (Customs) คุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ความสะดวกในการขนส่งระหว่างประเทศ (International shipment) ความสามารถของธุรกิจโลจิสติกส์ในประเทศ (Logistics competence) ความสามารถในการติดตามและสืบค้นสินค้าระหว่างการขนส่ง (Tracking and tracing) และการส่งมอบตรงเวลา (Timeliness) พบว่า ประเทศไทยมีอันดับตกลงมา ในปี 2557 อยู่ลำดับที่ 35 และในปี 2559 อยู่ลำดับที่ 45 ของประเทศทั้งหมด 160 ประเทศ โดยปัจจัยด้านประสิทธิภาพของพิธีศุลกากรมีคะแนนต่ำที่สุด โดยมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย กฎระเบียบ การตีความการใช้กฎหมายแตกต่างกัน ตลอดจนขั้นตอนการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าก่อนอนุญาตนำเข้าและส่งออกเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการหลายแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่วัดจากดัชนีชี้วัดการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Index) ที่จัดทำโดย Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) 11 ด้าน ได้แก่ ด้านเผยแพร่ข้อมูล (Information availability) ขั้นตอนการผ่านพิธีการ (Formalities-procedures) ความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (Internal border agency cooperation) ความร่วมมือภายนอกระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (External border agency cooperation) การมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) การวินิจฉัยล่วงหน้า (Advance rulings) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) ค่าธรรมเนียม (Fees and charges) การใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities-documents) การใช้ระบบ Automation ในการผ่านพิธีการ (Formalities-automation) และธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) เมื่อเปรียบเทียบในปี 2555 กับ ปี 2558 พบว่า มีตัวชี้วัดที่ได้คะแนนน้อยลง ประกอบด้วย ธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) การมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) และการใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities-documents) หากเปรียบเทียบกับประเทศ Best practice พบว่า ตัวชี้วัดด้านเผยแพร่ข้อมูล (Information availability) ขั้นตอนการผ่านพิธีการ (Formalities-procedures) ความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (Internal border agency cooperation) และ ความร่วมมือภายนอกระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (External border agency cooperation) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศ Best practice ขณะที่ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) การวินิจฉัยล่วงหน้า (Advance rulings) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) ค่าธรรมเนียม (Fees and charges) การใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities-documents) การใช้ระบบ Automation ในการผ่านพิธีการ (Formalities-automation) และธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าประเทศ Best practice

ภาพที่ 2.3 ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทย ปี 2012 และ 2015
ที่มา: OECD, 2015

ผลการดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ประเทศไทยต้องเผชิญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของกระบวนการทางการค้าเนื่องจากอาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสินค้าที่ส่งออกหรือตามเส้นทาง ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การจัดทำเอกสารและให้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งออกปัจจุบันที่ผู้ส่งออกกาแฟไทยต้องเผชิญ และเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงขั้นตอนการส่งออกกาแฟต่างๆ

2.2.7 ประโยชน์ของข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

กรอบข้อตกลงความอำนวยความสะดวกทางการค้ามีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าเกิดความเรียบง่ายและลดขั้นตอนของการดำเนินงานด้านศุลกากร ซึ่งจะช่วยให้เกิดการลดต้นทุนในการดำเนินงาน (European Commission, 2017) โดนหลักการของ TFA คือ การกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการควบคุมการเคลื่อนไหลของการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการระบุประเภทของข้อมูลที่หน่วยงานภาครัฐต้องการจากภาคธุรกิจ ระบุแนวทางของระบบและวิธีการเลือกตรวจและการตรวจปล่อยสินค้าที่รวมถึงสินค้าที่อยู่ในระหว่างการเดินทางผ่านไปยังจุดหมายปลายทาง ระบุวิธีการที่หน่วยงานของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่โดยสามารถสื่อสารกันได้และสามารถสื่อสารกับบริษัทธุรกิจได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง TFA สามารถช่วยลดความล่าช้าที่ด่านขนส่งสินค้าได้โดย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560a)

1. อำนวยความสะดวกการตรวจปล่อยผ่านสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น สินค้าอาจจะถูกปล่อยผ่านก่อนที่จะเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะเสร็จสิ้นการคำนวณและตัดสินมูลค่าภาษีนำเข้า อำนวยความสะดวกและความรวดเร็วให้การตรวจสินค้าบางรายการที่จัดส่งทางอากาศ และให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับการตรวจสินค้าที่นำเข้า

2. จัดหาและนำเสนอทางระบบออนไลน์ ข้อมูลกฎระเบียบและปฏิบัติการต่างๆ ในการทำธุรกิจส่งออก/นำเข้า จัดทำจุดติดต่อที่ผู้เข้าไปค้นหาข้อมูลสามารถสอบถามและรับคำตอบข้อสงสัยได้โดยง่าย

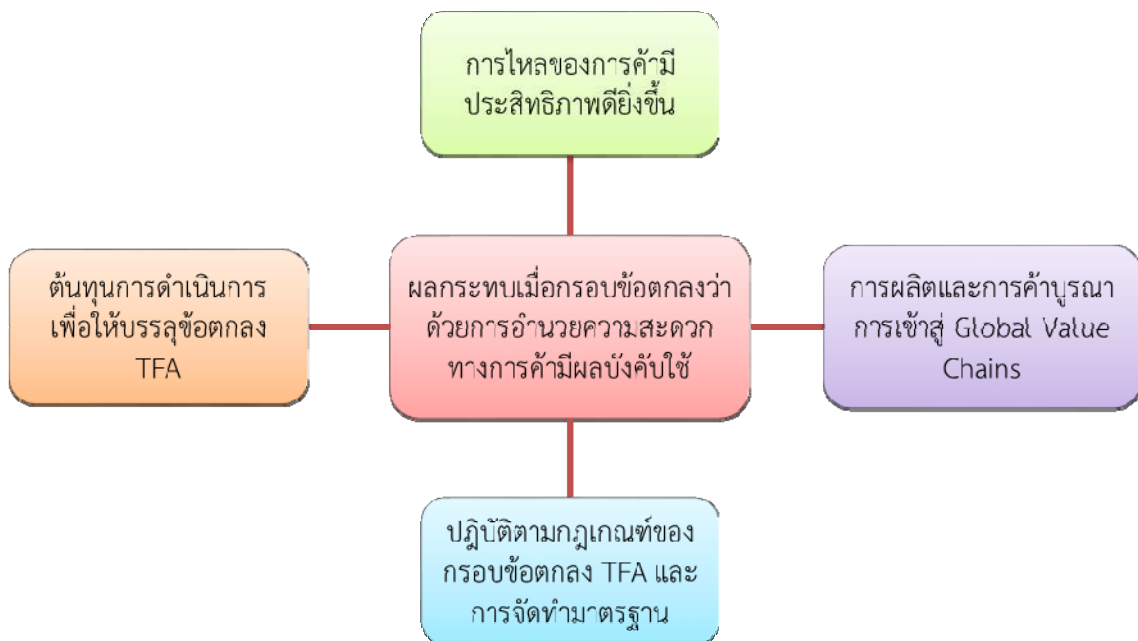
3. นำระบบ Automation และ E-services มาใช้โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิก WTO ยอมรับ E-payment และระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนที่การจัดส่งเอกสารบางประเภทเมื่อเหมาะสมและสามารถทำได้

4. กำหนดระเบียบปฏิบัติเรื่องค่าธรรมเนียมและค่าปรับต่างๆ เช่น กำหนดว่าค่าธรรมเนียมและการเรียกเก็บเงินต่างๆ สำหรับปฏิบัติการของศุลกากรต่อการนำเข้า/ส่งออกจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของค่าใช้จ่ายโดยประมาณที่เกิดขึ้นจากการให้บริการดังกล่าว

5. จัดทำปฏิบัติการและมาตรฐานรหัสศุลกากรในลักษณะที่สามารถคาดเดาได้โดยง่าย เป็นที่คุ้นเคยของผู้ทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศในทุกประเทศสมาชิก และที่เป็นความร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่รัฐบาลของประเทศสมาชิก โดยการสร้างบทบัญญัติใน TFA เรื่อง Border Agency Cooperation and Customs Cooperation ที่ระบุให้ประเทศสมาชิกจัดทำระบบ “Single window” หรือจุดที่ภาครัฐจะสามารถเข้าไปแสวงหาความร่วมมือซึ่งกันและกันได้ เปิดโอกาสสำหรับการแสดงความคิดเห็นและอุทธรณ์คำตัดสินของศุลกากร

2.3 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้

จากบริบททางเศรษฐกิจและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าโลกในปัจจุบัน หลายประเทศได้ปรับยุทธศาสตร์ทางการค้าโดยใช้ประโยชน์จากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เพื่อลดอุปสรรคทางการค้ากับประเทศคู่ค้าซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมการค้าสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ผลกระทบเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากภาพที่ 2.4 สามารถสรุปประเด็นที่จะเกิดขึ้นจากผลกระทบเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ที่เกี่ยวข้องกับกาแฟได้ 4 ประการดังนี้

1. การไหลของการค้ามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เนื่องจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า ซึ่งกำหนดให้สินค้าจากประเทศต่างๆ ที่ต้องผ่านเข้าสู่ตลาดทางการค้าต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ไม่สร้างภาระด้านการขนส่งสินค้าโดยการดำเนินการล่าช้าเกินควร และลดต้นทุนที่บางครั้งผู้ประกอบการต้องแบกรับสำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ซึ่งอาจสูงกว่ารายได้ที่เก็บได้จากภาษีศุลกากร ด้วยการลดขั้นตอนทางเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ค้าในการเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านแดนจากต้นทางไปยังปลายทางได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการระบุงบกฎการไม่เลือกปฏิบัติ มีการดำเนินการทางเอกสารที่โปร่งใส ใช้มาตรฐานสากล และมีการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยปราศจากโควต้า

2. การผลิตและการค้าบูรณาการเข้าสู่ Global Value Chains ปัจจุบันสินค้าเกษตรจำพวกกาแฟได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains: GVCs) ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน สามารถติดต่อกันได้โดยตรง ดังที่กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟรายย่อยสามารถส่งออกกาแฟสู่กลุ่มผู้บริโภคได้โดยตรง จากในอดีตที่ต้องทำการส่งออกผ่านผู้ประกอบการหรือพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องทำการปรับตัวให้มีความสามารถในการส่งออกที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

3. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกรอบข้อตกลง TFA และการจัดทำมาตรฐาน จากบทบัญญัติว่าด้วยความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งมีความสำคัญได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ เสรีภาพในการผ่านแดน การกำหนดค่าธรรมเนียมในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า พิธีการศุลกากร และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ทำให้ประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับตัวและปฏิบัติตามบทบัญญัติจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายการรับรองและการสร้างมาตรฐานตามสากลต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อยกระดับกลุ่มสินค้าทางการเกษตรจำพวกกาแฟให้มีการรับรองและได้มาตรฐานสากล

4. ต้นทุนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลง TFA เนื่องจากการที่เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้นได้สร้างอุปสรรคทางการค้าให้กับประเทศกำลังพัฒนาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาจะเห็นด้วยกับผลประโยชน์ที่ประเทศต่างๆ จะได้รับจากการอำนวยความสะดวกทางการค้า แต่อย่างไรก็ตามมีความกังวลเกี่ยวกับประเด็นจากข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เนื่องจากต้องมีการเร่งปรับตัวให้มีความพร้อมรับมือกับบทบัญญัติจากความตกลง ทำให้กลุ่มประเทศดังกล่าวได้รับความกดดันในเรื่องการปรับตัวเป็นอย่างมาก ต้องเร่งพัฒนาปัจจัยภายในประเทศให้มีความพร้อมเพื่อตอบรับความตกลง ซึ่งประเด็นหลักคือเรื่อง ต้นทุน ที่ต้องมีการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อทำตามบทบัญญัติของความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) การดำเนินการเพื่อให้บรรลุความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิรูปทางด้านการศุลกากร และทางสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มักจะก่อให้เกิดต้นทุนในระยะสั้นที่สูงมาก ซึ่งสามารถแบ่งต้นทุนเหล่านั้นออกเป็น

- i. ต้นทุนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการปฏิรูปเชิงสถาบัน ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ต้องอาศัยการ

เปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและสถาบันเป็นอย่างมาก เช่น มีการเปลี่ยนแปลงขององค์กรภายในประเทศ รวมทั้งการยกเลิกหน่วยงานต่างๆ ที่ไม่จำเป็นและไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อาจมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ขึ้นมาแทนที่หน่วยงานเก่าที่จัดทำโดยแรงงานคน เพื่อเพิ่มงานที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น

- ii. ต้นทุนในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และการทำให้เป็นอัตโนมัติ (Automation and Computerization Costs) ต้นทุนในการวางระบบบุคลากรและการดำเนินการเพื่อความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) โดยคอมพิวเตอร์ถือเป็นต้นทุนมหาศาล ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามในส่วนนี้ เนื่องจากลงทุนในส่วนนี้ประกอบด้วยต้นทุนในการซื้อฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ รวมถึงการบำรุงรักษา และต้องมีการปรับปรุงให้โปรแกรมใช้งานต่างๆ มีความทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศมีความเห็นว่า เงินลงทุนจำนวนมหาศาลเหล่านี้ ควรนำไปใช้ในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนของประเทศโดยรวมมากกว่า เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน
- iii. รายได้ทางศุลกากรที่ต้องสูญเสียไป แม้ว่าจากการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) จะทำให้มูลค่าทางการค้าเพิ่มมากขึ้น แต่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพารายได้จากอากรและค่าธรรมเนียมทางศุลกากรที่สูงอยู่ ดังนั้น การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการค้าจะทำให้รายได้ในส่วนนี้หายไป ทำให้ประเทศขาดรายได้เพื่อนำไปพัฒนา และส่งเสริมคนในประเทศ

ในส่วนของประเทศไทยนั้นได้ยอมรับพิธีสารแก้ไขฯ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2558 โดยได้แจ้งบทบัญญัติที่ไทยพร้อมปฏิบัติได้ทันทีที่ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลใช้บังคับ (Category A) รวม 131 บทบัญญัติ และบทบัญญัติที่ต้องใช้เวลาในการปรับตัว (Category B) รวม 12 บทบัญญัติต่อ WTO โดยเมื่อพิจารณาไปถึงเนื้อหาของความตกลงที่ต้องปฏิบัติพบว่ายังมีรายละเอียดในอีกหลายบทบัญญัติที่ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในทางปฏิบัติซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องหรือเป็นเรื่องเดียวกันกับบทบัญญัติภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) อาทิการจัดทำ Electronic Certification, Electronic Signature, Electronic Document ซึ่งหากข้อตกลงมีผลบังคับใช้แต่ประเทศไทยไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติภายใต้ข้อตกลงได้ประเด็นเหล่านี้จะกลายมาเป็นอุปสรรคทางการค้าของไทยที่ทำให้ไม่สามารถแข่งขันได้

สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย เห็นว่า การเร่งปฏิรูปกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกทางการค้า ตามกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เป็นหนึ่งในมาตรการที่ต้องผลักดันอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อการค้า การลงทุน มุ่งสู่การเป็นชาติการค้า (Trading Nation) โดยหลักสำคัญคือ การปรับเปลี่ยนแนวความคิด ไม่ใช่แค่การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงฯ แต่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างไร ให้ประเทศมีขีดความสามารถทางการแข่งขันและความได้เปรียบทางการค้าสูงสุด เพื่อบรรลุเป้าหมายการส่งออกที่ตั้งไว้ได้สภาผู้ส่งออกจึงมีแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทย (ที่มา: โอกาสความท้าทายของการสร้างศักยภาพทางการค้าด้วย Trade Facilitation, สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย)

2.4 สถานการณ์ปัจจุบันของข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า

ในปัจจุบัน การค้าโลกส่วนใหญ่เป็นทำการค้าและเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น จึงเกิดการกำหนดหรือการทำข้อตกลงการค้าเสรี สินค้ากาแพเป็นสินค้าหนึ่งในสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่ได้มีการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีเกิดขึ้น จากข้อมูลกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ได้สรุปข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับกาแพ มี 6 ข้อตกลง ได้แก่ ข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) และความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) ไทย-นิวซีแลนด์ (TNZCEP) ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) อาเซียน-เกาหลี (AKFTA) และความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) รายละเอียดมีดังนี้

2.4.1 ข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO)

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2556) กล่าวว่า องค์การการค้าโลก (World Trade Organization (WTO) เป็นองค์การนานาชาติสังกัดองค์การสหประชาชาติทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงทางการค้า ระหว่างชาติ เป็นเวทีสำหรับการเจรจาต่อรอง ตกลงและจัดข้อขัดแย้งในเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ทางการค้าและการบริการระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งจัดตั้งขึ้นแทน "ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร" หรือ แกตต์ (GATT) เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปัจจุบันมีสมาชิก 150 ประเทศ (ประเทศล่าสุดคือประเทศตองกา) ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก WTO เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2538 เป็นสมาชิกลำดับที่ 59 มีสถานะเป็นสมาชิกก่อตั้ง ขณะนี้ มีประเทศที่อยู่ระหว่างกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก WTO ที่สำคัญ เช่น รัสเซีย เวียดนาม ลาว มูลค่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิก WTO ด้วยกันคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 90 ของการค้าโลก และการขยายตัวของจำนวนสมาชิกจะมีผลให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกขยายตัว เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ความตกลงภายใต้องค์การการค้าโลกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. การเปิดตลาด

1.1 การลดภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรม (รวมสินค้าประมง)

- ประเทศต่างๆ ลดภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 33 ภายใน 5 ปี (เริ่มมกราคม พ.ศ. 2538)
- ห้ามเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ หากไม่มีการเก็บอยู่แล้ว และไม่ได้แจ้งไว้

1.2 สินค้าเกษตร

WTO) ทำความตกลงที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลงว่าด้วยสินค้าเกษตร (Agreement on Agriculture) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2538 เพื่อขจัดมาตรการกีดกันทางการค้าเกษตรที่หลายประเทศนำมาใช้อย่างแพร่หลาย และพยายามให้มีการเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรมากที่สุด โดยประเทศสมาชิก WTO ได้ตกลงร่วมกันที่จะให้มีการทบทวนการปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวนี้ในเวลาทุกๆ 5 ปี

- ทุกประเทศยกเลิกมาตรการการห้ามนำเข้า โดยให้ปรับเปลี่ยนมาใช้มาตรการภาษีศุลกากรแทน

- ลดภาษีสินค้าเกษตรทั้งหมดโดยเฉลี่ยร้อยละ 36 และ 24 โดยอัตราขั้นต่ำของการลดภาษีสินค้าเกษตรลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 และ 10 ในแต่ละรายการสินค้าภายใน 5 ปี และ 10 ปี สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาตามลำดับ

- ลดการอุดหนุนสินค้าเกษตร ทั้งการอุดหนุนภายใน และการอุดหนุนส่งออก

1.3 สิ่งทอและเสื้อผ้า

ให้มีการเปิดเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแทนการใช้ข้อตกลงสินค้าสิ่งทอระหว่างประเทศ (Multi-Fibre Arrangement: MFA) โดย

- ให้ยกเลิกการจำกัดการนำเข้าภายใต้ MFA ทั้งหมดภายใน 10 ปี
- ให้ขยายโควตานำเข้ารายการที่ยังไม่ได้นำเข้ามายังอยู่ในเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538

2.4.2 ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย ((Thailand – Australia Free Trade Agreement: TAFTA)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) กล่าวว่า ความตกลง TAFTA มีวัตถุประสงค์เพื่อความร่วมมือในทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและออสเตรเลียที่จะขยายการค้าระหว่างกันโดยการปรับลดภาษีให้ต่ำลงและเป็นศูนย์ เพื่อเกิดการค้าอย่างเสรีในที่สุด โดยผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ซึ่งถือเป็นความตกลงการค้าเสรีสองฝ่ายฉบับแรกของไทย และเป็นความตกลงฯ ที่ครอบคลุมในเรื่องการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า การบริการ และการลงทุนแล้ว ยังรวมถึงความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี เช่น มาตรการด้านสุขอนามัยที่เข้มงวดของออสเตรเลีย (SPS Measures) และมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-dumping Measures) พร้อมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจในสาขาต่างๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีความสนใจร่วมกัน อาทิ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น ดังนั้นจึงคาดได้ว่า ความตกลงนี้จะส่งผลให้การค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก พร้อมกับช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับออสเตรเลียให้ดียิ่งขึ้นจากเดิม โดยในส่วนของการลดภาษีสินค้า มีรายละเอียด ดังนี้

1) ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียจะลดภาษีเหลือ 0% ทันทีในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 จำนวน 5,083 รายการ หรือ 83.21% ของรายการสินค้าทั้งหมด และทยอยลดภาษีสินค้าอีก 786 รายการ หรือ 12.86% ของรายการสินค้าทั้งหมด ลงเหลือ 0 % ภายใน 5 ปี (ในปีพ.ศ. 2553) ยกเว้น สินค้าหมวดเครื่องนุ่งห่ม

สำหรับสินค้าอ่อนไหวของออสเตรเลีย ได้แก่ สิ่งทอและเสื้อผ้าจำนวน 239 รายการ หรือ 3.91% ของรายการสินค้าทั้งหมด ออสเตรเลียจะลดภาษีเหลือ 0 % ภายใน 10 ปี (ปีพ.ศ. 2558) ซึ่งออสเตรเลียกำหนดที่จะใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special Safeguards: SSG) เพียง 2 รายการ ได้แก่ ทุ่นำกระป๋อง และสับปะรดแปรรูปและน้ำสับปะรด โดยจะสามารถใช้มาตรการนี้จนถึงปีพ.ศ. 2551 เท่านั้น

2) ไทย

ไทยมีระยะเวลาการลดภาษีที่ยาวกว่าออสเตรเลีย โดยจะค่อยๆ ทยอยลดจนเหลือ 0 ทุกรายการภายใน 20 ปี ทั้งนี้สินค้าที่ไทยมีความต้องการนำเข้าจะลดภาษีเหลือ 0% ทันทีในวันแรกที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ (1 มกราคม พ.ศ.2548) จำนวน 2,724 รายการ หรือ 49.48% ของรายการทั้งหมด ส่วนสินค้าที่เหลืออีก 2,411 รายการ หรือ 43.80% ซึ่งจะครอบคลุมทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม ไทยจะลดภาษีภายใน 5 ปี

สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมอ่อนไหวของไทย จำนวน 295 รายการ จะลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 10 ปี (ปีพ.ศ. 2558) เช่น สิ่งพิมพ์ เหล็ก ส่วนสินค้าเกษตรอ่อนไหว จำนวน 71 รายการ จะลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 10-15 ปี (ปีพ.ศ. 2563) เช่น สินค้าปศุสัตว์ (เนื้อวัว เนื้อหมู นม เนย) ชา และกาแฟ เป็นต้น

พร้อมกันนี้ ไทยจะยกเลิกโควตาภาษีสินค้าเกษตรจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นรายการที่ไม่มีการผลิตในออสเตรเลีย ส่วนที่เหลืออีก 8 สินค้า (23 พิกัดย่อย) ไทยได้ระบุปริมาณให้แก่ออสเตรเลียเป็นการเฉพาะ (Specific quota) นอกเหนือจากที่เปิดให้สมาชิก WTO โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 10 ของปริมาณโควตา

ภาษีที่ไทยผูกพันไว้ภายใต้ WTO ในปีพ.ศ. 2547 ได้แก่ มันฝรั่ง (สดและแช่แข็ง) เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป ชา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และน้ำตาล และได้กำหนดอัตราเพิ่มของโควตาในแต่ละปี 5% หรือ 10%

สำหรับสินค้าที่มีความอ่อนไหวมาก ได้แก่ นมสดและนมพร้อมดื่ม และนมผงขาดมันเนย ไทยจะเปิดโควตาให้เพียง 4% ของปริมาณโควตาภาษีที่ไทยผูกพันไว้กับ WTO ในปีพ.ศ. 2547 และกำหนดอัตราภาษีแค่ 17% ของปริมาณที่เปิดให้ในปีพ.ศ. 2547 ในอีกทุกๆ 5 ปีถัดมา โดยจะทยอยลดภาษีในโควตาจนเหลือ 0% ภายใน 15-20 ปี ส่วนการลดภาษีนอกโควตาอื่นๆ จะลดให้ต่ำกว่าอัตราที่เก็บจากสมาชิก WTO 10% โดยโควตาภาษีทั้งหมดจะถูกยกเลิกตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้

สำหรับสินค้าที่ไทยใช้มาตรการปกป้องพิเศษมีทั้งสิ้น 23 สินค้า ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ปริมาณการนำเข้า โดยคำนวณจากปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยจากออสเตรเลียย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ.2543-2545) และอาจปรับปริมาณให้เหมาะสมในเชิงพาณิชย์ในบางสินค้า โดยสินค้ากลุ่มนี้ได้แก่ เนื้อวัวและเนื้อหมู (สด แช่เย็น แช่แข็ง) เครื่องในวัวและเครื่องในหมู (สด แช่เย็น แช่แข็ง) เครื่องในสัตว์อื่นๆ นมและครีม หางนม เนย ไขมันนม เนยแข็ง (สด ผง แปรรูปและไม่แปรรูป) บัตเตอร์มิลค์ น้ำผึ้งธรรมชาติ สัมเมเนดาร์ริน (สดและแห้ง) องุ่นสด มันฝรั่งแปรรูป อย่างไรก็ตาม หากมีการนำเข้าจริงเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปีนั้น หรือที่เรียกว่า Trigger Volume ประเทศไทยก็สามารถกลับไปเก็บภาษีนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นได้ โดยใช้อัตราภาษีก่อนเริ่มลด (ณ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2546) หรืออัตรา MFN (Most Favored Nation Treatment) ที่ใช้อยู่อัตราใดอัตราหนึ่งที่ต่ำกว่า และสามารถใช้นโยบายนี้จนถึงปีพ.ศ. 2558 และ 2563

โดยปัจจุบันออสเตรเลียได้ลดภาษีสินค้าทุกรายการให้กับไทยเหลือศูนย์แล้วตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ส่วนไทยได้ลดภาษีสินค้าเกือบทั้งหมดให้ออสเตรเลียเหลือศูนย์แล้วเช่นกัน แต่ยังคงเหลือสินค้าเกษตรบางรายการ ซึ่งรวมถึงสินค้านมและผลิตภัณฑ์นมที่ไทยยังใช้มาตรการโควตาภาษีและมาตรการปกป้องพิเศษ เพื่อให้ภาคการผลิตและอุตสาหกรรมโคนมของไทยมีเวลาในการปรับตัว โดยปัจจุบันกลุ่มผลิตภัณฑ์นมไทยที่เปิดตลาดลดภาษีเหลือศูนย์แล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 คือ นมและครีมข้นไม่หวาน และบัตเตอร์มิลล์ แต่ยังคงเหลือสินค้าที่ไทยจะต้องทยอยเปิดตลาดให้กับออสเตรเลีย ได้แก่ สินค้านมผงที่มีไขมันเกิน 1.5% (ไม่ใช่เลี้ยงทารก) ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของนม หางนม (เวย์) เนย ไขมันเนย (AMF) และกลุ่มสินค้าเนยแข็ง จะต้องไม่มีการจำกัดโควตาและลดภาษีเป็นศูนย์ ในปีพ.ศ. 2564 และสินค้านมและครีม เครื่องดื่มประเภทนมปรุงแต่ง นมผงขาดมันเนย ที่จะต้องไม่มีโควตาและลดภาษีเป็นศูนย์ในปีพ.ศ. 2568

2.4.3 ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ (Thailand - New Zealand Closer Economic Partnership: TNZCEP)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) กล่าวว่า ไทยและนิวซีแลนด์มีการลงนามความตกลงฯ ในเดือนเมษายน พ.ศ.2548 เพื่อให้ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดตลาดด้านการค้าสินค้า บริการ การลงทุน และความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และนโยบายการแข่งขัน เป็นต้น โดยในส่วนของ การลดภาษีสินค้า มีรายละเอียด ดังนี้

1) นิวซีแลนด์

ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 นิวซีแลนด์ลดภาษีเป็น 0 ไปแล้วจำนวน 88.46% ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด ส่วนรายการที่เหลือ ได้แก่ สิ่งทอ เสื้อผ้า และรองเท้า จัดเป็นสินค้าอ่อนไหว ซึ่งจะลดภาษีเป็น 0 ในปี 2558

2) ไทย

ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 ไทยลดภาษีเป็น 0 ไปแล้วจำนวน 89.72% ของจำนวนรายการสินค้าทั้งหมด ส่วนรายการที่เหลือเป็นสินค้าอ่อนไหว เช่น นมและผลิตภัณฑ์ เนื้อวัว เนื้อหมู หัวหอมและเมล็ดสิ่งพิมพ์ Fiberboard Particleboard จะลดภาษีเป็น 0 ในปีพ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมภายในประเทศในการปรับตัว ไทยและนิวซีแลนด์ได้ตกลงให้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special safeguards) สำหรับสินค้าเกษตรที่เป็นสินค้าอ่อนไหวเพื่อให้ภาคการผลิตภายในประเทศมีเวลาปรับตัว กล่าวคือ หากมีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวเกินปริมาณที่กำหนด (Trigger Volume) ประเทศผู้นำเข้าสามารถกลับไปขึ้นภาษีที่อัตราเดิมก่อนเริ่มลดหรืออัตรา MFN ในขณะนั้น โดยใช้อัตราใดอัตราหนึ่งต่ำกว่า สำหรับไทยได้มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษสำหรับสินค้า 41 รายการได้แก่ เนื้อวัว เนื้อหมู เครื่องในสัตว์ นมและครีม หางนม เนย ไขมันนม เนยแข็ง บัตเตอร์มิลค์ น้ำผึ้งธรรมชาติ ส้มแมนดาริน องุ่นสด และมันฝรั่งแปรรูป และไทยสามารถใช้มาตรการนี้ได้จนถึงปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2563 สำหรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอื่นๆ หากมีการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นอันมีสาเหตุเนื่องมาจากการลดภาษีจนทำให้อุตสาหกรรมภายในเสียหายก็สามารถใช้มาตรการปกป้อง (Safeguards) ได้เป็นการชั่วคราว เพื่อให้อุตสาหกรรมภายในมีเวลาปรับตัว ทั้งนี้ นิวซีแลนด์ไม่มีสินค้าที่อยู่ภายใต้มาตรการปกป้องพิเศษ

ในปัจจุบันนิวซีแลนด์ได้ลดภาษีสินค้าทุกรายการให้กับไทยเหลือศูนย์แล้วตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ส่วนไทยได้ลดภาษีสินค้าเกือบทั้งหมดให้นิวซีแลนด์เหลือศูนย์แล้วเช่นกัน แต่ยังคงเหลือสินค้าเกษตรบางรายการ ซึ่งรวมถึงสินค้านมและผลิตภัณฑ์นมที่ไทยยังใช้มาตรการโควตาภาษีและมาตรการปกป้องพิเศษเพื่อให้ภาคการผลิตและอุตสาหกรรมโคนมของไทยมีเวลาในการปรับตัว โดยปัจจุบันกลุ่มผลิตภัณฑ์นมไทยที่เปิดตลาดลดภาษีเหลือศูนย์แล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 คือ นมและครีมข้นไม่หวาน และบัตเตอร์มิลล์ แต่ยังคงเหลือสินค้าที่ไทยจะต้องทยอยเปิดตลาดให้กับนิวซีแลนด์ ได้แก่ สินค้านมผงที่มีไขมันเกิน 1.5% (ไม่ใช่เลี้ยงทารก) ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของนม หางนม (เวย์) เนย ไขมันเนย (AMF) และกลุ่มสินค้าเนยแข็ง จะต้องไม่มีการจำกัดโควตาและลดภาษีเป็นศูนย์ ในปีพ.ศ. 2564 และสินค้านมและครีม เครื่องดื่มประเภทนมปรุงแต่ง นมผงขาดมันเนย ที่จะต้องไม่มีโควตาและลดภาษีเป็นศูนย์ในปีพ.ศ. 2568

2.4.4 ความตกลงการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA)

กลุ่มสิทธิประโยชน์ 3 สำนักสิทธิประโยชน์ทางการค้า (2555) และกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) กล่าวว่า ในระหว่างการประชุม Boao Forum for Asia ณ มณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2545 นายกรัฐมนตรีไทยและญี่ปุ่นได้หารือและเห็นควรให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วม เพื่อศึกษาการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย-ญี่ปุ่น เพื่อผลักดันความร่วมมือที่ครอบคลุมรอบด้าน ทั้งด้านการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการจัดทำความตกลงการค้าเสรี โดยให้ยึดรูปแบบความตกลง Japan-Singapore for a New-Age Economic Partnership Agreement (JSEPA) เป็น ตัวอย่างในการทำความตกลงไทย-ญี่ปุ่น และต่อมา ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2546 ผู้นำทั้งสองได้พบหารือทวิภาคีและเห็นชอบให้เริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อจัดทำความตกลง JTEPA โดยให้เริ่มการประชุมเจรจาครั้งแรกที่ประเทศไทยในต้นปีพ.ศ. 2547 หลังจากทั้งสองฝ่ายได้เจรจาทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากกว่า 10 ครั้ง ก็สามารถบรรลุผลการเจรจาอย่างสมบูรณ์เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 นายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) และนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น (นายชินโซ อาเบะ) ได้ลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น หรือ JTEPA เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2550 ณ กรุงโตเกียว โดย JTEPA เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายเกริกไกร

จีระแพทย์) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น (นายอากิระ อะมะริ) ได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมกัน เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2550 ในการดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ความร่วมมือเพื่อสนับสนุนครัวไทยสู่โลก ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมรถยนต์ การอนุรักษ์พลังงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เศรษฐกิจสร้างมูลค่า และหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชน

ในภาพรวมของ การเปิดตลาดสินค้าระหว่างไทยและญี่ปุ่น สินค้าที่นำมาลดหรือยกเลิกภาษี รวมทั้งการกำหนดโควต้าพิเศษภายใต้กรอบความตกลง JTEPA คิดเป็นกว่า 90% ของสินค้า ทั้งหมดที่มีการค้าระหว่างกัน หรือกว่าร้อยละ 95 ของมูลค่าการนำเข้าจากอีกประเทศหนึ่งตามสถิติ ในปีพ.ศ. 2548

1) ญี่ปุ่น

การลด/ยกเลิกภาษีของประเทศญี่ปุ่นคิดเป็น 92.95% ของรายการ ทั้งหมด (9,265 รายการ) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ (1) ลดเป็น 0 ทันที จำนวน 7,473 รายการ (2) ลดเป็น 0 ภายใน 3 – 5 ปี (ปีพ.ศ. 2553 – 2555) จำนวน 91 รายการ (3) ลดเป็น 0 ภายใน 7 – 15 ปี (ปีพ.ศ. 2557 – 2565) จำนวน 634 รายการ (4) ลดภาษีไม่เหลือ 0 และสินค้าโควต้า รวมถึงสินค้าที่ต้องนำมาเจรจาใหม่ จำนวน 414 รายการ

2) ไทย

การลด/ยกเลิกภาษีของประเทศไทยคิดเป็น 99.82% ของรายการทั้งหมด (5,505 รายการ) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยคือ (1) ลดเป็น 0 ทันที จำนวน 2,470 รายการ (2) ลดเป็น 0 ภายใน 2 - 5 ปี (ปีพ.ศ. 2552 - 2555) จำนวน 2,040 รายการ (3) ลดเป็น 0 ภายใน 6 - 10 ปี (ปีพ.ศ. 2556 - 2565) จำนวน 877 รายการ (4) ลดภาษีไม่เหลือ 0 และสินค้าโควต้ารวมถึงสินค้าที่ต้องนำมาเจรจาใหม่ จำนวน 108 รายการ

สินค้าที่ไทยได้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA ได้แก่

➤ สินค้าเกษตร

1) ยกเลิกภาษีทันที ได้แก่

- กุ้งสด กุ้งต้ม กุ้งแช่เย็น/แช่แข็งและกุ้งแปรรูป (ภาษีปกติ=5%)
- ผลไม้เมืองร้อน เช่น ทูเรียน มะละกอ มะม่วง มังคุด มะพร้าว กาแฟ (ภาษีปกติ=10-12%)

- ผักและผลไม้แปรรูป ผลไม้กระป๋อง (ภาษีปกติ=6-34%)

2) ลดภาษีแต่ไม่ยกเลิก ได้แก่

- โกปรงสุก ลดจาก 6% เป็น 3% ใน 5 ปี

3) ทอยลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ได้แก่

- อาหารทะเลสำเร็จรูป ลดจาก 9.6% เป็น 0 ใน 5 ปี
- ปลาหมึกกล้วยแช่เย็น แช่แข็ง ลดจาก 3.5% เป็น 0 ใน 5 ปี

➤ สินค้าอุตสาหกรรม

1) สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

- ยกเลิกภาษีทันที (ภาษีปกติ=2.7-13.4%)

2) สินค้ารองเท้าและเครื่องหนัง

- ยกเลิกภาษีภายใน 7 – 10 ปี (ยกเลิกโควต้าให้กับไทย) (ภาษีปกติ=2.7-30%)

3) สินค้าปิโตรเคมีและพลาสติก

- ยกเลิกภาษีทันที – 6 ปี (ภาษีปกติ=2.5- 21.3%)

4) สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ

- ยกเลิกภาษีทันที (ภาษีปกติ=2.7-10%)
- อนุญาตให้นำโควตาสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป
 - กล้วย (ให้โควตาปลอดภาษี 4,000 ตันในปีแรก และทยอยเพิ่มเป็น 8,000 ตันในปีที่ 5) (ภาษีปกติ=20- 25%)
 - สับปะรดสด (ให้โควตาปลอดภาษี 100 ตันในปีแรกและเพิ่มเป็น 500 ตันในปีที่ 5) (ภาษีปกติ=17%)
 - กาแฟน้ำตาล (ให้โควตา 4,000 ตันในปีที่ 3 และเพิ่มเป็น 5,000 ตันในปีที่ 4) (ภาษีปกติ=15.3 yen/kg.)
 - เนื้อหมูและแฮมแปรรูป (ให้โควตา 1,200 ตัน) (ภาษี ปกติ=20%)
 - แป้งมันสำปะหลังแปรรูป (ให้โควตาปลอดภาษีแก่ไทยปีละ 200,000 ตัน) (ภาษีปกติ=6.8%)

สินค้าที่ไทยเปิดเสรี

- สินค้าเกษตร
 - 1) ผลไม้เมืองหนาว
 - ลดเป็นศูนย์ทันที
 - 2) สตรอเบอร์รี่ แดงโม และแดงอื่น ๆ
 - ลดจาก 40% เป็นศูนย์ใน 2 ปี
 - 3) แครอท
 - ลดจาก 40% เป็นศูนย์ใน 2 ปี
- สินค้าอุตสาหกรรม
 - 1) เหล็กและผลิตภัณฑ์
 - ลดเป็นศูนย์ใน 10 ปี โดยกำหนดโควตานำเข้าสำหรับบางรายการ
 - 2) ชิ้นส่วนยานยนต์สำหรับประกอบรถยนต์ (OEM)
 - ลดเป็นศูนย์ในปี 5 หรือปีที่ 8 ยานยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์มากกว่า 3,000 ซีซี
 - ลดเหลือ 60% ในปีที่ 4 ยานยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์น้อยกว่า 3,000 ซีซี
 - นำกลับมาเจรจาใหม่ปีที่ 6

2.4.5 ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี (ASEAN - Korea Free Trade Agreement: AKFTA)

สำนักงานการเงินการคลังอาเซียน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2555) และกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) กล่าวว่า ในการประชุมผู้นำอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ครั้งที่ 8 (The 8th ASEAN-ROK Summit) เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้นำอาเซียนและเกาหลีเห็นชอบให้เริ่มการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2548 และกำหนดให้สรุปผลเจรจาภายใน 2 ปี (ภายในปีพ.ศ. 2549) โดยการเจรจาจะครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคอาเซียน-เกาหลี รัฐสภาเกาหลีให้ความเห็นชอบพิธีสารว่าด้วยการเข้าเป็นภาคีของไทยในความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าและพิธีสารว่าด้วยการเข้าเป็นภาคีของไทยในความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ที่ผ่านและอยู่ระหว่างดำเนินการออกประกาศที่เกี่ยวข้อง โดยจะสามารถขยายสิทธิประโยชน์ต่างๆ ภายใต้ความ

ตกลงการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลีทั้งเรื่องการค้าสินค้าและการค้าบริการให้แก่ไทยได้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นไป โดยความตกลงต่างๆ ของอาเซียน แบ่งเป็น 1) อาเซียน-6 ประกอบด้วย บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และ 2) อาเซียนใหม่ ประกอบด้วย กัมพูชา ลาว พม่า และ เวียดนาม

การลดภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงการค้าสินค้า มีรายละเอียดดังนี้

1) การลดภาษีศุลกากรสำหรับกลุ่มสินค้าลดภาษีปกติ (Normal Track: NT)

- สาธารณรัฐเกาหลี: สินค้าทุกรายการใน NT ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553

- อาเซียน-6: สินค้าทุกรายการใน NT ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 และสินค้าจำนวนไม่เกินร้อยละ 5 ของ NT สามารถยืดหยุ่นให้ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ได้ถึงปี พ.ศ. 2555

- เวียดนาม: สินค้าทุกรายการใน NT ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 และสินค้าจำนวนไม่เกินร้อยละ 5 ของ NT สามารถยืดหยุ่นให้ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ได้ถึงปี พ.ศ. 2561

- อาเซียนใหม่ 2 (ยกเว้นเวียดนาม): สินค้าทุกรายการใน NT ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2561 และสินค้าจำนวนไม่เกินร้อยละ 5 ของ NT สามารถยืดหยุ่นให้ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ได้ถึงปี พ.ศ. 2563

2) การลดภาษีศุลกากรสำหรับกลุ่มสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track: ST)

2.1 รายการสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List: SL)

- อาเซียน-6 และสาธารณรัฐเกาหลี: รายการสินค้าน้อยละ 10 ของรายการสินค้าทั้งหมด แต่มีมูลค่า การนำเข้าไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการนำเข้าจากสาธารณรัฐเกาหลี/ อาเซียน ในปีพ.ศ. 2547 ได้ลดภาษีเป็นร้อยละ 20 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2555 และจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ในปีพ.ศ. 2559

- เวียดนาม: รายการสินค้าน้อยละ 10 ของรายการสินค้าทั้งหมด แต่มีมูลค่าการนำเข้าไม่เกินร้อยละ 25 ของมูลค่าการนำเข้าจากสาธารณรัฐเกาหลี ในปีพ.ศ. 2547 จะลดภาษีเป็นร้อยละ 20 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2561 และจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ในปีพ.ศ. 2564

- อาเซียนใหม่ (ยกเว้นเวียดนาม): รายการสินค้าน้อยละ 10 ของรายการสินค้าทั้งหมด โดยไม่มี การกำหนดปริมาณการนำเข้า จะลดภาษีเป็นร้อยละ 20 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564) และจะลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ในปี พ.ศ. 2567

2.2 รายการสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List: HSL)

- อาเซียน-6 และสาธารณรัฐเกาหลี: จำนวนรายการสินค้านี้ไม่เกินร้อยละ 3 ของรายการสินค้าทั้งหมด (200 รายการ) แต่มีมูลค่าการนำเข้าไม่เกินร้อยละ 3 ของปริมาณการนำเข้าจากสาธารณรัฐเกาหลี/อาเซียน ในปีพ.ศ. 2547 (2004)

- อาเซียนใหม่: จำนวนรายการสินค้านี้ไม่เกินร้อยละ 3 ของรายการสินค้าทั้งหมด (200 รายการ)

ซึ่งในปัจจุบัน ภาษีเป็น 0 ตามความตกลงทางการค้านั้น สาธารณรัฐเกาหลีดำเนินการแล้วเสร็จตามความตกลงฯ เป็น 90% และไทยดำเนินการแล้วเสร็จเป็น 83% จาก 90% ของความตกลงฯ และการนำเข้ากาแฟไทยสู่สาธารณรัฐเกาหลีลดภาษีเป็นร้อยละ 0 แล้ว

2.4.6 ความตกลงการค้าเสรีความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) กล่าวว่า เมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกขยายตัวมากขึ้น อาเซียนจึงได้มุ่งกระชับความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันจนมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้นในปี พ.ศ. 2535 (ฯพณฯ นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี) ในปีดังกล่าวผู้นำอาเซียนและรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน จึงถือเป็นการประกาศการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations: ASEAN) เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยแรกเริ่มมีสมาชิกเพียง 5 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซียไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ จากนั้น บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ได้ทยอย เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนเพิ่มเป็น 10 ประเทศในปีพ.ศ. 2542 วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง AFTA คือ 1) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญเพื่อป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก โดยอาศัยการเปิดเสรีด้านการค้าและการลดภาษีและอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มีใช้ภาษี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี 2) กลไกการลดภาษีที่สำคัญของ AFTA คือระบบCEPT (Common Effective Preferential Tariff Scheme) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรแก่กันแบบต่างตอบแทน กล่าวคือ การที่จะได้สิทธิประโยชน์จากการลดภาษีของประเทศอื่นสำหรับสินค้าชนิดใด ประเทศสมาชิคนั้นจะต้องประกาศลดภาษีสำหรับสินค้าชนิดเดียวกันด้วย ทั้งนี้CEPT ได้กำหนดให้สินค้าที่ได้รับประโยชน์จากการลดภาษีจะต้องมีสัดส่วนมูลค่าที่เกิดขึ้นในอาเซียน (ASEAN Local Content) อย่างน้อย 40% และสามารถคำนวณวัตถุดิบในอาเซียนแบบสะสม (Cumulative Rules of Origin) โดยกำหนดอัตราขั้นต่ำของวัตถุดิบเท่ากับ 20%

ทั้งนี้ มีเป้าหมายว่า ประเทศสมาชิกจะลดภาษีสินค้าทุกรายการให้เหลือ 0-5% ภายในเวลา 10 ปี จากที่เริ่มต้นลดภาษี แล้วลดให้เหลือ 0% ภายในปีพ.ศ. 2553-2558 ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสมาชิกเดิมหรือสมาชิกใหม่ รวมทั้งจะต้องค่อยๆ ทยอยลด/เลิกเครื่องกีดขวางทางการค้าทั้งหลายที่ไม่ใช่ภาษีต่างๆ ให้หมดไปด้วย เช่น การจำกัดโควตานำเข้าระหว่างกันและกัน จะยกเลิกทันทีที่ภาษีของประเทศนั้น ๆ ลดเหลือ 20% หรือการกำหนดมาตรฐานสินค้า หรือการออกใบอนุญาตนำเข้า ก็จะทยอยลดลงไปเช่นกัน สรุปเป้าหมายการลดภาษีภายใต้ AFTA เป็นดังนี้

- อาเซียนเดิม 6 ประเทศ ยืนยันการลดภาษีสินค้าในบัญชีลดภาษี (IL) ทุกรายการเป็น 0% ในวันที่ 1 ม.ค. พ.ศ. 2553 ยกเว้นสินค้าอ่อนไหว (SL) และสินค้าอ่อนไหวสูง (HSL)
- อาเซียนใหม่ 4 ประเทศ (บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา หรือ CLMV) ยืนยันการลดภาษีสินค้าในบัญชีลด ภาษี (IL) ทุกรายการเป็น 0-5% ในวันที่ 1 ม.ค. พ.ศ. 2553 และจะเป็น 0% ทุกรายการ ในวันที่ 1 ม.ค. พ.ศ. 2558 ยกเว้นสินค้าอ่อนไหว (SL) และสินค้าอ่อนไหวสูง (HSL)

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 ไทยได้ลดภาษีสินค้าทั้งหมดลงเหลือร้อยละ 0 แล้ว ยกเว้นสินค้าอ่อนไหว 4 รายการ ได้แก่ กาแฟ มันฝรั่ง มะพร้าวแห้ง และไม้ตัดดอก ซึ่งเก็บภาษีนำเข้าร้อยละ 5 บรูไน เก็บภาษีนำเข้ากาแฟ ร้อยละ 5 มาเลเซียเก็บภาษีนำเข้ากาแฟไม่ได้คั่ว ไม่ได้สกัดคาเฟอีนออก ร้อยละ 5 ส่วนกลุ่มอาเซียนใหม่ได้มีพม่า เริ่มลดภาษีกาแฟยังไม่คั่วในปี พ.ศ. 2558

2.5 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

จากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จะเห็นได้ว่าข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ผลิตสามารถเลือกใช้วัตถุดิบ และปัจจัยการผลิตจากแหล่งต่างๆ ที่มีต้นทุนต่ำที่สุด เพื่อให้ได้ผลผลิตสู่ตลาดในราคาถูก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค แต่ในความเป็นจริงทุกประเทศมีการคุ้มกันการค้าเพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศของตน ทำให้สินค้าและบริการมีราคาสูงกว่าในระบบการค้าเสรี ผู้ผลิตบางอุตสาหกรรมและบริการบางสาขาอาจได้รับผลกระทบบ้าง เช่น ผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศในระดับต่ำจึงจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงศักยภาพและมาตรฐานการผลิต ตลอดจนจะเกิดต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment cost) เนื่องจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทยไปสู่สาขาที่ไทยมีความพร้อม และได้เปรียบ และในกรณีที่ไม่สามารถแข่งขันได้ สินค้าจำเป็นต้องออกจากธุรกิจไปและหันไปผลิตสินค้าอื่นแทน ซึ่งสินค้าที่อาจได้รับผลกระทบและต้องปรับตัว ได้แก่ สินค้าทางการเกษตร (เช่น น้ำมันปาล์ม โคเนื้อ นมและผลิตภัณฑ์นม กระเทียม) เม็ดพลาสติก และเคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ และผลิตภัณฑ์อะลูมิเนียม ในส่วนของกาแฟนั้นถือว่าเป็นสินค้าทางการเกษตรเช่นเดียวกัน ดังนั้น กาแฟถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่อาจจะได้รับผลกระทบและต้องปรับตัวจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA)

ดังการประชุมสัมมนา เรื่อง “อนาคตการค้ากาแฟไทยในโลกค้าเสรี” ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ณ โรงแรมทีเคการ์เดน สปาร์ตัส จังหวัดเชียงราย ที่พูดถึงเรื่องมาตรการการรองรับผลกระทบจากการลดภาษีนำเข้าตามความตกลงเปิดการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) ว่า ไทยต้องยกเลิกโควตาและลดภาษีเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูปเป็น 0% ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 จากปัจจุบันที่เมล็ดกาแฟ จัดอยู่ในกลุ่มสินค้าเกษตรที่มีการกำหนดโควตานำเข้า (TRQ) ปีละ 5.25 ตัน ภาษี 4% หากนำเข้านอกโควตามีภาษี 81% ส่วนกาแฟสำเร็จรูป กำหนดโควตาปีละ 134 ตัน ภาษีนำเข้า 5.33% หากนำเข้านอกโควตามีภาษี 44.1% การลดภาษีตามความตกลง ส่งผลให้ประเทศไทยต้องรับภาระการแข่งขันในระดับที่ยากขึ้น เพราะประเทศไทยผลิตวัตถุดิบได้ประมาณปีละ 25,000 - 26,000 ตัน และต้องนำเข้าวัตถุดิบประมาณปีละ 50,000 - 60,000 ตัน มีระบบโควตาภาษี และเงื่อนไขต้องซื้อกาแฟจากเกษตรกรในประเทศในราคาประกันที่รัฐกำหนด ซึ่งสูงกว่าตลาดโลก หรือหากต้องการนำเข้านอกโควตา เสียภาษี 90% จึงมีต้นทุนสูงกว่าประเทศออสเตรเลีย ที่นำเข้าแบบไร้ภาษี มีเทคโนโลยีการคั่วกาแฟทันสมัย และมีแบรนด์ที่มีศักยภาพที่สามารถขยายไปสู่ตลาดโลกได้ และบางแบรนด์เริ่มขยายมายังตลาดในประเทศไทย เช่น The Coffee Club แต่ประเทศไทยยังขยายตลาดไปประเทศออสเตรเลียไม่ได้ เนื่องจากคนออสเตรเลียนิยมบริโภคแบรนด์ของประเทศตนเอง (ที่มา: การสัมมนาเรื่อง อนาคตการค้ากาแฟไทยในโลกค้าเสรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 จังหวัดเชียงราย)

จากการทบทวนเรื่องข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้านั้น ในเรื่องภาษีนำเข้า สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 สรุปภาษีนำเข้ากาแฟในรูปแบบต่างๆ ตามความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

การนำเข้าตามความตกลงการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)	 = 0% = 0% (ปี พ.ศ. 2563)
การนำเข้าตามความตกลงอาเซียน-เกาหลี (AKFTA)	 - ยกเว้นอากร

การนำเข้าตามความตกลงความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	 - ยกเว้นอากร
การนำเข้าตามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นไทย-นิวซีแลนด์ (TNZCEP)	 - ยกเว้นอากร
การนำเข้าตามความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)	 = 5% = 0%

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากการที่ประเทศไทยลดภาษีสำหรับสินค้าการเกษตรประเภทเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูป ทำให้กาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเข้ามาสู่การแข่งขันทางการตลาดภายในประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้เกษตรกรในประเทศต้องผลิตกาแฟที่มีคุณภาพสูงให้เทียบเท่ากับกาแฟที่นำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ซึ่งทำให้มีต้นทุนทางการผลิตที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งส่งผลต่อเนื่องทำให้ราคากาแฟที่ผลิตจากภายในประเทศมีราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบที่เกษตรกรไทยนำมาผลิตนั้นมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี และส่งผลทำให้ผู้ประกอบการบางรายหันไปนำเข้าเมล็ดกาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีราคาที่ถูกลงกว่า ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตกาแฟสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในประเทศถูกลง ผลกระทบในส่วนของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคในประเทศมีทางเลือกในการเลือกซื้อกาแฟสำเร็จรูปมาบริโภคมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกาแฟสำเร็จรูปที่ผลิตในประเทศ หรือกาแฟสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้บริโภคที่เน้นปัจจัยทางด้านราคาเป็นสำคัญจะมีทางเลือกที่หลากหลายจากกาแฟนำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีที่มีราคาถูกกว่า และอาจทำให้กาแฟสำเร็จรูปของไทยมีการบริโภคที่ลดต่ำลง

ภาพที่ 2.5 ผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

ที่มา: คณะผู้วิจัย

สามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้าได้ 4 ประการดังนี้

1. โอกาสที่เปลี่ยนไปของกาแฟ จากการที่ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีกับในหลายๆ ประเทศ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์กาแฟจากหลายๆ ประเทศที่ไทยเป็นคู่ค้าด้วย ได้เข้ามาสู่ตลาดทางการค้าของประเทศไทย ซึ่งเมื่อเทียบปริมาณผลผลิตของประเทศไทยและประเทศคู่ค้า พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกที่ต่ำกว่าประเทศคู่ค้า ซึ่งมีผลมาจากพื้นที่ในการผลิตกาแฟของประเทศไทยมีจำนวนน้อยกว่าประเทศผู้ค้า โดยอุปทานของผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคกาแฟมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น สังเกตได้จาก กลุ่มประเทศ EU ที่มีความต้องการบริโภคกาแฟเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนสูงขึ้นทุกปี ซึ่งปัจจุบันกลุ่มประเทศ EU มีความต้องการเมล็ดกาแฟเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการนำเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงไปทำการคั่วบดเอง ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเรื่องคุณภาพของเมล็ดกาแฟเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการพัฒนาศายพันธุ์กาแฟให้มีคุณภาพ และเอกลักษณ์ที่ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการรับรองที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อเป็นการรับรองต่อกลุ่มผู้บริโภคเรื่องคุณภาพของกาแฟไทย

2. การปรับตัวของเกษตรกรไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทยไม่สามารถส่งออกกาแฟได้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดการรับรองจากมาตรฐานสากล ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำการออกมาตรฐานสากลให้แก่ผู้ผลิตกาแฟ ตามมาตรฐานการค้าโลก มีเพียงองค์กรภาคเอกชนที่มีการรับรองเรื่องรสชาติของกาแฟที่มีฐานการเพาะปลูกในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกนโยบายและมาตรฐานของประเทศไทย จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรับรองผลผลิตกาแฟในประเทศไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สากล

3. ทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบที่มากขึ้นสำหรับการแปรรูปกาแฟ เนื่องจาก การที่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีให้กับกลุ่มประเทศคู่ค้า ทำให้ผู้ผลิตสามารถเลือกใช้วัตถุดิบ และปัจจัยการผลิตจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ยึดติดอยู่กับผู้ค้าวัตถุดิบรายเดิมๆ ทั้งยังสามารถสร้างความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ซึ่งส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่สามารถเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายขึ้น มีคุณภาพสูง และราคาต่ำ

4. การแข่งขันที่อัตราส่วนทางการค้าของตลาดภายในประเทศ เนื่องจากข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ส่งผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีการหมุนเวียนในตลาดมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค แต่ส่งผลเสียโดยตรงต่อกลุ่มเกษตรกร ที่ต้องพัฒนากาแฟของตัวเองให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น เนื่องจากแนวโน้มของกลุ่มผู้บริโภคเน้นบริโภคกาแฟที่มีคุณภาพสูง และมีความต้องการเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงเพื่อนำไปคั่วบดเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มการจำนวนการส่งออกให้เพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการส่งออกผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศไทยมีจำนวนที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของตลาดโลก เนื่องจากผลผลิตกาแฟของประเทศไทยมีจำนวนที่น้อย และความต้องการภายในประเทศสูงขึ้น ซึ่งความต้องการของตลาดโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ EU ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประเทศที่นำเข้ากาแฟมากเป็นอันดับ 1 ของโลก มีแนวโน้มต่อการบริโภคกาแฟที่เน้นเรื่องคุณภาพกาแฟที่สูง ทั้งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และเมล็ดกาแฟ ปัจจุบันกลุ่มประเทศ EU เน้นการนำเข้าเมล็ดกาแฟ เนื่องจากผู้บริโภคเน้นการนำเข้าเมล็ดกาแฟไปคั่วบดเพื่อบริโภคเอง ทำให้เกษตรกรไทยต้องมีการปรับตัวในเรื่องคุณภาพของกาแฟไทย ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มบทบาทให้กับกลุ่มเกษตรกรไทย

เพื่อให้กาแฟของไทยมีศักยภาพในการแข่งขันกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐ ผู้ประกอบการแปรรูปกาแฟ รวมทั้งเกษตรกรควรมีการวางแผนเพื่อรองรับกับสถานการณ์การแข่งขันที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง กล่าวคือ เกษตรกรต้องยกระดับการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพที่สูง มีการส่งเสริมให้ปลูก

กาแฟพันธุ์ดีทดแทนพันธุ์เก่าเพื่อยกระดับเป็นกาแฟพรีเมียมได้ พร้อมทั้งมีการกำหนดและบังคับใช้มาตรฐานการนำเข้าสินค้ากาแฟที่มีความชัดเจน เพื่อให้การบริโภคสินค้า และกาแฟของผู้บริโภคในประเทศมีมาตรฐานและปลอดภัยต่อสุขภาพ รวมทั้งควรมีการออกมาตรฐานรับรองกาแฟไทยให้เป็นไปตามหลักสากล เพื่อเป็นการเปิดทางในการส่งออกกาแฟไทยสู่ตลาดโลก

2.6 ปัญหาของโครงสร้างภาครัฐที่มีผลต่อการเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้า

ในการทำธุรกิจส่งออกสินค้าไปต่างประเทศนั้น ผู้ส่งออกสินค้าติดต่อและดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร กระทรวงการคลังและหน่วยที่เกี่ยวข้องการค้าต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ โดยการดำเนินงานที่ต้องติดต่อกับหน่วยงานจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความซับซ้อน ความล่าช้าในการดำเนินเรื่องเพื่อการส่งออก อีกทั้งยังมีต้นทุนด้านการเงินและระยะเวลาจากการติดต่อประสานงานที่สูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่จะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ส่งออก รวมไปถึงผู้นำเข้าสินค้าในที่สุด

การอำนวยความสะดวกทางการค้าถือว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางการค้าและการลงทุน การพัฒนาโซ่การผลิต (Supply chain) การขยายห่วงโซ่การบริโภค (Demand chain) การเติบโตของประเทศ ตลอดจนการเพิ่มรายได้ประชาชาติของประเทศ ประเทศต่างๆ จึงพยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากประเทศมุ่งเน้นเพียงการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้า ทั้ง Hardware และ Software เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการค้าและการลงทุนของประเทศ และ/หรือ รองรับการขยายตัวของการนำเข้าและส่งออกของต่างประเทศ โดยปราศจากการวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างการผลิตและการตลาดของประเทศได้ องค์กรภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับกับการขยายตัวทางการค้าที่รวดเร็ว การสร้างความสามารถทางการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ด้านราคา หรือด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคการค้าแบบ Trade-Facilitation-driven นอกจากนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ทำการติดตาม วิเคราะห์ และเฝ้าระวังต่อการเปลี่ยนแปลงทางการค้าอย่างใกล้ชิดเพื่อสร้างความสมดุลของตลาดสินค้าของประเทศ (ณัฐพรพรรณ อุตมา, 2559)

องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการส่งเสริมการส่งออกเนื่องจากภาครัฐบาลมีศักยภาพในการเจรจาต่อรองทางการค้ากับประเทศต่างๆ ได้มากกว่าภาคเอกชน แต่การดำเนินงานของภาครัฐบาลไม่อาจบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากการประสบปัญหาบางประการดังต่อไปนี้ (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา การค้าต่างประเทศของไทย, 1981)

1) ด้านเงินทุน (Financing) รัฐบาลมีรายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศจำนวนมาก ส่งผลให้รายจ่ายของรัฐบาลที่จะนำมาใช้จ่ายในการสร้างระบบที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกทางการค้าจึงไม่มี เช่น การขาดเงินสำหรับช่วยเหลือการส่งออก (Export subsidy) การขาดเงินจัดตั้งคลังสินค้าในบริเวณที่เหมาะสม เป็นต้น

2) ด้านข้อมูล (Information) การจัดเก็บข้อมูลในขั้นตอนการส่งออกสินค้าและบริการ ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศและความต้องการในตลาดต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันองค์กรภาครัฐกระทำอยู่ขาดความรวดเร็ว ไม่ทันสมัย ไม่อาจควบคุมการลักลอบส่งออกของพ่อค้าได้ นอกจากนั้น บางครั้งข้อมูลที่องค์กรภาครัฐแจ้งผู้ส่งออกไม่ทันต่อเหตุการณ์ เช่น ข้อมูลการได้รับ G.S.P. ของประเทศต่างๆ มักจะล่าช้า ทำให้ผู้ส่งออกไม่อาจดำเนินการจัดหาสินค้าเพื่อส่งออกทันเหตุการณ์ได้

นอกจากนั้น สถิติของสินค้าประเภทเดียวกันแต่หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งเสนอตัวเลขแตกต่างกัน ข้อนี้เป็นผลเสียต่อการวางแผนในการส่งออก

3) ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Public Officers) เนื่องจากภาครัฐบาลเป็นภาคนำของประเทศ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและยึดหลักปฏิบัติในด้านการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน และปริมาณในด้านการค้าต่างประเทศอย่างเข้มงวด รวมถึงควรจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะให้การช่วยเหลือแก่ผู้ส่งออกได้เป็นอย่างดี แต่จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะมีความรู้ความสามารถในขอบเขตจำกัด นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่บางหน่วยงานยังขาดความสุจริตใจในการประกอบกิจการ ช่วยเหลือพ่อค้าโดยการปล่อยให้มีการส่งออกสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานส่งผลให้ ผู้ซื้อในต่างประเทศจะหมดความเชื่อถือในคุณภาพและสินค้าจากไทย และในที่สุดจะมีผลกระทบถึงมูลค่าการส่งออกจะลดลงและกระทบถึงดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นด้วย

4) ด้านนโยบาย (Trade Policy) การที่ประเทศไทยขาดดุลทางการค้าโดยตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2498 และมูลค่าการขาดดุลเพิ่มขึ้นเรื่อยมานั้น สาเหตุประการสำคัญประการหนึ่ง คือ ประเทศไทยขาดนโยบายที่แน่นอนในด้านการพยายามแก้ไขภาวะการค้ากับต่างประเทศ หรือขาดการดำเนินการที่จริงจังกับการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้า บางครั้งในรัฐบาลยุคแรกๆ มีกำหนดนโยบายไว้ แต่พอเข้ายุคปลายรัฐบาลก็ได้หยิบยกนโยบายนั้นมาพิจารณาดำเนินการเลยจึงทำให้นโยบายของประเทศขาดความต่อเนื่อง

5) ด้านมาตรการเด็ดขาด เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่ไม่แน่นอนในการแก้ไขปัญหาการอำนวยความสะดวกทางการค้า มาตรการบางประการที่นำออกมาใช้จึงดำเนินไปอย่างครีๆ กลางๆ ตามแนวนโยบาย หรือการดำเนินการลงโทษผู้ส่งสินค้าออกที่ปฏิบัติผิดกฎ โดยการส่งสินค้าต่ำกว่ามาตรฐานออกไปจำหน่ายต่างประเทศนั้นไม่มีการลงโทษจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากระบบทางสังคมในประเทศยังไม่มี การจำแนกความรับผิดชอบและความสัมพันธ์โดยส่วนตัวออกจากกัน

6) กฎหมายไม่อำนวยความสะดวก การที่กฎหมายของไทยมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ เพื่อจดทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการส่งออกมากเกินไปมีผลให้พ่อค้าผู้จะประกอบการค้าเกิดความท้อถอย นอกจากนั้นระเบียบพิธีการศุลกากรที่เข้มงวดและมีลำดับชั้นมาก นับว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การค้าต่างประเทศของไทยไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องของการค้าในประเด็นเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างฐานข้อมูลต่างๆ ทั้งภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงานภาครัฐมาโดยตลอด ซึ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวสามารถจำแนกปัญหาได้ ดังนี้

1. การใช้รหัสอ้างอิงที่แตกต่างกัน
2. การแยกแยะหมวดหมู่ที่ต่างกัน
3. ความหมายของรายการข้อมูลที่แตกต่างกัน
4. หน่วยนับ/หน่วยอ้างอิง มีความแตกต่างกัน
5. รูปแบบข้อมูลและชนิดของข้อมูลมีความแตกต่างกัน
6. การกำหนดกรอบความถูกต้องของข้อมูลแตกต่างกัน
7. การอ้างอิงมาตรฐานที่แตกต่างกัน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทั้ง 7 ประการซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักของการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดทำมาตรฐานข้อมูล จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในระบบข้อมูลของหน่วยงานที่ต้องการใช้ข้อมูลร่วมกันเป็นคณะทำงานในการจัดทำมาตรฐานข้อมูลร่วม ซึ่ง จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกระบวนการทำงานและข้อมูลของระบบงานคอมพิวเตอร์หรือระบบงาน อิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับกอง สำนัก ฝ่าย ศูนย์ กรม กระทรวง และอื่นๆ โดยอาจเป็นการเชื่อมโยงกันภายในหน่วยงานหรือข้ามหน่วยงาน เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกรรมที่มีกระบวนการ ทำงานและข้อมูลต่างๆ ร่วมกัน ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเป้าหมายที่ประชาชนหรือผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลางให้บริการ ทั้งนี้

กระบวนการทำงานและข้อมูลต่างๆ อาจมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกรรมเดียวกัน ผ่านระบบธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์แบบให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือมีหลายบริการร่วมกันในระบบหน้าต่างบริการเดียวกัน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553)

แม้ประเทศไทยจะพยายามจัดทำมาตรฐานเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐมาหลายปี แต่จากรายงานการจัดอันดับระบบอำนวยความสะดวกทางการค้าของทางธนาคารโลก พบว่า อันดับของประเทศไทยยังคงไม่ได้ขึ้นเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการปรับปรุงระบบอำนวยความสะดวกด้วยการพัฒนาระบบหน้าต่างบริการเดียวกัน (National Single Window) มาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่สามารถบูรณาการระบบ NSW ให้ช่วยลดจำนวนเอกสารและค่าใช้จ่ายในกระบวนการนำเข้าและส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) อันเนื่องมาจากประเด็นปัญหาสำคัญที่มีเกี่ยวข้องกับองค์ภาครัฐ ดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงระบบหรือกระบวนการภายในหน่วยงาน (Back-office Reprocess) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานราชการเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยน กระบวนการ (Reprocess) ให้บริการออกไปรับรอง/ใบอนุญาตทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ประกอบกับขาดการผลักดันอย่างจริงจังจากระดับนโยบายหรือระดับบริหาร จึงกลายเป็นภารกิจที่มีลำดับความสำคัญต่ำ

2. ที่ผ่านมามันประเทศไทยจะการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ณ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพ สนามบินสุวรรณภูมิและด่านชายแดนที่สำคัญให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น e-Gate, e-Toll, e-Customs และ One-Stop Service ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การติดตั้งระบบดังกล่าวยังไม่บรรลุผลลัพธ์ตามที่วางแผนไว้ เพราะขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและการบริหาร การเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังขาดการบริหารจัดการระบบอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ จึงยังมีความแออัดบริเวณประตูการค้าหลักส่งผลให้ระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

นอกจากนั้น นพรัตน์ แสงจันทร์ (2555) ได้ระบุปัญหาสำหรับการให้บริการด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยว่า ภายใต้การขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าอย่างรวดเร็วทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศทำให้เกิดกิจกรรมการรับ-ส่งข้อมูลสูงขึ้น โดยเฉพาะเอกสารที่ใช้ในเกี่ยวกับกระบวนการส่งออกและนำเข้า แม้ว่าเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ามาทดแทนเอกสารในรูปแบบของกระดาษ ซึ่งสามารถช่วยลดกระบวนการที่ล่าช้า ยุ่งยาก ซับซ้อน ต้นทุนค่าใช้จ่ายลงได้ แต่การรับ-ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ๆ พร้อมกันโดยปราศจากการบริหารจัดการระบบที่ดี ก็ยังคงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการค้าของประเทศและส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง โดยการดำเนินการทางค้าในระบบอิเล็กทรอนิกส์ยังมีข้อจำกัดทั้งจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนในการดำเนินการไม่เป็นระบบ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ปัญหาการซ้ำซ้อนกันระหว่างการรับส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์กับเอกสารกระดาษ 3) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้การดำเนินการยังคงล่าช้าและใช้ระยะเวลานาน 4) ระบบการดำเนินการขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากการไม่มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เพียงพอ

จากปัญหาเชิงโครงสร้างที่ได้กล่าวถึงข้างต้นทำให้เกิดผลกระทบต่อกิจกรรมการแข่งขันทางการค้าของประเทศอย่างมาก การค้าในปัจจุบันจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า รวมถึงข้อตกลงต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า ที่ให้ความสำคัญกับการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ โดยปัจจัยเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเวทีการค้าระดับประเทศ หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือพันธะสัญญาต่างๆ จะส่งผลให้เกิดการกีดกันทางการค้า

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาครัฐในฐานะที่เป็นหน่วยกลางที่มีส่วนสำคัญในเรื่องของการกำหนดทิศทางการค้าและกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการและผู้ขนส่งให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด หากการเอื้ออำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ ย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนด้านโลจิสติกส์ คุณภาพการบริการ และเวลาการส่งมอบสินค้า ซึ่งส่งผลสำคัญต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

จากข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่าปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลกเน้นในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามนโยบายของสหประชาชาติ (UN) ที่มีการจัดทำเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย (Proposed goals) และ 169 เป้าประสงค์ (Proposed targets) ซึ่งสามารถจำแนกได้ 5 กลุ่มประเภทเป้าหมาย คือ People, Prosperity, Planet, Peace และ Partnership ประกอบด้วย (1) ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ (2) ขจัดความหิวโหย (3) มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (4) การศึกษาที่เท่าเทียม (5) โดยมีการติดตามการดำเนินการ (6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (8) การจ้างงานมีคุณค่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ (9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (10) ลดความเหลื่อมล้ำ (11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (13) รับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (14) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก และ (17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการติดตามการดำเนินงานจาก High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) เพื่อเป็นการพัฒนา 17 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เหมาะสมแก่แต่ละประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่สนใจในการรายงานผลดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเทศไทยได้มีการออกแผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ภายใต้แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ฉบับที่ 12 ที่ได้มีการปรับแผนยุทธศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมาย 17 เป้าหมาย ของแผนพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ

มีการศึกษาเรื่องความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) และ ข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) เพื่อเป็นการพัฒนากฎเกณฑ์และมาตรฐาน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกและนำเข้ากาแพ หลังจากการศึกษาพบว่าข้อตกลงฯ ทั้งสองอย่างเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในด้านการไหลของการค้ามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เนื่องจากการส่งสินค้าข้ามแดนทำได้สะดวกยิ่งขึ้น แต่ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับตลาดโลกที่ผู้บริโภคมีความต้องการบริโภคกาแพที่มีคุณภาพสูงขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ที่สามารถให้ผลผลิตกาแพน้อยเมื่อเทียบกับประเทศผู้ผลิตกาแพรายอื่น ทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งออกสินค้ามาเป็นแบบการส่งออกสินค้ากาแพระดับคุณภาพสูง พร้อมทั้งต้องรองรับต้นทุนที่จำเป็นต้องสูงขึ้นเพื่อเพิ่มความสะดวกในการส่งสินค้าข้ามแดน

ปัจจุบันประเทศไทยมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในเรื่องระบบการนำเข้าและส่งออก คือ หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) หน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) และห้องปฏิบัติการ (Testing / Calibration Laboratory) ทำหน้าที่ทดสอบและตรวจรับรองว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบ บุคลากร หรือองค์กร มีการดำเนินการสอดคล้องตามมาตรฐานที่กำหนด โดยหน่วยตรวจสอบและรับรองดังกล่าวจะต้องผ่านการตรวจสอบและออกใบรับรองว่าเป็นหน่วยประเมินที่มีประสิทธิผลตามมาตรฐานจากหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) มีการศึกษาถึงกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรกรรมของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกของสากล พร้อมทั้งศึกษาเรื่องกฎระเบียบและระบบการตรวจสอบระหว่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับกฎระเบียบและระบบของประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับ

ต่างประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเกษตรกรรายย่อยในการส่งออกสินค้าด้วยตัวเอง พร้อมทั้งศึกษามาตรฐานสากลสำหรับกาแฟเพื่อการส่งออกและนำเข้าที่เป็นที่นิยมทั้ง 7 มาตรฐาน ได้แก่ Fairtrade, Organic Certified Coffee, UTZ Certified, Rainforest Alliance, Common Code for the Coffee Community (4C) Association, Nespresso และ Starbucks' CAFÉ Practices เพื่อเป็นการพัฒนามาตรฐานกาแฟของประเทศไทยให้เป็นไปตามการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากระบวนการรับรองมาตรฐานกาแฟตามมาตรฐานสากล พร้อมทั้งโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานออกใบรับรองมาตรฐานกาแฟ เพื่อสร้างมาตรฐานกาแฟของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและตามมาตรฐานสากล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า เพื่อกำหนดมาตรฐานกาแฟไทย รวมถึงการตรวจสอบและการออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล และการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานตามมาตรฐานสากล โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับกาแฟไทยเพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับประสิทธิภาพในการนำเข้าและส่งออกกาแฟไทย ในบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการโครงการ ติดตามโครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการ และผลการศึกษาและการจัดประชุม Focus group รวมถึงการสังเคราะห์ผลวิจัยจากโครงการวิจัยย่อย ประกอบด้วย

โครงการวิจัยย่อยที่ 1: การวิเคราะห์กระบวนการรับรองมาตรฐานกาแฟตามมาตรฐานสากลเพื่อการนำเข้าและส่งออกกาแฟ ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

โครงการวิจัยย่อยที่ 2: การจัดการเชิงโครงสร้างเพื่อตรวจสอบและออกใบรับรองกาแฟตามมาตรฐานสากล

โดยแบ่งงานออกเป็น 4 ส่วนรายละเอียดเป็นดังนี้

3.1 การกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงานความก้าวหน้าเพื่อเสนอต่อแหล่งทุน

งานส่วนนี้เป็นการกำหนดทิศทาง การจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คณะบริหารโครงการวิจัยโดยผู้อำนวยการแผนงานจะมีการประสานงานกับนักวิจัย /โครงการวิจัยย่อยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงปิดโครงการ โดยแผนงานวิจัยมีกิจกรรมดังนี้

1) ประสานนัดกับโครงการวิจัยย่อยเพื่อให้เกิดการดำเนินงานวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นไปตามแผน ดังนี้

- จัดให้มีการประชุมระหว่างหัวหน้าโครงการ/นักวิจัยในทุกโครงการทุก 1-2 เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิจัยระหว่างโครงการวิจัย และเกิดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- การรายงานความก้าวหน้ารอบ 2 เดือน 6 เดือน และ 12 เดือน เพื่อร่วมกันนำเสนอรายงานต่อผู้ทรงคุณวุฒิและรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาเพิ่มเติมหรือปรับแก้ในรายงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2) จัดเตรียมรายงาน/ข้อมูล เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน สำหรับเวลาประชุมร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยย่อย

ในการประชุมระหว่างนักวิจัยในแต่ละโครงการวิจัยย่อย แต่ละโครงการจะต้องเตรียมข้อมูลนำเสนอระหว่างที่ประชุม เช่น เอกสาร การนำเสนอปากเปล่า การนำเสนอด้วย Powerpoint ซึ่งคณะของแผน

งานวิจัยจะทำสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและสรุปการประชุมในภาพรวม รวมถึงเป็นผู้กำกับดูแลการประชุมให้เป็นอย่างราบรื่น

3) แก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างวิจัย

หากระหว่างการดำเนินงานวิจัย เกิดปัญหาและอุปสรรค นักวิจัยในโครงการหรือระหว่างโครงการจะร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

3.2 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัย

การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อย และร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม รายละเอียดดังนี้

1) จัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อย คณะแผนงานวิจัยจะเข้าร่วมประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของแต่ละโครงการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการเพื่อกำหนดรูปแบบการรวบรวมผลผลิต และการติดตามงานของแต่ละโครงการวิจัยย่อย รวมถึงสรุปผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อย โดยหลังจากที่มีการดำเนินการวิจัยเสร็จในแต่ละช่วง คณะบริหารโครงการวิจัยจะทำการรวบรวมผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าแต่ละโครงการมีผลผลิตของการวิจัยที่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2) ร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การสำรวจพื้นที่ โดยผู้อำนวยการแผนงานจะทราบแผนกิจกรรมภาคสนามของโครงการย่อยตลอดการดำเนินงาน และจะพิจารณาตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ร่วมกับโครงการวิจัยย่อยสำหรับการลงพื้นที่นั้นเป็นข้อมูลนำเข้าสำคัญ (Input data) ของแผนงานวิจัย

3.3 การศึกษาข้อมูลสถานการณ์กรอบข้อตกลงการค้าต่างๆ และจัดประชุม Focus group เพื่อกำหนดทิศทางมาตรฐาน กระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟไทยของงานวิจัย

3.3.1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแฟและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

ในหัวข้อนี้ศึกษา

- ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาทางการค้าขององค์การการค้าโลก

- ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

- ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการค้าที่เกี่ยวข้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย กรณีที่กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้

3.3.2 การจัดประชุม Focus group

แผนงานวิจัยมีแผนการจัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง ภายใต้การบริหารจัดการงบประมาณของแผนงานวิจัย เพื่อให้โครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการได้นำข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่เกี่ยวข้องแต่ละโครงการไปวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการต่อไป

การจัดประชุม Focus group มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ พร้อมรับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทางภาคเหนือตามกลุ่มตัวอย่างของโครงการวิจัยย่อยเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้ความตกลงการค้าเสรีและบทบาทภาครัฐในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทย ทั้งสถานการณ์มาตรฐานกาแฟไทยในปัจจุบันและทิศทางการยกระดับกาแฟไทยในอนาคตเพื่อการเข้าถึงตลาดโลก

3.4 การสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานวิจัย

การสังเคราะห์ผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อยในชุดโครงการมาจากหัวข้อ 3.1 และ 3.2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อยและร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม รายละเอียดมีดังนี้

1) สังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย (รอบรายงานความก้าวหน้า)

มีการกำหนดรูปแบบการสังเคราะห์ผลวิจัย และทบทวนตัวชี้วัดของแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อยในช่วงดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการ คณะวิจัยจากทุกโครงการจะต้องทำการประชุม เพื่อทำการประมวลผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อยและสรุปผลผลิตของแผนงานวิจัยของการส่งรายงาน รอบ 2 เดือน 6 เดือน

2) สังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย (รอบรายงานฉบับสมบูรณ์)

มีกระบวนการเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ มีกระบวนการเพิ่มเติมจากเดิม เนื่องจากเป็นรอบ 12 เดือนที่ดำเนินการเพื่อปิดโครงการ โดยแผนงานวิจัยจะนำผลผลิตที่ได้จาก 2 โครงการย่อยมาดำเนินการสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่ผลผลิตของแผนงานวิจัย

กระบวนการเริ่มต้นจากรวบรวมผลวิจัยจากแต่ละโครงการย่อยที่ได้ดำเนินการมาสรุปรวมเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรแก่เกษตรกรและผู้ส่งออกกาแฟให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ที่ครอบคลุมการเตรียมความพร้อมสำหรับเรื่องการจัดทำมาตรฐานกาแฟ และกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากล รวมถึงกระบวนการส่งออกกาแฟให้เอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้า ทั้งในมุมมองเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและภาครัฐ เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติสำหรับการยกระดับมาตรฐานสินค้ากาแฟ ให้มีการเพาะปลูกและผลิตสินค้าเป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า พร้อมกับตัวชี้วัดของแผนงานวิจัย ได้แก่ ต้นทุนลดลง ระยะเวลาที่ใช้ในการส่งออกลดลง และคุณภาพการบริการของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

แผนงานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการกำหนดมาตรฐานกาแพไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและศึกษาการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อจัดทำแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อมในการส่งออกกาแพให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการส่งออกให้กาแพให้สามารถดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า รายละเอียดของผลวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแพและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาแนวทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาทางการค้าขององค์การการค้าโลกที่มีทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ที่ว่าด้วยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้คน ความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สันติภาพ สถาบันที่เข้มแข็ง ความยุติธรรม และการเป็นหุ้นส่วน รวมถึงศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่เกี่ยวข้องกับกาแพ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า และศึกษาขั้นตอนการค้าที่เกี่ยวข้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย กรณีที่กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดนี้มาสู่ทิศทางการกำหนดมาตรฐานกาแพไทยให้ได้มาตรฐานสากลตามสถานการณ์การค้าโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลจากการรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.1 สรุปได้ว่า องค์การการค้าโลกสร้าง Roadmap เพื่อเป็นทิศทางการดำเนินงานในอนาคตจนถึงปีพ.ศ. 2573 โดยดำเนินงานตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุกมิติที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย

เป้าหมายที่ 1: End poverty in all its forms everywhere ว่าด้วยเรื่องการขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ด้วยการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่นๆ ด้วย (ตามการนิยามของแต่ละประเทศ) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มผู้เปราะบาง

เป้าหมายที่ 2: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture ว่าด้วยเรื่องการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในทุกช่วงอายุ

เป้าหมายที่ 4: Ensure inclusive and quality education for all and promote lifelong learning ว่าด้วยเรื่องการรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

เป้าหมายที่ 5: Achieve gender equality and empower all women and girls ว่าด้วยเรื่องการบรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง โดยการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

เป้าหมายที่ 6: Ensure access to water and sanitation for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all ว่าด้วยเรื่องการรับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย ในราคาที่เหมาะสมและง่ายต่อการจัดหา

เป้าหมายที่ 8: Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมที่มีผลิตภาพ การสร้างงานที่สมควรและเหมาะสม

เป้าหมายที่ 9: Build resilient infrastructure, promote sustainable industrialization and foster innovation ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10: Reduce inequality within and among countries ว่าด้วยเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable ว่าด้วยเรื่องการทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง

เป้าหมายที่ 12: Ensure sustainable consumption and production patterns ซึ่งกล่าวถึง การรับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ยั่งยืน และให้เข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เป้าหมายที่ 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts ว่าด้วยเรื่องการดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ

เป้าหมายที่ 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15: Sustainably manage forests, combat desertification, halt and reverse land degradation, halt biodiversity loss ซึ่งกล่าวถึงการปกป้อง ป่าไม้ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 16: Promote just, peaceful and inclusive societies ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 17: Revitalize the global partnership for sustainable development ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาแรกภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นแผนแม่บทระยะกลางและระยะยาวในการนำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้นิยามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบระดับชาติอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ตรวจสอบความครอบคลุมและความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ภายใต้แผนการพัฒนาระดับที่ 12 ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย ซึ่งในขั้นแรก ไทยได้จัดลำดับความสำคัญเป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน 30 ลำดับแรกที่สามารถสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยในวงกว้าง นอกจากนี้ รัฐบาลยังเน้นการสร้างสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้คณะทำงานที่เกี่ยวข้องจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกลไกมาตรการด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนเสนอต่อคณะรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น ต่อไปกฎหมายและมาตรการต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมก็จะเอื้อต่อการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวมเช่นกัน

- **ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้**

จากบริบททางเศรษฐกิจและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าโลกในปัจจุบัน หลายประเทศได้ปรับยุทธศาสตร์ทางการค้าโดยใช้ประโยชน์จากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เพื่อลดอุปสรรคทางการค้ากับประเทศคู่ค้าซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพ

สามารถสรุปประเด็นที่จะเกิดขึ้นจากผลกระทบเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ที่เกี่ยวข้องกับภาพได้ 4 ประการดังนี้

1. การไหลของการค้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า ซึ่งกำหนดให้สินค้าจากประเทศต่างๆ ที่ต้องผ่านเข้าสู่ตลาดทางการค้าต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ไม่สร้างภาระด้านการขนส่งสินค้าโดยการดำเนินการล่าช้าเกินควร และลดต้นทุนที่บางครั้งผู้ประกอบการต้องแบกรับสำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ซึ่งอาจสูงกว่ารายได้ที่เก็บได้จากภาษีศุลกากร ด้วยการลดขั้นตอนทางเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ค้าในการเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านแดนจากต้นทางไปยังปลายทางได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการระบุกฎการไม่เลือกปฏิบัติ มีการดำเนินการทางเอกสารที่โปร่งใส ใช้มาตรฐานสากล และมีการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยปราศจากโควต้า

2. การผลิตและการค้าบูรณาการเข้าสู่ Global Value Chains ปัจจุบันสินค้าเกษตรจำพวกกาแฟได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains: GVCs) ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน สามารถติดต่อกันได้โดยตรง ดังที่กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟรายย่อยสามารถส่งออกกาแฟสู่กลุ่มบริโภคได้โดยตรง จากในอดีตที่ต้องทำการส่งออกผ่านผู้ประกอบการ หรือพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องทำการปรับตัวให้มีความสามารถในการส่งออกที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

3. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกรอบข้อตกลง TFA และการจัดทำมาตรฐาน จากบทบัญญัติว่าด้วยความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งมีสาระสำคัญได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ เสรีภาพในการผ่านแดน การกำหนดค่าธรรมเนียมในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า พิธีการศุลกากร และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ทำให้ประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับตัวและปฏิบัติตามบทบัญญัติจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายการรับรองและการสร้างมาตรฐานตามสากล

ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อยกระดับกลุ่มสินค้าทางการเกษตรจำพวกกาแฟให้มีการรับรองและได้มาตรฐานสากล

4. ต้นทุนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลง TFA เนื่องจากการที่เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้นได้สร้างอุปสรรคทางการค้าให้กับประเทศกำลังพัฒนาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาจะเห็นด้วยกับผลประโยชน์ที่ประเทศต่างๆ จะได้รับจากการอำนวยความสะดวกทางการค้า แต่อย่างไรก็ตามกังวลเกี่ยวกับประเด็นจากข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เนื่องจากต้องมีการเร่งปรับตัวให้มีความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามจากความตกลง ทำให้กลุ่มประเทศดังกล่าวได้รับความกดดันในเรื่องการปรับตัวเป็นอย่างมาก ต้องเร่งพัฒนาปัจจัยภายในประเทศให้มีความพร้อมเพื่อตอบรับความตกลง ซึ่งประเด็นหลักคือเรื่อง ต้นทุน ที่ต้องมีการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อทำตามพันธสัญญาของความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) การดำเนินการเพื่อให้บรรลุความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิรูปทางด้านการศุลกากร และทางสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มักจะก่อให้เกิดต้นทุนในระยะสั้นที่สูงมาก

- **ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า**

จากการที่ประเทศไทยลดภาษีสำหรับสินค้าการเกษตรประเภทเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูป ทำให้กาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเข้ามาสู่การแข่งขันทางการตลาดภายในประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้เกษตรกรในประเทศต้องผลิตกาแฟที่มีคุณภาพสูงให้เทียบเท่ากาแฟที่นำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ซึ่งทำให้มีต้นทุนทางการผลิตที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งส่งผลต่อเนื่องทำให้ราคากาแฟที่ผลิตจากภายในประเทศมีราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบที่เกษตรกรไทยนำมาผลิตนั้นมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี และส่งผลทำให้ผู้ประกอบการบางรายหันไปนำเข้าเมล็ดกาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีราคาที่ถูกลงกว่า ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตกาแฟสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในประเทศถูกลง ผลกระทบในส่วนของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคในประเทศมีทางเลือกในการเลือกซื้อกาแฟสำเร็จรูปมาบริโภคมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกาแฟสำเร็จรูปที่ผลิตในประเทศ หรือกาแฟสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้บริโภคที่เน้นปัจจัยทางด้านราคาเป็นสำคัญจะมีทางเลือกที่หลากหลายจากกาแฟนำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีที่มีราคาถูกกว่า และอาจทำให้กาแฟสำเร็จรูปของไทยมีการบริโภคที่ลดต่ำลงสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้าได้ 4 ประการดังนี้

1. ไข่อุปทานที่เปลี่ยนไปของกาแฟ จากการที่ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีกับในหลายๆ ประเทศ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์กาแฟจากหลายๆ ประเทศที่ไทยเป็นคู่ค้าด้วย ได้เข้ามาสู่ตลาดทางการค้าของประเทศไทย ซึ่งเมื่อเทียบปริมาณผลผลิตของประเทศไทยและประเทศคู่ค้า พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณในการส่งออกที่ต่ำกว่าประเทศคู่ค้า ซึ่งมีผลมาจากพื้นที่ในการผลิตกาแฟของประเทศไทยมีจำนวนน้อยกว่าประเทศคู่ค้า โดยอุปทานของผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคกาแฟมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น สังเกตได้จาก กลุ่มประเทศ EU ที่มีความต้องการบริโภคกาแฟเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนสูงขึ้นทุกปี ซึ่งปัจจุบันกลุ่มประเทศ EU มีความต้องการเมล็ดกาแฟเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการนำเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงไปทำกาแฟคั่วบดเอง ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเรื่องคุณภาพของเมล็ดกาแฟเพื่อตอบสนองความต้องการของ

ผู้บริโภค โดยการพัฒนาสายพันธุ์กาแฟให้มีคุณภาพ และเอกลักษณ์ที่ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการรับรองที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อเป็นการรับรองต่อกลุ่มผู้บริโภคเรื่องคุณภาพของกาแฟไทย

2. การปรับตัวของเกษตรกรไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทยไม่สามารถส่งออกกาแฟได้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดการรับรองจากมาตรฐานสากล ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำการออกมาตรฐานสากลให้แก่ผู้ผลิตกาแฟ ตามมาตรฐานการค้าโลก มีเพียงองค์กรภาคเอกชนที่มีการรับรองเรื่องรสชาติของกาแฟที่มีฐานการเพาะปลูกในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกนโยบายและมาตรฐานของประเทศไทย จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรับรองผลผลิตกาแฟในประเทศไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สากล

3. ทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบที่มากขึ้นสำหรับการแปรรูปกาแฟ เนื่องจาก การที่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีให้กับกลุ่มประเทศคู่ค้า ทำให้ผู้ผลิตสามารถเลือกใช้วัตถุดิบ และปัจจัยการผลิตจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ยึดติดอยู่กับผู้ค้าวัตถุดิบรายเดิมๆ ทั้งยังสามารถสร้างความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่สามารถเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายขึ้น มีคุณภาพสูง และราคาต่ำ

4. การแข่งขันที่อัตราส่วนทางการค้าของตลาดภายในประเทศ เนื่องจากข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ส่งผลทำให้ผลิตทางการเกษตรมีการหมุนเวียนในตลาดมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค แต่ส่งผลเสียโดยตรงต่อกลุ่มเกษตรกร ที่ต้องพัฒนาคุณภาพของตนเองให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น เนื่องจากแนวโน้มของกลุ่มผู้บริโภคเน้นบริโภคกาแฟที่มีคุณภาพสูง และมีความต้องการเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงเพื่อนำไปคั่วบดเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มการจำนวนการส่งออกให้เพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการส่งออกผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศไทยมีจำนวนที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของตลาดโลก เนื่องจากผลผลิตกาแฟของประเทศไทยมีจำนวนที่น้อย และความต้องการภายในประเทศสูงขึ้น ซึ่งความต้องการของตลาดโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ EU ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประเทศที่นำเข้ากาแฟมากเป็นอันดับ 1 ของโลก มีแนวโน้มต่อการบริโภคกาแฟที่เน้นเรื่องคุณภาพกาแฟที่สูง ทั้งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และเมล็ดกาแฟ ปัจจุบันกลุ่มประเทศ EU เน้นการนำเข้าเมล็ดกาแฟ เนื่องจากผู้บริโภคเน้นการนำเข้าเมล็ดกาแฟไปคั่วบดเพื่อบริโภคเอง ทำให้เกษตรกรไทยต้องมีปรับในเรื่องคุณภาพของกาแฟไทย ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มบทบาทให้กับกลุ่มเกษตรกรไทย

เพื่อให้กาแฟของไทยมีศักยภาพในการแข่งขันกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐ ผู้ประกอบการแปรรูปกาแฟ รวมทั้งเกษตรกรควรมีการวางแผนเพื่อรองรับกับสถานการณ์การแข่งขันที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง กล่าวคือ เกษตรกรต้องยกระดับการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพที่สูง มีการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟพันธุ์ดีทดแทนพันธุ์เก่าเพื่อยกระดับเป็นกาแฟพรีเมียมได้ พร้อมทั้งมีการกำหนดและบังคับใช้มาตรฐานการนำเข้าสินค้ากาแฟที่มีความชัดเจน เพื่อให้การบริโภคสินค้า และกาแฟของผู้บริโภคในประเทศมีมาตรฐานและปลอดภัยต่อสุขภาพ รวมทั้งควรมีการออกมาตรฐานรับรองกาแฟไทยให้เป็นไปตามหลักสากล เพื่อเป็นการเปิดทางในการส่งออกกาแฟไทยสู่ตลาดโลก

4.2 ผลการศึกษาและกำหนดมาตรฐานกาแฟไทย เพื่อยกระดับกาแฟไทยสู่ตลาดโลก ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

4.2.1 ผลการจัดประชุม Focus group

แผนงานวิจัยได้ดำเนินการจัดประชุม Focus group เรื่อง “ความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้การค้าเสรี” ในวันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องฉำฉา โรงแรมเลอ เมอริเดียน เชียงราย รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดประชุม ได้แก่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้ความตกลงการค้าเสรี
2. เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทภาครัฐในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทย

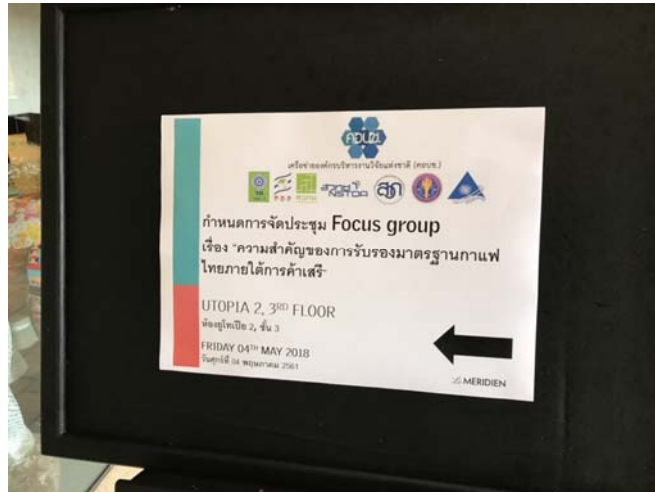
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทย
2. ได้ข้อมูลองค์ความรู้และทราบความเห็นจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้ความตกลงการค้าเสรี
3. ทราบความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทภาครัฐในการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทย

การจัดประชุมในครั้งนี้มุ่งเน้นที่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทางภาคเหนือ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัย และอภิปรายร่วมกันเพื่อรับทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยและบทบาทภาครัฐในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟไทย ตามประเด็นคำถาม 9 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์มาตรฐานกาแฟไทยในปัจจุบันและทิศทางการยกระดับกาแฟไทยในอนาคตเพื่อการเข้าถึงตลาดโลก รายละเอียดคำถามเป็นดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ประเด็นคำถามและผลที่คาดว่าจะได้รับหลังการประชุม

คำถามวิจัย	ประเด็นคำถามที่จะใช้ในงานประชุม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1. สถานการณ์มาตรฐานกาแฟไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร	1.1 เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีแนวทางในการเพาะปลูกกาแฟอย่างไร 1.2 การรับซื้อเมล็ดกาแฟในปัจจุบันได้มีการกำหนดมาตรฐานในการรับซื้อเมล็ดกาแฟจากเกษตรกรแบบใด (เปรียบเทียบกาแฟชนิดทั่วไป และกาแฟคุณภาพสูง) 1.3 เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ/ผู้รับซื้อ ให้ความสำคัญในประเด็นใดบ้างในเรื่องของการเพาะปลูก เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ 1.4 เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ/ผู้รับซื้อ มีความพร้อมในเรื่องการพัฒนาสายพันธุ์ การเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว เทคโนโลยี และแหล่งเงินทุน ในระดับใด และอย่างไร	- ทราบรูปแบบการปลูกกาแฟของเกษตรกรในปัจจุบัน - ทราบเกณฑ์ทางกายภาพในการรับซื้อเมล็ดกาแฟชนิดทั่วไป และกาแฟคุณภาพสูง - ทราบประเด็นสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของกาแฟไทยในปัจจุบัน - ทราบศักยภาพและความสามารถของเกษตรกรในการเพาะปลูก การพัฒนาสายพันธุ์ การเข้าถึงเทคโนโลยี และแหล่งเงินทุน
2. การยกระดับกาแฟไทยสามารถกำหนดทิศทางกาแฟไทยให้มีลักษณะเป็นอย่างไรและมีมาตรฐานแบบใด	2.1 ถ้าต้องการให้กาแฟได้ใบรับรองมาตรฐาน เราต้องการกำหนดมาตรฐานสากลที่มีอยู่ หรือ สร้างมาตรฐานขึ้นมาใหม่ ให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล 2.2 ลักษณะเด่น และอัตลักษณ์ของกาแฟไทยเป็นอย่างไร 2.3 รูปแบบมาตรฐานกาแฟที่เกษตรกรต้องการเป็นอย่างไร 2.4 โครงสร้างองค์กรที่เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลเรื่องมาตรฐานกาแฟใหม่เป็นอย่างไร 2.5 หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการช่วยเหลือ และจัดทำมาตรฐานกาแฟอย่างไร	- ทราบความต้องการของเกษตรกรสำหรับการกำหนดมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล - ทราบอัตลักษณ์ของกาแฟไทยเพื่อนำมาสู่การกำหนดมาตรฐานกาแฟในระดับสากล - ทราบถึงความต้องการของเกษตรกรในการช่วยเหลือ และสนับสนุนการกำหนดมาตรฐานจากภาครัฐ เพื่อให้กาแฟได้รับมาตรฐานสากล

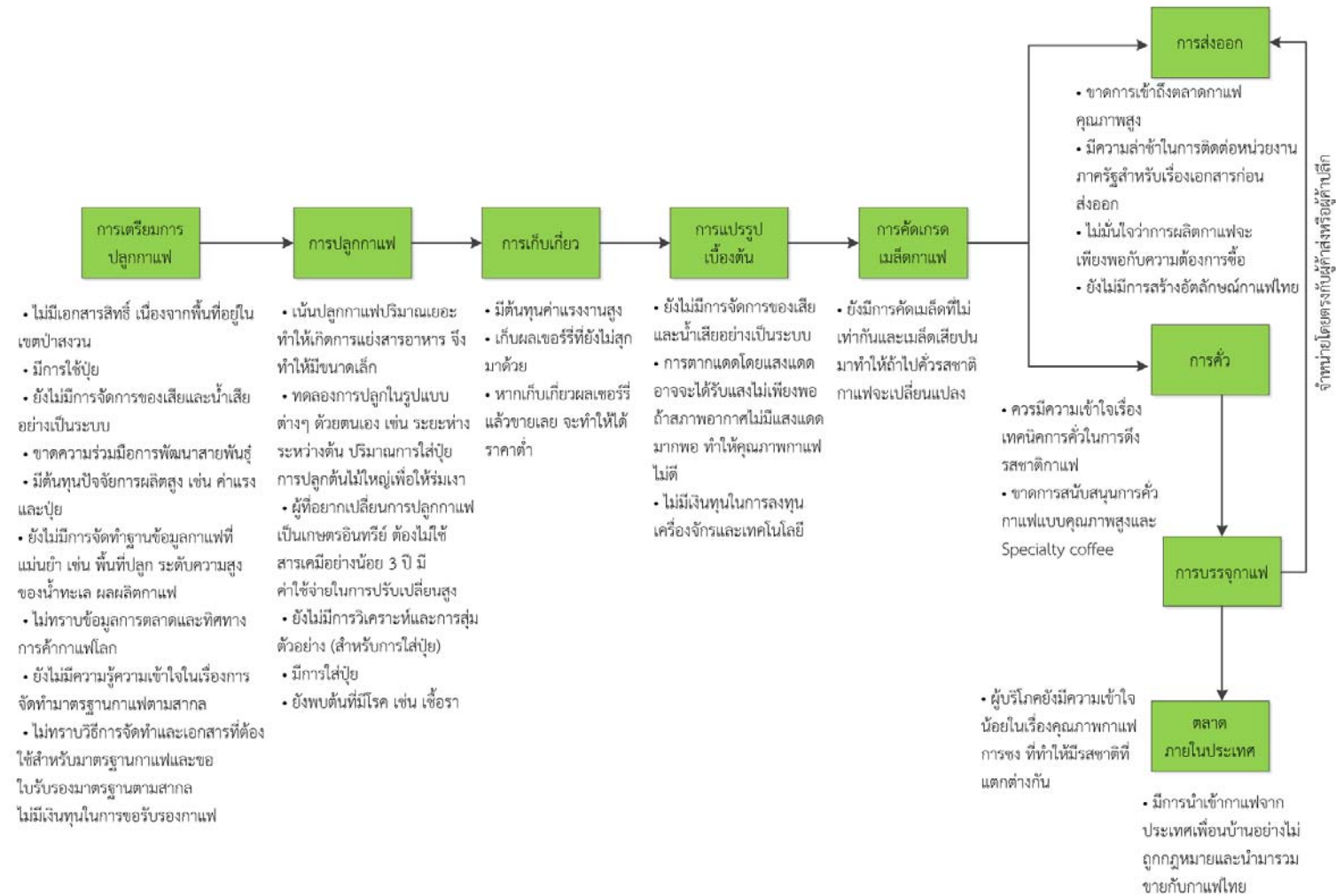
ภาพที่ 4.1 บรรยากาศงานประชุม Focus group
เรื่อง “ความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้การค้าเสรี” ในวันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2561
ณ ห้องฉำฉา โรงแรมเลอ เมอริเดียน เชียงราย รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

ผลการประชุม พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรไทยผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลได้ และยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมการเพาะปลูก การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูปจนถึงส่งออกที่ควรทราบข้อมูลทิศทางการค้ากาแฟโลกที่นิยมการบริโภคกาแฟคุณภาพสูงจนถึงกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee ตามความต้องการการบริโภคกาแฟของตลาดโลกที่ต้องการกาแฟคุณภาพสูง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรมีความสนใจในการได้ใบรับรอง โดยมาตรฐานที่น่าจะเริ่มทำ ได้แก่ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อทำให้ได้ราคากาแฟที่สูงขึ้นและการเข้าถึงตลาดโลก

ปัญหาการออกใบรับรองส่วนหนึ่ง คือ เอกสารสิทธิ์ที่ภาครัฐไม่สามารถให้แก่ผู้ปลูกกาแฟได้ (พื้นที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน) ทำให้ไม่สามารถขอตรวจสอบและรับรองได้ ในปัจจุบันยังไม่มีใครรู้การจัดทำฐานข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก ระดับความสูงของน้ำทะเล ผลผลิตกาแฟเพื่อทำให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ รวมถึงเกษตรกรมีต้นทุนสูง เช่น ค่าแรงงาน ปุ๋ย แต่ได้ราคาขายกาแฟต่ำ และปัจจัยสำคัญที่ควรพิจารณาในการยกระดับคุณภาพกาแฟ เนื่องจากมีผลต่อคุณภาพกาแฟ ได้แก่ สายพันธุ์ พื้นที่ปลูก สภาพอากาศ ความสูงของพื้นที่ ปลูกในที่ร่ม แร่ธาตุในดิน การเก็บเมล็ดกาแฟต้องเก็บด้วยมือที่ละเมล็ด กระบวนการแปรรูป ทิศในการรับแสงแดดของต้นกาแฟ

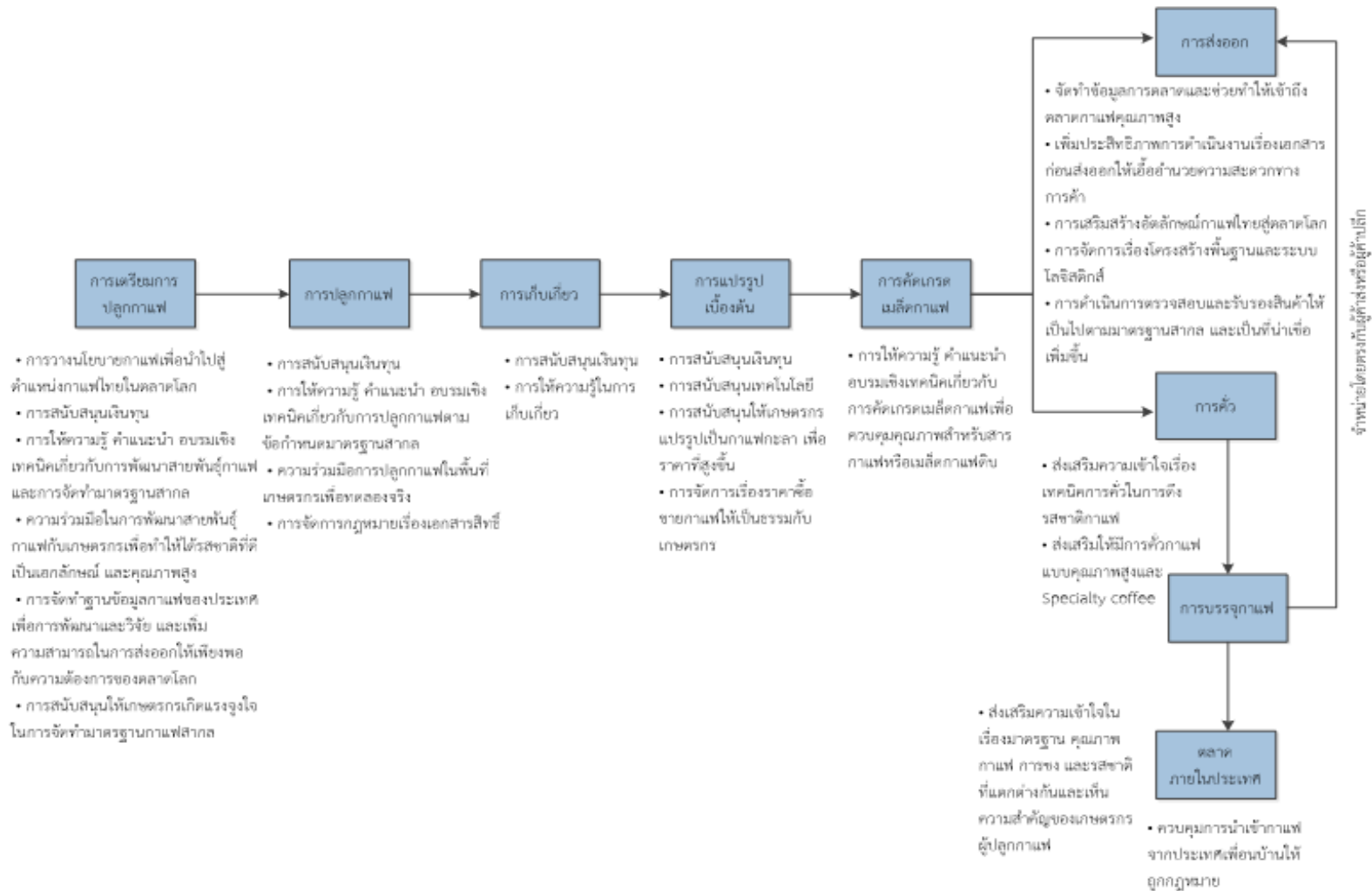
จากทิศทางแนวโน้มกาแฟในอนาคตต้องผลิตกาแฟคุณภาพสูงจนถึงกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้ จึงควรมีการวิจัยการสร้างการเข้าถึงตลาดให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เพื่อเพิ่มโอกาสส่งออกให้เกษตรกร และสร้าง Branding เพื่อสร้างการรับรู้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย กาแฟคุณภาพดีมาจากประเทศอะไร แหล่งกำเนิดสินค้าคือที่ไหน และเอกลักษณ์เฉพาะกาแฟ

สามารถสรุปปัญหาที่พบในการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลของเกษตรกรไทยที่แยกตามกิจกรรมโซ่อุปทานกาแฟได้ดังนี้

ภาพที่ 4.2 ปัญหาที่พบในการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลของเกษตรกรไทย แยกตามกิจกรรมโซ่อุปทานกาแฟ
ที่มา: คณะผู้วิจัย

สำหรับประเด็นบทบาทภาครัฐสำหรับการสนับสนุนการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน และการส่งออกกาแฟไทย พบว่า หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุนอุตสาหกรรมกาแฟตลอดโซ่อุปทานกาแฟตั้งแต่ต้นน้ำในการมีส่วนสนับสนุนการจัดทำมาตรฐานกาแฟ ตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน จนถึง การส่งออกกาแฟโดยอำนวยความสะดวกทางการค้าให้ผู้ส่งออกไทยได้ ตั้งแต่การวางนโยบายกาแฟของประเทศเกี่ยวกับตำแหน่งของกาแฟไทยในตลาดโลก เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และสร้างการรับรู้ลักษณะเฉพาะของกาแฟไทยให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก รวมถึงการพัฒนาคุณภาพกาแฟให้เป็นกาแฟคุณภาพสูง จนถึงกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) เพื่อขายกาแฟตลาดเฉพาะ (Niche market) ที่ได้ราคาสูงกว่า เรื่องการพัฒนาสายพันธุ์กาแฟ ให้ความรู้สนับสนุนแหล่งเงินทุนในช่วงตั้งแต่เริ่มการเตรียมเพาะปลูก เนื่องจากการปรับเปลี่ยนสวนกาแฟในการจัดทำมาตรฐานสากล มีข้อกำหนดในการปรับเปลี่ยนห้ามใช้สารเคมีโดยมีระยะเวลากำหนด เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีข้อกำหนดในการปรับเปลี่ยนห้ามใช้สารเคมีเป็นระยะเวลา 3 ปี และเนื่องจากการเก็บเกี่ยวกาแฟต้องใช้มือเก็บทีละเมล็ด ทำให้เกิดการใช้แรงงานสูง จึงทำให้เกิดต้นทุนแรงงานสูงด้วย รวมถึง ควรสนับสนุนเทคโนโลยีการแปรรูปให้แก่เกษตรกรเพื่อให้ได้คุณภาพเมล็ดกาแฟที่ดี นอกจากนั้น หน่วยงานภาครัฐมีส่วนสนับสนุนสำหรับการให้ความรู้ข้อมูลทางวิชาการในเรื่องการเพาะปลูกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมถึงรายละเอียดข้อมูลการจัดทำมาตรฐานให้แก่เกษตรกร และการจัดการปรับแก้กฎหมายหรือช่วยจัดการเรื่องเอกสารสิทธิ์ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถออกใบนี้ได้ หรือหาทางออกอื่นๆ เนื่องจากเอกสารสิทธิ์เป็นเอกสารสำคัญในการขอใบรับรองตามสากล แต่พื้นที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนทำให้ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้ ส่งผลกระทบต่อการส่งออกกาแฟไทยด้วย

ภาพที่ 4.3 บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาโซุ่ปทานกาแฟ
ที่มา: คณะผู้วิจัย

4.2.2 สถานการณ์มาตรฐานกาแฟไทยในปัจจุบัน และมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อยกระดับกาแฟไทยสู่ตลาดโลก

ประเทศไทยยังไม่สามารถส่งออกสินค้ากาแฟไปให้แก่กลุ่มประเทศคู่ค้า และกลุ่มประเทศผู้บริโภครายอื่นได้มากนัก ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการรับรองสินค้ากาแฟของประเทศไทยเพื่อการส่งออก ปัจจุบันประเทศไทยมีเพียงมาตรฐานทั่วไปในการรับรองมาตรฐานให้แก่สินค้ากาแฟที่ผลิตภายในประเทศ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการส่งออกสินค้าที่ต้องการการรับรองมาตรฐานในระดับสากล ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทำมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และยกระดับการส่งออกสินค้ากาแฟไปยังกลุ่มประเทศผู้บริโภคกาแฟเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการบริโภคกาแฟของตลาดกาแฟโลก ผู้บริโภคมุ่งเน้นการบริโภคกาแฟแบบยั่งยืน (Sustainable Coffee) ซึ่งมาตรฐานสู่ความยั่งยืนสามารถแบ่งได้ 7 มาตรฐาน (Standard) 1) Fair-trade Labelling Organisation (FLO) 2) Organic (IFOAM) 3) Rainforest Alliance (RA) 4) UTZ Certified (UTZ) 5) Common Code for the Coffee Community (C) 6) Starbucks' Coffee and Farmer Equity Practices (CAFÉ Practices) และ 7) Nespresso's AAA guidelines ทั้งนี้ แต่ละมาตรฐานมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างและเหมือนกัน แต่ทุกมาตรฐานมุ่งตอบวัตถุประสงค์ความยั่งยืน จึงทำให้ประเทศไทยควรเลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสม โดยเริ่มจากมาตรฐานที่เป็นพื้นฐานจนถึงมาตรฐานขั้นสูงตามศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ โดยการศึกษาได้เลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยที่มาจากประเทศต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำมาตรฐานกาแฟและสามารถส่งออกได้เป็นผู้นำของโลก การวิเคราะห์ข้อกำหนดร่วม (Common factor) ของมาตรฐานกาแฟสากลเพื่อให้ทราบว่ามาตรฐานใดเป็นมาตรฐานพื้นฐานของทุกมาตรฐาน และทำให้ทราบเกณฑ์พื้นฐานของทุกมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดร่วมกัน เป็นการนำไปสู่การจัดทำมาตรฐานของประเทศไทย

จากข้อค้นพบของงานวิจัยทำให้สามารถระบุได้ว่า มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Standard) โดยมาตรฐาน IFOAM เป็นมาตรฐานในการจัดเกณฑ์หรือข้อกำหนดพื้นฐาน (Basic Requirement) ซึ่งเกณฑ์ของมาตรฐาน IFOAM ได้มีการกำหนดให้ผู้ผลิตปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ 5 ประการ ดังนี้

- ใช้ปุ๋ยหมักอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อยังคงรักษาคุณภาพของดิน
- ใช้วิธีการทางธรรมชาติเพื่อควบคุมโรค วัชพืช และศัตรูพืช แทนการใช้ยาฆ่าแมลงสังเคราะห์และสารเคมีกำจัดวัชพืช
- มีการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ดิน รวมทั้งการปลูกตามแนวดิน ปลูกเป็นแนวชั้น ปลูกพืชได้ร่มเงา และปลูกพืชคลุมดิน
- ลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงจาก Fossil ในกระบวนการผลิต
- ลดมลพิษระหว่างการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

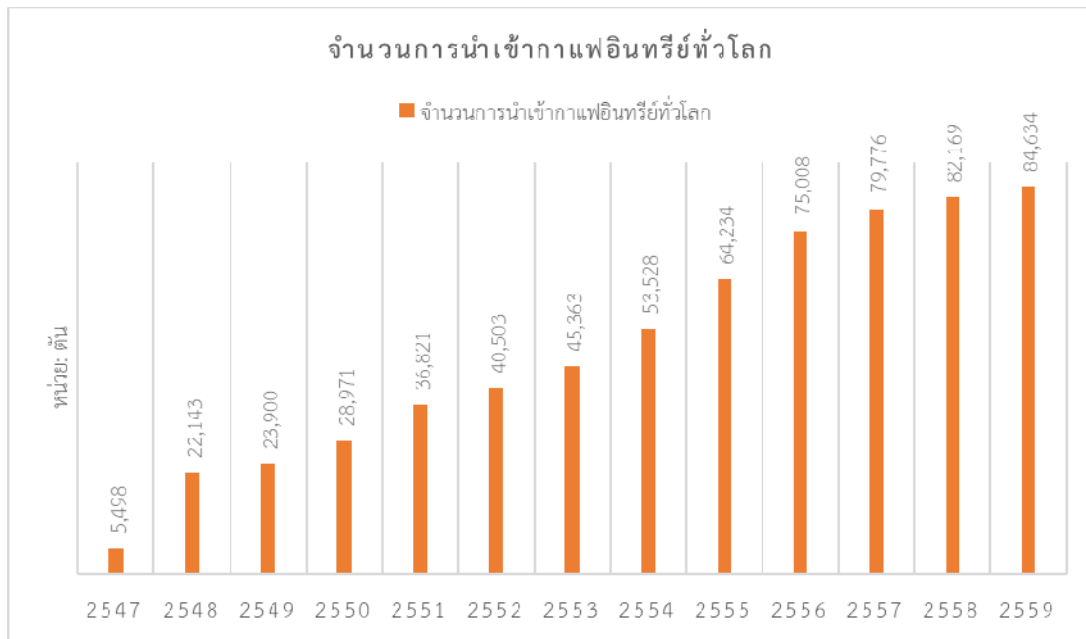
ในปัจจุบันระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าต่างๆ ซึ่งรวมถึงกาแฟในระดับสากลนั้น ต่างให้ความสนใจและความสำคัญเกี่ยวกับระบบการรับรองมาตรฐานสินค้ามากขึ้น เนื่องจากสินค้าที่ผ่านการออกใบรับรองมาตรฐาน และมีตรามาตรฐาน จัดว่าเป็นสินค้าที่สะอาด ปลอดภัย มีคุณภาพ พร้อมทั้งเป็นสินค้าที่ไม่สร้างผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคที่เห็นสินค้าต่างๆ แม้กระทั่งสินค้ากาแฟและเห็นตราดังกล่าว ทำให้เกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่มีตราดังกล่าวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ระบบการรับรองตรามาตรฐานสินค้าที่เป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ มีหลากหลายรูปแบบในต่างประเทศ เช่น ตรามาตรฐานระบบ

เกษตรอินทรีย์ IFOAM ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (National Organic Program: NOP) โดย United States Department of Agriculture: USDA ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ทั้งนี้จากการวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบและรับรองเกษตรอินทรีย์ของสากล ได้แก่ แคนาดาและสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วพบว่า ขั้นตอนและรายละเอียดมีความเหมือนกัน ระบบงานมีความสอดคล้องกับสากล โดยไทยได้รับการรับรองระบบงานระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM จาก International Organic Accreditation Service (IOAS) ข้อกำหนดทั่วไปสำหรับหน่วยรับรองระบบสินค้า (ISO Guide 65) ระบบอินทรีย์แคนาดา COR จาก Canadian Food Inspection Agency (CFIA) ซึ่งสามารถเทียบเท่าได้กับมาตรฐานสหรัฐอเมริกา USDA จาก National Organic Program (NOP) เป็นต้น และมีกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่มีขั้นตอนและเอกสารที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐาน COR และมาตรฐาน USDA ประกอบด้วย

- 1) การกรอกใบสมัครและเตรียมเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้องตามขอบข่าย
- 2) การยื่นสมัครและชำระค่าตรวจแบบใบสมัคร
- 3) การชำระค่าธรรมเนียมการขอรับรองและการนัดตรวจประจำปีครั้งแรก
- 4) การพิจารณาและรับทราบรายงานการตรวจและการแก้ไขข้อบกพร่อง
- 5) การรับรองและออกใบรับรองมาตรฐาน
- 6) การแจ้งผลและออกใบประกาศนียบัตร รวมถึงการตรวจและรับรองต่อเนื่องในปีถัดไป การยกเลิกใบรับรอง และการติดฉลากเกษตรอินทรีย์

4.2.3 ตลาดกาแฟอินทรีย์ของโลก (Demand side)

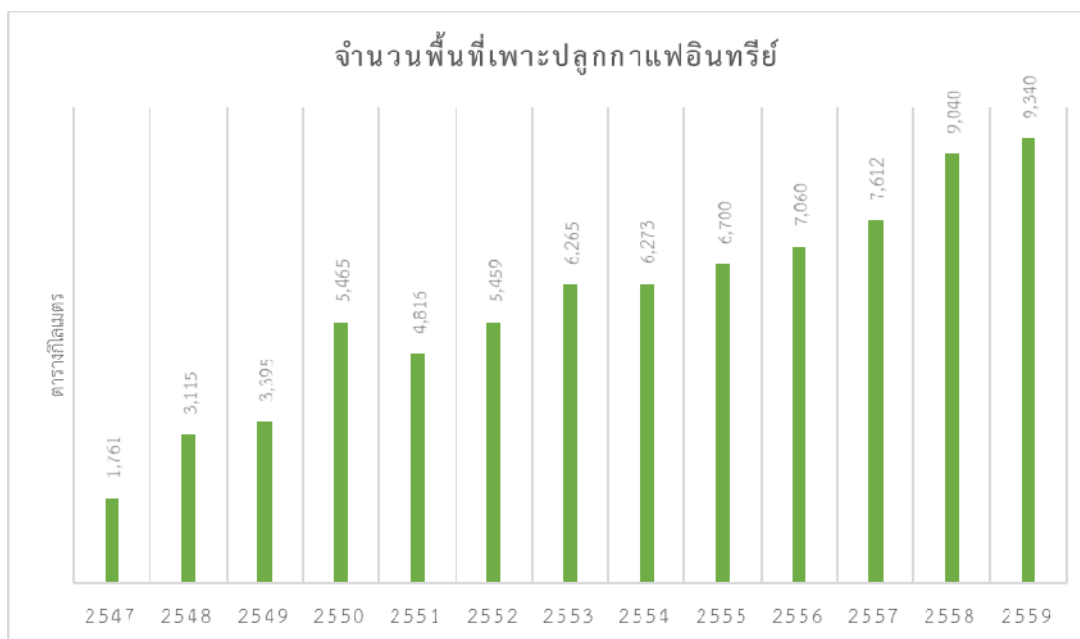
กาแฟอินทรีย์เป็นตลาดกาแฟที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ปริมาณกาแฟอินทรีย์ที่มีขายตามท้องตลาดมีจำนวนซึ่งคิดเป็น 1 ใน 4 ของตลาดกาแฟทั้งหมด (ที่มา: The Market for Organic and Fair Trade Coffee) สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น 20-30 เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบกับกาแฟทั่วไป หรือกาแฟที่ไม่ใช่กาแฟอินทรีย์ ส่วนใหญ่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเป็นผู้บริโภคหรือผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ได้แก่ เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี เป็นต้น รวมกันเป็นจำนวน 90 เปอร์เซ็นต์ของประเทศที่บริโภคกาแฟอินทรีย์โลก (ที่มา: International Coffee Organization: ICO) นอกจากนั้น กาแฟอินทรีย์ถือได้ว่าเป็นตลาดกาแฟที่มีการเติบโตต่อเนื่อง จะเห็นได้จาก ปี พ.ศ. 2547 ทั่วโลกมีจำนวนการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ 5,498 ตัน จากนั้นมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปี พ.ศ. 2559 ที่มีปริมาณนำเข้า 84,634 ตัน ดังภาพที่ 4.4 (ที่มา: The Market for Organic and Fair Trade Coffee)

ภาพที่ 4.4 จำนวนการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ของโลก ปี พ.ศ. 2547 – 2559
ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

จากข้อมูลรายงานการนำเข้ากาแฟ ในปี พ.ศ. 2552 พบว่า การนำเข้ากาแฟของโลกมีประมาณ 7,560 ล้านกิโลกรัม ส่วนการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ของโลกคิดเป็น 1.4% จากปริมาณการนำเข้ากาแฟของโลก หรือประมาณ 102 ล้านกิโลกรัม โดยทวีปยุโรปมีการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ประมาณ 45% ของการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ทั้งหมด ทวีปอเมริกาเหนือมีการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ประมาณ 45% ของการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ทั้งหมด และภูมิภาคเอเชียและกลุ่มภูมิภาคอื่นๆอีก 14% ของการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ทั้งหมด มีการประเมินการณว่าในปี พ.ศ. 2553 ตลาดการนำเข้ากาแฟอินทรีย์ทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 3% หรือจำนวน 105 ล้านกิโลกรัม (ที่มา: Niche Markets for Coffee: Specialty, Environment and Social Aspects)

จะเห็นได้ว่า ความต้องการของผู้บริโภคต่อกาแฟอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และผู้บริโภคมีความเต็มใจจ่ายราคาที่สูง (Premium price) ซึ่งหมายความว่า การจัดทำกาแฟอินทรีย์เป็นการทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือนต่อผลิตภัณฑ์ว่ามีคุณภาพ มีความปลอดภัย และส่งผลดีต่อผู้ผลิตกาแฟ จึงส่งผลกระทบทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟได้รับรายได้ที่เพิ่มขึ้นและสามารถเข้าสู่ตลาดระดับสูงหรือตลาดเฉพาะ (Niche market) ได้ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟจึงหันมาทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น และทำให้มีพื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มากขึ้น และจากรายงานของ The World of Organic Agriculture 2018 มีจำนวนประเทศที่มีการทำเกษตรอินทรีย์มากถึง 178 ประเทศ จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นเป็น 578,000 ตารางกิโลเมตร และมูลค่าตลาดเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกมีมูลค่า 9 หมื่นล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยตลาดกาแฟอินทรีย์ ในปี พ.ศ. 2559 มีพื้นที่ในการเพาะปลูกกาแฟอินทรีย์เพิ่มขึ้นเป็น ประมาณ 9,340 ตารางกิโลเมตร และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี

ภาพที่ 4.5 จำนวนพื้นที่เพาะปลูกกาแฟอินทรีย์ ปี พ.ศ. 2547 - 2559
ที่มา: The World of Organic Agriculture 2018

จากภาพที่ 4.5 สามารถสรุปได้ว่า จำนวนพื้นที่เพาะปลูกกาแฟอินทรีย์มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 – 2559 ทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่าการเพาะปลูกกาแฟอินทรีย์จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นในทุกปี เพราะความต้องการของผู้บริโภคในการบริโภคกาแฟอินทรีย์มีจำนวนเพิ่มขึ้น

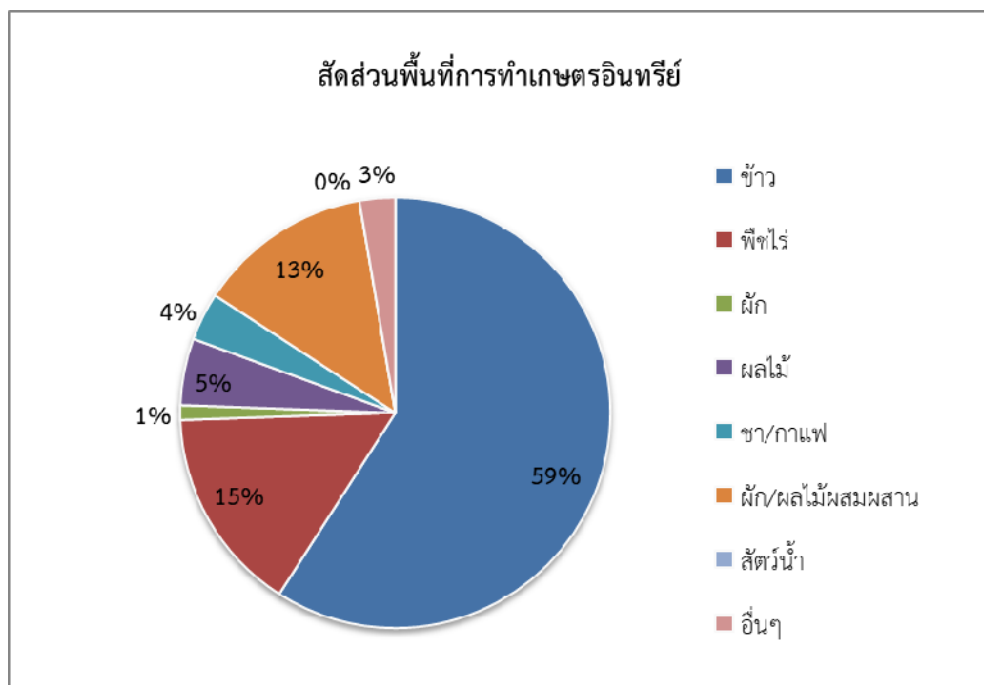
แนวโน้มตลาดกาแฟชนิดพิเศษ

ตลาดกาแฟอีกหนึ่งตลาดที่มีความสำคัญโดยเป็นตลาดเฉพาะ (Niche market) คือ กาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty Coffee ปัจจุบันมีความต้องการในการบริโภคกาแฟชนิดพิเศษมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกาแฟชนิดพิเศษถือได้ว่าเป็นกาแฟที่มีคุณภาพสูง มีเอกลักษณ์ ผ่านการคัดสรรและการผลิตมาเป็นอย่างดี ทำให้ประเทศที่เป็นผู้ปลูกกาแฟรายใหญ่ของโลก เช่น ประเทศบราซิล ประเทศโคลอมเบีย ประเทศเคนยา เริ่มหันมาสนใจตลาดนี้มากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนอย่างเต็มที่ และได้มีการปรับเปลี่ยนการส่งออกกาแฟให้เป็นการส่งออกกาแฟชนิดพิเศษ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคทั่วโลกที่มุ่งเน้นการบริโภคกาแฟชนิดพิเศษเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตลาดการส่งออกเข้าสู่ตลาดกาแฟคุณภาพสูง เช่น กาแฟอินทรีย์ และตลาดกาแฟชนิดพิเศษด้วย

4.2.4 สถานการณ์การผลิตและช่องทางการกระจายกาแฟอินทรีย์และกาแฟชนิดพิเศษของประเทศไทย (Supply side)

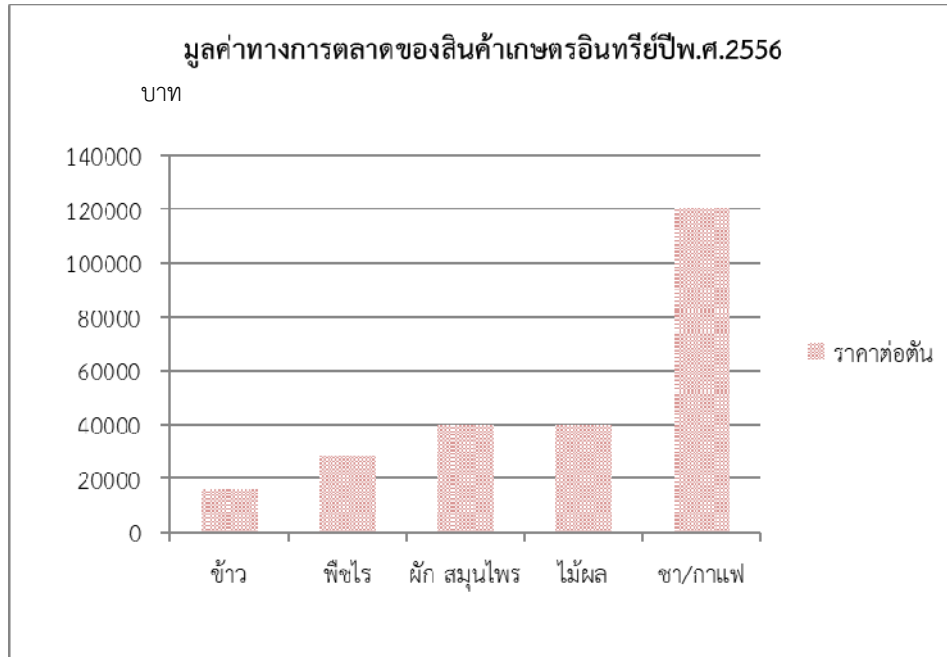
การผลิตกาแฟอินทรีย์ในประเทศไทยยังไม่มีเป็นที่นิยมในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมากนัก มีเพียงเกษตรกรบางรายที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเพาะปลูกกาแฟอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทางภาคเหนือของประเทศไทย จากข้อมูลพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในปีพ.ศ. 2558 จะเห็นได้ว่าพื้นที่เกษตร

อินทรีย์ส่วนใหญ่ใช้ทำการปลูกข้าวออร์แกนิกส์และพืชไร่ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 59 และร้อยละ 18 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมด โดยพื้นที่การปลูกชา/กาแฟ อยู่ในอันดับที่ 5 มีสัดส่วนพื้นที่การปลูกเพียงร้อยละ 3.6 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมดเท่านั้น สัดส่วนพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดแสดงในภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 สัดส่วนพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ของไทยในปีพ.ศ.2558
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ถึงแม้ว่าปริมาณผลผลิตชา/กาแฟของไทยจะมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับข้าว และพืชไร่ที่มีปริมาณผลผลิตสูงเป็นอันดับหนึ่งและสอง แต่เมื่อพิจารณาที่มูลค่าต่อตันแล้วชา กาแฟ มีมูลค่าสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ในผลผลิตทางการเกษตรของไทยทั้งหมด ซึ่งมูลค่าของชา/กาแฟต่อตันคือ 119,972 บาทต่อตัน ถัดมาคือผักและสมุนไพร, ไม้ผล, พืชไร่ และข้าว ที่มีราคาต่อตันอยู่ที่ 40,000 บาท, 39,994 บาท, 28,002 บาท และ 16,000 บาท ถือเป็นโอกาสที่ดีของไทยในการส่งเสริมการปลูกชา/กาแฟอินทรีย์ เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ มูลค่าทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ดังแสดงในภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 มูลค่าทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยปีพ.ศ. 2556
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ส่วนช่องทางการกระจายกาแฟอินทรีย์โดยส่วนใหญ่ยังเป็นการส่งขายภายในประเทศประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ โดยผลกาแฟเชอร์รี่ (เมล็ดกาแฟที่อยู่บนต้นกาแฟจะเรียกว่า ผลกาแฟเชอร์รี่ ขณะที่เมื่อสุกแล้วจะมีสีแดง โดยเรียกตามรูปร่างหน้าตาและสีแตกต่างกันไปตามชนิดของต้นกาแฟ โดยส่วนใหญ่ผลกาแฟจะมีรูปร่างคล้ายผลเชอร์รี่ทั้งสีแดงและสีแดง) จะถูกกระจายออกไปเป็น 4 ช่องทาง ได้แก่ ส่งให้โครงการหลวงและบริษัทกรีนเนท เอสอี ช่องทางละร้อยละ 35 ของผลผลิตทั้งหมด กลุ่มเกษตรกรส่งขายในนามของตัวเองร้อยละ 10 และส่งต่อให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 20 ซึ่งผลผลิตร้อยละ 35 ของโครงการหลวงจะถูกนำเข้ากระบวนการแปรรูป และถูกส่งต่อเป็นเมล็ดกาแฟคั่วให้แก่วัฒนการ Café Amazon ร้อยละ 80 และอีกร้อยละ 20 จะถูกส่งต่อให้กับร้านกาแฟทั่วประเทศไทย ผลเชอร์รี่ร้อยละ 35 ที่ถูกส่งให้กับบริษัทกรีนเนท เอสอี จะถูกนำไปแปรรูปและส่งขายทั้งในและต่างประเทศ ร้อยละ 80 จะถูกกระจายในประเทศ โดยจะถูกส่งต่อให้กับร้านกาแฟ Café Amazon เป็นหลัก และโรงแรม ร้านอาหารในภาคเหนือได้แก่ โรงแรมดาราเทวี และร้าน Greyhound café ร้อยละ 10 และถูกกระจายให้แก่วัฒนการอื่นๆ อีกร้อยละ 10 ส่วนการส่งออกต่างประเทศจะส่งไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ การส่งออกจะมีทั้งสารกาแฟและเมล็ดคั่ว ส่วนผลเชอร์รี่อีกร้อยละ 10 ที่เกษตรกรส่งขายเองจะถูกกระจายไปตามงานแสดงสินค้าต่างๆ ร้านกาแฟทั่วประเทศ และกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบในรสชาติกาแฟเฉพาะของร้านนั้นๆ จะติดต่อโดยตรงกับเกษตรกรและอีกร้อยละ 20 ที่ผ่านพ่อค้าคนกลางจะถูกกระจายต่อไปยังร้านกาแฟทั่วประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศทั้งในทวีปเอเชีย ได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ มาเลเซีย และสิงคโปร์ ทวีปอเมริกาเหนือ ได้แก่ แคนาดา และทวีปออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย โดยจะส่งออกทั้งสารกาแฟและเมล็ดคั่วเช่นกัน

นอกจากนั้น ตลาดกาแฟชนิดพิเศษ พบว่า ประเทศไทยยังเข้าถึงตลาดกลุ่มนี้น้อยมาก และยังไม่มีข้อมูลสถิติที่แน่ชัดเกี่ยวกับปริมาณการผลิตและการส่งออกของไทย ถึงแม้คุณภาพกาแฟของไทยเป็นที่รู้จักลำดับต้นๆ ของโลก แต่เกษตรกรต้องได้รับความรู้กระบวนการผลิตกาแฟชนิดพิเศษ เพื่อให้สามารถถึง

รสชาติ และสร้างเอกลักษณ์กาแฟของตนเอง สำหรับประเทศไทยมีกาแฟดอยช้าง กาแฟสัญชาติไทยจากหมู่บ้านดอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สอย จังหวัดเชียงราย ที่สามารถจัดทำกาแฟชนิดพิเศษได้และมีชื่อเสียงระดับโลก โดยสามารถได้รับมาตรฐานสากลและได้รับการรับรองมาตรฐานตามสากล

ทั้งนี้ ผลผลิตกาแฟถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีระดับการบริโภคในระดับนานาชาติ แต่มีระดับความผันผวนของราคาในตลาดค่อนข้างสูง ดังนั้น ใบรับรองมาตรฐานถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ราคาของกาแฟจากผู้ผลิตรายเล็กในประเทศไทยได้ราคากาแฟที่สูง โดยเฉพาะกาแฟอินทรีย์ที่เป็นกาแฟที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟของประเทศไทยต้องตระหนักถึงความสำคัญของกาแฟอินทรีย์ และปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกกาแฟเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจากประเทศผู้นำเข้ากาแฟอินทรีย์ รวมถึงกาแฟชนิดพิเศษด้วย

4.2.5 การไต่ระดับการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ไทยสู่สากล

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ผู้แปรรูปกาแฟ และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟ ทำให้สามารถสรุปการไต่ระดับการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ไทยสำหรับการสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ขึ้นอยู่กับระดับความพร้อมของเกษตรกร จากมาตรฐานขั้นต่ำสู่มาตรฐานเฉพาะเป็นไปในทิศทางดังภาพที่ 4.8 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.8 การไต่ระดับการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ไทยสู่สากล

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากภาพที่ 4.8 แสดงการไต่ระดับการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ไทยสู่สากลโดยควรเริ่มจากจัดทำมาตรฐานกาแฟดังนี้

1. **ระดับเริ่มต้น:** มาตรฐานกาแฟขั้นต่ำ จัดทำการผลิตกาแฟอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานกาแฟระดับประเทศ (National standard) ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟผลิตกาแฟคุณภาพดี โดยควบคุมคุณภาพอิงตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ซึ่งเลือกใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ของ IFOAM เป็นกรอบเริ่มต้น เนื่องจากปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกยอมรับเป็นเกณฑ์มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ขั้นต่ำ เหมาะกับเกษตรกรที่เริ่มต้นทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แต่ยังไม่พร้อมที่จะขอรับรองเกษตรอินทรีย์ระดับสากล สามารถขายภายในประเทศ และสามารถเพิ่มศักยภาพไปสู่การส่งออกกาแฟที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสากลได้ต่อไป

II. **ระดับการส่งออก: มาตรฐานกาแฟขั้นสูง** จัดทำการผลิตกาแฟอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานสากล (International standard) เพื่อการส่งออก โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟผลิตกาแฟคุณภาพดี โดยควบคุมคุณภาพให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ซึ่งเลือกใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบและรับรองตามสากล เหมาะกับเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำเกษตรอินทรีย์มาแล้ว สามารถขายได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตามประเทศปลายทางที่ต้องการ Trademark ของ IFOAM หรือ Trademark อื่นๆ เช่น USDA EU COR เป็นต้น ที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองกับหน่วยงานที่ได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐานสากล หรือถูกประเมินความเท่าเทียมและ/หรือความสอดคล้องกับมาตรฐานหลักของระบบนั้นๆ

III. **ระดับการส่งออก: มาตรฐานกาแฟสุดลาดเฉพาะที่เป็นกลุ่ม Specialty coffee** จัดทำการผลิตกาแฟอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานสากล (International standard) เพื่อการส่งออก และหาอัตลักษณ์ของกาแฟเพื่อสื่อสารตัวตนและความเป็นท้องถิ่นของตนเอง โดยสร้างเรื่องราวของที่มากาแฟ ยกตัวอย่าง เช่น

- แหล่งที่มาของการปลูกกาแฟ และเป็นกาแฟสายพันธุ์เดียว ที่มาจากแหล่งปลูกแห่งเดียว (Single of origin)
- ผู้ปลูกกาแฟ
- รูปแบบการปลูกกาแฟ เช่น ปลูกกาแฟเพื่อป่า ปลูกกาแฟภายใต้ระบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปลูกกาแฟภายใต้ร่มเงา ปลูกกาแฟเพื่ออนุรักษ์นก
- ความสูงของระดับน้ำทะเล
- กระบวนการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว เช่น เก็บกาแฟเชอร์รี่ที่แดงสุกด้วยมือที่ละลูก และใช้วิธี Wet process ในการผลิตกาแฟ
- รสชาติ กลิ่น

เหมาะกับเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำเกษตรอินทรีย์มาแล้ว และต้องการขยายตลาดที่เป็น Niche marketที่กำลังเติบโตและมีอัตราการซื้อสูง รวมถึงราคากาแฟสูงด้วย โดยการสร้างเรื่องราวของกาแฟ เพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟ สามารถขายได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตามประเทศปลายทางที่ต้องการ Trademark ของ IFOAM หรือ Trademark อื่นๆ เช่น USDA EU COR เป็นต้น ที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองกับหน่วยงานที่ได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐานสากล หรือถูกประเมินความเท่าเทียมและ/หรือความสอดคล้องกับมาตรฐานหลักของระบบนั้นๆ

4.2.6 ปัญหาและสาเหตุสำคัญต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าและสำรวจพื้นที่ทางภาคเหนือประเทศไทย พบสาเหตุของปัญหาสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากลเพื่อเพิ่มโอกาสการส่งออก และนำมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สาเหตุหลักและสาเหตุย่อยต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล

สาเหตุหลัก	สาเหตุย่อย
1. เกษตรขาดการเข้าถึงข้อมูล	1.1 เกษตรกรขาดองค์ความรู้การปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ - ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ - ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยเคมี และความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยคอก - การใช้สารเคมีในกระบวนการปลูก - ขาดความรู้ความสามารถในการผลิต การแปรรูป และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ให้สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล
	1.2 เกษตรกรไม่ทราบข้อมูลการตลาดของกาแฟอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ - ไม่ทราบข้อมูลการตลาดของกาแฟอินทรีย์ เช่น ข้อมูลแนวโน้มการตลาด ข้อมูลแนวโน้มราคากาแฟอินทรีย์ ข้อมูลการแข่งขัน ภัยคุกคามจากผู้ประกอบการรายใหม่ รวมถึงอำนาจต่อรองของผู้ซื้อและอำนาจต่อรองของผู้ส่งมอบ
	1.3 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์และกระบวนการผลิตกาแฟให้ได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล - ยังประสบกับปัญหาการเข้าถึงข้อมูลด้านกฎเกณฑ์และระเบียบข้อกำหนดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล เนื่องจากข้อกำหนดของแต่ละมาตรฐานมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินการของการรับรองกาแฟอินทรีย์ของเกษตรกร
	1.4 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและเอกสารที่ต้องบันทึกและเอกสารที่ใช้ยื่นขอการรับรอง - ในขั้นตอนของการดำเนินงานยื่นเรื่องขอการรับรอง จะต้องมีการบันทึกเอกสารต่างๆ ประกอบกับเอกสารที่ต้องใช้ยื่นเรื่องขอการรับรองมาตรฐาน ที่อาจจะเป็นปัญหาแก่เกษตรกรในการดำเนินการ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาจจะไม่มีความรู้ อ่าน เขียนไม่ได้
	1.5 ขาดการจัดทำฐานข้อมูลกาแฟของพื้นที่และประเทศ - ส่งผลต่อเกษตรกรไม่ทราบข้อมูลการปลูก การดูแลรักษาแปลงกาแฟที่เหมาะสม รวมถึงไม่ทราบบันทึกข้อมูลปริมาณเมล็ดกาแฟที่ผลิตได้ อาจทำให้เกษตรกรเสียโอกาส และไม่สามารถผลิตกาแฟให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้อย่างสูงสุด - ส่วนผลกระทบจากภาครัฐ ส่งผลทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานทำได้ยาก ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และ

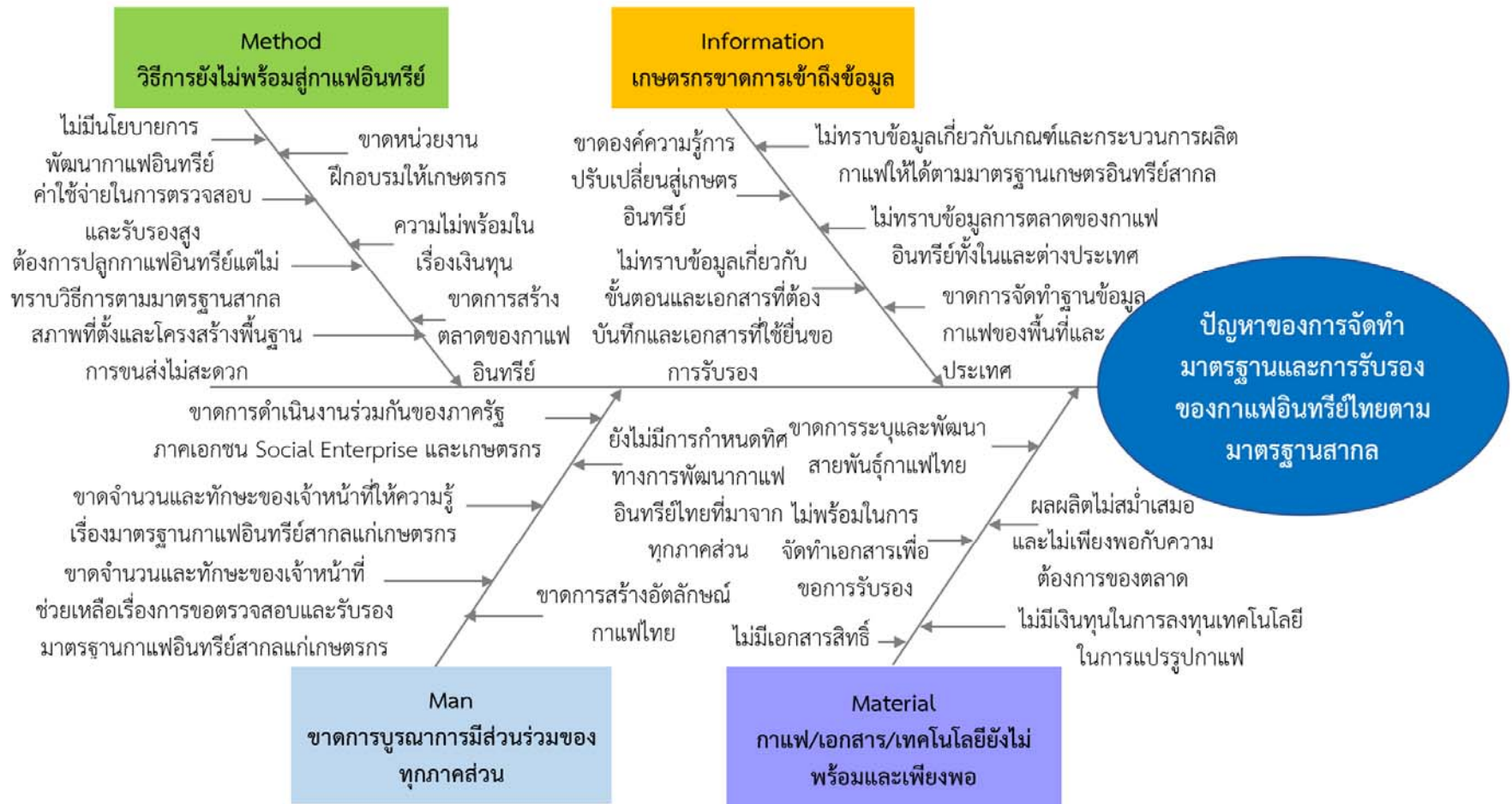
สาเหตุหลัก	สาเหตุย่อย
	ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการปลูกกาแฟของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ของประเทศ
2. ความพร้อมของวิธีการเข้าสู่การผลิตกาแฟอินทรีย์	2.1 เกษตรกรไม่ทราบวิธีการผลิตกาแฟอินทรีย์ตามมาตรฐานสากล - ไม่ทราบวิธีการตามมาตรฐานสากล เนื่องจากหน่วยงานฝึกอบรมที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรยังมีไม่เพียงพอ
	2.2 ขาดหน่วยงานฝึกอบรมให้เกษตรกร - เจ้าหน้าที่มีทักษะ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเจ้าหน้าที่ที่ความชำนาญด้านการปลูกกาแฟอินทรีย์ ที่จะได้ถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง ยังมีไม่เพียงพอ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ การถ่ายทอดความรู้จึงไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟได้อย่างครบถ้วนทุกพื้นที่
	2.3 ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบและรับรองสูง - เนื่องจากการเข้าสู่การผลิตกาแฟอินทรีย์ของเกษตรกร จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ในการวางแผนและการปรับเปลี่ยนกระบวนการปลูก อีกทั้งค่าใช้จ่ายการขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทั้งค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ และค่าใช้จ่ายเพื่อขอตรารับรอง ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงสำหรับเกษตรกร
	2.4 ความไม่พร้อมในเรื่องเงินทุน - เนื่องจากการดำเนินงานมีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งเรื่องการซื้อกล้าใหม่ ค่าปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยคอก ค่าจ้างแรงงานปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงการตัดแต่งกิ่ง และค่าใช้จ่ายในการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ ในกระบวนการแปรรูป รวมถึงค่าใช้จ่ายการขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
	2.5 ไม่มีนโยบายเฉพาะสำหรับการพัฒนากาแฟอินทรีย์หรือกาแฟชนิดพิเศษ - ยังไม่มีการวางแผนนโยบายการพัฒนากาแฟอินทรีย์อย่างเป็นทางการ ทั้งด้านการผลิต และด้านการตลาด จึงส่งผลให้การพัฒนากาแฟอินทรีย์ในประเทศไทยดำเนินการได้อย่างล่าช้าและยังไม่มีประสิทธิภาพ
	2.6 ขาดการสร้างตลาดของกาแฟอินทรีย์ - ในปัจจุบันการสร้างการตลาดของกาแฟอินทรีย์ไทยมีการดำเนินการน้อย โดยเฉพาะการสร้างการตลาดกาแฟอินทรีย์ไทยในต่างประเทศ - การสร้างการตลาดจำเป็นต้องมีการสร้างตราสินค้า (Branding) เนื่องจากการสร้างตราสินค้าไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์และผู้บริโภค - ขาดการประชาสัมพันธ์ทางด้านการสื่อสารสังคมออนไลน์ ทำให้กาแฟ

สาเหตุหลัก	สาเหตุย่อย
	อินทรีย์ของเกษตรกรไทยยังไม่สามารถเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย 2.7 ตำแหน่งที่ตั้ง และสภาพพื้นที่การปลูก - เนื่องจากกาแฟอาราบิก้าจะสามารถให้ผลผลิตที่ดีเมื่อปลูกบนที่สูงหรือตามดอยต่างๆ ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาด้านการปลูก การดูแลรักษา เนื่องจากเป็นพื้นที่สูง และมีลักษณะลาดชัน - มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการตากกาแฟ ทำให้เกษตรกรต้องมาตากกาแฟร่วมกัน ส่งผลต่อการเกิดความชื้นและกาแฟแต่ละสวนปนกัน ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพและรสชาติกาแฟ - โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยเส้นทางการขนส่งยังเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงอาจทำให้ต้องใช้เวลาในการขนส่งเพิ่มมากขึ้น
3. ความพร้อมด้านกาแฟ เอกสาร และเทคโนโลยี	3.1 ขาดการระบุและพัฒนาสายพันธุ์กาแฟไทย - ยังไม่มีการระบุสายพันธุ์กาแฟที่ต้องการจะส่งเสริมพัฒนาอย่างชัดเจน ทำให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะสายพันธุ์กาแฟแต่ละสายพันธุ์จะมีลักษณะเฉพาะ และมีข้อจำกัดในการปลูกที่แตกต่างกันออกไปเช่น ความต้องการสภาพอากาศที่แตกต่างกัน ความทนทานต่อโรคต่างๆ 3.2 ผลผลิตไม่สม่ำเสมอและไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด - ยังไม่มีการกำหนดแนวทางการพัฒนากาแฟที่มีประสิทธิภาพเพียงพอให้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรยังไม่มี ความมั่นใจที่จะเปลี่ยนเข้าสู่การปลูกกาแฟอินทรีย์ - ยังขาดความรู้ความเข้าใจ อีกทั้งการเปลี่ยนเข้าสู่การปลูกกาแฟอินทรีย์จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก 3.3 ไม่มีเงินทุนในการลงทุนเทคโนโลยีในการแปรรูปกาแฟ - ขาดการสนับสนุนเงินลงทุนด้านเทคโนโลยีเครื่องมือการแปรรูป เช่น เครื่องสีกะเทาะเปลือกกาแฟกะลา เครื่องทำความสะอาดเมล็ดกาแฟ เครื่องคัดแยกขนาดเมล็ดกาแฟ และเครื่องคั่วเมล็ดกาแฟ เป็นต้น 3.4 ไม่พร้อมในการจัดทำเอกสารเพื่อขอการรับรอง - เกษตรกรจำเป็นต้องทราบข้อมูลก่อนการสมัครขอการรับรอง เช่น ขั้นตอนการสมัคร การปฏิบัติตามมาตรฐาน การตรวจสอบ และการรับรองมาตรฐาน แม้ว่าสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีการจัดทำคู่มือ แต่ยังมีรายละเอียดไม่มากพอ 3.5 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน - การดำเนินการขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไทย กับสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) หรือจากประเทศคู่ค้า ใช้เอกสารสิทธิ์ที่ดินประกอบการยื่นขอ แต่เกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ที่ระบุการครอบครองที่ดินที่สามารถทำกินตามได้อย่าง

สาเหตุหลัก	สาเหตุย่อย
	ถูกต้องตามประมวลกฎหมาย หรือไม่มีสำเนาเอกสารการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอินทรีย์ต้องทำการปลูกบนที่สูงตามคอยต่างๆ ทำให้ไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน
4. การบูรณาการของทุกภาคส่วน	4.1 ขาดการสร้างอัตลักษณ์กาแฟไทย - กาแฟอินทรีย์ของเกษตรกรไทยถือเป็นกาแฟที่มีคุณภาพและมีรสชาติดี แต่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก และยังไม่เป็นที่นิยมในตลาดสากล เพราะยังไม่มี การส่งเสริมบอกเล่าเรื่องราวที่มาของกาแฟ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกาแฟอินทรีย์ของไทยในแต่ละพื้นที่ - ขาดการประชาสัมพันธ์ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มโอกาสการขายสู่ตลาดกาแฟอินทรีย์ในระดับสากล 4.2 ขาดการดำเนินงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) และเกษตรกร - ยังไม่เกิดการบูรณาการการวางแผนร่วมกัน ทำให้การส่งเสริมกาแฟอินทรีย์ไทยออกสู่สร้างตลาดกาแฟอินทรีย์ในระดับสากลยังไม่มี ความก้าวหน้า และยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4.3 ไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนากาแฟอินทรีย์ไทยที่มาจากทุกภาคส่วน - เนื่องจากยังไม่มี การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงยังไม่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนากาแฟอินทรีย์ของไทยได้ เพราะยังไม่มีเกิดการแบ่งปันข้อมูลการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งเกษตรกร ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง จึงยังไม่เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์และวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนากาแฟอินทรีย์ของประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ 4.4 ขาดจำนวนและทักษะของเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่องมาตรฐานกาแฟอินทรีย์สากลแก่เกษตรกร - เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเขาเผ่าต่างๆ จึงทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความเข้าใจเรื่องมาตรฐานอินทรีย์สากลเป็นได้ยาก จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะความชำนาญ คอยให้คำปรึกษาให้ความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เช่น ขั้นตอนการเตรียมการปลูก การตัดแต่งกิ่ง การเก็บเกี่ยวและการแปรรูปเมล็ดกาแฟ - จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยในปัจจุบัน ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร 4.5 ขาดจำนวนและทักษะของเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเรื่องการขอตรวจสอบและรับรองมาตรฐานกาแฟอินทรีย์สากลแก่เกษตรกร

สาเหตุหลัก	สาเหตุย่อย
	- ในแต่ละขั้นตอนของการขอตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีรายละเอียดที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งด้านเอกสาร การติดต่อขอรับการตรวจรับรอง และการยื่นเรื่องขอตรามาตรฐาน ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญของเกษตรกร แต่เจ้าหน้าที่ที่สามารถคอยให้เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำยังมีไม่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จึงส่งผลให้การดำเนินงานขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ทำได้อย่างยากลำบาก และล่าช้า

ทั้งนี้ สาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล ได้นำมาสรุปเป็นแผนภูมิ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 หัวข้อหลักดังนี้คือ 1) เกษตรขาดการเข้าถึงข้อมูล (Information) 2) ขาดความพร้อมของวิธีการเข้าสู่การผลิตกาแฟอินทรีย์ (Method) 3) กาแฟ/เอกสาร/เทคโนโลยี ไม่มีความพร้อมและไม่เพียงพอ (Material) และ 4) ขาดการบูรณาการของทุกภาคส่วน (Man) สรุปได้ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟต่อการจัดทำมาตรฐานและการรับรองของกาแฟอินทรีย์ไทยตามมาตรฐานสากล
ที่มา: คณะนักวิจัย

4.3 ผลการศึกษาการจัดการเชิงโครงสร้างสำหรับการออกใบรับรองมาตรฐานสากลเพื่อการนำเข้าและส่งออกกาแฟภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

จากการทบทวนวรรณกรรม การลงพื้นที่พบเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ส่งออกกาแฟทางภาคเหนือเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการจัดประชุม Focus group ทำให้สามารถสรุปข้อมูลผลวิจัยได้ดังนี้

4.3.1 ภาพรวมของปัญหาเชิงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเพื่อการนำเข้าและส่งออกของประเทศไทยที่ได้จากการจัดประชุม Focus group

สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

บทบาทภาครัฐที่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ส่งออกต้องการให้สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อยกระดับกาแฟไทย คือ การช่วยเหลือและสนับสนุนอุตสาหกรรมกาแฟตลอดโซ่อุปทานกาแฟตั้งแต่ต้นน้ำในการมีส่วนสนับสนุนการจัดทำมาตรฐานกาแฟ ตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน จนถึง การส่งออกกาแฟโดยอำนวยความสะดวกทางการค้าให้ผู้ส่งออกไทยได้ ตั้งแต่การวางนโยบายกาแฟของประเทศเกี่ยวกับตำแหน่ง (Positioning) ของกาแฟไทยในตลาดโลก เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และสร้างการรับรู้ Character ของกาแฟไทยให้เป็นที่รู้จัก รวมถึงการพัฒนาคุณภาพกาแฟให้เป็นกาแฟคุณภาพสูงจนถึงกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) เพื่อขายกาแฟตลาดเฉพาะ (Niche market) ที่ได้ราคาสูงกว่า ทั้งนี้ ปัญหาเชิงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเพื่อการนำเข้าและส่งออกของประเทศไทยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

- **รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมาตรฐานกาแฟไทย**

รัฐบาลไทยในแต่ละสมัยที่ผ่านมา มาตรฐานไม่ได้ให้ความสำคัญและการดำเนินงานเชิงนโยบายและสนับสนุนเรื่องการดำเนินงานตามมาตรฐานสากลสำหรับกาแฟเพื่อการส่งออกในระดับโลก จึงเป็นอุปสรรคสำคัญหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และผู้ประกอบการ ตลอดจนเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน และเสียโอกาสในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของสินค้ากาแฟในตลาดโลก

- **ขาดหน่วยงานภาครัฐที่ชัดเจนในการรองรับและดูแลรับผิดชอบเฉพาะ**

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบที่ชัดเจนในการดำเนินการเกี่ยวกับสินค้ากาแฟของไทยตั้งแต่กระบวนการปลูก/ผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ตลอดจนปลายทาง การส่งออกสินค้ากาแฟไทยไปยังตลาดโลก โดยเฉพาะการดำเนินการส่งออกสินค้ากาแฟไทยไปยังตลาดโลก เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่ชัดเจนในการให้การรองรับเอกสาร การออกใบเอกสารการส่งออกสินค้ากาแฟไทยไปยังตลาดโลกที่ถูกต้อง ชัดเจน น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในทางสากลแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ และผู้ประกอบการสินค้ากาแฟไทย

- **ความรู้ ความเข้าใจของหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการเรื่องเอกสาร**

แม้ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่มีลักษณะเฉพาะในการดูแลและรับผิดชอบเกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งออกสินค้ากาแฟไทย แต่หน่วยงานด้านการเกษตรของไทย กระทรวง/กรม ที่เป็นหน่วยงานหลักในปัจจุบันนี้ในการดูแลการจัดทำเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการส่งออกสินค้ากาแฟไทยยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเอกสาร การดำเนินการส่งเอกสารที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในทางสากลภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงานด้วยกันเอง ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจที่ตลาดเคลื่อนของเกษตรกรและผู้ประกอบการกาแฟในการจัดทำเอกสารจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้ถ่ายโอนองค์ความรู้ และวิธีการการจัดทำเอกสารให้แก่กลุ่มดังกล่าว

- **ความล่าช้าในการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารการส่งออกสินค้ากาแฟไทย**

การดำเนินการจัดทำและส่งออกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้ากาแฟไทยมายังหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการขั้นตอนต่อไป พบว่า มีความล่าช้าในการดำเนินการจัดทำและจัดส่งเอกสารที่ค่อนข้างใช้ระยะเวลานาน แม้จะมีระบบการรับส่งเอกสารด้วยระบบออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งก็ตาม แต่การดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันยังดำเนินการค่อนข้างล่าช้า ใช้ระยะเวลานาน ซึ่งอาจเกิดจากความสับสนและไม่ชัดเจนของหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบที่แท้จริง ตลอดจนสายการบังคับบัญชาที่ค่อนข้างยาวในการประสานงาน และดำเนินการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

- **การดำเนินการจัดบริการด้านเอกสารประกอบการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อการส่งออกของหน่วยงานภาครัฐที่มีความล่าช้า**

เนื่องจากการดำเนินการให้การรับรองของเอกสารมาตรฐานคุณภาพกาแฟไทยเพื่อการส่งออกมีบางส่วนที่ยังดำเนินการล่าช้า เช่น บุคลากรของภาครัฐในหน่วยงานที่ดำเนินการให้การรับรองเอกสาร โดยไม่ยึดอิงกับความเหมาะสม ความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบและหลักการที่ควรจะเป็นของการจัดทำและรับรองเอกสารรับมาตรฐานคุณภาพสินค้ากาแฟ เป็นการดำเนินการในลักษณะของดุลยพินิจของบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งทำให้อาจถูกมองในลักษณะการดำเนินงานที่เลือกปฏิบัติและไม่เป็นธรรมได้

สรุปได้ว่า ยังพบปัญหาเชิงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน และการส่งออกกาแฟของประเทศไทย หากต้องการยกระดับกาแฟโดยบูรณาการเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่ากาแฟโลก จำเป็นต้องส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรจัดทำมาตรฐานกาแฟตามสากล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงการส่งออกกาแฟจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้ามากขึ้น ให้มีสะดวก รวดเร็ว ง่ายขึ้น และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสากล

4.3.2 กระบวนการของการส่งออกกาแฟไทย: ส่วนของการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ

- **ปัญหาเริ่มต้นของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย**

กระบวนการส่งออกโดยทั่วไปแบ่งออกได้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียมเอกสาร พิธีทางศุลกากร การขนส่งสินค้าทางเรือหรือเครื่องบิน และการขนส่งสินค้าขึ้นฝั่งที่ประเทศปลายทางเพื่อกระจายสินค้าเข้าสู่ประเทศผู้บริโภค ทั้งนี้ จำนวนวันมีความสำคัญต่อการส่งออก เนื่องจากจำนวนวันที่ล่าช้าจะส่งผลกับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสารทางการค้าและการขนส่งทางบก พิธีการทางศุลกากรสำหรับการนำเข้าและการขนส่งภายในประเทศ

จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกกาแฟ เพื่อหาขั้นตอนที่ใช้เวลานานที่สุด พบว่า ผู้ส่งออกกาแฟใช้เวลาในการเตรียมเอกสารเพื่อการส่งออกนานที่สุดจากกระบวนการส่งออกทั้งหมด 4 ขั้นตอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐทั้งสิ้น ดังนั้น การศึกษานี้จึงลงรายละเอียดเชิงลึกมุ่งเน้นในขั้นตอนนี้ โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม เอกสาร และเวลาที่ใช้ในการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้แจ้งไว้หน้าเว็บไซต์กับสถานการณ์ความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลทุติยภูมิได้รวบรวมจากเว็บไซต์ของกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ <http://www.dft.go.th/th-th/index> และข้อมูลปฐมภูมิมาจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกกาแฟ เพื่อทำให้ทราบขั้นตอน เอกสาร และเวลาที่ใช้ในการติดต่อหน่วยงานภาครัฐซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการส่งออกกาแฟไทยที่มีหลายขั้นตอนและเกี่ยวข้องกับเอกสารหลายอย่างส่งผลให้เกิดจำนวนระยะเวลาที่ใช้ในการติดต่อกับ สรุปลงได้ดังนี้

- **การวิเคราะห์แผนผังสายธารคุณค่าสำหรับกระบวนการส่งออกกาแฟไทย**

ในหัวข้อนี้ ใช้แผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM) นำมาวิเคราะห์กระบวนการส่งออกกาแฟ เนื่องจากแผนผังสายธารคุณค่าจะแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่มีคุณค่า หรือกิจกรรมที่เป็นความสูญเปล่าในกระบวนการส่งออก ทำให้เข้าใจภาพรวมของกระบวนการจากมุมมองของผู้ประกอบการส่งออก และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ ปรับปรุงกระบวนการส่งออกกาแฟให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แนวทางที่ใช้จำแนกกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

- กิจกรรมที่เพิ่มมูลค่า (Value Added: VA) เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง หรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ในกระบวนการ จนนำไปสู่ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป
- กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่าแต่จำเป็น (Necessary but Non Value Added: NNVA) เป็นความสูญเปล่าแต่อาจจำเป็นต้องยอมให้เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต
- กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่า (Non-Value Added: NVA) ถือเป็นความสูญเปล่าและจำเป็นต้องกำจัดออกไป

จากการรวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัย และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่งออกกาแฟพบว่า กระบวนการส่งออกกาแฟไทยไปขายยังต่างประเทศ มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานที่ต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งหมด 6 หน่วยงานได้แก่

- สำนักบริการการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- สำนักบริหารการนำเข้า กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- สำนักงาน ณ อาคารตรวจสอบสินค้าขาออก ชั้น 2 ตึก CF-1 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- สำนักงาน ณ กองตรวจสินค้าขาออก กรมศุลกากร
- หน่วยงานรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า
- สำนักบริการศุลกากร 2 งานพิธีการส่งออก กรมศุลกากร

ในแต่ละขั้นตอนการติดต่อประสานงาน ต้องมีเอกสารประกอบการติดต่อเพื่อส่งออกที่หลากหลาย โดยต้องยื่นเอกสารตลอดกระบวนการส่งออกทั้งหมด 25 รายการ ขั้นตอนการส่งออกกาแฟไทยเริ่มจากการติดต่อกับสำนักบริการการค้าต่างประเทศ เพื่อขอทำบัตรประจำตัวผู้ส่งออก-นำเข้า จากนั้นขอจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกาแฟ เนื่องจากกรมการค้าต่างประเทศมีนโยบายการดำเนินงานแบบไร้กระดาษ (Paperless) คือ การใช้ระบบการส่งผ่านข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการใช้กระดาษ เพื่อลดการใช้ทรัพยากร และค่าใช้จ่ายในการเข้ามาติดต่อกับกรมการค้าของผู้ประกอบการ และเพิ่มความน่าเชื่อถือด้วยการใช้ระบบลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature) อีกทั้งเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลเรื่องเศรษฐกิจดิจิทัล ตามการดำเนินงานตามข้อตกลงการอำนวยความสะดวกด้านการค้าภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งในปัจจุบันมีกลุ่มสินค้า 2 กลุ่ม ที่ในการติดต่อขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร จากสำนักบริการการค้าต่างประเทศต้องติดต่อผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มสินค้าเกษตรนำเข้าภายใต้ WTO (รวมทั้ง AFTA และ FTA อื่นๆ) 21 รายการ และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มสินค้าส่งออก 5 รายการ ได้แก่ สินค้าถ่านหิน สินค้าโฟแทสเซียมเปอร์แมงกาเนต สินค้ากากถั่วเหลือง สินค้าเมล็ดกาแฟ และสินค้าผลิตภัณฑ์กาแฟหรือกาแฟสำเร็จรูป (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560) ดังนั้นหลังจากที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกาแฟแล้ว ต้องเข้าขอจดทะเบียนการใช้ระบบลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อน จากนั้นจึงดำเนินการขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักรได้ ในการส่งออกกาแฟจำเป็นต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าตามข้อบังคับขององค์การกาแฟระหว่างประเทศ

(International Coffee Organization: ICO) ด้วย จากนั้นยื่นตรวจสอบสินค้าส่งออกกับสำนักบริหารการนำเข้า ว่าสินค้าที่ผลิตถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดตามที่กำหนดไว้ในแต่ละประเทศ และขอหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดโดยใช้แบบฟอร์มตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศในแต่ละกลุ่มประเทศ จากนั้นถ้าหากประเทศผู้นำเข้าต้องการการรับรองเกี่ยวเรื่องใดเป็นพิเศษ ผู้ส่งออกต้องขอใบรับรองประเภทนั้นก่อน จึงจะสามารถผ่านพิธีการส่งออกทางศุลกากรได้ ผลวิจัยได้สรุปการวิเคราะห์กระบวนการการส่งออกกาแฟไทยที่มีทั้งหมด 9 ขั้นตอนด้วยแผนผังสายธารคุณค่าแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แผนผังสายธารคุณค่าสำหรับกระบวนการส่งออกกาแฟไทย

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	เวลาที่ใช้	แผนผังสายธารคุณค่า
1. ทำบัตรประจำตัวผู้ส่งออก-นำเข้า/บัตรผู้มอบอำนาจ	1.1 ผู้ประกอบการลงทะเบียน กรอกข้อมูลคำร้องแบบ บก.1 และ บก.1/1 ผ่านเว็บไซต์ www.dft.go.th	20 นาที	VA
	1.2 ผู้ประกอบการยื่นแบบบก.1 และ บก.1/1 ที่พิมพ์จากหน้าเว็บไซต์ พร้อมเอกสารแนบที่สำนักบริการการค้าต่างประเทศ	10 นาที	NVA
	1.3 รอเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร	10 นาที	NNVA
	1.4 รอเจ้าหน้าที่งานทะเบียนปรับปรุงข้อมูลทางระบบอิเล็กทรอนิกส์	10 นาที	NNVA
	1.5 รอเจ้าหน้าที่งานอนุมัติการจัดทำบัตรฯ	5 นาที	NVA
	1.6 รับบัตรประจำตัวผู้ส่งออก-นำเข้า/บัตรผู้มอบอำนาจ	5 นาที	VA
2. จัดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกาแฟ	2.1 บันทึกข้อมูลคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกาแฟรับอนุญาตและส่งคำร้องพร้อมทั้งส่งพิมพ์คำขอ	30 นาที	VA
	2.2 ยื่นคำขอพร้อมเอกสารแนบที่สำนักบริการการค้าต่างประเทศ	10 นาที	NVA
	2.3 รอเจ้าหน้าที่ทะเบียน ตรวจสอบข้อมูลและออกเลขทะเบียนผู้นำเข้า	10 นาที	NNVA
	2.4 รอเจ้าหน้าที่งานทะเบียน บันทึกผลการพิจารณาการขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเข้าสินค้า	30 นาที	NNVA
	2.5 รอผู้อำนวยการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายลงนาม และเจ้าหน้าที่งานสารบรรณบันทึกเลขที่ออกหนังสือและวัน/เดือน/ปีที่ ออก	280 นาที	NVA

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	เวลาที่ใช้	แผนผังสายธารคุณค่า
	หนังสือ และเจ้าหน้าที่งานทะเบียน แจ้งผลการพิจารณารับขึ้นทะเบียน เป็นผู้นำเข้าและบันทึกการอนุมัติ ลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์		
3. จัดทะเบียนการใช้ ระบบลายมือชื่อ อิเล็กทรอนิกส์	3.1 บันทึกข้อมูลการจดทะเบียน ผ่าน เว็บไซต์ www.dft.go.th พิมพ์ใบคำ ขอตามรูปแบบที่ขอจดทะเบียน	20 นาที	VA
	3.2 ยื่นคำขอจดทะเบียนที่สำนักบริการ การค้าต่างประเทศ	10 นาที	NVA
	3.3 รอเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบข้อมูล และอนุมัติการเข้าใช้งานระบบ	30 นาที	NVA
4. ยื่นคำร้องขอ ใบอนุญาตส่งออก สินค้าไปนอกราชอาณาจักร	4.1 ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตส่งสินค้า ไปนอกราชอาณาจักรผ่านเว็บไซต์ www.dft.go.th	20 นาที	VA
	4.2 ติดต่อเจ้าหน้าที่ที่สำนักบริการ การค้าต่างประเทศ	60 นาที	NNVA
	4.3 รอเจ้าหน้าที่ตรวจสอบบัตร ประจำตัว/ พร้อมทั้งพิมพ์เอกสาร ชุดคำขอให้ผู้ยื่นลงนามพร้อม แนบ เอกสารประกอบคำขอ		
	4.4 รอเจ้าหน้าที่พิจารณาเอกสาร ประกอบคำขอ และลงนามพร้อมทั้ง จ่ายใบอนุญาต	100 นาที	NVA
5. ยื่นคำร้องขอหนังสือ รับรองถิ่นของ ICO	5.1 ยื่นคำร้องขอหนังสือรับรอง พร้อม เอกสารแนบ ที่สำนักบริการการค้า ต่างประเทศ	10 นาที	VA
	5.2 รอเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสาร รับคำรับรองฯและหนังสือมอบ อำนาจให้ดำเนินการ	30 นาที	NNVA
	5.3 รอเจ้าหน้าที่พิจารณา ตรวจสอบ ความครบถ้วน ยืนยันความถูกต้อง พิมพ์ผลการตรวจสอบ และลงนาม รับรอง		
	5.4 รอการลงนามอนุมัติ ประทับตราชื่อ และตำแหน่งผู้ลงนามอนุมัติ และ จ่ายผลการตรวจสอบ	2.97 วัน	NVA
6. ยื่นตรวจสอบข้อมูล	6.1 ยื่นคำรับรองข้อมูลการผลิตสินค้า	20 นาที	VA

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	เวลาที่ใช้	แผนผังสายธารคุณค่า
การผลิตสินค้าถูกต้องตามถิ่นกำเนิด	ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้า ผ่านเว็บไซต์ www.dft.go.th และพิมพ์ใบคำรับรอง		
	6.2 ยื่นใบคำรับรองข้อมูลการผลิตสินค้าที่สำนักบริการการค้าต่างประเทศ	40 นาที	NNVA
	6.3 รอเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารตรวจสอบทางกายภาพ		
	6.4 รอการพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง และออกผล		
7. ยื่นขอหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ในแต่ละกลุ่มประเทศ	7.1 กรอกรายขอหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าผ่านเว็บไซต์ www.dft.go.th และแนบเอกสารและสำเนาผ่าน Digital Signature	30 นาที	VA
	7.2 รอเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสาร	30 นาที	NNVA
	7.3 รอเจ้าหน้าที่พิจารณา ออกผลคำร้อง	1.96 วัน	NVA
8. ยื่นขอใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า	8.1 รอเจ้าหน้าที่พิจารณาความถูกต้อง และออกผล	1 วัน	NVA
9. ผ่านพิธีการส่งออกทางศุลกากร	9.1 ยื่นคำขอลงทะเบียนเป็นผู้ส่งข้อมูล และ ผู้รับ ข้อมูล กับ ระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากร, เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อมูล	15 นาที	VA
	9.2 รอเจ้าหน้าที่ออก User Profile สำหรับทดสอบ และแจ้ง email กลับไปยังผู้ประกอบการ	1 วัน	NVA
	9.3 รอการพิจารณาข้อมูลที่ประกอบทดสอบส่งเข้ามาในระบบของกรมศุลกากร	2 วัน	NVA
	9.4 รอเจ้าหน้าที่ออก User Profile สำหรับใช้งานจริง และแจ้ง email กลับไปยังผู้ประกอบการ	2 วัน	NVA

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากตารางการวิเคราะห์สายธารคุณค่ากระบวนการส่งออกกาแฟไทย พบว่า ผู้ประกอบการจะใช้เวลาติดต่อกับหน่วยงานในขั้นตอนการส่งออกกาแฟจำนวน 12.46 วัน หรือประมาณ 13 วัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่สร้างมูลค่าในหลายกระบวนการ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในขั้นตอนการรอพิจารณาออกใบอนุญาต และการตรวจสอบ

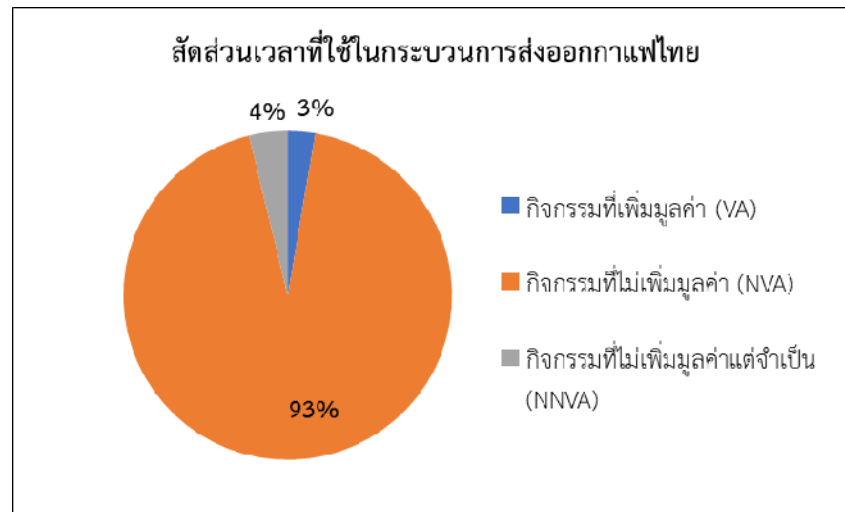
ความถูกต้องของเอกสารหลักฐานต่างๆ ของผู้ประกอบการ เนื่องจากกระบวนการส่งออกต้องใช้เอกสารยื่นเรื่อง พร้อมเอกสารแนบในทุกขั้นตอน สามารถสรุปสัดส่วนกิจกรรมการดำเนินการส่งออกกาแฟ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 สัดส่วนกิจกรรมในกระบวนการส่งออกกาแฟไทย

มูลค่ากิจกรรม	กิจกรรม		เวลาที่ใช้	
	จำนวนกิจกรรม	เปอร์เซ็นต์	เวลา (นาทิต)	เปอร์เซ็นต์
กิจกรรมที่เพิ่มมูลค่า (VA)	9	30	170	2.69
กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่า (NVA)	13	43.33	5,920	93.52
กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่าแต่จำเป็น (NNVA)	8	26.67	240	3.79
รวม	30	100	6,330	100

หมายเหตุ การเปลี่ยนหน่วยเวลาจากวันเป็นนาทิต คิดตามเวลาการทำงานหนึ่งวันเท่ากับ 8 ชั่วโมง ดังนั้นเวลาหนึ่งวันเท่ากับ 480 นาทิต

ที่มา: คณะผู้วิจัย

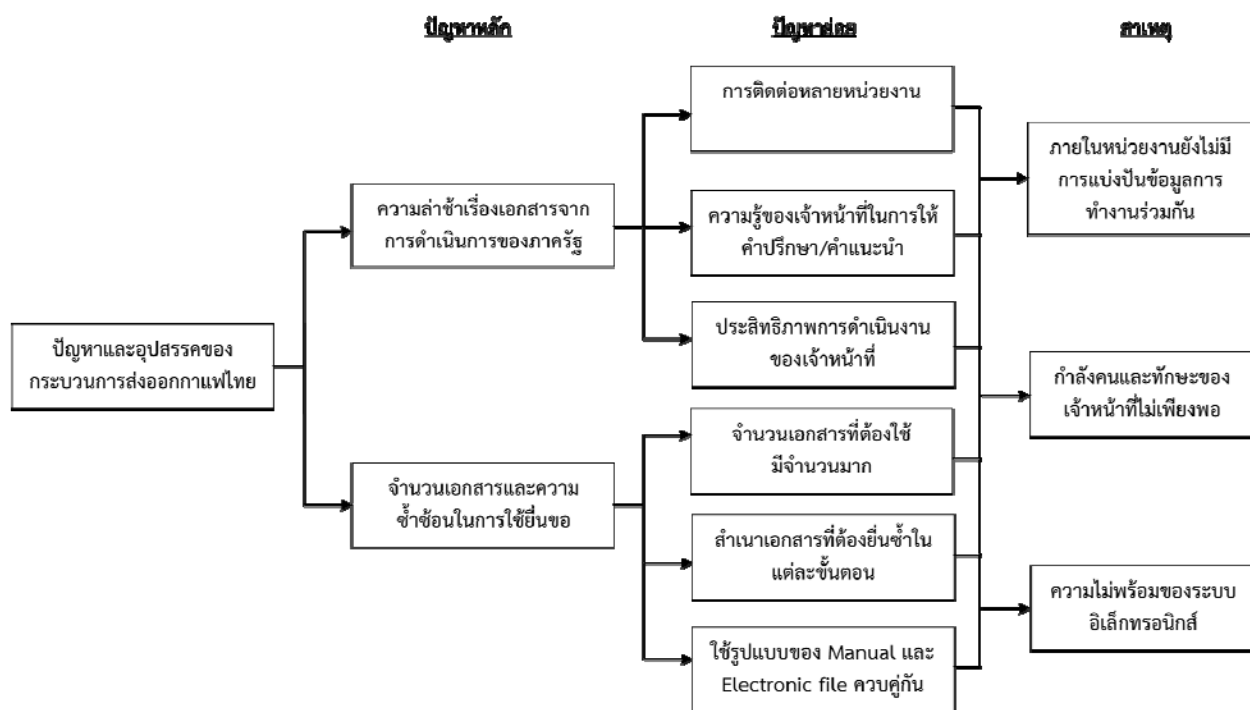
ภาพที่ 4.10 แสดงสัดส่วนเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย

ที่มา: คณะผู้วิจัย

• ปัญหาของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย

จากการวิเคราะห์กิจกรรมผ่านแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM) สำหรับกระบวนการส่งออกกาแฟไทย พบว่า มาจากปัญหาหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ ความล่าช้าเรื่องเอกสารจากการดำเนินการของภาครัฐ และจำนวนเอกสารและความซับซ้อนในการใช้ยื่นขอ โดยมีสาเหตุสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ ภายในหน่วยงาน ซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง กรม กอง สำนักงาน ยังไม่มีการแบ่งปันข้อมูลการทำงานร่วมกัน กำลังคนและทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีไม่เพียงพอ และความไม่พร้อมของระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับการรับส่งเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่เป็นระบบไร้เอกสาร (Paperless)

ดังนั้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกกาแฟของผู้ประกอบการไทย และส่งผลในภาพรวมของความสามารถในการแข่งขันในระดับการค้าโลก ดังนี้

ภาพที่ 4.11 ปัญหาและสาเหตุของกระบวนการส่งออกกาแฟไทย
ที่มา: คณะผู้วิจัย

รายละเอียดของปัญหาย่อยของกระบวนการส่งออกกาแฟไทยเป็นดังนี้

➤ **ปัญหาหลักที่ 1: ความล่าช้าเรื่องเอกสารจากการดำเนินการของภาครัฐ**

มาจากปัญหาย่อย 3 ประเด็น ได้แก่

- **การติดต่อหลายหน่วยงาน** การดำเนินการของผู้ประกอบการเพื่อการส่งออกกาแฟไทย ต้องเข้าติดต่อกับหลายหน่วยงาน รวมทั้งหมด 6 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักบริการการค้าต่างประเทศ สำนักบริหารการนำเข้า สำนักงานอาคารตรวจสอบสินค้าขาออก สำนักงานกองตรวจสินค้าขาออก หน่วยงานรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า และสำนักบริการศุลกากร ทั้งนี้ การติดต่อในแต่ละหน่วยงานต้องใช้เวลาในการดำเนินงานมาก ต้องมีเอกสารประกอบการติดต่อเพื่อส่งออกที่หลากหลาย อีกทั้งยังเกิดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน ที่เกิดจากการตรวจสอบสำเนาเอกสารหลักฐานที่เหมือนกันของผู้ประกอบการ หรือการกรอกข้อมูลรายละเอียดของผู้ประกอบการ เนื่องจากขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ และยังไม่มีระบบการแบ่งปันข้อมูลกัน

- **ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในการให้คำปรึกษา/คำแนะนำ** บางครั้งของการติดต่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องใช้เวลาในการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำ ยกตัวอย่างเช่น กรณีอยู่ต่างจังหวัด การขอคำปรึกษากับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่าเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถให้ข้อมูลได้ทันที จะต้องรอเวลา เนื่องจากขอเวลาโทรปรึกษาเจ้าหน้าที่ส่วนกลางอีกที การพิจารณาข้อกฎหมายที่ต้องใช้อำนาจดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่อาจจะพบความล่าช้า กรณีการยื่นเครื่องหมายการค้า ถ้ามีข้อคำถามสงสัยจำเป็นต้องรอข้อมูลในการตอบจากเจ้าหน้าที่ประมาณ 1 สัปดาห์
- **ประสิทธิภาพการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่** ส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเอกสารในรูปแบบ Manual ทำให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน ซึ่งพบว่า ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่มีผลต่อการดำเนินงาน และการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน รวมถึงการพิจารณาใบคำร้องของผู้ประกอบการ อีกทั้งความใส่ใจและความรับผิดชอบในการเดินเรื่องเอกสารการส่งต่อเอกสารใบคำร้องให้กับผู้รับผิดชอบในส่วนงานถัดไป

➤ ปัญหาหลักที่ 2: จำนวนเอกสารและความซ้ำซ้อนในการใช้ยื่นขอ

มาจากปัญหาย่อย 3 ประเด็น ได้แก่

- **จำนวนเอกสารที่ต้องใช้มีจำนวนมาก** เนื่องจากกระบวนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกทั้ง 6 หน่วยงาน ต้องมีเอกสารประกอบการติดต่อเพื่อส่งออกที่หลากหลาย จำนวนเอกสารตลอดทั้งกระบวนการส่งออกมีทั้งสิ้น 25 รายการ และมีจำนวนหลายร้อยข้อมูลในการกรอกข้อมูลของรายการทั้งหมด
- **สำเนาเอกสารที่ต้องยื่นซ้ำในแต่ละขั้นตอน** จำนวนเอกสารตลอดทั้งกระบวนการส่งออกมีทั้งสิ้น 25 รายการ ภายใน 25 รายการนี้ เป็นสำเนาเอกสารที่ต้องยื่นซ้ำในต่อหน่วยงานเดิม แต่เป็นการดำเนินงานในขั้นตอนที่แตกต่างกันทั้งหมด 10 รายการ อีกทั้งในการกรอกรายละเอียดในเอกสาร หรือใบคำร้องต่างๆ มักมีคำถามที่ซ้ำซ้อนเหมือนกันในแต่ละคำร้อง ในแต่ละกระบวนการต้องการเอกสารแนบฉบับเดียวกัน ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีสำเนาเอกสารยื่นหลายฉบับ
- **ใช้รูปแบบของ Manual และ Electronic file ควบคู่กัน** ถึงแม้ว่าจะมีการนำระบบการส่งผ่านข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic file) เข้ามาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการกรอกรายละเอียดยื่นใบคำร้องของผู้ประกอบการ แต่ผู้ประกอบการยังต้องพิมพ์หน้าเอกสารเป็นแผ่น (Manual) พร้อมแนบสำเนาหลักฐานเพื่อเข้ามายื่นติดต่อในหน่วยงานอยู่

โดยมีสาเหตุหลักมาจาก 1) ภายในหน่วยงานยังไม่มีแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน เช่น ในขั้นตอนทำบัตรประจำตัวผู้ส่งออก-นำเข้า/บัตรผู้มอบอำนาจ และขั้นตอนการขอจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกาแฟ ผู้ประกอบการต้องกรอกรายละเอียดผู้จดทะเบียนทั้งสองขั้นตอน แม้กว่าทั้งสองกระบวนการนี้จะดำเนินงานภายใต้หน่วยงานเดียวกันคือ สำนักบริการการค้าต่างประเทศ 2) กำลังคนและทักษะของเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่เพียงพอ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจในทุกขั้นตอนของกระบวนการการส่งออกมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการการส่งออกได้อย่างชัดเจน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่สามารถตอบคำถาม และให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการได้อย่างครบถ้วน มักเป็นหัวหน้างานหรือหัวหน้าฝ่าย และ 3) ความไม่พร้อมของ

ระบบอิเล็กทรอนิกส์ หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอในการพัฒนา จึงทำให้ระบบไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในขั้นตอนกระบวนการส่งออกและวางแนวทางการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน จึงควรใช้แนวทางการดำเนินงานของกรอบข้อตกลงการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เพิ่มคุณภาพการบริการของหน่วยงานภาครัฐและมีการพัฒนากระบวนการจัดการด้านเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดเวลาการติดต่อหน่วยงานต่างๆ และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการส่งออกกาแพ ไทยให้สูงขึ้น จากการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำว่า **ควรพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือ One-Stop Service ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ** เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ โดยควรพัฒนาให้เป็น Paperless ได้ทุกขั้นตอนและดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติของสากล อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยยังพบปัญหาของการเชื่อมโยง One-Stop Service ของไทย 6 ประเด็นสำคัญ รายละเอียดดังนี้

➤ การขาดโครงสร้างของกฎหมายที่ครอบคลุมการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากปัจจุบันมีการประกาศจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการนำเข้า การส่งออก การนำผ่านและโลจิสติกส์ พ.ศ.2557 ที่ระบุว่า รูปแบบและมาตรฐานของข้อมูลที่น่ามาแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ และวิธีการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐ และต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และมอบหมายให้กรมศุลกากรมีหน้าที่ดูแลและพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จุดเดียว (National Single Window: NSW) ตามระเบียบนี้ ซึ่งในทางปฏิบัติกรมศุลกากรไม่มีอำนาจสั่งการหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้พัฒนาระบบร่วมกัน ดังนั้นการพัฒนาระบบ NSW ของหน่วยงานในประเทศไทยจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างพร้อมเพรียงกันและไม่มีประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งยังส่งผลต่อเนื่องให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้

- การมีขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

เนื่องจากยังไม่มีระเบียบมาตรฐานบังคับให้ทุกหน่วยงานร่วมบูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกัน มีเพียงคู่มือแนวทางการจัดทำมาตรฐานข้อมูลภาครัฐ ที่จัดทำเพื่อเป็นแนวในการดำเนินงานให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่สนใจดำเนินการให้สอดคล้องกัน จึงทำให้ไม่สามารถมองสภาพปัญหาความซ้ำซ้อน ยุ่งยากในระบบการเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถวางแผนกำหนดแนวทางการแก้ไขพัฒนาระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในกระบวนการส่งออกกาแพ ผู้ประกอบการส่งออกยังจำเป็นต้องกรอกรายละเอียดส่วนตัว ได้แก่ เลขบัตรประจำตัวประชาชน เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร และที่อยู่ผู้ส่งออกใหม่ทุกครั้ง เมื่อยื่นขอหนังสือรับรองข้ามหน่วยงาน หรือแม้แต่ในหน่วยงานเดียวกัน แต่คนละส่วนงาน ผู้ประกอบการก็ต้องกรอกรายละเอียดใหม่ทุกครั้ง ทำให้ต้องใช้เวลาในกระบวนการดำเนินงานมาก ทั้งจากการกรอกข้อมูลของผู้ประกอบการ และการตรวจสอบข้อมูลของเจ้าหน้าที่

- ความแตกต่างของรูปแบบและโครงสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูล

เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ทั้งสองหน่วยงานจะต้องใช้เวลาศึกษาและทำความเข้าใจในรูปแบบ และโครงสร้างของข้อมูลของอีกหน่วยงานหนึ่ง

ก่อนจะเริ่มวางแผนและเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และหากมีหน่วยงานใหม่ต้องการเข้ามาแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วย ก็ต้องมีการศึกษารูปแบบและโครงสร้างการจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานใหม่ และเป็นเช่นนี้ต่อไปกับหน่วยงานถัดไปที่ต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูล ดังนั้นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลจึงเป็นการดำเนินงานที่ต้องใช้เวลาและบุคลากรที่สิ้นเปลือง ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้อย่างช้า หากมีการกำหนดโครงสร้างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น ในปัจจุบันกรมศุลกากรในนำระบบเทคโนโลยี Electronic Business Extensible Markup Language (ebXML) มาใช้ในการรับส่งข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาความหลากหลายของรูปแบบข้อมูลในองค์กรต่างๆ เนื่องจากเป็นระบบที่มีการป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลสูง และมีต้นทุนต่ำกว่าซึ่งหน่วยงานอื่นอย่างเช่น สำนักบริหารการค้าต่างประเทศยังใช้ระบบ Electronic Data Interchange (EDI) อยู่ ซึ่งเป็นระบบที่ค่อนข้างซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้เครือข่ายเฉพาะในลักษณะ Value Added Network (VAN) ทำให้ผู้ประกอบการส่งออกธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่ค่อยได้รับประโยชน์จากระบบนี้

- **การขาดกลไกมาตรฐานเพื่อการบริหารการบูรณาการ**

เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีระบบกลางที่เป็นตัวควบคุมดูแลและเชื่อมโยงระบบจากหน่วยงานต่างๆ ให้เชื่อมโยงกันได้โดยสมบูรณ์ และสามารถประมวลผลภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การมีแม่ข่าย Universal Description, Discovery and Integration (UDDI) แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เสมือนเป็นสมุดหน้าเหลือง/หน้าขาว ในการสืบค้นขั้นตอนกระบวนการส่งออกทั้งหมดได้ในแหล่งเดียว ถือเป็นอุปสรรคแก่ผู้ประกอบการส่งออกรายใหม่ ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการส่งออก

➤ **การขาดกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ**

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการขนส่งสินค้าและบริการ พ.ศ.2552 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ (กบส.) กำกับดูแล ประสานงาน และเร่งรัดติดตามการดำเนินงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ โดยนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการกบส. และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนานโยบายและกำกับดูแลระบบ National Single Window (NSW) ตามมติเห็นชอบหลักการร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ รวมทั้งการออกแบบและจัดทำมาตรฐานการเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อให้สามารถลดขั้นตอนการกระบวนการนำเข้า ส่งออก และโลจิสติกส์ของประเทศเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์และไร้เอกสาร รวมทั้งพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องและงบประมาณสนับสนุน โดยมอบหมายให้อธิบดีกรมศุลกากรดำรงตำแหน่งประธานคณะอนุกรรมการ ภายใต้การกำกับดูแลของกบส.

ถึงแม้ว่าจะมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบวางแผนการปฏิบัติ และแนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูล NSW แต่ผู้นำของคณะทำงานดังกล่าว ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จที่สามารถสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาระบบ NSW ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้การพัฒนาระบบเชื่อมโยงระบบ NSW เกิดเป็นการทำงานแบบแยกส่วน (Fragmentation) คือแต่ละหน่วยงานดำเนินงานสร้างระบบของตัวเองภายในองค์กร ดังนั้นจึงไม่เกิดการบูรณาการการพัฒนาระบบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาระบบ NSW ไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และไม่เป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกันทุกหน่วยงาน

การดำเนินงานที่ผ่านมาของคณะอนุกรรมการพัฒนานโยบายและกำกับดูแลระบบ National Single Window (NSW) พบว่า มีการจัดการประชุมคณะอนุกรรมการ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลกับ NSW ประมาณปีละ 4 ครั้ง และหน่วยงาน กบส. มีจัดประชุมรวมคณะทำงานทั้งหมด เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศเพียงปีละ 1-2 ครั้ง และพบว่า ในการประชุม กบส. แต่ละครั้งมีหัวข้อการประชุมที่หลากหลาย และหัวข้อเรื่องการพัฒนา NSW เป็นเพียงหัวข้อย่อยในการประชุมแต่ละครั้งเท่านั้น ทำให้หัวข้อการประชุมนี้อาจไม่ได้รับความสำคัญมากนัก ส่งผลให้การพัฒนาระบบ NSW ยังไม่เกิดความคืบหน้าและไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

➤ แนวทางการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลไม่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของหน่วยงาน

เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานจะมีการกำหนดพันธกิจในการดำเนินงาน รวมถึงกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกิจ ซึ่งนอกจากกรมศุลกากรแล้ว การอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ใช่พันธกิจหลักในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ดังนั้นจึงส่งผลให้การพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูล NSW ไม่ได้รับความสำคัญ อีกทั้งบางหน่วยงานได้ตั้งงบประมาณการพัฒนาระบบเพื่อนำไปใช้พัฒนาส่วนงานพันธกิจหลักของหน่วยงาน หรือไม่ได้มีการจัดทำโครงการของงบประมาณสำหรับพัฒนาระบบเพิ่มเติม ส่งผลให้การดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูล NSW ไม่เกิดประสิทธิภาพ และไม่สามารถดำเนินการได้อย่างพร้อมเพรียงกันทุกหน่วยงาน

➤ ปัญหาเชิงสถาบัน

เมื่อการดำเนินงานภายในหน่วยงานภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นเวลานานมักเกิดแรงต้าน ในการปรับเปลี่ยนวิธีการและขั้นตอนการทำงานที่มีความคุ้นชิน อีกทั้งการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาทดแทนการทำงานของบุคลากร จะส่งผลให้บุคลากรที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบส่วนงานนั้นๆ มีความรู้สึกว่าได้ได้รับความสำคัญจากหน่วยงานต้นสังกัดน้อยลง โดยเฉพาะเรื่องการรับรองเอกสารต่างๆ หากมีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบรับรองแล้ว จะส่งผลให้อำนาจการตัดสินใจของบุคลากรผู้มีอำนาจในหน่วยงานนั้นลดน้อยลง ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มบุคลากรเกิดแรงต้านในนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ภายในหน่วยงาน อีกทั้งการดำเนินงานเดิมเป็นการดำเนินงานด้วยระบบ Manual หรือเป็นการดำเนินงานผ่านเอกสารที่เป็นแผ่นกระดาษ บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานสูง จึงไม่มีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้า และแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรูปแบบเอกสารการดำเนินงานให้เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากบุคลากรยังคุ้นเคยกับการติดต่อสื่อสารบนพื้นฐานของกระดาษ

บางครั้งจึงมีการพิมพ์เอกสารออกมาเป็นแผ่นกระดาษเพื่อตรวจสอบข้อมูล ทำให้ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเข้าสู่การดำเนินงานแบบไร้กระดาษได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

➤ ปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การดำเนินงานเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถแบ่งได้ 3 ส่วนคือ การเชื่อมโยงแบบภาครัฐบาลสู่ภาครัฐบาล (G2G) กลุ่มผู้ประกอบการสู่ภาครัฐบาล (B2G) และ กลุ่มผู้ประกอบการสู่กลุ่มผู้ประกอบการ (B2B) ในปัจจุบันกรมศุลกากรหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลได้ดำเนินงานเชื่อมโยงข้อมูลในส่วนภาครัฐบาลสู่ภาครัฐบาล (G2G) ได้ 33 หน่วยงานแล้ว แต่มีเพียง 27 หน่วยงานที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้ทุกประเภทสินค้า/เอกสาร ได้แก่ 1. กรมศุลกากร 2. กรมโรงงานอุตสาหกรรม 3. กรมทรัพยากรธรณี 4. กรมควบคุมโรค 5. กรมป่าไม้ 6. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 7. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 8. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) 9. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ 10. กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ 11. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 12. กรมการขนส่งทางบก 13. กรมเจ้าท่า 14. การยางแห่งประเทศไทย 15. การท่าเรือแห่งประเทศไทย 16. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 17. สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 18. สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย 19. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ 20. กรมการค้าภายใน 21. กรมสรรพสามิต 22. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 23. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 24. สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ 25. กรมธุรกิจพลังงาน 26. กรมศิลปากร และ 27. กรมประมง และมี 5 หน่วยงานที่มีการเชื่อมโยงภายใต้ระบบ NSW แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกประเภทสินค้า/เอกสาร ได้แก่ 1. กรมการอุตสาหกรรมทหาร 2. กรมวิชาการเกษตร 3. กรมการปกครอง 4. กรมการค้าต่างประเทศ และ 5. กรมปศุสัตว์ และยังมีอีก 1 หน่วยงานที่ถึงแม้จะมีการเชื่อมโยงข้อมูลแล้ว แต่ยังต้องใช้เอกสารในรูปแบบกระดาษเพื่อใช้ผ่านพิธีศุลกากรอยู่ คือ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และขณะนี้กรมศุลกากรกำลังวางแผนการดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการสู่ภาครัฐบาล (B2G) อยู่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้งานระบบการเชื่อมโยงข้อมูลผ่าน NSW ยังไม่สามารถเพิ่มการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้กับทุกประเภทสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

➤ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทั้งงบประมาณการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากร ซึ่งหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนา คือ กรมศุลกากร จึงส่งผลให้ไม่มีอำนาจมอบหมายจัดการกับงบประมาณ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ไปพัฒนาระบบได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

4.4 ผลการศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

4.4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก

ในการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อเพิ่มโอกาสการส่งออก ย่อมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาตลอดโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่การวิจัยและพัฒนา เตรียมการเพาะปลูก การแปรรูป การขนส่ง จนถึงการ

ส่งออก ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และองค์กรต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ ให้กาแฟได้รับมาตรฐานตลอดโซ่อุปทานกาแฟและสามารถส่งออกได้ ในหัวข้อนี้จึงนำผลวิจัยของโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการมารวบรวมและสรุปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟแต่ละช่วงกิจกรรมของโซ่อุปทาน โดยโครงการวิจัยย่อยที่ 1 จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์และ Specialty coffee และโครงการวิจัยย่อยที่ 2 จะเกี่ยวข้องกับการกระบวนการส่งออก แล้วรวมกันทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก สรุปได้ดังนี้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดูแลในเรื่องของปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในการเกษตร มูลนิธิสายใยแผ่นดินดูแลในเรื่องของการจัดหาเมล็ดพันธุ์กาแฟแก่เกษตรกรผู้ผลิต มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และโครงการหลวง มีหน้าที่หลักในการสนับสนุนการผลิตเกษตรอินทรีย์และอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร นอกเหนือจากนั้น คือ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนในการสนับสนุนธุรกิจ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มสมาชิก ร่วมกับศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ในการสนับสนุนธุรกิจการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อการจัดจำหน่ายและการส่งออก รวมทั้งมีหน่วยงาน Social Enterprise เช่น บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด มีส่วนในการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยงานในการออกกระเบียนการรับรองมาตรฐาน มกช. ร่วมกับสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ที่ได้รับการรับรองจากมาตรฐาน IFOAM ว่าเป็นระบบตรวจสอบและรับรองเทียบเท่าระดับสากล ซึ่งถูกจัดสถานะเป็นหน่วยงานเอกชน มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกรในการขอรับการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาตรฐานในระดับสากล นอกเหนือจาก มกท. ประเทศไทยมีผู้ให้บริการในการตรวจสอบที่เป็นเอกชน เช่น บริษัท ไบโอะเอกริเสิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัท คอนโทรลยูเนียน เวิลด์ กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด BCS ÖKO-GARANTIE GMBH (BSC) สถาบัน ECOCERT และ IMO Control Private ซึ่งเป็นผู้ให้บริการภายในประเทศ รวมทั้งมีหน่วยงาน Australian Certified Organic (ACO) ของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นผู้ให้บริการจากต่างประเทศ

นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งออกกาแฟ โดยเฉพาะขั้นตอนที่ผู้ประกอบการส่งออกยื่นเอกสารติดต่อหน่วยงานภาครัฐ ยกตัวอย่างเช่น กรมการค้าต่างประเทศที่มีหน่วยงานภายในต่างๆ ได้แก่ สำนักบริการการค้าต่างประเทศ ทำหน้าที่หลักเกี่ยวกับตรวจสอบและพิจารณาดำเนินการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า และจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้าและผู้รับมอบอำนาจ สำนักบริหารการนำเข้า ทำหน้าที่หลักเกี่ยวกับตรวจสอบและรับรองคุณสมบัติทางด้านแหล่งกำเนิดของสินค้า และตรวจพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าหลังจากข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศผู้นำเข้าหรือตามประเทศผู้นำเข้าร้องขอ นอกจากนั้น หน่วยงานให้บริการออกหนังสือสำคัญการส่งออก-นำเข้าสินค้าในส่วนกลาง เป็นสำนักบริการการค้าต่างประเทศมี 3 แห่งที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ ได้แก่ สำนักงาน ณ อาคารตรวจสอบสินค้าขาออก ชั้น 2 ตึก CF-1 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สำนักงาน ณ กองตรวจสินค้าขาออก กรมศุลกากร ท่าเรือกรุงเทพ และศูนย์บริการส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ กรมส่งเสริมการส่งออก ทำหน้าที่ให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า อีกทั้ง กรมศุลกากร เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดตั้งระบบอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว (National Single Window: NSW) ซึ่งเป็นระบบศูนย์กลางการเชื่อมโยงข้อมูลแบบบูรณาการระหว่าง

หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการนำเข้า การส่งออก และโลจิสติกส์ รวมถึงพัฒนาระบบควบคุมทางศุลกากรให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกันเพื่อให้ การตรวจสอบและควบคุมทางศุลกากรมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ได้สรุปหน่วยงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟของประเทศไทย

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
หน่วยงานภาครัฐ	
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)	- จัดทำมาตรฐาน และรับผิดชอบในเรื่องกระบวนการตรวจรับรองระบบงานด้านเกษตรอินทรีย์ - ให้การรับรองระบบงานแก่หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) และหน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) ในสาขาต่างๆ เช่น การรับรองผลิตภัณฑ์ (Product Certification) การรับรองการบริหารงานคุณภาพ (Quality Management System Certification) เพื่อให้หน่วยรับรอง (CB) และหน่วยตรวจ (IB) ไปตรวจสอบและรับรองมาตรฐานให้แก่ ฟาร์ม โรงงาน ผู้ประกอบการ ในขอบข่ายต่างๆ เช่น หลักการทั่วไปเกี่ยวกับสุขลักษณะอาหาร (GMP) การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (HACCP) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ด้านเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นต้น
- กองนโยบายเทคโนโลยีการเกษตร และเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- ศึกษา วิเคราะห์และจัดทำนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนากเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่ง รวมถึงเกษตรอินทรีย์ - ประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเกษตรกร และเกษตรกร ในการดำเนินงานด้านนวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดระบบการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน - สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือให้เกิดผลงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร ด้านนวัตกรรม ทาง การเกษตร องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเกษตรกร และเกษตรกร เพื่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในแนวทาง พัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
- กลุ่มงานพัฒนาเกษตรอินทรีย์ สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- สนับสนุนการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการอารักขาพืชด้วยชีววิธี - ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการใช้แมลงและสิ่งมีชีวิตต่างๆ เช่น จุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช - ผลิตและขยายพันธุ์สิ่งมีชีวิตเหล่านี้เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ในการอารักขาพืชด้วยชีววิธี
- กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการกักพืช กฎหมายว่าด้วยฉุ่ย กฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย กฎหมายว่าด้วยการควบคุมยาง กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง - ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย และพัฒนาวิชาการเกษตรด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับพืช - ให้บริการด้านการวิเคราะห์ ทดสอบ ตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานสินค้าพืช และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ปุ๋ย พืช วัสดุการเกษตร ผลผลิต และผลิตภัณฑ์พืช การบริการส่งออกสินค้าเกษตร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง - ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยให้บริการในการเป็นวิทยากร และให้คำปรึกษาในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรอินทรีย์ และหลักสูตรการตรวจรับรองพืชอินทรีย์ - ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง
- สำนักงานควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- ควบคุมการนำเข้า ส่งออก และการเคลื่อนย้ายพืชตามกฎหมายว่าด้วยการกักพืช - ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายพันธุ์พืชตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช - ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายปุ๋ยตามกฎหมายว่าด้วยปุ๋ย - ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายวัตถุมีพิษตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย - ให้บริการการนำเข้าและการส่งออกสินค้าเกษตร
- กรมพัฒนาที่ดิน	- วิจัย พัฒนา ส่งเสริม และขยายผลการใช้ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมีและสารเคมี - ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง - รับรองมาตรฐานสินค้าประเภทปัจจัยการผลิตทางการเกษตรจำนวน 11 ชนิด ได้แก่ จุลินทรีย์สำหรับทำปุ๋ยหมัก จุลินทรีย์สำหรับทำปุ๋ยอินทรีย์ จุลินทรีย์ป้องกันโรคราก

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
	และโคนเน่าของพืช ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ยิบซัม ปูนมาร์ล หินปูนบด โดโลไมท์ ปูนขาว สารสกัดอินทรีย์
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)	- บูรณาการแผนงานโครงการพัฒนาถ่ายทอดเทคโนโลยี - จัดการระบบข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ - สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ ทั้งในส่วนของรูปแบบนวัตกรรมการผลิตในวิถีเกษตรอินทรีย์ ปัจจัยการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ และธุรกิจใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ - ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการลงทุนธุรกิจนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ ทั้งด้านการผลิต ปัจจัยการผลิต การแปรรูป การตรวจสอบรับรองมาตรฐาน การแปรรูป และรูปแบบธุรกิจใหม่ - ผลักดันผลิตภัณฑ์นวัตกรรมอินทรีย์จากประเทศไทย ส่งออกไปยังต่างประเทศด้วยการส่งเสริมผู้ประกอบการนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ - สร้างเครือข่ายนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ ที่เป็นความร่วมมือทางวิชาการในการจัดการความรู้และนวัตกรรมอินทรีย์
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- การออกเอกสารสิทธิแสดงพื้นที่ทำกินแก่เกษตรกร
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	- สนับสนุน ผลักดัน และแนะนำ การส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์
- สำนักบริการการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ	- ตรวจสอบและพิจารณาดำเนินการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า - กำกับดูแลการส่งออกและนำเข้าสินค้าของผู้ประกอบการให้เป็นไปตามปริมาณที่ได้รับการจัดสรร - ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องในการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า - เป็นศูนย์ข้อมูลและสถิติการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาต และหนังสือรับรองหรือหนังสือสำคัญการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
	- จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้า และผู้รับมอบอำนาจ - ศึกษา วิเคราะห์ และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาระบบการให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาต และหนังสือรับรองการส่งออก และนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า รวมทั้งส่งเสริมการใช้งานระบบ - ให้คำปรึกษาแนะนำและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับการให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ใบอนุญาต และหนังสือรับรองการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีการจัดระเบียบการส่งออกและนำเข้า
สำนักบริหารการนำเข้า กรมการค้าต่างประเทศ	- ศึกษา วิเคราะห์กว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศหรือวิธีปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศ - ศึกษา วิเคราะห์ และติดตามภาวะการค้าของสินค้าต่างๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการทางด้านแหล่งกำเนิดสินค้า - ศึกษา กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการแอบอ้างแหล่งกำเนิดสินค้า - กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการตรวจสอบและรับรองคุณสมบัติทางด้านแหล่งกำเนิดของสินค้า - ตรวจสอบต้นทุนและกระบวนการผลิตของสินค้าเพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรหรือสิทธิพิเศษอื่นจากประเทศคู่ค้า - ตรวจสอบพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าย้อนหลังตามข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศผู้นำเข้าหรือตามที่ประเทศผู้นำเข้าร้องขอ
- สำนักงาน ณ อาคารตรวจสอบสินค้าขาออก ชั้น 2 ตึก CF-1 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	- รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีการศุลกากร - ให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า - การควบคุมสินค้าและการตรวจปล่อยสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออก สินค้าถ่ายลำ ทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ - การควบคุมคลังสินค้าทัณฑ์บนและเขตปลอดอากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- สำนักงาน ณ กองตรวจสินค้าขาออก กรมศุลกากร ท่าเรือกรุงเทพ	- ให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า
- ศูนย์บริการส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ กรมส่งเสริมการส่งออก	- ให้บริการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
- กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักบริการการค้าต่างประเทศ	- ให้คำปรึกษาวิธีการยื่นคำขอหนังสือสำคัญการส่งออก-นำเข้าสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์
- กลุ่มงานระบบโปรแกรมและฐานข้อมูล กองเทคโนโลยีสารสนเทศ	- ให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาระบบคอมพิวเตอร์การยื่นคำขอหนังสือสำคัญการส่งออก-นำเข้าสินค้า ทางอิเล็กทรอนิกส์
- กรมศุลกากร	- พัฒนาระบบงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าเพื่อให้บริการศุลกากรมีความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าโลก - พัฒนามาตรการทางศุลกากรและข้อมูลการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน และเชื่อมโยงการค้าโลกเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ - พัฒนาระบบควบคุมทางศุลกากรให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกันเพื่อให้การตรวจสอบและควบคุมทางศุลกากรมีประสิทธิภาพ
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	- พัฒนาแนวทางในการบูรณาการเชื่อมโยงมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาครัฐที่มีความแตกต่างกัน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ เพื่อมุ่งสู่การให้บริการภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว และยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ รวมทั้งการให้บริการประชาชน
สมาคมและองค์กร	
- โครงการหลวง	- วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง - พัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ - ส่งเสริม ปั่นฟู และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ - ส่งเสริมและพัฒนากิจการหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาดสินค้าโครงการหลวง - พัฒนาโครงการหลวงให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน
- มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกอท)	- จัดทำระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมและคู่มือ - จัดหลักสูตรฝึกอบรม - ขึ้นทะเบียนผู้ได้รับการรับรอง - อนุมัติให้ถอดถอนตรารับรองกลาง - จัดทำเว็บไซต์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)	- ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งงานศึกษาด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมยั่งยืน รวมถึงเกษตรอินทรีย์ - เผยแพร่กิจกรรมที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืน ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค - ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรการเกษตร องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน - การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันและองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทย
- สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย	- ส่งเสริมการค้าผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เช่น การรวมตัวกันเพื่อสร้าง การหาวัตถุดิบ การส่งเสริมการขาย ฯลฯ - สร้างความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้บริโภคและบุคคลทั่วไป - ประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อผลักดันนโยบายเกษตรอินทรีย์ - ส่งเสริมการทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์อย่างมีจริยธรรม - แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในเรื่องเกษตรอินทรีย์
- บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด	- ส่งเสริมและทำการตลาดกาแฟอินทรีย์ ที่ปลูกในระบบวนเกษตรอินทรีย์ ที่รักษาผืนป่าต้นน้ำและสิ่งแวดล้อม สร้างความยั่งยืนของชุมชนเกษตรกรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- สหกรณ์กรีนเนท จำกัด	- จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพสูง ในลักษณะของศูนย์กระจายสินค้า (Distribution center) - มีนโยบายในการดำเนินการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) โดยทำการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน	- สนับสนุนการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อย - ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- เครือข่ายนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์	- ส่งเสริมนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ และเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาข้อเสนอโครงการนวัตกรรมด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์ - สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาในภาคการผลิต - จัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสืบค้นข้อมูล รวมถึงจัดกิจกรรมขยายผลผลิตภัณฑ์นวัตกรรม

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
	เกษตรอินทรีย์
- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	- ให้บริการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่สากลยอมรับ - ให้บริการตรวจรับรองมาตรฐานอื่นๆ ด้านเกษตรสิ่งแวดล้อมและสังคม - ให้บริการฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ และตรวจรับรองแก่ผู้สนใจ แต่ไม่ดำเนินกิจการใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลางของ มกท. ในการตรวจและรับรองมาตรฐาน - สนับสนุนวิถีเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และต่างประเทศ - พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรให้มีความเป็นมืออาชีพในการให้บริการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- บริษัท ไบโออะกรีเสิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด - บริษัท คอนโทรลยูเนียน เวิลด์ กรุป (ประเทศไทย) จำกัด - Australian Certified Organic (ACO)	- เป็นผู้ตรวจสอบและรับรองการผลิตสินค้าอินทรีย์ ได้รับการยอมรับระบบงานตามข้อตกลงมาตรฐาน ISO 65 และอื่นๆ ที่เป็นสากล
- ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Commerce Intelligence of MoC: CIM)	- ให้คำปรึกษา แนะนำในการกำหนดกรอบ แนวทาง และแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการผลิต การตลาด และการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดหรือกลุ่ม จังหวัดร่วมกับคณะทำงาน บริหารศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ - จัดเก็บรวบรวม ศึกษาวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูลการผลิต และการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ - เสนอแผนการตลาด/โครงการ และติดตามประเมินผลบูรณาการแผนงาน/โครงการ กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรอินทรีย์ - ดำเนินการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้ประกอบการในเขตภูมิภาค เพื่อให้สามารถขยายธุรกิจด้านเกษตรอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืน - ส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ ผ่านช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประกอบการให้มีรายได้ - เผยแพร่ข้อมูลสินค้าเกษตรอินทรีย์ และให้บริการใน

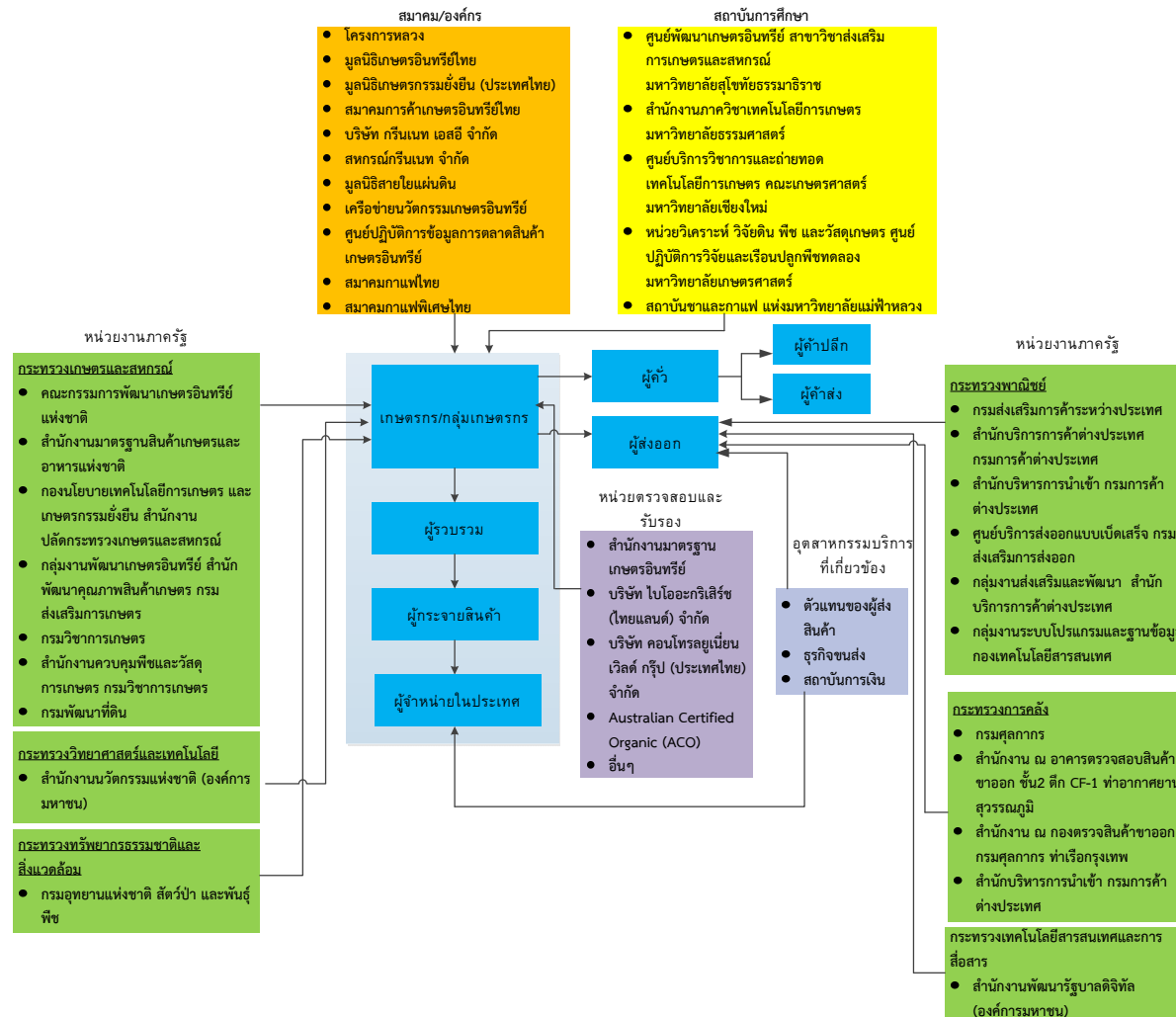
หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
	รูปแบบสารสนเทศแก่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ผู้ประกอบการ เกษตรกร และประชาชน ผ่านศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเชื่อมโยงกับศูนย์ข้อมูลต่างๆ และเครือข่ายของกระทรวงพาณิชย์
สมาคมกาแฟไทย	- ส่งเสริมและพัฒนากาแฟไทยทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ - ประสานงานร่วมกับภาครัฐและเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในการกำหนดนโยบายแต่ละฤดูกาลและประกันราคาให้แก่เกษตรกร เพื่อให้ความมั่นใจแก่เกษตรกรว่าราคากาแฟที่ขายได้จะไม่ต่ำกว่าราคาประกันของสมาคม
สมาคมกาแฟพิเศษไทย	- เป็นหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพเมล็ดกาแฟ อย่างเป็นกลางของทุกภาคส่วนทั้งภาคเกษตรกรและภาครัฐ - ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีความรู้ มีความเข้าใจในการดูแลบำรุงรักษาด้านกาแฟ ให้มีคุณภาพผลกาแฟให้ดีขึ้น - ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้รวบรวมผลกาแฟเก็บเกี่ยวผลกาแฟและแปรรูปเมล็ดกาแฟ มีความเข้าใจวิธีการเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่ดีและปรับปรุงการแปรรูปเมล็ดกาแฟ ให้มีคุณภาพดีขึ้น - เผยแพร่ความรู้และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ ทำงานประสานงานกับภาครัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับกาแฟในทุกด้านให้กับ เกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและใช้กาแฟทั้ง ภาครัฐและภาคเอกชน - ดำเนินการจัดการประกวดกาแฟคุณภาพและการประกวดกาแฟ 10 สุดยอดกาแฟแห่งปี ในทุกปีการผลิตกาแฟ - ส่งเสริมการสร้างชื่อเสียงและข้อมูลของกาแฟที่ได้รางวัลจากการประกวดให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างของผู้ที่อยู่ในแวดวงกาแฟ และผู้ซื้อเมล็ดกาแฟตลอดจนบุคคลทั่วไป - ส่งเสริม และเผยแพร่เมล็ดกาแฟไทยในแหล่งปลูกต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในรสชาติ และคุณภาพในตลาดโลก
ภาควิชาการ	
- ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย	- วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ - ประสานความร่วมมือและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
ธรรมาธิราช	ของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ - เผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์สู่สังคมในทุกระดับ - ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน
- สำนักงานภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	- การเรียนการสอน - บริการจัดฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
- ศูนย์บริการวิชาการ และ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	- เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาและการเชื่อมโยงประสานงานหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน กลุ่มเกษตรกร ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการ เกษตร ตลอดจนประสานงานจัดหาแหล่งฝึกงานใหม่ๆ ให้กับนักศึกษา - บริการจัดฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรในหลักสูตรต่างๆ เช่น เส้นทางสายกาแฟ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ - เป็นศูนย์กลางในการให้บริการตรวจวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ และปัจจัยการผลิตด้านการเกษตรที่มีมาตรฐาน
- หน่วยวิเคราะห์ วิจัยดิน พืช และวัสดุเกษตร ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- ดำเนินงานวิจัยด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน การจัดการดิน และธาตุอาหารของพืช เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช ความยั่งยืนของคุณภาพดิน และศึกษาพัฒนาเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย - งานฝึกอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่หน่วยงานและผู้สนใจสำหรับเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์เคมี และปุ๋ยชีวภาพเพื่อการค้าการรับรองมาตรฐานสินค้าพืชเพื่อการค้า/จำหน่ายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- สถาบันฯและกาแฟ แห่งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	- สนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมชาและกาแฟโดยการให้บริการด้านเทคนิค วิจัยพัฒนา และห้องปฏิบัติการ - ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับงานด้านการเกษตร รวมถึงชาและกาแฟ

ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัย

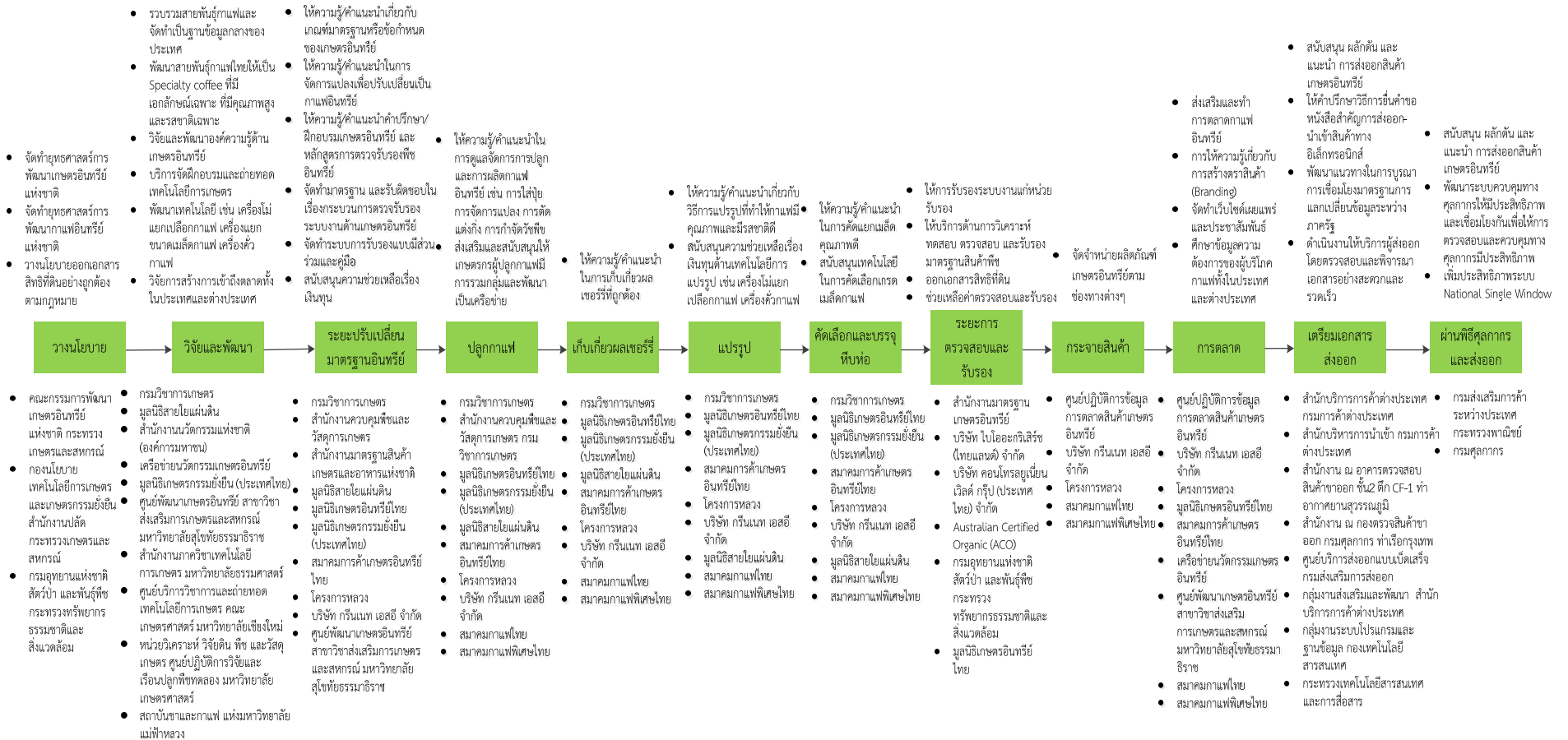
จากตารางที่ 4.5 แสดงรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและพัฒนาโซ่อุปทานกาแฟ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานการศึกษา และหน่วยงานไม่แสวงหาผลกำไรให้การสนับสนุนตลอดทั้งระบบ จากการวิเคราะห์ยังพบปัญหา คือ ยังไม่ได้มีการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ตลอดทั้งระบบ ส่วนใหญ่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนและพัฒนาส่วนของต้นน้ำ นั่นคือ ส่วนของการเตรียมการปลูก การปลูกกาแฟอินทรีย์ และการแปรรูปเบื้องต้น แต่ยังขาดการสนับสนุน

และพัฒนาส่วนกลางน้ำและปลายน้ำ เช่น การคว่ำที่ทำให้ได้กาแฟคุณภาพดี การตลาด เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนขององค์กรไม่แสวงผลกำไรหรือกิจการเพื่อสังคม เช่น โครงการหลวง บริษัทกรีนเนท เอสอี จำกัด รวมถึงส่วนของการตรวจสอบและรับรองที่ภาครัฐยังไม่มีจำนวนบุคลากรและทักษะความเชี่ยวชาญที่มากพอในการให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในการปรับเปลี่ยนเป็นกาแฟอินทรีย์และรักษามาตรฐานให้ได้ตลอด นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออกพบว่า มีทั้งหมด 44 หน่วยงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีจำนวน 6 กระทรวง 20 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หน่วยงานเอกชน/สมาคม/องค์กรต่างๆ มีจำนวน 18 หน่วยงาน เช่น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ บริษัท ไบโอะอะกรีเลิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัท คอนโทรลยูเนียน เวิลด์ กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด Australian Certified Organic (ACO) โครงการหลวง บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด สหกรณ์กรีนเนท จำกัด สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย สมาคมกาแฟไทย และสมาคมกาแฟพิเศษไทย และสถาบันการศึกษา มีจำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงแสดงดังภาพที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากตารางที่ 4.5 และภาพที่ 4.12 รวมถึงการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและหน่วยงานต่างๆ ทำให้สามารถนำมาวิเคราะห์ห้บเทาพหน้าทึของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการแยกตามกิจกรรมตลอดโซ่อุปทานกาแฟเพื่อสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานกาแฟอินทรีย์และเพิ่มโอกาสการส่งออก ได้ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนสนับสนุนและพัฒนาโซ่อุปทานกาแฟเพื่อการส่งออก
ที่มา: คณะผู้วิจัย

4.4.2 ผลการวิเคราะห์การอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีส่วนสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานกาแพเพื่อการส่งออก

เนื่องจากกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าหรือ TFA มีส่วนสำคัญในเวทีการค้าโลก โดยการค้าโลกในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS) ซึ่งเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ควบคุมสินค้าเกษตรและอาหารให้เกิดความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า ซึ่งความตกลงนี้อยู่ภายใต้องค์การการค้าโลก หรือ WTO ประเทศนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจะใช้มาตรการนี้ต่อสินค้านำเข้า แต่อาจจะมีความบางกรณีที่ประเทศนำเข้าใช้มาตรการนี้เป็นเครื่องมือในการกีดกันการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการจัดทำมาตรการ SPS จัดทำขึ้นเพื่อลดการเกิดอุปสรรคทางการค้าหรือข้อกีดกันทางการค้า ที่มีการกำหนดระดับความปลอดภัย และการตรวจสอบมาตรฐานสินค้านำเข้าตามหลักสากล จะเห็นได้ว่า มาตรการ SPS มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า ดังนั้น การจัดทำมาตรฐานกาแพที่สอดคล้องกับสากล ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการการค้าที่เป็นไปตามสากล เป็นการรับประกันว่าสินค้ามีความปลอดภัยตามประเทศคู่ค้าต้องการ ทำให้เพิ่มโอกาสการเข้าถึงของตลาดได้

นอกจากนั้น กรอบข้อตกลง TFA เมื่อนำแนวทางการจัดทำมาตรฐานไปปฏิบัติสามารถช่วยลดต้นทุนด้านเอกสารและลดระยะเวลาในการตรวจสอบสินค้าสำหรับกระบวนการตรวจสอบได้ เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการตรวจสอบ เนื่องจากต้นทุนเหล่านี้เกี่ยวข้องกับต้นทุนทางตรง ได้แก่ การส่งเอกสาร ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ และต้นทุนทางอ้อม ได้แก่ ความล่าช้าที่ด่าน ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับข้อกำหนดและขั้นตอนการตรวจสอบ อาจเกิดกรณีเอกสารไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้เกิดต้นทุนของกระบวนการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตในภาพรวมมากขึ้น ทั้งนี้ การส่งออกกาแพส่วนใหญ่มาจากประเทศกำลังพัฒนาที่ยังพบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ทำให้ต้องเผชิญกับความท้าทายของต้นทุนและระยะเวลาการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้และช่วยลดต้นทุนและระยะเวลาได้เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรวมถึงประเทศไทยเข้าสู่การค้าระหว่างประเทศได้มากขึ้น โดยแนวทางการลดต้นทุนและระยะเวลาที่ใช้ในการส่งออกควรดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล นั่นคือ นำระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาทำให้ง่ายขึ้น ลดการใช้เอกสารที่ต้องการให้เป็นระบบไร้เอกสาร (Paperless) ลดขั้นตอนพิธีการศุลกากรและการตรวจสอบ เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าระดับโลกได้และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้

จากกรอบข้อตกลง TFA ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและกระบวนการส่งออก จึงมาสู่การอำนวยความสะดวกทางการค้าของกาแพไทยได้ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสำหรับสถานะการดำเนินล่าสุดเกี่ยวกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าของประเทศไทยต่อ WTO พบว่า ถึงแม้ประเทศไทยได้ยื่นการดำเนินการตาม Category A (บทบัญญัติที่ประเทศสมาชิกพร้อมปฏิบัติได้ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้) แต่ประเทศไทยยังไม่พร้อมและยังไม่ได้มีการนำกรอบความตกลงฯ ไปประยุกต์ปฏิบัติจริง มีผลทำให้ WTO ประกาศ Blacklist สำหรับประเทศที่ยังไม่สามารถทำตามข้อตกลงได้ในเว็บไซต์ <https://www.wto.org/> ซึ่งมีประเทศไทยอยู่ด้วย และยังมี Category อื่นๆ ที่ไทยต้องเร่งทำตามพันธะสัญญาให้ได้ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศในอนาคต จึงควรผลักดันสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการและปรับปรุงของกรอบความตกลงฯ นี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลวิจัยของ 2 โครงการย่อยพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงปัญหาของกระบวนการส่งออกกาแพ โดยเฉพาะขั้นตอนการเตรียมเอกสารเพื่อการส่งออก ทำให้สามารถสรุปกรอบแนวคิดการประยุกต์ใช้กรอบข้อตกลง TFA เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้เพื่อ

นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟในหัวข้อถัดไป ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การประยุกต์ใช้กรอบข้อตกลง TFA เพื่อแก้ไขปัญหาการยกระดับมาตรฐานกาแฟไทยเพื่อการส่งออก

ปัญหา	การประยุกต์ใช้กรอบข้อตกลง TFA
1. ขาดการจัดทำมาตรฐานสากลและการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องกับสากล ทำให้ไม่สามารถส่งออกได้ เนื่องจากประเทศคู่ค้าร้องขอใบรับรอง ทั้งนี้ การจัดทำมาตรฐานสากลและการตรวจสอบและรับรองตามสากลของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของไทยส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนการปลูกกาแฟเข้าสู่การปลูกกาแฟอินทรีย์ แต่ต้องประสบปัญหาเนื่องจากยังไม่ทราบการผลิตกาแฟอินทรีย์ตามมาตรฐานสากล และการเข้าสู่การผลิตกาแฟอินทรีย์ของเกษตรกร จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ในการวางแผนและการปรับเปลี่ยนกระบวนการปลูก อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทั้งค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ และค่าใช้จ่ายเพื่อขอตรารับรอง ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงสำหรับเกษตรกร	การนำกรอบข้อตกลง TFA เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาทำให้เกิดการเข้าถึงตลาดต่างประเทศและเพิ่มโอกาสในการส่งออกได้ โดยสามารถเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่ากาแฟโลกได้ เนื่องจากใบรับรองที่ประเทศคู่ค้าร้องขอจากประเทศผู้ส่งออก มีข้อกำหนด เกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการผลิต การตรวจสอบวิเคราะห์ การพิจารณาอนุมัติออกใบรับรองตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในการตรวจวิเคราะห์และการประเมินข้อมูลที่ต้องทางวิทยาศาสตร์ มีความโปร่งใส และมีความเท่าเทียมกัน โดยเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ทำให้หากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของไทยสามารถปฏิบัติตามสากลได้ จะทำให้ประเทศผู้นำเข้าไม่สามารถกีดกันการนำเข้าได้ และสามารถช่วยลดกระบวนการตรวจสอบที่ด้านได้ เนื่องจากมีใบรับรองที่สอดคล้องกับสากลแล้ว ทำให้ลดระยะเวลาการส่งออกและลดต้นทุนการผลิตโดยรวมได้
2. ความล่าช้าของกระบวนการส่งออกกาแฟที่มาจากขั้นตอน จำนวนเอกสาร และการดำเนินการของภาครัฐเพื่อส่งออก ทั้งนี้ ขั้นตอนการเตรียมเอกสารที่ใช้ยื่นสำหรับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ พบว่าผู้ประกอบการต้องใช้ระยะเวลานานที่สุด และเอกสารมีจำนวนมาก มีความซ้ำซ้อนกันค่อนข้างมาก และช่วงเวลาในการรอคอยการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่หรือการรอคอยคำแนะนำที่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออกมีข้อสงสัย	วัตถุประสงค์ของกรอบข้อตกลง TFA คือ การทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามพรมแดนดำเนินไปด้วยความสะดวก ด้วยการลดต้นทุน ระยะเวลา และความไม่แน่นอนต่างๆ ที่มีอยู่ในขั้นตอนการส่งออก จึงทำให้มีแนวทางปฏิบัติในการพยายามลดการใช้เอกสาร ลดขั้นตอนของพิธีศุลกากร มีความโปร่งใสการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกิดความร่วมมือการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนโดยการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ Single window และระบบไร้เอกสาร (Paperless) เพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในการส่งออกให้แก่ผู้ส่งออกได้
3. ขาดการเข้าถึงข้อมูลสำหรับตรวจสอบและรับรองรวมถึงกระบวนการส่งออกกาแฟ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออกยังไม่สามารถทราบรายละเอียดข้อมูลที่ควรต้องรู้เพื่อให้ทราบ	เพื่อให้การค้าเป็นไปด้วยความโปร่งใส เกิดความสอดคล้องกัน และเรียบง่ายในกระบวนการค้าระหว่างประเทศ กรอบข้อตกลง TFA จึงกำหนดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ครอบคลุมเรื่องการจัดพิมพ์

ปัญหา	การประยุกต์ใช้กรอบข้อตกลง TFA
แนวทางปฏิบัติสำหรับการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงกระบวนการส่งออกกาแฟตามสากล	การเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งออก ส่วนหนึ่งต้องมีรายละเอียดขั้นตอน เอกสาร ของพิธีศุลกากร รวมถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรอง จำเป็นต้องมีการประกาศรายชื่อหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body : AB) หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) และหน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) ที่ได้รับการรับรองตามสากล ขอบข่ายความสามารถตรวจสอบและรับรอง ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้ระบบการตรวจสอบรับรองของไทยได้รับความเชื่อมั่น และการยอมรับในระดับสากลและจากประเทศคู่ค้า ส่งผลให้กาแฟไทยที่ได้รับการรับรองเป็นที่เชื่อถือของ ประเทศคู่ค้า ลดการตรวจสอบซ้ำซ้อน และก่อให้เกิดการเพิ่มโอกาสการส่งออกกาแฟได้มากยิ่งขึ้น

4.4.3 แนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

การเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออกให้สามารถเข้าร่วมกับห่วงโซ่มูลค่าโลก คณะผู้วิจัยได้รวบรวมผลวิจัยจากโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สํารวจพื้นที่ และการจัด Focus group กับผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานกาแฟ ทำให้สามารถสรุปแนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟใน 2 กรอบหลัก 3 กรอบย่อย ได้ดังนี้

2 กรอบหลัก

1. **การจัดทำมาตรฐานกาแฟ** เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการจัดทำมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ และ Specialty coffee ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโดยสามารถได้รับการรับรองระดับสากล เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออกกาแฟไทยที่มีคุณภาพดีที่ได้มาตรฐาน ตรงกับความต้องการลูกค้าที่มีปริมาณความต้องการบริโภคกาแฟอินทรีย์เพิ่มขึ้นทั่วโลก และได้รับการเชื่อมั่นจากประเทศผู้นำเข้าว่าปลอดภัย
2. **ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออก** เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของภาครัฐ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับการเตรียมเอกสารส่งออกจนถึงส่งออกได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเกิดความไหลลื่นของกระบวนการส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ

3 กรอบย่อย

1. **การเสริมสร้างศักยภาพให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก** เป็นแนวทางการสร้างเสริมความสามารถของให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก ในลักษณะของกระบวนการ การให้ความรู้และการให้คำแนะนำ การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การสนับสนุนเรื่องเงินทุนและเทคโนโลยีที่จะพัฒนาความเข้มแข็งภายในเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ รวมถึง

ผู้ประกอบการส่งออก และทำให้สร้างความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และเพิ่มคุณภาพกาแฟ จัดทำมาตรฐานกาแฟสากล การตรวจสอบและรับรองระดับสากล การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการและลดต้นทุนในกระบวนการทางการค้ากาแฟ รวมถึง การสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา มาตรฐานกาแฟอินทรีย์

2. การส่งเสริมการเข้าถึงตลาดเพื่อเข้าสู่ Global value chain เป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีแนวทางครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนากาแฟให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคกาแฟ ตลอดจนแนวทางในการเข้าถึงตลาดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์กาแฟไทย สร้างตราสินค้า (Branding) กาแฟไทย ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ และสร้างช่องทางการเผยแพร่ข่าวสาร และแหล่งข้อมูล
3. กลไกการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออก มีมาตรการการอำนวยความสะดวกทางการค้า การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางการค้าที่ทำให้เกิดความสนใจตลอดกระบวนการส่งออก การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยลดต้นทุน ระยะเวลาการติดต่อ จำนวนเอกสารที่ต้องใช้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า

สามารถนำเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟได้ดังนี้

1. แนวทางการสร้างมูลค่าของกาแฟ

1.1 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และกาแฟคุณภาพสูง

1. การให้ความรู้โดยการจัดอบรมและศึกษาดูงานแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับวิธีการผลิตกาแฟที่ได้มาตรฐานอินทรีย์และมีคุณภาพสูง ประกอบด้วย

- การให้ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหรือข้อกำหนดของเกษตรกรอินทรีย์ ไล่ระดับตั้งแต่มาตรฐานอินทรีย์ที่อิงตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของ IFOAM ทำตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของ IFOAM ได้ทุกข้อ จนถึงเกณฑ์มาตรฐานของกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee)
- ควรมีความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน สหกรณ์ องค์กรนอกภาครัฐ (Non Governmental Organizations: NGO) กิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) และภาควิชาการ ให้ความรู้และจัดอบรมเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติสำหรับการปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรกรอินทรีย์ เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจ และสามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรอินทรีย์ได้ตามมาตรฐานสากล โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรม
- การให้ความรู้แก่เกษตรกร และการแนะนำในแปลงเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อช่วยให้คำปรึกษาในการดูแลจัดการการปลูกและการผลิตกาแฟอินทรีย์ เช่น การใส่ปุ๋ย การจัดการแปลง (เช่น ไม่ให้ผลผลิตปนเปื้อนกับแปลงข้างเคียง ปลูกสลับพื้นที่ป่ากับพื้นที่ลาดชัน ปลูกภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ มีแนวกันชน เป็นต้น) การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดเศษวัชพืช การเก็บเมล็ดกาแฟ การจัดการโรคและแมลง การแปรรูป (เช่น สีเมล็ดของกาแฟ) เป็นต้น

- ให้ความรู้และความเข้าใจแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับความตระหนักและความใส่ใจทุกขั้นตอนกระบวนการผลิตโซ่อุปทานกาแฟ เพื่อยกระดับทำให้กาแฟได้มาตรฐานและคุณภาพสูง
- การจัดให้เกษตรกรไปศึกษาดูงานในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีระบบการปลูกกาแฟบนพื้นที่สูงที่ได้มาตรฐานอินทรีย์ เช่น การจัดการแปลงปลูก โรคและแมลง การแปรรูปผลผลิต การดูแลหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เมื่อมีการเรียนรู้จริง จะทำให้เกษตรกร มีความรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากยิ่งขึ้น
- การให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างตราสินค้า (Branding) และการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟที่สามารถขายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- การให้ข้อมูลด้านการตลาดของผู้บริโภคกาแฟทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้มีความเข้าใจและมุมมองต่อการพัฒนาผลผลิต และการแข่งขันกับคู่แข่งอื่นๆ รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ ทิศทางการดื่มกาแฟ ปริมาณกาแฟที่ต้องการราคาซื้อขายกาแฟ (ผลเชอร์รี่ กาแฟกะลา สารกาแฟ เมล็ดกาแฟคั่ว) การพัฒนาคุณภาพและรสชาติกาแฟ ช่องทางการส่งออก และประเทศที่มีโอกาสส่งออกกาแฟ
- การให้ความรู้เรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งสามารถอ่านและเขียนได้เพื่อให้ติดต่อลูกค้าได้เองเพื่อเพิ่มโอกาสการขาย เนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟจะเป็นชาวเขา เผ่าต่างๆ เช่น อาข่า ม้ง กะเหรี่ยง มูเซอ เป็นต้น และสามารถจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ตามกระบวนการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตรวจสอบรับรองได้ถูกต้อง
- หากมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกาแฟอินทรีย์หรือเทียบเท่ามาตรฐานสากลต่างๆ มากขึ้น จำเป็นต้องจัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการเข้าไปให้ความรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปอยู่ประจำในหมู่บ้านและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรและทำให้ทราบปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง และเจ้าหน้าที่ควรมีความรู้เกี่ยวกับกาแฟอาราบิก้าอย่างครอบคลุมตั้งแต่ความรู้ในการจัดการด้านการปลูกและการจัดการแปลง ด้านการแปรรูป และด้านการตลาด

II. การเข้าถึงพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง

- พัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะลานตากกาแฟ เพื่อป้องกันความชื้นที่ส่งผลต่อรสชาติกาแฟ และระบบโลจิสติกส์และระบบขนส่งตั้งแต่แปลงปลูก แปรรูป จุดรับซื้อ จนถึงกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ปลูกกาแฟต้องปลูกบนดอย ทำให้การคมนาคมมีการขนส่งลำบาก ส่งผลให้มีตลาดจากภายนอกมารองรับน้อย ซึ่งอาจจะเกิดการผูกขาดกับผู้รับซื้อประจำและถูกกดราคาได้ รวมถึงทำให้เกิดการส่งมอบได้ตรงตามเวลา

III. การพัฒนาสำหรับการเข้าถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องตามสากล

- พัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Guarantee System: PGS) ของคนในชุมชน เพื่อให้บริการการตรวจสอบและรับรอง และการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ของกาแฟอินทรีย์

- ส่งเสริมการพัฒนากาแฟอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลและระบบการควบคุมภายในชุมชน (Internal Control System: ICS) โดยใช้กลไก คือ PGS และผลักดันให้ระบบดังกล่าวได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นจากผู้ผลิต ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากระบบ PGS มีความหยุ่นที่สามารถเลือกที่จะใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของใครก็ได้มาเป็นฐานในการพัฒนามาตรฐานของกลุ่มผู้ผลิตเอง ซึ่งโดยปกติทั่วไป ระบบ PGS ส่วนใหญ่จะเลือกใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM เป็นกรอบเริ่มต้น โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ถูกลง และเหมาะสมสำหรับตลาดในท้องถิ่น
- ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์ในข้อกำหนดของมาตรฐานที่เข้าใจง่าย และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเกณฑ์และขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบและรับรองมีรายละเอียดเนื้อหาค่อนข้างละเอียด อาจทำให้เกษตรกรเข้าใจคลาดเคลื่อนได้
- จัดทำฐานข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก ระดับความสูงของน้ำทะเล ผลผลิตกาแฟเพื่อทำให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้
- สร้างหน่วยตรวจรับรอง (Certified Body: CB) เอกชนด้านการตรวจรับรองฟาร์ม เพื่อเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจรับรองเอกชน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านการอุดหนุนค่าตรวจสอบและรับรอง รวมทั้งการสร้างผู้ตรวจประเมิน (Auditor) ด้านการตรวจรับรองฟาร์ม ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB)
- ช่วยเหลือค่าตรวจสอบและรับรองให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เนื่องจากค่าใช้จ่ายนี้เป็นต้นทุนที่สูงสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ส่วนใหญ่รายย่อย เพื่อให้เกิดการเข้าถึงการตรวจสอบและรับรองได้มากยิ่งขึ้น
- เพิ่มโอกาสให้เกษตรกรปลูกกาแฟรายย่อยเข้าสู่การจัดทำมาตรฐานมากขึ้นโดยดำเนินการในการขยายผลโครงการฟาร์มมาตรฐานระบบกลุ่ม (Group Certification) โดยดำเนินการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างที่ปรึกษาเกษตรกร ผู้ตรวจประเมินสำหรับการรับรองแบบกลุ่ม
- สร้างความมั่นใจในผลการตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการของไทย โดยยกระดับขีดความสามารถห้องปฏิบัติการของไทยทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมทั้งการจัดทำเครือข่ายห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสากล

IV. การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D)

- ประเทศไทยมีความหลากหลายของสายพันธุ์กาแฟจึงทำให้กาแฟมีความเป็นเอกลักษณ์ได้หลากหลาย จึงควรมีการรวบรวมสายพันธุ์กาแฟและจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อทำให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์และการผลิตกาแฟเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กาแฟได้ เช่น การแยกสายพันธุ์เพื่อทำให้ทราบรสชาติการ Cupping ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น

- ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่ากาแฟโดยการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์กาแฟไทยให้มีลักษณะพิเศษ (Specialty coffee) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่มีคุณภาพสูงและรสชาติเป็นที่ยอมรับของตลาดผู้บริโภคกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยคัดเลือกสายพันธุ์อาราบิก้าที่สามารถปลูกในพื้นที่ภาคเหนือได้เหมาะสม ซึ่งจะเป็นกาแฟที่มีกลิ่นหอม (Aroma) รสชาติ (Flavor) เช่น ผลไม้เปรี้ยว ดอกไม้ เป็นต้น มีความกลมกล่อม (Mild) และมีบอดี้ (Body) เช่น เบาหนักร เนื่องจากตลาด Specialty เป็นตลาดที่อิงคุณภาพ มากกว่าราคาตลาดโลก ซึ่งจะทำให้เกิดความมีเสถียรภาพของราคา โดยสามารถขายกาแฟได้ในราคาที่สูงขึ้น 3-4 เท่าตัว
- การพัฒนาสายพันธุ์กาแฟควรมีการทดลองลงปลูกในพื้นที่จริงของเกษตรกรด้วย เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาได้ไปในทิศทางเดียวกันและได้ข้อมูลจริงของกาแฟ
- ควรมีการลงทุนเทคโนโลยี เช่น เครื่องโม่แยกเปลือกกาแฟ เครื่องแยกขนาดเมล็ดกาแฟ เครื่องคั่วกาแฟ
- ควรมีการวิจัยการสร้างการเข้าถึงตลาดให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เพื่อเพิ่มโอกาสส่งออกให้เกษตรกร
- สร้างเครือข่ายการวิจัยที่มาจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรบุคคล งบประมาณ องค์ความรู้ที่มีอยู่มาพัฒนากาแฟไทย

V. การสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของกาแฟ

- ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้เกษตรกรและสร้างความตระหนักให้แก่นักท่องเที่ยวสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับรู้เห็นความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น
- การจัดทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่กาแฟ เช่น
 - ปุ๋ยที่มาจากเปลือกกาแฟ
 - ผลิตภัณฑ์ความงาม ได้แก่ สบู่กาแฟ สครับกาแฟ
 - การสร้างบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 - By product ที่ได้มาจากกระบวนการผลิตกาแฟ เช่น Cascara (ชาเปลือกกาแฟ) Coffee blossom (ชาดอกกาแฟ) Coffee blossom honey (น้ำผึ้ง ดอกกาแฟ)
- ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานกาแฟ เช่น เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ผู้แปรรูปกาแฟ ผู้คั่วกาแฟ ผู้ส่งออก บาริสต้าหรือเจ้าของร้านกาแฟสโบบหลักสูตร Q Grader เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตจาก CQI (Coffee Quality Institute) ว่าเป็นผู้มีความสามารถในการประเมินคุณภาพกาแฟ (Green Bean) ที่เป็นมาตรฐานสากล
- ส่งเสริมการฝึกอบรมบาริสต้าให้สามารถชงกาแฟโดยสามารถดึงรสชาติกาแฟออกมาได้ดีที่สุด

1.2 แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงสู่ Global value chain

I. รัฐบาลควรออกมาตรการส่งเสริมการตลาด เช่น การจัดหาตลาด และช่องทางการจำหน่ายกาแฟอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ

II. ทิศทางแนวโน้มกาแฟในอนาคตต้องทำกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนาการตลาดกาแฟอินทรีย์และตลาดกาแฟเฉพาะที่เรียกว่า กาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) โดยมุ่งเน้นควบคุมคุณภาพการปลูกและการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และจัดประกวดกาแฟ Specialty coffee เพื่อคัดสรรกาแฟดีๆ จากแต่ละท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้ผู้บริโภคได้รู้จักมากขึ้นด้วย

III. ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำอัตลักษณ์กาแฟแต่ละดอย โดยบอกเล่าเรื่องราวที่มา ประวัติศาสตร์ของกาแฟ และกระบวนการผลิตกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพสูง หรือเป็นกาแฟ Specialty coffee ขายด้วยปริมาณที่ไม่มาก แต่ขายที่ราคาสูงขึ้น ทั้งนี้ ลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของกาแฟทางภาคเหนือ คือ เรื่องราวของชนเผ่าต่างๆ ที่มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือรัชกาลที่ 9 ส่งเสริมการปลูกกาแฟแทนฝิ่น อยู่บนภูเขา ใช้แรงงานในการปลูกและเก็บเกี่ยวกาแฟ ยกตัวอย่างเช่น กาแฟที่ดอย A นี้ ปลูกภายใต้ระบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกภายใต้ร่มเงา (Shade grown) ผสมผสานในระบบวนเกษตร (Agroforestry) และอยู่ร่วมและพึ่งพาระหว่างคนกับป่าตามแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ 9

IV. ส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างตราสินค้าของตนเอง โดยสร้างการรับรู้ 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย กาแฟคุณภาพดีมาจากประเทศอะไร แหล่งกำเนิดสินค้าคือที่ไหน และเอกลักษณ์เฉพาะกาแฟ

V. การลงทุนเทคโนโลยีและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกาแฟเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟและสร้างโอกาสการตลาดใหม่ เนื่องจากตลาดกาแฟอินทรีย์กำลังเติบโตในระดับโลก นับได้ว่าเป็นการยกระดับกาแฟธรรมดาเป็นกาแฟที่สร้างมูลค่าได้ เพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงตลาดต่างประเทศ แนวทางที่ควรพัฒนาลำดับแรกๆ ประกอบด้วย

- การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยการขายกาแฟที่ได้มาตรฐานสากล เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟควรเปลี่ยนแปลงการขายผลเชอร์รี่หรือกาแฟกะลา เป็นการแปรรูปให้ได้สารกาแฟ หรือเมล็ดกาแฟดิบมากขึ้น เพื่อทำให้รายได้ที่มากขึ้น
- การสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

VI. ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชน สำหรับการส่งเสริมการตลาด การลงทุนและการแก้ไขปัญหาการตลาดกาแฟอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทั้งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ

VII. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกาแฟอินทรีย์ และความสำคัญของการตรวจสอบและรับรองในการสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานและตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภค

VIII. จัดงานกาแฟในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมกาแฟนานาชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์กาแฟไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น

IX. การสร้างและส่งเสริมช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและแหล่งข้อมูลให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้เอง นอกจากการปรึกษาเจ้าหน้าที่

1.3 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย

I. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นเครือข่ายผู้ผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพดีและผ่านการรับรองมาตรฐานสากลในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงการค้ากับภาคเอกชน ที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่คุ้มค่า และการผลิตกาแฟอย่างยั่งยืน

II. การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟควรมีวิธีการจัดการภายในกลุ่มของเกษตรกรเองและดำเนินการผลิตกาแฟอินทรีย์ ตามตามมาตรฐานสากล โดยมีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน NGO Social enterprise และภาคการศึกษาที่มีหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านเงินทุน การตลาด การจัดอบรม และการสาธิตที่ฟาร์ม

ประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร มีดังนี้

- 1) ทำให้เป็นการเพิ่มพื้นที่กาแฟอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มพื้นที่การผลิตกาแฟคุณภาพดีและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลตามแนวโน้มโลก
- 2) ช่วยลดค่าใช้จ่ายการตรวจสอบและรับรอง เนื่องจากขอการตรวจสอบและรับรองแบบกลุ่มเกษตรกร
- 3) ช่วยทำให้ภาครัฐสนับสนุน พัฒนา และติดตามประเมินผลได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น
- 4) เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of scale) ตลอดโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่การผลิตกาแฟ ปัจจัยการผลิต สินเชื่อ การจัดอบรม การแปรรูป การขนส่ง จนถึงการสร้าง Branding และการตลาด เนื่องจากสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้มากขึ้นซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ
- 5) การถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านการจัดอบรม การสาธิต การฝึกทักษะกับกลุ่มเกษตรกรทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

III. ควรมีเวทีจัดประชุมร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดราคาขายเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น คุณภาพของเมล็ดกาแฟที่ตลาดต้องการ ปริมาณและคุณภาพเมล็ดกาแฟในปีต่อไป กระบวนการคั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือกาแฟชนิดพิเศษปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบและรับรอง เป็นต้น

IV. ภาครัฐและหน่วยงานวิชาการควรมีความร่วมมือกับเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำ โดยพัฒนาสายพันธุ์ให้เกษตรกรและร่วมกันพัฒนารสชาติกาแฟให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

V. จัดตั้งเครือข่ายองค์กรที่มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ทางด้านการพัฒนาทั้งโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่สายพันธุ์ การจัดการแปลงปลูก การผลิตกาแฟ การคั่ว และคั้นหาคาแฟที่ดีเพื่อทำการตลาดและแนะนำให้ต่างประเทศรู้จักกาแฟไทยมากขึ้น ทั้งนี้ ในต่างประเทศได้มีการจัดตั้งองค์กรลักษณะนี้ขึ้น เช่น องค์กร Caravela ในละตินอเมริกาที่มีเครือข่ายอยู่หลายประเทศในอเมริกากลาง ประเทศ Costa Rica หรือ องค์กร Dormans ในประเทศ Kenya ที่หน้าที่หลักขององค์กรเหล่านี้ ไม่ได้มีสวนกาแฟเอง หรือผลิตกาแฟเองทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่จะร่วมมือกับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่เพื่อใช้เครื่องสีกาแฟ (Micro mills) และช่วยสร้าง Branding และทำการตลาด

2. แนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

2.1 แนวทางการเอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ

I. การเตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศไทยควรดำเนินการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนากระบวนการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่มีการดำเนินงานผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับหลายหน่วยงาน โดยการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ควรประกอบด้วย

- **การจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์** เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานดำเนินการจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่สอดคล้องซึ่งกันและกัน การออกกฎหมายกลางในข้อนี้เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบ Single Window ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของข้อมูล และลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการดำเนินการด้านเอกสาร
- **การควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล** เนื่องจากการดำเนินงานภายในระบบ Single Window มีการรับส่งและแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีทั้งข้อมูลที่ไม่เป็นความลับสามารถเผยแพร่ได้ และข้อมูลที่เป็นความลับไม่สามารถเผยแพร่ได้ การออกกฎหมายกลางในข้อนี้เพื่อการพัฒนากระบวนการ Single Window สามารถดำเนินการให้บริการได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย และโปร่งใส หน่วยงานภาครัฐจึงควรกำหนดให้มีการควบคุมการรับส่งข้อมูลภายในระบบโดยการออกเป็นกฎหมายที่ชัดเจน และมีการควบคุมตรวจสอบการเข้าถึงข้อมูล ความสมบูรณ์ของข้อมูลและความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่มีการแลกเปลี่ยน ในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลควรมีการกำหนดโดยกฎหมายว่าหน่วยงานใดที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ใช้งานระบบมีความมั่นใจในการใช้งานระบบ Single Window ว่ามีความปลอดภัยสูงสามารถข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความลับได้

นอกเหนือจากกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น การพิจารณาปรับโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ในเรื่องของการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการนำเข้า การส่งออก การนำเข้า และโลจิสติกส์ พ.ศ. 2557 มีอำนาจบังคับไม่เพียงพอที่ให้แต่ละหน่วยงานเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการพัฒนากระบวนการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จจากการติดต่อ ณ จุดเดียว (Single Window)

ภาพที่ 4.14 แสดงโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น การออกกฎหมายกลางส่งผลต่อการพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการให้บริการได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ มีความปลอดภัย มีความโปร่งใส รวมทั้งทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการอำนวยความสะดวกทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การเชื่อมโยงกับระบบของประเทศอื่นต่อไปได้ในอนาคต

II. อำนาจการบริหารจัดการ

จากมติคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดตั้ง National Single Window โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานเฉพาะ หรือ สำนักงานบริหารจัดการและกำกับดูแลพัฒนาระบบ National Single Window ซึ่งไม่มีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีผู้มีอำนาจสั่งการสูงสุดที่มีอำนาจสั่งการแก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย และสามารถควบคุมและกำกับดูแลคณะกรรมการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านระบบ National Single Window ได้ ผ่านการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาทางการค้า ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถาบันทางการเงิน ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์และสาธารณูปโภค และผู้ให้บริการด้านเครือข่ายและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องเป็นผู้ดำเนินงานหลักในการร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดูแลตรวจสอบกระบวนการการทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในการดำเนินการของระบบ

การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ประสบความสำเร็จควรประกอบด้วยโครงสร้างคณะทำงาน 6 คณะ ได้แก่

1. คณะทำงานด้านแพลตฟอร์ม คือ คณะวางแผนและพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ดำเนินงานโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านระบบ
2. คณะทำงานด้านกฎหมาย คือ คณะดูแลเรื่องกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

3. **คณะกรรมการด้านการเงิน** คือ คณะจัดหาแหล่งเงินทุน และบริหารจัดการสรรเงินทุนให้แก่ทุกภาคส่วนของหน่วยงานดูแลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

4. **คณะกรรมการด้านโลจิสติกส์** คือ คณะดูแลเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางได้โลจิสติกส์ และการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการ

5. **คณะกรรมการด้านการตลาด** คือ คณะดูแลเรื่องการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการใช้งานระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

6. **คณะกรรมการด้านระหว่างประเทศ** คือ คณะทำงานที่ทำงานร่วมกับประเทศอื่นในการดำเนินงานเรื่องระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่สามารถเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน

III. การกำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน

เนื่องจากการอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณของแต่ละหน่วยงานครอบคลุมเฉพาะพันธกิจหลักของหน่วยงานเท่านั้น ทำให้เกิดการตึงงบประมาณจากผู้บริหารหน่วยงานในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับพันธกิจหลักของหน่วยงาน

รัฐบาลจึงควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

2.2 แนวทางการสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน

I. ส่งเสริมการลงทุนในการทำกาแพอินทรีย์และทำมาตรฐานกาแพเทียบเท่าสากล

- รัฐบาลควรสนับสนุนความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนโดยสนับสนุน Green credit ผ่านสถาบันการเงิน เช่น ให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) สินเชื่อปลอดดอกเบี้ยระยะยาวเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแพรายย่อยปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกและผลิตกาแพอินทรีย์
- จัดตั้งกองทุนของรัฐ หรือใช้เงินจากกองทุนของรัฐที่มีการจัดตั้งไว้แล้วในการเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแพ เพื่อช่วยเหลืออย่างครบวงจรตั้งแต่การปลูก การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และการตลาดได้ตรงกับความต้องการของตลาด

II. การสร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบายเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการผลิตและการค้ากาแพ

- เนื่องจากการปลูกกาแพอาราบิก้า มีความเหมาะสมกับการปลูกบนพื้นที่สูง และส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าไม้ ภาครัฐจึงควรปรับปรุงกฎหมายสำหรับการกำหนดเขตและพื้นที่การปลูกกาแพให้เหมาะสม (Zoning) หรือจัดทำบันทึกข้อตกลง

(Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกันระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ กับชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการปลูกกาแฟร่วมกับพื้นที่ป่าไม้ได้ โดยจะเน้นการเพิ่มพื้นที่ปลูกในระบบป่าไม้ เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง เช่น การพังทลายของดิน แหล่งน้ำ ต้นน้ำ รวมถึงมีเอกสารที่สามารถรับรองสิทธิการใช้ที่ดินให้แก่เกษตรกรได้เพื่อสามารถนำไปประกอบการขอการตรวจสอบและรับรองได้ โดยในปัจจุบันมีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่มีความพร้อมในการขอรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice: GAP) เกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกท. หรือประเทศปลายทางอื่นๆ เช่น จีน แต่ไม่สามารถขอการตรวจสอบและรับรองได้ เนื่องจากพื้นที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติ ซึ่งไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ ยกตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ประสบความสำเร็จในการจัดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สามารถส่งออกได้ ได้แก่ บ้านขุนลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ประสบความสำเร็จในการขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น IFOAM COR (ประเทศแคนาดา) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติ สามารถจัดทำมาตรฐานและขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยได้ทำ MOU ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกัน ให้สามารถเป็นพื้นที่ทำกินได้ โดยจะรักษาป่าและปลูกกาแฟโดยไม่ขยายพื้นที่การปลูก ไม่บุกรุกพื้นที่ป่า บอกพิกัดการปลูก และแจ้งรายได้ที่ได้จากการขาย

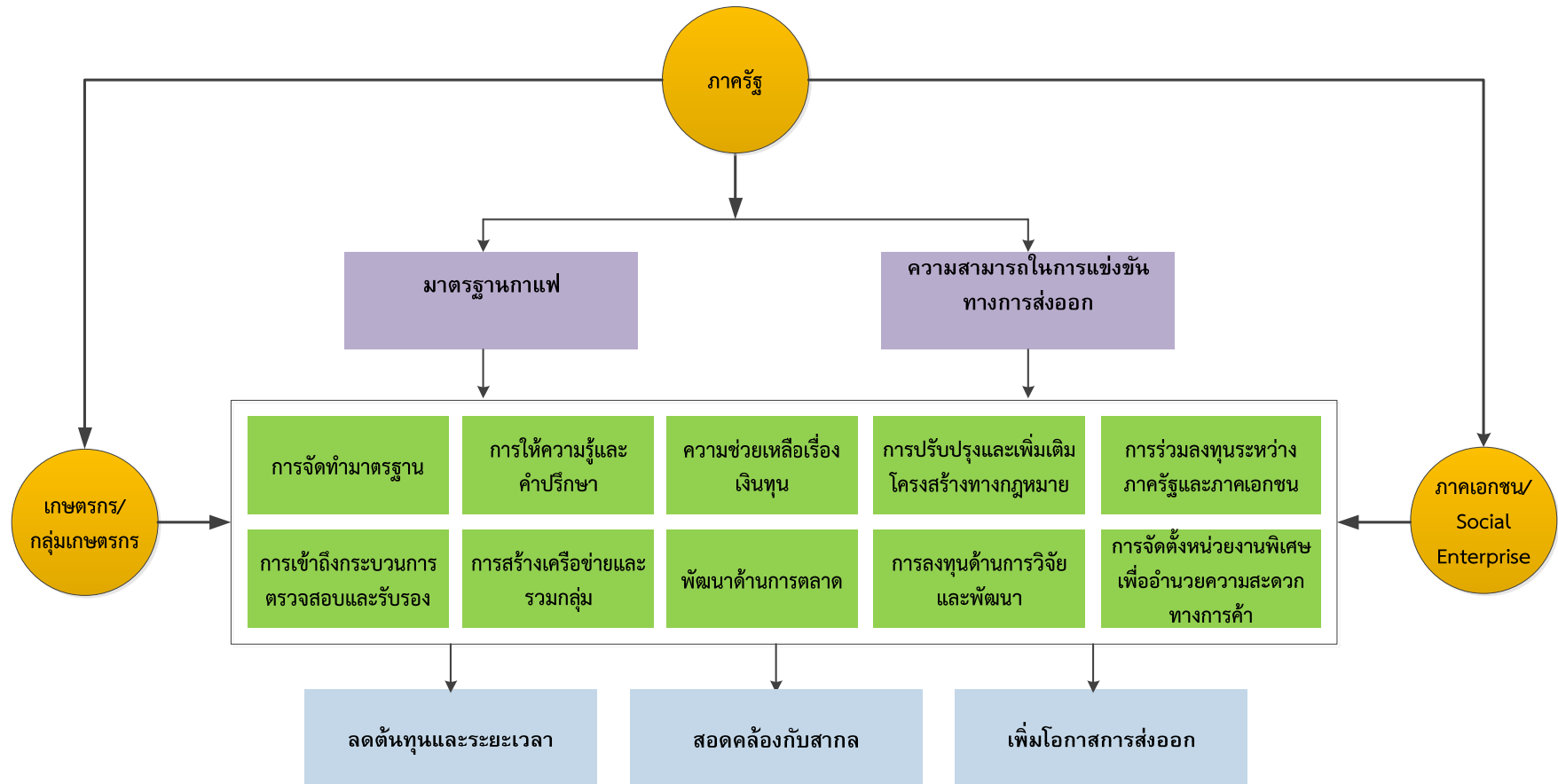
- ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการผลิตกาแฟคุณภาพสูงที่ได้การรับรองมาตรฐานที่หลากหลาย เช่น Rainforest Alliance, Shade grown, Bird friendly, EU standard, Specialty coffee เป็นต้น โดยออกนโยบายสนับสนุนการจัดการน้ำเพื่อป้องกันการเกิดมลพิษทางน้ำ ส่งเสริมการปลูกป่า การใช้พลังงานทดแทน และการจัดการของเสียที่เกิดขึ้นจากเปลือกกาแฟ เมื่อตอนกะเทาะเปลือกและล้างน้ำ ซึ่งสามารถนำมาใช้ทำเป็นปุ๋ยหมักให้แก่ต้นกาแฟได้ โดยผลจากการใช้ปุ๋ยที่มาจากเปลือกกาแฟพบว่า ทำให้ต้นกาแฟเจริญเติบโตดี
- กำหนดนโยบายในการพัฒนาการตลาดกาแฟอาราบิก้าร่วมกับภาคเอกชน เพื่อกำกับดูแล และควบคุมการตลาดการค้า การนำเข้า และการส่งออกกาแฟอาราบิก้าตลอดจนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กาแฟในลักษณะของกาแฟอาราบิก้าพิเศษเฉพาะต่อไป
- ทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่มีผลต่อการปลูกและการผลิตกาแฟเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรฐานและการรับรอง รวมถึงการจ้างงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความสามารถในการแข่งขันการตลาด
- วางแผนยุทธศาสตร์กาแฟของประเทศเกี่ยวกับตำแหน่งของกาแฟไทยในเวทีโลก ที่มุ่งเน้นคุณภาพกาแฟสูงมากกว่าปริมาณ เพื่อขายตลาด Premium ซึ่งจะได้อายุสูงกว่าเดิมมาก และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นกาแฟคุณภาพสูง และเป็น Specialty coffee ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เนื่องจากการยกระดับกาแฟเพื่อให้ได้กาแฟคุณภาพสูงต้องจัดการทั้งโซ่อุปทานกาแฟ โดยต้นน้ำต้องจัดทำมาตรฐาน

กลางน้ำ มีการควบคุมคุณภาพกระบวนการผลิตกาแฟ และปลายน้ำ ควบคุมคุณภาพการคั่ว

- ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟปลูกพืชชนิดอื่นร่วมด้วย เช่น ชา สำหรับตอนฤดูเก็บเกี่ยวกาแฟและส่งขายกาแฟแล้ว เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง โดยทั่วไป ผลกาแฟจะสุกจนเก็บเกี่ยวได้ประมาณเดือนพฤศจิกายน – มีนาคม แล้วเดือนเมษายน – เดือนตุลาคม เก็บใบชาขาย

ทั้งนี้ จากแนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ สามารถสรุปทิศทางการยกระดับกาแฟไทยเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA) ได้ดังภาพที่ 4.15

แนวทางการยกระดับกาแฟเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกับ TFA

ภาพที่ 4.15 ทิศทางการยกระดับกาแฟไทยเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA)

ที่มา: คณะผู้วิจัย

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้ออุปทานกาแพไทยและมาตรฐานในการตรวจสอบและรับรองกาแพที่มุ่งเน้นต้นน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกกาแพของประเทศไทยและวิเคราะห์โครงสร้าง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ออกใบรับรองตามมาตรฐานสากล และกระบวนการส่งออกกาแพไทยที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหน่วยงานภาครัฐพร้อมทั้งศึกษาทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแพขององค์การการค้าโลก ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีผลบังคับใช้ และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) สำหรับกาแพและปริมาณนำเข้า-ส่งออกกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า เพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรฐานกาแพและนำเสนอแนวทางในการเพิ่มโอกาสทางการค้าให้ผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษาใช้พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยที่เกษตรกรปลูกสายพันธุ์กาแพอาราบิก้า มุ่งเน้นจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีกาแพคุณภาพปริมาณมากที่สุดของภาคเหนือและรองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรมีความพร้อมในการจัดทำมาตรฐานกาแพโดยมีกลุ่มเกษตรกรทั้งที่ได้ใบรับรองแล้วและกำลังดำเนินการขอใบรับรอง รวมถึงเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมครบวงจรตั้งแต่ปลูก แปรรูป คั่ว จนถึงร้านขายกาแพ สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 สถานการณ์ปัจจุบันของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้าขององค์การการค้าโลก สำหรับการนำเข้าและส่งออกกาแพและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

องค์การการค้าโลกสร้าง Roadmap เพื่อเป็นทิศทางการดำเนินงานในอนาคตจนถึงปีพ.ศ. 2573 โดยดำเนินงานตามการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุกมิติที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย การดำเนินงานของประเทศไทยสอดคล้องกับองค์การการค้าโลก โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 44 ประเทศที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อนำเสนอรายงาน VNR (Voluntary National Review) รัฐบาลไทยได้ผนวกรวมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับกรอบการดำเนินงานระดับชาติอย่างเป็นระบบ เพราะรัฐบาลตระหนักถึงการขับเคลื่อนให้ประเทศบรรลุเป้าหมายการพัฒนาดังแต่ช่วงการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ดังการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาแรกภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นแผนแม่บทระยะกลางและระยะยาวในการนำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ผนวกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบระดับชาติอย่างเป็นระบบ

สถานะการดำเนินล่าสุดเกี่ยวกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าของประเทศไทยต่อ WTO พบว่า ถึงแม้ประเทศไทยได้ยื่นการดำเนินการตาม Category A (บทบัญญัติที่ประเทศสมาชิกพร้อมปฏิบัติได้ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้) แต่ประเทศไทยยังไม่พร้อมและยังไม่ได้มีการนำกรอบความตกลงฯ ไปประยุกต์ปฏิบัติจริง มีผลทำให้ WTO ประกาศ Blacklist สำหรับประเทศที่ยังไม่สามารถทำตามข้อตกลงได้ในเว็บไซต์ <https://www.wto.org/> ซึ่งมีประเทศไทยอยู่ด้วย และยังมี Category อื่นๆ ที่ไทยต้อง

เร่งทำตามพันธสัญญาให้ได้ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศในอนาคต จึงควรผลักดันสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการและปรับปรุงของกรอบความตกลงฯ นี้อย่างต่อเนื่อง ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีผลบังคับใช้ มี 4 ประการดังนี้

1. การไหลของการค้ามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เนื่องจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า ซึ่งกำหนดให้สินค้าจากประเทศต่างๆ ที่ต้องผ่านเข้าสู่ตลาดทางการค้าต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ไม่สร้างภาระด้านการขนส่งสินค้าโดยการดำเนินการล่าช้าเกินควร และลดต้นทุนที่บางครั้งผู้ประกอบการต้องแบกรับสำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ซึ่งอาจสูงกว่ารายได้ที่เก็บได้จากภาษีศุลกากร ด้วยการลดขั้นตอนทางเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ค้าในการเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านแดนจากต้นทางไปยังปลายทางได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการระบุงบกฎการไม่เลือกปฏิบัติ มีการดำเนินการทางเอกสารที่โปร่งใส ใช้มาตรฐานสากล และมีการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยปราศจากโควต้า

2. การผลิตและการค้าบูรณาการเข้าสู่ Global Value Chains ปัจจุบันสินค้าเกษตรจำพวกกาแฟได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains: GVCs) ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน สามารถติดต่อกันได้โดยตรง ดังที่กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟรายย่อยสามารถส่งออกกาแฟสู่กลุ่มผู้บริโภคได้โดยตรง จากในอดีตที่ต้องทำการส่งออกผ่านผู้ประกอบการหรือพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องทำการปรับตัวให้มีความสามารถในการส่งออกที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

3. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกรอบข้อตกลง TFA และการจัดทำมาตรฐาน จากบทบัญญัติว่าด้วยความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งมีสาระสำคัญได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ เสรีภาพในการผ่านแดน การกำหนดค่าธรรมเนียมในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า พิธีการศุลกากร และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ทำให้ประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับตัวและปฏิบัติตามบทบัญญัติจากความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายการรับรองและการสร้างมาตรฐานตามสากลต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อยกระดับกลุ่มสินค้าทางการเกษตรจำพวกกาแฟให้มีการรับรองและได้มาตรฐานสากล

4. ต้นทุนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุข้อตกลง TFA เนื่องจากการที่เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้นได้สร้างอุปสรรคทางการค้าให้กับประเทศกำลังพัฒนาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาจะเห็นด้วยกับผลประโยชน์ที่ประเทศต่างๆ จะได้รับจากการอำนวยความสะดวกทางการค้า แต่ว่ายังมีความกังวลเกี่ยวกับประเด็นจากข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เนื่องจากต้องมีการเร่งปรับตัวให้มีความพร้อมรับมือกับบทบัญญัติจากความตกลง ทำให้กลุ่มประเทศดังกล่าวได้รับความกดดันในเรื่องการปรับตัวเป็นอย่างมาก ต้องเร่งพัฒนาปัจจัยภายในประเทศให้มีความพร้อมเพื่อตอบรับความตกลง ซึ่งประเด็นหลักคือเรื่อง ต้นทุน ที่ต้องมีการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อทำตามบทบัญญัติของความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) การดำเนินการเพื่อให้บรรลุความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิรูปทางด้านการศุลกากร และทางสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มักจะก่อให้เกิดต้นทุนในระยะสั้นที่สูงมาก

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเกิดข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า พบว่า จากการที่ประเทศไทยลดภาษีสำหรับสินค้าการเกษตรประเภทเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูป ทำให้กาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเข้ามาสู่การแข่งขันทางการตลาดภายในประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้เกษตรกรในประเทศต้องผลิตกาแฟที่มีคุณภาพสูงให้เทียบเท่ากับกาแฟที่นำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ซึ่งทำให้มีต้นทุนทางการผลิตที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งส่งผลต่อเนื่องทำให้ราคากาแฟที่ผลิตภายในประเทศมีราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบที่เกษตรกรไทยนำมาผลิตนั้นมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี และส่งผลทำให้ผู้ประกอบการบางรายหันไปนำเข้าเมล็ดกาแฟจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีราคาที่ถูกลงกว่า ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตกาแฟสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในประเทศถูกลง ผลกระทบในส่วนของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคในประเทศมีทางเลือกในการเลือกซื้อกาแฟสำเร็จรูปมาบริโภคมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกาแฟสำเร็จรูปที่ผลิตในประเทศ หรือกาแฟสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้บริโภคที่เน้นปัจจัยทางด้านราคาเป็นสำคัญจะมีทางเลือกที่หลากหลายจากกาแฟนำเข้าจากกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรีที่มีราคาถูกกว่า และอาจทำให้กาแฟสำเร็จรูปของไทยมีการบริโภคที่ลดต่ำลงสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงการค้าเสรีสำหรับกาแฟระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้าได้ 4 ประการดังนี้

1. ไข่อุปทานที่เปลี่ยนไปของกาแฟ จากการที่ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีกับในหลายๆประเทศ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์กาแฟจากหลายๆ ประเทศที่ไทยเป็นคู่ค้าด้วย ได้เข้ามาสู่ตลาดทางการค้าของประเทศไทย ซึ่งเมื่อเทียบปริมาณผลผลิตของประเทศไทยและประเทศคู่ค้า พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณในการส่งออกที่ต่ำกว่าประเทศคู่ค้า ซึ่งมีผลมาจากพื้นที่ในการผลิตกาแฟของประเทศไทยมีจำนวนน้อยกว่าประเทศคู่ค้า โดยอุปทานของผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคกาแฟมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น สังเกตได้จาก กลุ่มประเทศ EU ที่มีความต้องการบริโภคกาแฟเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนสูงขึ้นทุกปี ซึ่งปัจจุบันกลุ่มประเทศ EU มีความต้องการเมล็ดกาแฟเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการนำเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงไปทำการคั่วบดเอง ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเรื่องคุณภาพของเมล็ดกาแฟเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการพัฒนาศายพันธุ์กาแฟให้มีคุณภาพ และเอกลักษณ์ที่ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการรับรองที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อเป็นการรับรองต่อกลุ่มผู้บริโภคเรื่องคุณภาพของกาแฟไทย

2. การปรับตัวของเกษตรกรไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทยไม่สามารถส่งออกกาแฟได้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดการรับรองจากมาตรฐานสากล ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำการออกมาตรฐานสากลให้แก่ผู้ผลิตกาแฟ ตามมาตรฐานการค้าโลก มีเพียงองค์กรภาคเอกชนที่มีการรับรองเรื่องรสชาติของกาแฟที่มีฐานการเพาะปลูกในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกนโยบายและมาตรฐานของประเทศไทย จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรับรองผลผลิตกาแฟในประเทศไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สากล

3. ทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบที่มากขึ้นสำหรับการแปรรูปกาแฟ เนื่องจาก การที่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีให้กับกลุ่มประเทศคู่ค้า ทำให้ผู้ผลิตสามารถเลือกซื้อวัตถุดิบ และปัจจัยการผลิตจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ยึดติดอยู่กับผู้ค้าวัตถุดิบรายเดิมๆ ทั้งยังสามารถสร้างความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่สามารถเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายขึ้น มีคุณภาพสูง และราคาต่ำ

4. การแย่งพื้นที่อัตราส่วนทางการค้าของตลาดภายในประเทศ เนื่องจากข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ส่งผลทำให้ผลิตทางการเกษตรมีการหมุนเวียนในตลาดมากขึ้น ทำให้

ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค แต่ส่งผลเสียโดยตรงต่อกลุ่มเกษตรกร ที่ต้องพัฒนาคุณภาพของตัวเองให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น เนื่องจากแนวโน้มของกลุ่มผู้บริโภคเน้นบริโภคกาแฟที่มีคุณภาพสูง และมีความต้องการเมล็ดกาแฟที่มีคุณภาพสูงเพื่อนำไปคั่วบดเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มการจำหน่ายส่งออกให้เพิ่มมากขึ้น

เพื่อให้กาแฟของไทยมีศักยภาพในการแข่งขันกับกลุ่มประเทศคู่ค้าเสรี ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐ ผู้ประกอบการแปรรูปกาแฟ รวมทั้งเกษตรกรควรมีการวางแผนเพื่อรองรับกับสถานการณ์การแข่งขันที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง กล่าวคือ เกษตรกรต้องยกระดับการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพที่สูง มีการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟพันธุ์ดีทดแทนพันธุ์เก่าเพื่อยกระดับเป็นกาแฟพรีเมียมได้ พร้อมทั้งมีการกำหนดและบังคับใช้มาตรฐานการนำเข้าสินค้ากาแฟที่มีความชัดเจน เพื่อให้การบริโภคสินค้า และกาแฟของผู้บริโภคในประเทศมีมาตรฐานและปลอดภัยต่อสุขภาพ รวมทั้งควรมีการออกมาตรฐานรับรองกาแฟไทยให้เป็นไปตามหลักสากล เพื่อเป็นการเปิดทางในการส่งออกกาแฟไทยสู่ตลาดโลก

5.1.2 แนวทางการจัดทำมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อยกระดับกาแฟไทยสู่ตลาดโลก

ประเทศไทยยังไม่สามารถส่งออกสินค้ากาแฟไปให้แก่กลุ่มประเทศคู่ค้า และกลุ่มประเทศผู้บริโภครายอื่นได้มากนัก ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการรับรองสินค้ากาแฟของประเทศเพื่อการส่งออก ปัจจุบันประเทศไทยมีเพียงมาตรฐานทั่วไปในการรับรองมาตรฐานให้แก่สินค้ากาแฟที่ผลิตภายในประเทศ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการส่งออกสินค้าที่ต้องการการรับรองมาตรฐานในระดับสากล ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทำมาตรฐานเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และยกระดับการส่งออกสินค้ากาแฟไปยังกลุ่มประเทศผู้บริโภคกาแฟเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการบริโภคกาแฟของตลาดกาแฟโลก ผู้บริโภคมุ่งเน้นการบริโภคกาแฟแบบยั่งยืน (Sustainable Coffee) ซึ่งมาตรฐานสู่ความยั่งยืนสามารถแบ่งได้ 7 มาตรฐาน (Standard) 1) Fair-trade Labelling Organisation (FLO) 2) Organic (IFOAM) 3) Rainforest Alliance (RA) 4) UTZ Certified (UTZ) 5) Common Code for the Coffee Community (C) 6) Starbucks' Coffee and Farmer Equity Practices (CAFÉ Practices) และ 7) Nespresso's AAA guidelines ทั้งนี้ แต่ละมาตรฐานมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างและเหมือนกัน แต่ทุกมาตรฐานมุ่งต่อบัณฑิตประสงค์ความยั่งยืน จึงทำให้ประเทศไทยควรเลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสม โดยเริ่มจากมาตรฐานที่เป็นพื้นฐานจนถึงมาตรฐานขั้นสูงตามศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ โดยการศึกษาได้เลือกมาตรฐานกาแฟสากลที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยที่มาจากประเทศต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำมาตรฐานกาแฟและสามารถส่งออกได้เป็นผู้นำของโลก การวิเคราะห์ข้อกำหนดร่วม (Common factor) ของมาตรฐานกาแฟสากลเพื่อให้ทราบว่ามาตรฐานใดเป็นมาตรฐานพื้นฐานของทุกมาตรฐาน และทำให้ทราบเกณฑ์พื้นฐานของทุกมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดร่วมกัน เป็นการนำไปสู่การจัดทำมาตรฐานของประเทศไทย

จากข้อค้นพบของงานวิจัยทำให้สามารถระบุได้ว่า มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Standard) โดยมาตรฐาน IFOAM เป็นมาตรฐานในการจัดเกณฑ์หรือข้อกำหนดพื้นฐาน (Basic Requirement)

ถึงแม้ว่าปริมาณความต้องการผู้บริโภคกาแฟอินทรีย์สูง แต่ประเทศไทยพบว่า ยังคงผลิตกาแฟอินทรีย์น้อยมาก และส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานอีกด้วย ดังนั้น ใบรับรองมาตรฐานถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ราคาของกาแฟจากผู้ผลิตรายเล็กในประเทศไทยได้ราคากาแฟที่สูง โดยเฉพาะกาแฟอินทรีย์ที่เป็นกาแฟที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกกาแฟของประเทศไทยต้อง

ตระหนักถึงความสำคัญของกาแฟอินทรีย์ และปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกกาแฟเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจากประเทศผู้นำเข้ากาแฟอินทรีย์ รวมถึงกาแฟชนิดพิเศษด้วย อย่างไรก็ตาม การจัดทำมาตรฐานและการตรวจสอบและรับรองกาแฟอินทรีย์ยังพบปัญหาสำคัญที่ควรแก้ไขเพื่อเพิ่มการส่งออก

จากผลวิจัยที่กล่าวมาเบื้องต้นทั้งหมดนี้นำมาสู่แนวทางการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกาแฟไทยเพื่อการส่งออก ผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนจากภาครัฐ การออกกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการต่างๆ รวมถึงการฝึกอบรม เงินทุน การตลาด และจำนวนและทักษะของเจ้าหน้าที่ ด้วยการส่งเสริมและพัฒนา/การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และเพิ่มคุณภาพกาแฟให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ การพัฒนาสำหรับการเข้าถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องตามสากล การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงสู่ Global value chain การสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของกาแฟ และการสร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบายเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการผลิตและการค้ากาแฟ การส่งออกกาแฟอินทรีย์ หรือมาตรฐานที่เทียบเท่าสากลไปยังประเทศต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน ตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ตรวจสอบและรับรอง รวมถึงหน่วยงานที่มีส่วนช่วยขับเคลื่อนยกระดับกาแฟไทยสู่มาตรฐานสากล

5.1.3 แนวทางการจัดการเชิงโครงสร้างเพื่อตรวจสอบและออกใบรับรองกาแฟตามมาตรฐานสากล

ภาพรวมของปัญหาเชิงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเพื่อการนำเข้าและส่งออกของประเทศไทย มาจากรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมาตรฐานกาแฟไทย จึงเป็นอุปสรรคสำคัญหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และผู้ประกอบการ ตลอดจนเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน และเสียโอกาสในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของสินค้ากาแฟในตลาดโลก ขาดหน่วยงานภาครัฐที่ชัดเจนในการรองรับและดูแลรับผิดชอบเฉพาะของกาแฟ รวมถึงปัญหาการส่งออกกาแฟของประเทศไทย คือ ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการส่งออกกาแฟสามารถสรุปได้ 2 ปัญหาหลัก ได้แก่ ความล่าช้าเรื่องเอกสารจากการดำเนินการของภาครัฐ และจำนวนเอกสารและความซับซ้อนในการใช้ยื่นขอ เนื่องจากต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐถึง 6 หน่วยงาน ทำให้มีจำนวนเอกสารที่ต้องใช้ในกระบวนการมากถึง 25 รายการ และพบว่า มีสำเนาเอกสารที่ต้องยื่นซ้ำต่อหน่วยงานเดิม

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 สาเหตุ ได้แก่ เกิดจากภายในหน่วยงานยังไม่มีระบบแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน กำลังคนและทักษะของเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่เพียงพอ และความไม่พร้อมของระบบอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยเหตุนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในขั้นตอนกระบวนการส่งออก จึงควรใช้แนวทางการดำเนินงานของกรอบข้อตกลงการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เพิ่มคุณภาพการบริการของหน่วยงานภาครัฐและมีการพัฒนากระบวนการจัดการด้านเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดเวลาการติดต่อหน่วยงานต่างๆ และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการส่งออกกาแฟไทยให้สูงขึ้น จากการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำว่า การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการส่งออกได้ เนื่องจากจะลดระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมเอกสาร ลดขั้นตอนกระบวนการการยื่นเอกสารที่ซ้ำซ้อนลงได้ ลดจำนวนเอกสารในรูปแบบกระดาษ ส่งผลให้ต้นทุนการส่งออกและระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการส่งออกลดลง ซึ่งพบว่า ระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) เป็นระบบที่ถูกใช้เป็นมาตรฐานในการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในระดับสากล

อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ของไทยในปัจจุบันเป็นดังนี้

- **การขาดโครงสร้างของกฎหมายที่ครอบคลุมการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์**
โครงสร้างกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทยในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากยังไม่มี การดำเนินการออกกฎหมายกลาง ที่สามารถบังคับใช้ได้กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบ ในการจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จึงส่งผลให้มี ขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ มีความแตกต่างของรูปแบบและ โครงสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูล และขาดกลไกมาตรฐานเพื่อการบริหารการ บูรณาการคือ การที่ยังไม่มีระบบกลางที่เป็นตัวควบคุมดูแลและเชื่อมโยงระบบจาก หน่วยงานต่างๆ ให้เชื่อมโยงกันได้โดยสมบูรณ์
- **การขาดกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ**
ถึงแม้จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการการเชื่อมโยงข้อมูลแบบบูรณาการสำหรับการ นำเข้าส่งออก และโลจิสติกส์ เพื่อจัดตั้งระบบ National Single Window (NSW) ของ ประเทศให้สำเร็จ แต่พบว่า มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานเพียงปีละ 3 ครั้ง และ ประชุมร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของ ประเทศ (กบส.) หน่วยงานต้นสังกัดเพียงปีละ 1-2 ครั้งเท่านั้น ทำให้การดำเนินงานยังไม่ เกิดความคืบหน้า และประธานคณะกรรมการดังกล่าว ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จที่สามารถ สั่งการให้อนุกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบ NSW ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึง เกิดเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ไม่เกิดการบูรณาการการพัฒนาระบบร่วมกัน ทำให้ การพัฒนาระบบ NSW ไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และไม่เป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกันทุก หน่วยงาน
- **แนวทางการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลไม่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของ หน่วยงาน**
เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานจะมีการกำหนดพันธกิจในการ ดำเนินงาน รวมถึงกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกันการดำเนินงานตามพันธกิจ ซึ่ง นอกจากกรมศุลกากรแล้ว การอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ใช่พันธกิจหลักในการ ดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ดังนั้นจึงส่งผลให้การพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูล NSW ไม่ได้มีความสำคัญ อีกทั้งบางหน่วยงานได้ตั้งงบประมาณการพัฒนาระบบ เพื่อ นำไปใช้พัฒนาส่วนงานพันธกิจหลักของหน่วยงาน หรือไม่ได้มีการจัดทำโครงการขอ งบประมาณสำหรับพัฒนาระบบเพิ่มเติม ส่งผลให้การดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูล NSW ไม่เกิดประสิทธิภาพ และไม่สามารถดำเนินการได้อย่างพร้อมเพรียงกันทุกหน่วยงาน
- **ปัญหาเชิงสถาบัน**
เมื่อการดำเนินงานภายในหน่วยงานภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงระบบ การทำงาน บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นเวลานานมักเกิดแรงต้าน ในการปรับเปลี่ยนวิธีการและขั้นตอนการทำงานที่มีความคุ้นชิน อีกทั้งการนำระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาทดแทนการทำงานของบุคลากร จะส่งผลให้บุคลากรที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบส่วนงานนั้นๆ มีความรู้สึกว่าได้รับความสำคัญจากหน่วยงานต้นสังกัดน้อยลง โดยเฉพาะเรื่องการรับรองเอกสารต่างๆ หากมีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามา ประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบรับรองแล้ว จะส่งผลให้อำนาจการตัดสินใจของบุคลากรผู้มี

อำนาจในหน่วยงานนั้นลดน้อยลง ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มบุคลากรเกิดแรงต้านในนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ภายในหน่วยงาน อีกทั้งการดำเนินงานเดิมเป็นการดำเนินงานด้วยระบบ Manual หรือเป็นการดำเนินงานผ่านเอกสารที่เป็นแผ่นกระดาษ บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานสูง จึงไม่มีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้า และแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรูปแบบเอกสารการดำเนินงานให้เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากบุคลากรยังคุ้นเคยกับการติดต่อสื่อสารบนพื้นฐานของกระดาษ บางครั้งจึงมีการพิมพ์เอกสารออกมาเป็นแผ่นกระดาษเพื่อตรวจสอบข้อมูล ทำให้ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเข้าสู่การดำเนินงานแบบไร้กระดาษได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

- **ปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์** การดำเนินงานเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถแบ่งได้ 3 ส่วนคือ การเชื่อมโยงแบบ ภาครัฐสู่ภาครัฐ (G2G) กลุ่มผู้ประกอบการสู่ภาครัฐ (B2G) และ กลุ่มผู้ประกอบการสู่กลุ่มผู้ประกอบการ (B2B) ในปัจจุบันกรมศุลกากรหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลการพัฒนากระบวนการเชื่อมโยงข้อมูล ได้ดำเนินงานเชื่อมโยงข้อมูลในส่วนภาครัฐสู่ภาครัฐ (G2G) ได้ 33 หน่วยงานแล้ว แต่มีเพียง 27 หน่วยงานที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้ทุกประเภทสินค้า/เอกสาร และมี 5 หน่วยงานที่มีการเชื่อมโยงภายใต้ระบบ NSW แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกประเภทสินค้า/เอกสาร และยังมีอีก 1 หน่วยงาน ที่ถึงแม้จะมีการเชื่อมโยงข้อมูลแล้ว แต่ยังต้องใช้เอกสารในรูปแบบกระดาษเพื่อใช้ผ่านพิธีศุลกากรอยู่ คือ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และขณะนี้กรมศุลกากรกำลังวางแผนการดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการสู่ภาครัฐ (B2G) อยู่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้งานระบบการเชื่อมโยงข้อมูลผ่าน NSW ยังไม่สามารถเพิ่มการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้กับทุกประเภทสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- **ขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ** เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทั้งงบประมาณการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากร ซึ่งหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนา คือ กรมศุลกากร จึงส่งผลให้ไม่มีอำนาจมอบหมายจัดการกับงบประมาณ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ นำไปพัฒนาระบบได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สามารถสรุปแนวทางการจัดการการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับการส่งออกกาแฟไทย 4 ประเด็นได้ดังนี้ 1) ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมาย จัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน และควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล 2)

อำนาจการบริหารจัดการ ควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในการดูแลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบเท่านั้น โดยมีผู้มีอำนาจสั่งการสูงสุดที่มีอำนาจสั่งการแก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย และ 3) การกำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน รัฐบาลควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

5.1.4 แนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟ

การเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้ประกอบการส่งออกให้สามารถเข้าร่วมกับห่วงโซ่มูลค่าโลก คณะผู้วิจัยได้รวบรวมผลวิจัยจากโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สํารวจพื้นที่ และการจัด Focus group กับผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานกาแฟ ทำให้สามารถสรุปแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟได้ดังนี้

1. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และกาแฟคุณภาพสูง

1.1 การให้ความรู้โดยการจัดอบรมและศึกษาดูงานแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับวิธีการผลิตกาแฟที่ได้มาตรฐานอินทรีย์และมีคุณภาพสูง เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหรือข้อกำหนดของเกษตรอินทรีย์ ไล่ระดับตั้งแต่มาตรฐานอินทรีย์ที่อิงตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM ทำตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM ได้ทุกข้อ จนถึงเกณฑ์มาตรฐานของกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) การให้ความรู้แก่เกษตรกร และการแนะนำในแปลงเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อช่วยให้คำปรึกษาในการดูแลจัดการการปลูกและการผลิตกาแฟอินทรีย์ เช่น การใส่ปุ๋ย การจัดการแปลง (เช่น ไม่ให้ผลผลิตปนเปื้อนกับแปลงข้างเคียง ปลูกสลับพื้นที่ป่ากับพื้นที่ลาดชัน ปลูกภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ มีแนวกันชน เป็นต้น) การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดเศษวัชพืช การเก็บเมล็ดกาแฟ การจัดการโรคและแมลง การแปรรูป (เช่น สีเมล็ดของกาแฟ) เป็นต้น การให้ข้อมูลด้านการตลาดของผู้บริโภคกาแฟทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ

1.2 การเข้าถึงพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง พัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะลานตากกาแฟ เพื่อป้องกันความชื้นที่ส่งผลต่อรสชาติกาแฟ และระบบโลจิสติกส์และระบบขนส่งตั้งแต่แปลงปลูก แปรรูป จุดรับซื้อ จนถึงกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ปลูกกาแฟต้องปลูกบนดอย ทำให้การคมนาคมมีการขนส่งลำบาก ส่งผลให้มีตลาดจากภายนอกมารับน้อย ซึ่งอาจจะเกิดการผูกขาดกับผู้รับซื้อประจำและถูกกดราคาได้ รวมถึงทำให้เกิดการส่งมอบได้ตรงตามเวลา

1.3 การพัฒนาสำหรับการเข้าถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องตามสากล เช่น พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) ของคนในชุมชน เพื่อให้บริการการตรวจสอบและรับรอง และการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ของกาแฟอินทรีย์ ช่วยเหลือค่าตรวจสอบและรับรองให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เนื่องจากค่าใช้จ่ายนี้เป็นต้นทุนที่สูงสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ส่วนใหญ่รายย่อย เพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงการตรวจสอบและรับรองได้มากยิ่งขึ้น

1.4 การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) เช่น ประเทศไทยมีความหลากหลายของสายพันธุ์กาแฟจึงทำให้กาแฟมีความเป็นเอกลักษณ์ได้หลากหลาย จึงควรมีการรวบรวมสายพันธุ์กาแฟและจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์และการผลิตกาแฟเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กาแฟได้ เช่น การแยกสายพันธุ์เพื่อทำให้ทราบรสชาติการ Cupping ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น ควรมีการลงทุนเทคโนโลยี เช่น เครื่องโม่แยกเปลือกกาแฟ เครื่องแยกขนาดเมล็ดกาแฟ เครื่องคั่วกาแฟ

1.5 การสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของกาแฟ เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้เกษตรกรและสร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับรู้เห็นความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น การจัดทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่กาแฟ เช่น ปุยที่มาจากเปลือกกาแฟ สบู่กาแฟ สกรับกาแฟ By product ที่ได้มาจากกระบวนการผลิตกาแฟ เช่น Cascara (ชาเปลือกกาแฟ) Coffee blossom (ชาดอกกาแฟ) Coffee blossom honey (น้ำผึ้ง ดอกกาแฟ)

2. แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงสู่ Global value chain

2.1 รัฐบาลควรออกมาตรการส่งเสริมการตลาด เช่น การจัดหาตลาด และช่องทางการจำหน่ายกาแฟอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ทิศทางแนวโน้มกาแฟในอนาคตต้องทำกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนากาแฟอินทรีย์และตลาดกาแฟเฉพาะที่เรียกว่า กาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee) โดยมุ่งเน้นควบคุมคุณภาพการปลูกและการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และจัดประกวดกาแฟ Specialty coffee เพื่อคัดสรรกาแฟดีๆ จากแต่ละท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้ผู้บริโภคได้รู้จักมากขึ้นด้วย

2.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำอัตลักษณ์กาแฟแต่ละดอย โดยบอกเล่าเรื่องราวที่มา ประวัติศาสตร์ของกาแฟ และกระบวนการผลิตกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพสูง หรือเป็นกาแฟ Specialty coffee ขายด้วยปริมาณที่ไม่มาก แต่ขายที่ราคาสูงขึ้น ทั้งนี้ ลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ของกาแฟทางภาคเหนือ คือ เรื่องราวของชนเผ่าต่างๆ ที่มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือรัชกาลที่ 9 ส่งเสริมการปลูกกาแฟแทนฝิ่น อยู่บนภูเขา ใช้แรงงานในการปลูกและเก็บเกี่ยวกาแฟ ยกตัวอย่างเช่น กาแฟที่ดอย A นี้ ปลูกภายใต้ระบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกภายใต้ร่มเงา (Shade grown) ผสมผสานในระบบวนเกษตร (Agroforestry) และอยู่ร่วมและพึ่งพาระหว่างคนกับป่าตามแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ 9

2.4 ส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างตราสินค้าของตนเอง โดยสร้างการรับรู้ 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย กาแฟคุณภาพดีมาจากประเทศอะไร แหล่งกำเนิดสินค้าคือที่ไหน และเอกลักษณ์เฉพาะกาแฟ

2.5 การลงทุนเทคโนโลยีและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกาแฟเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟและสร้างโอกาสการตลาดใหม่ ควรสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.6 ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชน สำหรับการส่งเสริมการตลาด การลงทุนและการแก้ไขปัญหาการตลาดกาแฟอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทั้งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ

2.7 ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกาแฟอินทรีย์ และความสำคัญของการตรวจสอบและรับรองในการสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานและตราสินค้าให้ผู้บริโภค

2.8 จัดงานกาแฟในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมกาแฟนานาชาติเพื่อประชาสัมพันธ์กาแฟไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น

2.9 การสร้างและส่งเสริมช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและแหล่งข้อมูลให้แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้เอง นอกจากการปรึกษาเจ้าหน้าที่

3. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย

3.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นเครือข่ายผู้ผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพดีและผ่านการรับรองมาตรฐานสากลในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงการค้ากับภาคเอกชน ที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่คุ้มค่าและการผลิตกาแฟอย่างยั่งยืน

3.2 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟควรมีวิธีการจัดการภายในกลุ่มของเกษตรกรเองและดำเนินการผลิตกาแฟอินทรีย์ ตามตามมาตรฐานสากล โดยมีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน NGO Social enterprise และภาคการศึกษามีหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านเงินทุน การตลาด การจัดอบรม และการสาธิตที่ฟาร์ม

3.3 ควรมีเวทีจัดประชุมร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดราคาขายเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น คุณภาพของเมล็ดกาแฟที่ตลาดต้องการ ปริมาณและคุณภาพเมล็ดกาแฟในปีต่อไป กระบวนการคั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือกาแฟชนิดพิเศษปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบและรับรอง เป็นต้น

3.4 ภาครัฐและหน่วยงานวิชาการควรมีความร่วมมือกับเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำ โดยพัฒนาสายพันธุ์ให้เกษตรกรและร่วมกันพัฒนารสชาติกาแฟให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

3.5 จัดตั้งเครือข่ายองค์กรที่มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ทางด้านการพัฒนาทั้งโซ่คุณค่ากาแฟ ตั้งแต่สายพันธุ์ การจัดการแปลงปลูก การผลิตกาแฟ การคั่ว และคั้นหาคาแฟที่ดีเพื่อทำการตลาดและแนะนำให้ต่างประเทศรู้จักกาแฟไทยมากขึ้น

4. แนวทางการเอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ

4.1 การเตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ประเทศไทยควรดำเนินการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่มีการดำเนินงานผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับหลายหน่วยงาน โดยการพิจารณาออกโครงสร้างกฎหมายกลางใหม่ควรประกอบด้วย การจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และการควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล

4.2 อำนาจการบริหารจัดการ จากมติคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดตั้ง National Single Window ไม่มีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในการดูแลระบบ National Single Window เพื่อให้หน่วยงานเฉพาะดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่กำกับ

ดูแลเรื่องของระบบ National Single Window และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบเท่านั้น โดยมีผู้มีอำนาจสั่งการสูงสุดที่มีอำนาจสั่งการกำหนดหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานโลจิสติกส์ของประเทศไทยควรเป็นผู้ที่สามารถควบคุมและกำกับดูแลคณะกรรมการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านระบบ National Single Window ได้ ผ่านการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาทางการค้า ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถาบันทางการเงิน ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์และสาธารณูปโภค และผู้ให้บริการด้านเครือข่ายและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องเป็นผู้ดำเนินงานหลักในการร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดูแลตรวจสอบกระบวนการการทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในการดำเนินการของระบบ

4.3 การกำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน เนื่องจากการอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณของแต่ละหน่วยงานครอบคลุมเฉพาะพันธกิจหลักของหน่วยงานเท่านั้น ทำให้เกิดการตัดงบประมาณจากผู้บริหารหน่วยงานในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับพันธกิจหลักของหน่วยงาน รัฐบาลจึงควรกำหนดให้ การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาระบบการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบ National Single Window ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการค้าและการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้าน National Single Window

5. แนวทางการสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน

5.1 ส่งเสริมการลงทุนในการทำกาแฟอินทรีย์และทำมาตรฐานกาแฟเทียบเท่าสากล เช่น รัฐบาลควรสนับสนุนความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนโดยสนับสนุน Green credit ผ่านสถาบันการเงิน เช่น ให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) สินเชื่อปลอดดอกเบี้ยระยะยาวเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟรายย่อยปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกและผลิตกาแฟอินทรีย์

5.2 การสร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบายเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการผลิตและการค้ากาแฟ เช่น ทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่มีผลต่อการปลูกและการผลิตกาแฟเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรฐานและการรับรอง รวมถึงการจ้างงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความสามารถในการแข่งขันการตลาด

สรุปได้ว่า หากต้องการยกระดับกาแฟโดยบูรณาการเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่ากาแฟโลก จำเป็นต้องส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรจัดทำมาตรฐานกาแฟตามสากล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงการส่งออกกาแฟจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้ามากขึ้น ให้มีสะดวก รวดเร็ว ง่ายขึ้น และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสากล

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

5.2.1 การจัดทำ Roadmap สำหรับการเตรียมความพร้อมการยกระดับกาแฟไทยเพื่อการส่งออก ที่สอดคล้องกับข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA)

จากผลวิจัยที่ได้สามารถนำมาจัดลำดับความสำคัญในการเตรียมความพร้อมการยกระดับกาแพไทย เพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA) โดยแบ่งเป็นตาม กรอบเวลาระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 Roadmap สำหรับการเตรียมความพร้อมการยกระดับกาแฟไทยเพื่อการส่งออกที่สอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (TFA)

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
วัตถุประสงค์ที่ 1: เสริมสร้างศักยภาพการผลิตกาแฟอินทรีย์และกาแฟคุณภาพสูง					
1. การให้ความรู้โดยการจัดอบรมและศึกษาดูงานแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกี่ยวกับวิธีการผลิตกาแฟที่ได้มาตรฐานอินทรีย์และมีคุณภาพสูง	1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหรือข้อกำหนดของเกษตรกรอินทรีย์ ไล่ระดับตั้งแต่มาตรฐานอินทรีย์ที่อิงตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของ IFOAM ทำตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของ IFOAM ได้ทุกข้อ จนถึงเกณฑ์มาตรฐานของกาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee)	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - มูลนิธิสายใยแผ่นดิน - มูลนิธิเกษตรกรอินทรีย์ไทย - โครงการหลวง - บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด	✓		
	1.2 สนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน สหกรณ์ องค์กรนอกภาครัฐ (Non Governmental Organizations: NGO) กิจกรรมเพื่อสังคม (Social enterprise) และภาควิชาการเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติสำหรับการปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรกรอินทรีย์ เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจ และสามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรอินทรีย์ได้ตามมาตรฐานสากล	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	1.3 การให้ความรู้แก่เกษตรกร และการแนะนำในแปลงเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อช่วยให้คำปรึกษาในการดูแลจัดการการปลูกและการผลิตกาแฟอินทรีย์ เช่น การใส่ปุ๋ย การจัดการแปลง (เช่น ไม่ให้ผลผลิตปนเปื้อนกับแปลงข้างเคียง ปลูกสลับพื้นที่ป่ากับพื้นที่ลาดชัน ปลูกภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ มีแนวกันชน เป็นต้น) การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดเศษวัชพืช การเก็บเมล็ดกาแฟ การจัดการโรคและแมลง การแปรรูป (เช่น สีเมล็ดของกาแฟ) เป็นต้น ตลอดจนทุกขั้นตอนกระบวนการผลิตโซ่อุปทานกาแฟ เพื่อยกระดับทำให้กาแฟได้มาตรฐานและคุณภาพสูง	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - มูลนิธิสายใยแผ่นดิน - มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย - โครงการหลวง - บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด	✓		
	1.4 จัดให้เกษตรกรไปศึกษาดูงานในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีระบบการปลูกกาแฟบนพื้นที่สูงที่ได้มาตรฐานอินทรีย์ เช่น การจัดการแปลงปลูก โรคและแมลง การแปรรูปผลผลิต การดูแลหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เมื่อมีการเรียนรู้จริง จะทำให้เกษตรกร มีความรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากยิ่งขึ้น	- กรมวิชาการเกษตร	✓		
	1.5 ให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างตราสินค้า (Branding) และการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟที่สามารถขายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
		- โครงการหลวง - สหกรณ์กรีนเนท จำกัด - ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Commerce Intelligence of MoC: CIM) - สมาคมกาแฟไทย - สมาคมกาแฟพิเศษไทย			
	1.6 ให้ข้อมูลด้านการตลาดของผู้บริโภคกาแฟทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้มีความเข้าใจและมุมมองต่อการพัฒนาผลผลิต และการแข่งขันกับคู่แข่ง รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ ทิศทางการดื่มกาแฟ ปริมาณกาแฟที่ต้องการ ราคาซื้อขายกาแฟ การพัฒนาคุณภาพและรสชาติกาแฟ ช่องทางการส่งออก และประเทศที่มีโอกาสส่งออกกาแฟ	- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ - โครงการหลวง - สหกรณ์กรีนเนท จำกัด - ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Commerce Intelligence of MoC: CIM) - สมาคมกาแฟไทย - สมาคมกาแฟพิเศษไทย	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	1.7 ให้ความรู้เรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งสามารถอ่านและเขียนได้เพื่อให้ติดต่อลูกค้าได้เอง และสามารถจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ตามกระบวนการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตรวจสอบรับรองได้ถูกต้อง	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
	1.8 จัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการเข้าไปให้ความรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปอยู่ประจำในหมู่บ้าน และติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - มูลนิธิสลายใยแผ่นดิน - มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย - โครงการหลวง - บริษัท กรีนเนท เอสอี จำกัด	✓		
2. การเข้าถึงพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง	2.1 พัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะลานตากกาแฟ เพื่อป้องกันความชื้นที่ส่งผลต่อรสชาติกาแฟ และระบบโลจิสติกส์และระบบขนส่งตั้งแต่แปลงปลูกแปรรูป จดรับซื้อ จนถึงกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
3. การพัฒนาสำหรับการเข้าถึงกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่สอดคล้องตาม	3.1 พัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบการรับรองแบบ	- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
สากล	มีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) ของคนในชุมชน เพื่อให้บริการการตรวจสอบและรับรอง และการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ของกาแฟอินทรีย์				
	3.2 ส่งเสริมการพัฒนากาแฟอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลและระบบการควบคุมภายในชุมชน (Internal Control System: ICS) โดยใช้กลไก คือ PGS และผลักดันให้ระบบดังกล่าวได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นจากผู้ผลิต ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	✓		
	3.3 เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์ในข้อกำหนดของมาตรฐานที่เข้าใจง่าย และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเกณฑ์และขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบและรับรองมีรายละเอียดเนื้อหาค่อนข้างละเอียด	- สำนักงาน มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	✓		
	3.4 จัดทำฐานข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก ระดับความสูงของน้ำทะเล ผลผลิตกาแฟเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้	- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)		✓	
	3.5 สร้างหน่วยตรวจรับรอง (Certified Body: CB) เอกชนด้านการตรวจรับรองฟาร์ม เพื่อเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจรับรองเอกชน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านการอุดหนุนค่าตรวจสอบและรับรอง	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	รวมทั้งการสร้างผู้ตรวจประเมิน (Auditor) ด้านการตรวจรับรองฟาร์ม ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB)				
	3.6 ช่วยเหลือค่าตรวจสอบและรับรองให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เนื่องจากค่าใช้จ่ายนี้เป็นต้นทุนที่สูงสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่ส่วนใหญ่รายย่อย เพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงการตรวจสอบและรับรองได้มากยิ่งขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
	3.7 เพิ่มโอกาสให้เกษตรกรปลูกกาแฟรายย่อยเข้าสู่การจัดทำมาตรฐานมากขึ้นโดยดำเนินการในการขยายผลโครงการฟาร์มมาตรฐานระบบกลุ่ม (Group Certification) โดยดำเนินการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างที่ปรึกษาเกษตรกร ผู้ตรวจประเมินสำหรับการรับรองแบบกลุ่ม	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)		✓	
	3.8 สร้างความมั่นใจในผลการตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการของไทย โดยยกระดับขีดความสามารถห้องปฏิบัติการของไทยทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมทั้งการจัดทำเครือข่ายห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสากล	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
4. การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D)	4.1 รวบรวมสายพันธุ์กาแฟและจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์และการผลิตกาแฟเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กาแฟได้ เช่น การแยกสายพันธุ์เพื่อทำให้ทราบรสชาติการ Cupping ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น	- กรมวิชาการเกษตร - ศูนย์บริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่			✓
	4.2 ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่ากาแฟโดยการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์กาแฟไทยให้มีลักษณะพิเศษ (Specialty coffee) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่มีคุณภาพสูงและรสชาติเป็นที่ยอมรับของตลาดผู้บริโภคกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กรมวิชาการเกษตร - ศูนย์บริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)			✓
	4.3 ทดลองลงปลูกกาแฟในพื้นที่จริงของเกษตรกรเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาสายพันธุ์กาแฟได้ไปในทิศทางเดียวกัน	- กรมวิชาการเกษตร		✓	
	4.4 ควรมีการลงทุนเทคโนโลยี เช่น เครื่องโม่แยกเปลือกกาแฟ เครื่องแยกขนาดเมล็ดกาแฟ เครื่องคั่วกาแฟ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	4.5 ควรมีการวิจัยการสร้างการเข้าถึงตลาดให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เพื่อเพิ่มโอกาสส่งออกให้เกษตรกร	- ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Commerce Intelligence of MoC: CIM)		✓	
	4.6 สร้างเครือข่ายการวิจัยที่มาจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรบุคคล งบประมาณ องค์ความรู้ที่มีอยู่นำมาพัฒนากาแฟไทย	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			✓
5. การสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของกาแฟ	5.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้เกษตรกรและสร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับรู้เห็นความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น	- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา			✓
	5.2 จัดทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่กาแฟ เช่น ปุ๋ยที่มาจากเปลือกกาแฟ สบู่กาแฟ สครับกาแฟ ชาดอกกาแฟ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			✓
	5.3 ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานกาแฟ เช่น เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ผู้แปรรูปกาแฟ ผู้คั่วกาแฟ ผู้ส่งออก บาริสต้าหรือเจ้าของร้านกาแฟสโบลักสูตร Q Grader เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตจาก CQI (Coffee	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			✓

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	Quality Institute) ว่าเป็นผู้มีความสามารถในการประเมินคุณภาพกาแฟ (Green Bean) ที่เป็นมาตรฐานสากล				
	5.4 ส่งเสริมการฝึกอบรมบาร์ิสต้าให้สามารถชงกาแฟโดยสามารถดึงรสชาติกาแฟออกมาได้ดีที่สุด	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			✓
วัตถุประสงค์ที่ 2: ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงสู่ Global value chain					
1. ออกมาตรการส่งเสริมการตลาด	1.1 การจัดหาตลาด และช่องทางการจำหน่ายกาแฟอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กระทรวงพาณิชย์		✓	
2. ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดกาแฟอินทรีย์และตลาดกาแฟเฉพาะที่เรียกว่า กาแฟชนิดพิเศษ (Specialty coffee)	2.1 สนับสนุนการควบคุมคุณภาพการปลูกและการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และจัดประกวดกาแฟ Specialty coffee เพื่อคัดสรรกาแฟดีๆ จากแต่ละท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้ผู้บริโภคได้รู้จักมากขึ้น	- กระทรวงพาณิชย์		✓	
	2.2 จัดงานกาแฟในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมกาแฟนานาชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์กาแฟไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น	- กระทรวงพาณิชย์		✓	
	2.3 สร้างและส่งเสริมช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารและแหล่งข้อมูลให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้เอง	- กระทรวงพาณิชย์		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
3. ส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างตราสินค้าของตนเอง	3.1 ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำอัตลักษณ์กาแฟแต่ละดอย โดยบอกเรื่องราวที่มา ประวัติศาสตร์ของกาแฟ และกระบวนการผลิตกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพสูงหรือเป็นกาแฟ Specialty coffee	- กระทรวงพาณิชย์	✓		
4. ลงทุนเทคโนโลยีและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกาแฟเพื่อเพิ่มมูลค่ากาแฟและสร้างโอกาสการตลาดใหม่	4.1 สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยเปลี่ยนแปลงการขายผลเชอร์รี่หรือกาแฟกะลา เป็นการแปรรูปให้ได้สารกาแฟ หรือเมล็ดกาแฟดิบมากขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		✓	
	4.2 สร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
5. ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกาแฟอินทรีย์ และการสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานและตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภค	5.1 ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกาแฟอินทรีย์ และความสำคัญของการตรวจสอบและรับรองในการสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานและตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภค	- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	✓		
วัตถุประสงค์ที่ 3: ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย					
1. สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงการค้ากับภาคเอกชน ที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่คุ้มค่า	1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นเครือข่ายผู้ผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพดี และผ่านการรับรองมาตรฐานสากลในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
และการผลิตกาแฟอย่างยั่งยืน	1.2 ภาครัฐและหน่วยงานวิชาการควรมีความร่วมมือกับเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำ โดยพัฒนาสายพันธุ์ให้เกษตรกรและร่วมกันพัฒนารสชาติกาแฟให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		✓	
	1.3 จัดตั้งเครือข่ายองค์กรที่มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ทางด้านการพัฒนาทั้งโซ่อุปทานกาแฟ ตั้งแต่สายพันธุ์ การจัดการแปลงปลูก การผลิตกาแฟ การคั่ว และคั้นหาคาแฟที่ดีเพื่อทำการตลาดและแนะนำให้ต่างประเทศรู้จักกาแฟไทยมากขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		✓	
2. ส่งเสริมการร่วมกันกำหนดราคาขายเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม	2.1 จัดเวทีประชุมร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดราคาขายเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น คุณภาพของเมล็ดกาแฟที่ตลาดต้องการ ปริมาณและคุณภาพเมล็ดกาแฟในปีต่อไป กระบวนการคั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ กาแฟชนิดพิเศษ ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบและรับรอง เป็นต้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
วัตถุประสงค์ที่ 4: เอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ					
1. การเตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทาง	1.1 จัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์	- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
การค้าอิเล็กทรอนิกส์	1.2 ควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบ และการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล	- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	✓		
2. จัดตั้งหน่วยงานพิเศษด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)	2.1 จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีผู้มีอำนาจสั่งการสูงสุดที่มีอำนาจสั่งการแก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย และสามารถควบคุมและกำกับดูแล คณะกรรมการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านระบบ National Single Window ได้ ผ่านการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาทางการค้า ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถาบันทางการเงิน ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์และสาธารณูปโภค และผู้ให้บริการด้านเครือข่ายและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น	- รัฐบาล	✓		
3. กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน	3.1 กำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้อง	- รัฐบาล		✓	

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	มีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึง เรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการ แบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)				
วัตถุประสงค์ที่ 5: สนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน					
1. ส่งเสริมการลงทุนในการทำ กากาแฟอินทรีย์ และ ทำ มาตรฐานกากาแฟเทียบเท่าสากล	1.1 สนับสนุนความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนโดย สนับสนุน Green credit ผ่านสถาบันการเงิน เช่น ให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) สินเชื่อปลอด ดอกเบี้ยระยะยาวเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรผู้ ปลูกกากาแฟรายย่อยปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกและ ผลิตกากาแฟอินทรีย์	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	✓		
	1.2 จัดตั้งกองทุนของรัฐ หรือใช้เงินจากกองทุนของ รัฐที่มีการจัดตั้งไว้แล้วในการเป็นเงินทุนหมุนเวียน ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกากาแฟ เพื่อช่วยเหลืออย่างครบ วงจรตั้งแต่การปลูก การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และ การตลาดได้ตรงกับความต้องการของตลาด	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	✓		
2. การสร้างสภาพแวดล้อม ทางนโยบายเพื่อเอื้ออำนวย ความสะดวกต่อการผลิตและ การค้ากากาแฟ	2.1 ปรับปรุงกฎหมายสำหรับการกำหนดเขตและ พื้นที่การปลูกกากาแฟให้เหมาะสม (Zoning) หรือ จัดทำบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกันระหว่างกรม	- รัฐบาล	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	อุทยานแห่งชาติกับชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการปลูกกาแฟร่วมกับพื้นที่ป่าไม้ได้ โดยจะเน้นการเพิ่มพื้นที่ปลูกในระบบป่าไม้ เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง				
	2.2 มีนโยบายสนับสนุนการผลิตกาแฟคุณภาพสูงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่หลากหลาย เช่น Rainforest Alliance, Shade grown, Bird friendly, EU standard, Specialty coffee เป็นต้น โดยออกนโยบายสนับสนุนการจัดการน้ำเพื่อป้องกันการเกิดมลพิษทางน้ำ ส่งเสริมการปลูกป่าการใช้พลังงานทดแทน และการจัดการของเสีย	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
	2.3 กำหนดนโยบายในการพัฒนาการตลาดกาแฟอาราบิก้าร่วมกับภาคเอกชน เพื่อกำกับดูแล และควบคุมการตลาดการค้า การนำเข้า และการส่งออกกาแฟอาราบิก้า ตลอดจนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กาแฟในลักษณะของกาแฟอาราบิก้าพิเศษเฉพาะต่อไป	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		
	2.4 ทบทวนกฎหมายและกฎระเบียบที่มีผลต่อการปลูกและการผลิตกาแฟเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรฐานและการรับรอง รวมถึงการจ้างงาน การ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	✓		

ประเด็น	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	กรอบการดำเนินงาน		
			ระยะสั้น (1-3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะยาว (5-10 ปี)
	อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันการตลาด				
	2.5 วางแผนยุทธศาสตร์กาแฟของประเทศเกี่ยวกับ ตำแหน่งของกาแฟไทยในเวทีโลก ที่มุ่งเน้นคุณภาพ กาแฟสูงมากกว่าปริมาณ เพื่อขายตลาด Premium ซึ่งจะได้ราคาสูงกว่าเดิมมาก และจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นกาแฟคุณภาพสูง และเป็น Specialty coffee ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เนื่องจากการยกระดับกาแฟเพื่อให้ได้กาแฟ คุณภาพสูงต้องจัดการทั้งโซ่อุปทานกาแฟ โดยต้นน้ำ ต้องจัดทำมาตรฐาน กลางน้ำ มีการควบคุมคุณภาพ กระบวนการผลิตกาแฟ และปลายน้ำ ควบคุม คุณภาพการคั่ว	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	✓		
	2.6 ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟปลูกพืชชนิดอื่น ร่วมด้วย เช่น ชา สำหรับตอนฤดูเก็บเกี่ยวกาแฟและ ส่งขายกาแฟแล้ว เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์		✓	

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากาแฟไทยตลอดโซ่อุปทานที่มุ่งเน้นการยกระดับกาแฟไทยเป็นกาแฟคุณภาพดีเพื่อสร้างความสามารถในการส่งออกและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)
- 2) ควรมีการศึกษาการตลาดในภาพรวมทั่วไปของกาแฟอาราบิก้าและการตลาดของกาแฟที่ได้รับการรับรองในเชิงลึก เช่นมาตรฐานกาแฟอินทรีย์ เพื่อให้ทราบความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 3) ควรมีการศึกษาการสร้างอัตลักษณ์และตราสินค้า (Branding) กาแฟไทยเพื่อเพิ่มโอกาสการส่งออกเพิ่มขึ้น
- 4) ควรมีการศึกษาการยกระดับการอำนวยความสะดวกทางการค้าของผู้ประกอบการและเกษตรกรด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อรองรับการเชื่อมโยงทางด้านอิเล็กทรอนิกส์

[illegible]

กิจกรรม	เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น													
7. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับแนวทางในการกำหนดมาตรฐานกาแพของประเทศไทยและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบและการออกใบรับรองกาแพของประเทศไทย ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	แผน												
	ปฏิบัติ												
8. สรุปผลและนำเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้ากาแพแก่เกษตรกรและผู้ส่งออกกาแพให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	แผน												
	ปฏิบัติ												

ตารางเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้รับจริง

Output		ในกรณีที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%) ให้ระบุสาเหตุและแนวทางแก้ไข
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ (%)	
1. แผนการดำเนินงานวิจัย	100%	-
2. ทราบสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นของทิศทางการดำเนินงานและแนวโน้มการเจรจาการค้ากาแพขององค์การการค้าโลก ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) มีผลบังคับใช้ และข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) สำหรับกาแพและปริมาณนำเข้า-ส่งออกกาแพระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า	100%	-
3. ผลการจัดประชุม Focus group ที่สามารถกำหนดทิศทางการกำหนดมาตรฐานกาแพไทยตามสากลให้แก่โครงการวิจัยย่อย	100%	-
4. สถานการณ์ปัจจุบันสำหรับการจัดทำมาตรฐานกาแพของประเทศไทยและกระบวนการตรวจสอบและการออกใบรับรองของประเทศไทยที่สอดคล้องระดับสากล	100%	-

Output		ในกรณีที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%) ให้ระบุสาเหตุและแนวทางแก้ไข
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ (%)	
5. ทราบโครงสร้างหน่วยงาน อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ออกใบรับรองตามมาตรฐานสากลและหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนากาแฟและสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับการเอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับการส่งออกกาแฟไทย	100%	-
6. ทราบขั้นตอน เอกสาร และเวลาที่ใช้ในการติดต่อหน่วยงานภาครัฐจากกระบวนการของการส่งออกกาแฟไทย	100%	-
7. แนวทางการสร้างมูลค่าและเพิ่มโอกาสทางการค้ากาแฟแก่เกษตรกรและผู้ส่งออกกาแฟให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	100%	-

บรรณานุกรม

- คณะทำงานจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2560). รายงานผลการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ ระดับชาติโดยสมัครใจของประเทศไทย ปี ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (15 มกราคม 2561)
- โครงการประสานงานวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). (2017). สวัสดิ์ SDGs (2) – ว่าด้วยเป้าหมาย (Goals) 17 เป้าของ SDGs. เข้าถึงได้จาก: <https://sdgmove.com/2017/06/01/goals/> (15 มกราคม 2561)
- ชมเพลิน สุวรรณภานุ. (2548). การอำนวยความสะดวกทางการค้า Trade Facilitation. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (20 มกราคม 2561)
- สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สภาผู้ส่งออก). (2559). โอกาสและความท้าทายของการสร้างศักยภาพทางการค้าด้วย Trade Facilitation. (23 มกราคม 2561)
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. ห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains : GVCs) รูปแบบการค้ายุคใหม่. เข้าถึงได้จาก: http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/globalvaluechains_gvcs_26012558.pdf (22 มกราคม 2561)
- Diaz-Bonilla, E., Robinson, S., Thomas, M. and Yanom, Y. (2003). The WTO, agriculture a developing economics. Australian. The Australian National University. (16 January 2018)

Grainger, A. (2011). Trade facilitation: a conceptual review. *Journal of World Trade*, 45 (1), pp. 39-62.

International Trade Centre. (2013). WTO Trade Facilitation Agreement: A Business Guide for Developing Countries. Available on:
<http://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Publications/C-UsersadeagboDesktopFACILITATIONENGLISHWTO%20.pdf>
 (20 May 2018)

United Nations Department of Economic and Social Affairs. High-level Political Forum on Sustainable Development. Available on: <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>
 (21 December 2017)

The WCO Time Release Study Guide Version 2. Available on:
www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Procedures%20and%20Facilitation_2/instruments/Final%20TRS%20Guide%20Version%20II%20EN.pdf
 (20 May 2018)

Wen, Q., Wang, Y., Zhang, H. and Li, Z. (2017). Research on the Improvement of Agricultural Products to its own Competitiveness in the International Trade by Agricultural Economic Management. China: Huazhong Agricultural University and Kunming University of Science and Technology (22 December 2017)

World Trade Organization. (2017). Role of trade key in achieving UN Sustainable Development Goals. Available on:
https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/pf17_28sep17_e.htm
 (20 December 2017)

World Trade Organization. (2017). The WTO and the Sustainable Development Goals. Available on: https://www.wto.org/english/thewto_e/coher_e/sdgs_e/sdgs_e.htm
 (20 December 2017)

ภาคผนวก ก

ผลการจัดประชุม Focus group

เรื่อง “ความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้การค้าเสรี”

วันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2561

ณ ห้องยูโทเปีย 2 โรงแรมเลอ เมอริเดียน เชียงราย รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

ผลการจัดประชุม Focus group
เรื่อง “ความสำคัญของการรับรองมาตรฐานกาแฟไทยภายใต้การค้าเสรี”
วันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2561
ณ ห้องยูโทเปีย 2 โรงแรมเลอ เมอริเดียน เชียงราย รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

ผลการประชุม

สามารถแบ่งเป็นประเด็น 2 ประเด็นหลักได้ดังนี้

➤ **การจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรอง**

1. ส่วนใหญ่เกษตรกรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเพาะปลูกกาแฟตามความต้องการการบริโภคกาแฟของตลาดโลกที่ต้องการกาแฟคุณภาพสูง
2. ความหลากหลายของสายพันธุ์มีผลกระทบต่อรสชาติกาแฟ ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานวิชาการควรมีความร่วมมือกับเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำ โดยพัฒนาสายพันธุ์ให้เกษตรกรและร่วมกันพัฒนารสชาติกาแฟ
3. เกษตรกรมีต้นทุนสูง เช่น ค่าแรงงาน ปุ๋ย แต่ได้ราคาขายกาแฟต่ำ
4. เกษตรกรมีความสนใจในการได้ใบรับรอง โดยมาตรฐานที่น่าจะเริ่มทำ ได้แก่ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ได้ราคากาแฟที่สูงขึ้นและการเข้าถึงตลาดโลก
5. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่ามาตรฐานที่มีอยู่มีการตรวจสอบและออกใบรับรองอย่างไร
6. ภาครัฐควรมีการสนับสนุนเงินทุนตั้งแต่ตอนเริ่มปรับเปลี่ยนจากการปลูกแบบเดิมเป็นปลูกกาแฟอินทรีย์ เนื่องจากต้นทุนตอนเริ่มจัดทำมาตรฐานมีต้นทุนสูง
7. เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยที่มาจากธรรมชาติ ซึ่งไม่มีการใช้ยาฆ่าหญ้าและยาปราบศัตรูพืชแล้ว
8. ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์ในข้อกำหนดของมาตรฐานที่เข้าใจง่าย และชัดเจน เช่น ถ้าใส่ปุ๋ยแล้วตรวจไม่พบสารต้องห้ามหรือสารเคมี จะถือว่าเป็นเกษตรอินทรีย์หรือไม่
9. เกษตรกรทางภาคเหนือพร้อมยกระดับกาแฟโดยการทำมาตรฐานสากลเพื่อส่งออกกาแฟ
10. บ้านขุนลาว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ประสบความสำเร็จในการขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติ สามารถจัดทำมาตรฐานและขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์แคนาดา เพื่อปรับตัวอยู่กับป่าได้
11. มีระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเอง ซึ่งเรียกว่า Participatory Guarantee System (PGS) เนื่องจากการที่ไม่มีระเบียบข้อกำหนด ระบบชุมชนรับรองจึงมีความหยุ่นที่สามารถเลือกที่จะใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของใครก็ได้มาเป็นฐานในการพัฒนามาตรฐานของกลุ่มผู้ผลิตเอง ซึ่งโดยปกติทั่วไป ระบบชุมชนรับรองส่วนใหญ่จะเลือกใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ IFOAM เป็นกรอบเริ่มต้น โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ถูกลง และเหมาะสมสำหรับตลาดในท้องถิ่น
12. ปัญหาการออกใบรับรองส่วนหนึ่ง คือ เอกสารสิทธิ์ที่ภาครัฐไม่สามารถให้แก่ผู้ปลูกกาแฟได้ (พื้นที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน) ทำให้ไม่สามารถขอตรวจสอบและรับรองได้
13. ในปัจจุบันยังไม่มีใครรู้การจัดทำฐานข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก ระดับความสูงของน้ำทะเล ผลผลิตกาแฟเพื่อทำให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้
14. ควรมีการรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เพื่อให้ทราบสวนกาแฟมีกี่คน ประกอบด้วยใครบ้าง ปลูกพื้นที่ตรงไหน สายพันธุ์อะไร

15. กาแฟจากต่างประเทศสามารถนำเข้าไทยได้เลยโดยไทยไม่มีมาตรฐานนำเข้า แต่การส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าจำเป็นต้องทำตามมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้าระบุมา

16. ลักษณะเด่น และอัตลักษณ์ของกาแฟทางภาคเหนือ คือ เรื่องราวของชนเผ่าที่มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือรัชกาลที่ 9 ส่งเสริมการปลูกกาแฟแทนฝิ่น อยู่บนภูเขา ใช้แรงงานในการปลูกและเก็บเกี่ยวกาแฟ ซึ่งในปัจจุบันกำลังทำอัตลักษณ์กาแฟแต่ละดอย โดยขายกาแฟผ่านเรื่องราว ขายด้วยปริมาณที่ไม่มาก แต่ขายที่ราคาสูงขึ้น

17. การกำหนดมาตรฐานในการรับซื้อเมล็ดกาแฟในปัจจุบันเป็นการซื้อขายด้วยความพึงพอใจของทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งอาจจะไม่อิงตามราคาตลาดโลก

18. มาตรฐานการรับซื้อขึ้นอยู่กับพื้นที่เพาะปลูกและระดับความสูงของพื้นที่

19. เกณฑ์การคัดคุณภาพเมล็ด บริษัทจะเป็นผู้กำหนด

20. กาแฟกะลาไม่มีเกณฑ์ในการรับซื้อขึ้นอยู่กับพ่อค้าที่มารับซื้อ โดยทั่วไปอยู่ที่ 105-110 บาท

21. ถ้ากาแฟเชอร์รี่คัดคุณภาพเมล็ดด้วยตาเปล่าโดยคัดเมล็ดที่มีสีแดงสุกเต็มที่ ส่วนกาแฟกะลาจะใช้วิธีการคัดแยกมวลสารและการ Cupping หากได้คะแนนของการ Cupping สูง ราคาการขายเมล็ดกาแฟจะสูงขึ้นไปด้วย เนื่องจากถือได้ว่าเป็นกาแฟคุณภาพดีและรสชาติดีเยี่ยม

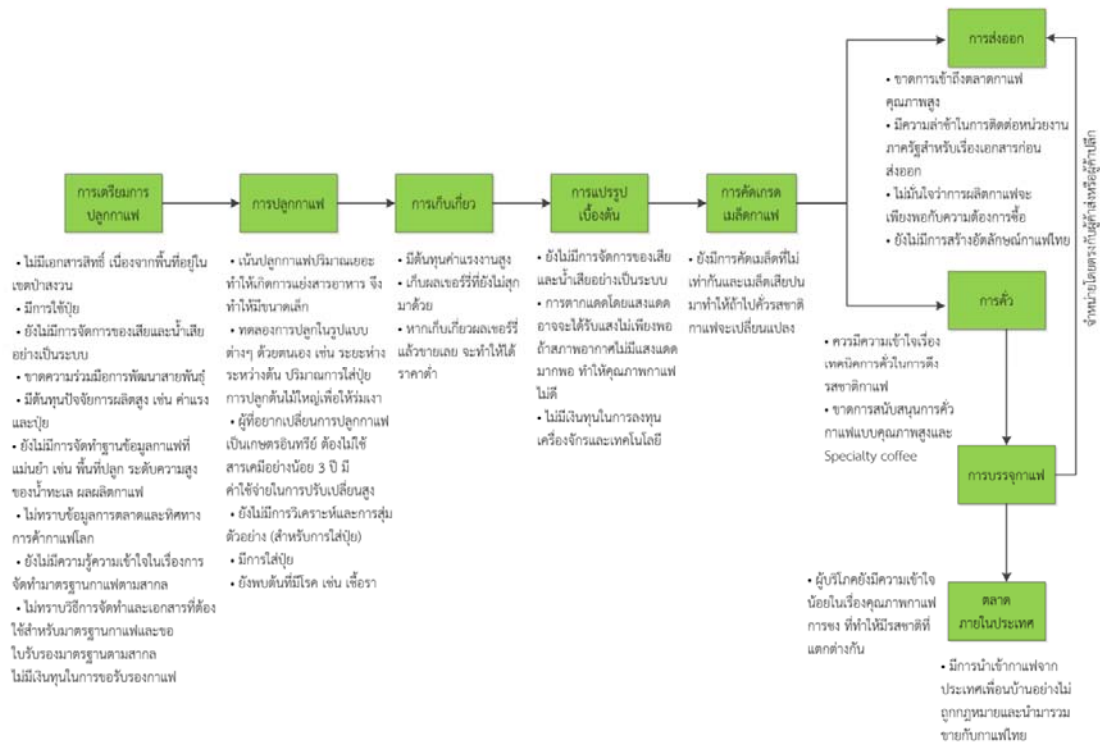
22. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกาแฟ ได้แก่ สายพันธุ์ พื้นที่ปลูก สภาพอากาศ ความสูงของพื้นที่ ปลูกในที่ร่ม แร่ธาตุในดิน การเก็บเมล็ดกาแฟต้องเก็บด้วยมือที่ละเมล็ด กระบวนการแปรรูป (ส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการแบบเปียก หรือ Wet process) ทิศในการรับแสงแดดของต้นกาแฟ

23. ราคาเป็นตัวกำหนดคุณภาพกาแฟ

24. ทิศทางแนวโน้มกาแฟในอนาคตต้องทำกาแฟชนิดพิเศษ หรือ Specialty coffee เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดได้

25. ควรมีการวิจัยการสร้างการเข้าถึงตลาดให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ เพื่อเพิ่มโอกาสส่งออกให้เกษตรกร และสร้าง Branding เพื่อสร้างการรับรู้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย กาแฟคุณภาพดีมาจากประเทศอะไร แหล่งกำเนิดสินค้าคือที่ไหน และเอกลักษณ์เฉพาะกาแฟ

สามารถสรุปปัญหาที่พบในการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลของเกษตรกรไทยที่แยกตามกิจกรรมโซ่อุปทานกาแฟได้ดังนี้

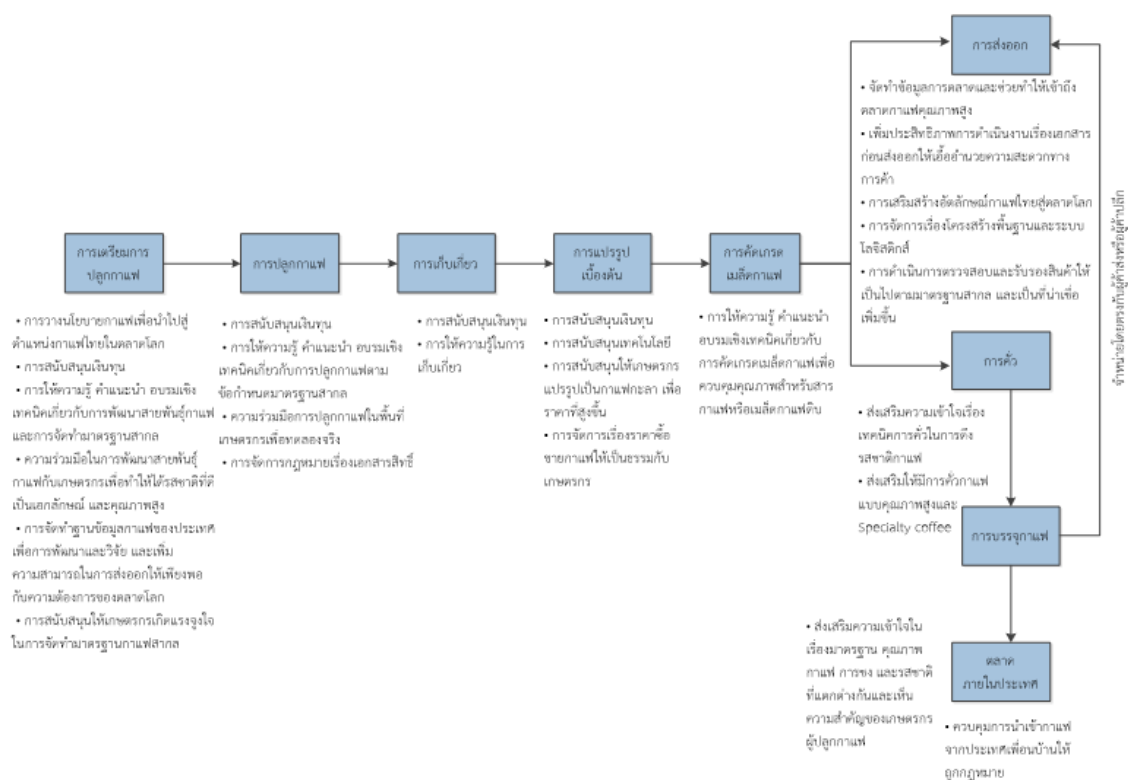
ภาพที่ 1 ปัญหาที่พบในการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบและรับรองกาแฟตามสากลของเกษตรกรไทย แยกตามกิจกรรมโซ่อุปทานกาแฟ

- **บทบาทภาครัฐที่สามารถสนับสนุนกาแฟและปัญหาเชิงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน และการส่งออกกาแฟของประเทศไทย**
1. ควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์กาแฟของประเทศไทยเกี่ยวกับตำแหน่งของกาแฟไทย
 2. การพัฒนาสายพันธุ์เป็นสิ่งสำคัญ ควรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จากภาครัฐ โดยมีการแยกสายพันธุ์เพื่อทำให้รสชาติการ Cupping มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น การพัฒนาฐานข้อมูล สายพันธุ์ที่เหมาะสม และความต้องการของตลาด
 3. การพัฒนาสายพันธุ์กาแฟควรมีการทดลองลงปลูกในพื้นที่จริงของเกษตรกรด้วย เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาได้ไปในทิศทางเดียวกันและได้ข้อมูลจริงของกาแฟ
 4. การยกระดับกาแฟเพื่อให้ได้กาแฟคุณภาพสูงต้องจัดการทั้งโซ่อุปทานกาแฟ โดยต้นน้ำต้องจัดทำมาตรฐาน กลางน้ำ มีการควบคุมคุณภาพกระบวนการผลิตกาแฟ และปลายน้ำ ควบคุมคุณภาพการคั่ว
 5. อยากให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนเทคโนโลยีในขั้นตอนการแปรรูป เนื่องจากเทคโนโลยีมีราคาสูง
 6. อยากให้หน่วยงานภาครัฐมีการให้ความรู้และมีข้อมูลทางวิชาการในเรื่องการเพาะปลูกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมถึงรายละเอียดข้อมูลการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
 7. ค่าบริการและค่าให้คำปรึกษา เป็นต้นทุนที่สูงสำหรับเกษตรกรไทยทั้งหมดในการดำเนินการเพื่อตรวจสอบและรับรอง
 8. อยากให้ภาครัฐช่วยจัดการเรื่องเอกสารสิทธิ์ให้สามารถออกไปนี้ได้ เช่น เช่าที่เสียภาษี

9. บ้านขุนลาว (มีสมาชิก 40 กว่าราย) ได้แก้ปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิ์โดยการ Sign MOU ร่วมกับกรมอุทยานแห่งชาติ โดยจะรักษาป่าและปลูกกาแฟโดยไม่ขยายพื้นที่การปลูก ไม่บุกรุกพื้นที่ป่า บอกรักการปลูกและแจ้งรายได้ที่ได้จากการขาย

10. ในต่างประเทศใช้กลไกการรวมกลุ่มสำหรับเช่น สมาคมปลูกกาแฟในแต่ละพื้นที่เพื่อพัฒนากาแฟ จึงอยากให้ประเทศไทยมีการจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกกาแฟเพื่อส่งเสริมและพัฒนากาแฟอย่างยั่งยืน

หากต้องการยกระดับกาแฟโดยบูรณาการเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่ากาแฟโลก จำเป็นต้องส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรจัดทำมาตรฐานกาแฟตามสากล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการตรวจสอบและรับรอง รวมถึงการส่งออกกาแฟจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้อื้ออำนวยความสะดวกทางการค้ามากขึ้น ให้มีสะดวก รวดเร็ว ง่ายขึ้น และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสากล โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนากาแฟตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2 บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาห่วงโซ่คุณค่ากาแฟ